

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: zienswijze verkoop bunker Seyss Inquart
Datum: maandag 2 juli 2018 14:39:18
Bijlagen: [EDOC-#1376567-v1-Bijlage_Zienswijze_Verkoop_en_Toekomst_Julianabunker_2018.pdf](#)
[EDOC-#1376552-v1-Brief_van_Stichting_WO2_Sporen_betreft_zienswijze_mbt_het_rijksmonument_commandobunker_Seyss-inquart.pdf](#)

Hoi [REDACTED]

In de wagonlading e-mails die zich tijdens de vakantie heeft opgebouwd, trof 'k bijgevoegde correspondentie en bijlagen aan.
 Ongetwijfeld interessant voor jou.
 Groeten uit 2.54,

[REDACTED]
 02.07.2018

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 21 juni 2018 10:36
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: zienswijze verkoop bunker Seyss Inquart

tkn

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 9:08
Aan: [REDACTED] (rijksverheid.nl); [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: zienswijze verkoop bunker Seyss Inquart

Hoi [REDACTED] en [REDACTED]

Vanochtend kreeg ik bijgevoegde brief en zienswijze binnen van stichting WO2 sporen over de bunker van Seyss Inquart.
 [REDACTED] volgens mij hebben jullie deze stukken ook gekregen (ik geloof alle ministers en staatssecretarissen van het kabinet)? Ik neem aan dat jullie hierbij het voortouw nemen omdat dit over de verkoop gaat?
 [REDACTED] voor jou ter informatie. We hebben ongetwijfeld nog contact hierover.

Groeten,
 [REDACTED]

Groeten,
 [REDACTED]

[REDACTED]
 Senior beleidsadviseur
 Directie Erfgoed en Kunsten
 Afdeling Sectoraal Beleid
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 tel. 06-[REDACTED]
[minocw.nl](#)

Werkdagen: maandag tot en met donderdag

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]; [REDACTED] werkorganisatieduivenvoorde.nl;
[REDACTED] werkorganisatieduivenvoorde.nl;
Onderwerp: verslag overleg bunker Sseys Inquart op 4 juli 2018
Datum: donderdag 12 juli 2018 10:20:52
Bijlagen: [20180704 verslag overleg bunker Sseys Inquart.docx](#)

Goedemorgen allen,

Hierbij het verslag van ons overleg op 4 juli jl.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
medewerker vastgoed en infrastructuur

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | DEN HAAG |
Postbus 16700 | 2500 BS | DEN HAAG

.....
M 06 [REDACTED]
[REDACTED] rijksoverheid.nl
<http://www.rvb.nl>

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: verslag overleg bunker Sseys Inquart op 4 juli 2018
Datum: dinsdag 17 juli 2018 16:15:55

Hi [REDACTED],

Dank voor de snelle terugkoppeling! Uiteraard gaan we dat doen!

Jij ook een fijne vakantie en tot na de zomer vermoed ik.

Gr. [REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl]
Verzonden: dinsdag 17 juli 2018 13:34
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: verslag overleg bunker Sseys Inquart op 4 juli 2018

Ha [REDACTED]

...als er nu geen goed plan komt... En gaan we een keer kijken als het? is gerealiseerd?
 Nog een paar kleine dingen.

Hartelijke groet en fijne vakantie
 [REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 16 juli 2018 14:58
Aan: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl];
 [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl]; [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]
Onderwerp: RE: verslag overleg bunker Sseys Inquart op 4 juli 2018

Allen,

Bijgevoegd de aangepaste NVU. In oranje alles wat is aangepast door [REDACTED] Dank hiervoor
 [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] en ik zijn akkoord. Graag zo snel als mogelijk jullie reactie op de
 aanpassingen. Dit ivm met de naderende buurtbijeenkomst.

Ik ga een brief gereed maken voor de gemeente Den Haag en zodra iedereen akkoord is stuur ik
 het document door naar de gemeente DH.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
 Projectleider
 .....
Directie Transacties & Projecten (T&P)
Rijksvastgoedbedrijf
Afdeling Verkoop
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Korte Voorhout 7 | Den Haag
 Postbus 16700 | 2500 BS | Den Haag
 .....
T +31 [REDACTED]
E [REDACTED] [\[REDACTED\]@rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl)

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Van: [REDACTED]

Verzonden: donderdag 12 juli 2018 10:21

Aan: [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] werkorganisatieduivenvoorde.nl';

[REDACTED] werkorganisatieduivenvoorde.nl'; [REDACTED] cultureelerfgoed.nl'; [REDACTED] [REDACTED]

Onderwerp: verslag overleg bunker Sseys Inquart op 4 juli 2018

Goedemorgen allen,

Hierbij het verslag van ons overleg op 4 juli jl.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
medewerker vastgoed en infrastructuur

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | DEN HAAG |
Postbus 16700 | 2500 BS | DEN HAAG

.....
M 06 [REDACTED]

[REDACTED] rijksoverheid.nl

<http://www.rvb.nl>

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])
Datum: vrijdag 24 augustus 2018 21:10:54

T.k.
Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Datum: 24 augustus 2018 om 13:51:23 CEST
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: FW: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 24 augustus 2018 12:52
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Ter info

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Senior Beleidsmedewerker

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer FLEXPLEK
 Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
 [REDACTED]
[\[REDACTED\]@cultureelerfgoed.nl](mailto:[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl)
www.cultureelerfgoed.nl

.....
 Afwezig op woensdag
 .....

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 24 augustus 2018 12:28
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Kan ook, ik ga iets maken voor achter de hand.

Groeten

[REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 24 aug. 2018 om 12:14 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
het volgende geschreven:

Ha [REDACTED]
[REDACTED] gaat nu over de Q en A's, dus ik cc haar.
Is het echt nodig om hier een Q en A over te maken? Dossier
moet dus zo beknopt mogelijk.
Je kunt het ook voor jezelf maken en achter de hand houden.
Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 24 augustus 2018 10:58
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk
1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Hoi, ter info ik kreeg dit net binnen van de RvB. Dit is ivm debat ET ook
naar TK die gestuurd.

Ik zal maandag met [REDACTED] contact opnemen (en de mail
beantwoorden) om een q en A te maken hierover.

Groeten

[REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [REDACTED]
<[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Aan: [REDACTED]
<[REDACTED]@minocw.nl>
Onderwerp: FW: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar,
kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV
sectie [REDACTED])

Beste [REDACTED]

Ik mail met een vraag t.a.v. de bunker omdat wij hier
eerder contact over hebben gehad. Het is een vrij lang
verhaal maar het gaat om de gele passage. Kun jij mij
wat meer vertellen over die verkenning over
herinneringserfgoed? Wat houdt dit onderzoek precies
in en wat is de planning hiervoor?

t.a.v. zijn overige opmerkingen ga ik hem verwijzen naar de antwoorden op de Kamervragen (vraag 4).

Ik hoor graag van je. Bij voorbaat hartelijk dank!

Met vriendelijke groet,

[Redacted Signature]

Projectleider

.....
Directie Transacties & Projecten (T&P)

Rijksvastgoedbedrijf

Afdeling Verkoop

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Korte Voorhout 7 | Den Haag

Postbus 16700 | 2500 BS | Den Haag

.....

T +31 [Redacted]

E [Redacted] [rijksoverheid.nl](mailto:[Redacted]@rijksoverheid.nl)

*Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van
rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de
omgeving.*

Van: Info Stichting WO2 Sporen

[<mailto:info@wo2sporen.eu>]

Verzonden: vrijdag 10 augustus 2018 0:54

Aan: [Redacted]

CC: [Redacted] cie.ocw@tweedekamer.nl

Onderwerp: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk
1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [Redacted])

[Redacted]

Geachte [Redacted]

Dank voor uw beantwoording en beoordeling van de
Zienswijze Seyss Inquart Bunker te Wassenaar.

Volledigheidshalve voor uw informatie was deze

Zienswijze o.a. ook gericht aan de Minister en

Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en

Koninkrijksrelaties (BZK). In de beantwoording van de

Tweede Kamervragen (28 juni 2018) door de

Staatssecretaris van BZK zijn ook diverse onderdelen van

deze Zienswijze gedeeltelijk beantwoord waarbij ik de

opmerking wil plaatsen dat de Gemeente Den Haag ook

betrokken is bij de Nota van Uitgangspunten. Dit is ook

reeds in een eerder stadium bevestigd door het

Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente Den Haag.

Dat de Seyss Inquart bunker een historisch- en

monumentale waarde heeft is bevestigd in de

toekenning van het predicaat Rijksmonument. Ook u

maakt kenbaar, net als de staatssecretaris, dat deze

waarde gewaarborgd blijven door een verankering in de

Nota van Uitgangspunten. Het is zorgelijk dat deze

verankering (lees Nota van Uitgangspunten) en alle

daaraan gekoppelde dan wel relevante onderzoeken nog

niet openbaar worden gemaakt door het

Rijksvastgoedbedrijf. Derhalve ontnemt o.a. het Rijksvastgoedbedrijf, tot op heden, betrokken organisatie en personen (lees ook nabestaande) de mogelijkheden dit op juistheid te beoordelen voordat deze definitief zijn vastgesteld. Ik ga er genoegzaam vanuit dat de verplichtingen voor de nieuwe eigenaar (en de daarop volgende eigenaars) juridisch worden vastgelegd in een kettingbeding. Het gaat dan steeds om een verplichting om iets te dulden of om iets niet te doen. Het Rijksvastgoedbedrijf kan hierbij nooit een organisaties in de ruimste zin van het woord en/of personen uitsluiten. Tevens zijn deze verplichtingen niet automatisch geldig voor de nieuwe eigenaar maar moeten deze telkens door de verkoper worden opgelegd aan de koper in de notariële acte en is dit absoluut geen waarborging als (of te verwarren met) een kwalitatieve verplichting.

Het opnemen van een kettingbeding zal plaats vinden op straffe van een contractuele boete, echter is dit ook tevens de zwakste schakel. In het geval dat iemand de verplichting niet nakomt is de ketting gebroken en bestaat enkel een vordering uit hoofde van de boetebepaling. De verplichting kan vervolgens **nimmer** worden afgedwongen.

Deze boetebeding kan strekken tot vergoeding van de schade of enkel tot aansporing tot nakoming over te gaan. De hoogte van de boete is vaak een percentage van de aankoopsom. Dit percentage of boetebedrag moet redelijk en billijk zijn en kan op grond van artikel 6:94 lid 1 BW gematigd worden.

Een kwalitatieve verbinding is in deze zaak op grond van artikel 6:252 lid 5 BW uitgesloten daar het nimmer de mogelijkheid tot verkoop of bezwaring van het object mag beperken. Los daarvan zijn zowel de kwalitatieve verbinding als het kettingbeding op grond van artikel 6:258 BW en/of artikel 6:259 BW bij de rechter te wijzigen of te ontbinden. Zeker indien er sprake is van een (dreigend) faillissement of tenminste 10 jaar na het sluiten van de overeenkomst. Ik verwijs hierbij nadrukkelijk naar het faillissement van de bunker aan de "Van Ouwenlaan te Den Haag" die in 2014 door het Rijksvastgoedbedrijf is verkocht.

Dat de plannen van **marktpartijen** voor de verkoop worden beoordeeld door een commissie van drie deskundige op het gebied van stedenbouw, planologie en verkoop levert geen bijdrage in vertrouwen. **We zouden op zijn minst mogen verwachten dat een van de deskundige een historicus is dan wel een expert over**

beladen erfgoed. Vervolgens verbaast het ons dat het Rijksvastgoedbedrijf, schijnbaar, niet de resultaten afwacht van de verkenning in opdracht van de Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap over herinneringserfgoed (ook fout erfgoed). Dit samen is helaas een onbeschreven bevestiging dat de onlosmakelijk gekoppelde historie van dit beladen object met de oorlogsmisdadiger Seyss Inquart van ondergeschikt belang zijn.

Dat het commerciële belang boven het maatschappelijke belang wordt helaas bevestigd in het document no.7, Wob-besluit met kenmerk 1020217561, email correspondentie tussen het Rijksvastgoedbedrijf en de Provincie Zuid-Holland. *Daarin wordt o.a. gesteld indien de gemeente Wassenaar of de Nationale monumentenorganisatie de wens hebben voor een maatschappelijke bestemming (herbestemming in de publieke sfeer) dat ze marktconform kunnen kopen. Vervolgens is met de gemeente Wassenaar (lees burgemeester en wethouder) over de herontwikkeling van het object afgesproken dat, aangezien het object een **negatieve waarde** heeft, er een kostendrager in het project moet zitten waardoor een positieve exploitatie mogelijk zou zijn.*

Een negatieve waarde zal dus betekenen dat een boetebepaling bij het kettingbeding zoals die hierboven staat beschreven nihil/nul is.

Vervolgens bent u (desalniettemin) van mening dat de historische en monumentale waarde volledig zijn gewaarborgd en dat u op grond van de Regeling Beheer Onroerende Zaken Rijk 2017 de Nationale Monumentenorganisatie geen voorkeurspositie kunt toekennen. Dit verbaast ons zeker daar de ABC-scan die door het Rijksvastgoedbedrijf wordt gebruikt bij de verkoop of herontwikkeling duidelijk is. De commandobunker Seyss Inquart heeft door zijn beladen karakter zijn beperkingen zowel maatschappelijk, politiek en juridisch. Zeker voor dit soort moeilijke objecten heeft voormalig minister Donner en vervolgens minister Blok de herontwikkeling en herziening van monumentenzorg en monumentenbeheer ontwikkeld. Er is toen op advies van de Raad voor Cultuur met instemming van de Tweede Kamer een professionaliseren ontwikkeld en is de Nationale Monumentenorganisatie (NMo) opgericht met als doel dat er een vergelijkbare organisatie zou ontstaan als het "English Heritage". Het was bij de oprichting nimmer de bedoeling dat het bij een eenmalige overdracht van 29 (oorspronkelijk 34)

monumenten zou blijven. Het is dus de (morele) plicht van het Rijksvastgoedbedrijf en de rijksbouwmeester om dit soort objecten die niet meer gebruikt worden voor de primaire taken van de overheid en een maatschappelijke, politieke en juridische beperking hebben onder de aandacht te brengen bij de politiek verantwoordelijke bewindspersoon die vervolgens de Tweede Kamer hierover moeten informeren.

Wij spreken de hopen uit dat de Rijksoverheid, de Minister van OCW, het Rijksvastgoedbedrijf en de Staatssecretaris BZK lering heeft getrokken uit de actuele discussie over de "Muur van Mussert" en de oogwaarschijnlijke keurige stichting Werkgemeenschap Ideeëncentrum met als handelsnaam Herenboederij DE BUNKER in Valkenswaard. Die naast hun activiteiten van training en event locatie met B&B ook de Anne Frank escape room exploiteren met de walgelijke onnodig grievende tekst "ERVAAR DE DAG DAT ANNE FRANK VRIJWILLIG ONDERDOOK".

Stichting WO2 Sporen gaat er genoegzaam vanuit dat u de verantwoordelijke politieke bewindspersonen, de Tweede Kamer en de betrokken partijen bij de Nota van Uitgangspunten correct en volledig informeert over het feit dat het Rijksvastgoedbedrijf bij de beoogde verkoop (verkoopwijze) van het Rijksmonument

"Commandobunker Seyss Inquart" **nimmer volledig** de historische- en monumentale waarde kan waarborgen. Tevens verwijzen wij naar de adhesiebetuiging (bijlage) van Erfgoedvereniging Heemschut.

In afwachting van u reactie zijn wij altijd bereikbaar voor een inhoudelijk gesprek.

Beter voorkomen dan verkopen !

Met vriendelijke groet,

[Redacted signature]

Voorzitter

CC [Redacted], Dagblad Trouw

CC Tweede Kamercommissie OCW (mbt aankomend plenair debat Minister OCW inzake erfgoed)

BCC 3 maal

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag

Tel. +31 6 [REDACTED]

*“Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn
....”*

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: voorbereiding plenair debat Erfgoed Telt 11 september
Datum: vrijdag 31 augustus 2018 16:51:48
Bijlagen: [Erfgoed Telt debat in TK casus uit regio noord west.docx](#)

Your wish is my command...

Voor Seys Inquart het is [REDACTED] [REDACTED] even nodig (maandag)

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 31 augustus 2018 16:10
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: voorbereiding plenair debat Erfgoed Telt 11 september

Allen,

Mag ik jullie nog herinneren aan onderstaande vraag? Zijn er nog casussen waar M van moet weten tijdens het debat. Ik heb vanuit de afdeling van [REDACTED] inmiddels een casus ontvangen.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Senior Beleidsmedewerker

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer FLEXPLEK
 Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort
 .....

[REDACTED]

cultureelerfgoed.nl
 www.cultureelerfgoed.nl

.....
 Afwezig op woensdag
 .....

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 24 augustus 2018 11:06
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: voorbereiding plenair debat Erfgoed Telt 11 september

Beste [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED],

Op 11 september zal het plenaire debat over de Erfgoed Telt brief plaatsvinden. We werken nu aan het voorbereidingsdossier. Hier willen we ook een paar actuele cases mbt erfgoed in opnemen, die wellicht door Kamerleden als voorbeelden gebruikt worden in het debat. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de [REDACTED] of [REDACTED]. Zouden jullie voor jullie regio na willen gaan wat die cases kunnen zijn en deze in het kort willen beschrijven? Waar gaat het over, welke vraag

roept het op, wat is de rol / reactie van OCW?

Hou het kort, in steekwoorden mag. De minister wil graag beknopte dossiers ontvangen.

De deadline is 31 augustus.

Hartelijk dank en groet,

Van: [REDACTED]
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: RE: voorbereiding plenair debat Erfgoed Telt 11 september
 Datum: woensdag 5 september 2018 9:32:46

Fijn. Gaat inderdaad om svz. We hebben al eerdere nota aan M over deze casus, maar dat is al enige tijd geleden. [REDACTED] maakt een Q&A n.a.v. de brief die naar de RvB is gestuurd vanuit stichting WOII erfgoed. Zie onder voor concept Q&A. Ze heeft die nu gedeeld met [REDACTED] en [REDACTED] ivm herdenkingserfgoed, maar goed als jullie hem ook kennen.

Q.
De RvB heeft de bunker van Seyss Inquart te koop aangeboden. Kan de RvB niet beter wachten tot de verkenning van herinneringserfgoed door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is afgerond en zo ja wanneer gebeurt dat?

A.
 De verkenning herinneringserfgoed wordt eind dit jaar afgerond. De verkenning brengt drie zaken in beeld:

- wat er aan herinneringserfgoed in het huidige monumentenbestand zit
- het type herinneringserfgoed dat de belangen organisaties/veldpartijen van belang vinden
- en of de resultaten van de eerste twee punten aanleiding geven voor aanpassing van het instrumentarium.

Omdat de bunker al een rijksmonument is, zal de uitkomst van de verkenning niet van invloed zijn op de overwegingen bij verkoop.

Groet,

Van: [REDACTED]
 Verzonden: woensdag 5 september 2018 8:57
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: Re: voorbereiding plenair debat Erfgoed Telt 11 september

Seys i
 Is dossier [REDACTED] vandaag weer aan het werk)
 Bij deze aan haar de vraag om puntsgewijs stavaza te geven

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 5 sep. 2018 om 08:43 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

En had je nog iets over seyss inquart? Is nu in de pers. [REDACTED]

[REDACTED]

Groet,

[REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Erfgoed Telt debat in TK casus uit regio noord west 2.docx
Datum: donderdag 6 september 2018 12:30:25

Dat is een mooie aanvulling. Dank je wel.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Senior Beleidsmedewerker

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer FLEXPLEK
 Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
 [REDACTED]
 cultureelerfgoed.nl
 www.cultureelerfgoed.nl

.....
 Afwezig op woensdag
 .....

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 6 september 2018 12:06
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Erfgoed Telt debat in TK casus uit regio noord west 2.docx

Hoi,

De NVU wordt vastgesteld door de gemeente Wassenaar, die zich daarmee committeert (bij haar vergunningverlening) aan deze nota. Ten aanzien van de CH waarden geldt hetzelfde als voor alle RM.

De RCE adviseert bij ingrijpende wijzigingen.

Tot nu toe heb ik bij het RVB niets gehoord over een kettingbeding.

Groet,

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 6 september 2018 11:54
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Erfgoed Telt debat in TK casus uit regio noord west 2.docx

Hoi [REDACTED]

Dat is fantastisch dank je wel. Ik begreep dat de stichting WOII-sporen vindt dat er geen garantie is dat in het geval van doorverkoop van de bunker in de toekomst ook oog zal zijn voor de cultuurhistorische waarde en het verhaal van de bunker (kettingbeding). Weet jij hoe de RvB daar in staat?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
 Senior Beleidsmedewerker

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer FLEXPLEK

Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

cultureelerfgoed.nl

www.cultureelerfgoed.nl

Afwezig op woensdag

Van:

[Redacted]

Verzonden: donderdag 6 september 2018 11:32

Aan:

[Redacted]

Onderwerp: Erfgoed Telt debat in TK casus uit regio noord west 2.docx

Hoi

[Redacted]

Hierbij het aangevulde lijstje.

Groet van

[Redacted]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: voorbereiding plenair debat Erfgoed Telt 11 september
Datum: donderdag 6 september 2018 10:51:28
Bijlagen: [EDOC-#1377580-v3-verkoop_bunker_Seyss-Inquart_door_RVB.PDF](#)
[Erfgoed Telt debat in TK casus uit regio noord west 2.docx](#)

Hoi [REDACTED]

We hebben al onderstaande Q&A in het voorbereidingsdossier van het kamerdebat zitten. Het zou wel fijn zijn om informatie te hebben over de laatste svz. Bijgaand het voorbeeld van de bullits die [REDACTED] over andere casussen heeft gemaakt. De laatste informatie die wij hebben is de nota die we over deze casus naar de minister hebben gestuurd met beantwoording van de kamervragen (zie bijlage). Zijn er sindsdien nog ontwikkelingen geweest waar we van moeten weten?

Groet,

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 6 september 2018 10:38
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: voorbereiding plenair debat Erfgoed Telt 11 september

Hoi [REDACTED]

Vandaag terug van vakantie, zie ik je mail. Ik ben inderdaad betrokken geweest bij de NVU ten behoeve van de verkoop van de bunker SI.
Heb je nog vragen hierover?

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 5 september 2018 9:33
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: voorbereiding plenair debat Erfgoed Telt 11 september

Fijn. Gaat inderdaad om svz. We hebben al eerdere nota aan M over deze casus, maar dat is al enige tijd geleden. [REDACTED] maakt een Q&A n.a.v. de brief die naar de RvB is gestuurd vanuit stichting WOII erfgoed. Zie onder voor concept Q&A. Ze heeft die nu gedeeld met [REDACTED] en [REDACTED] ivm herdenkingserfgoed, maar goed als jullie hem ook kennen.

Q.

De RvB heeft de bunker van Seyss Inquart te koop aangeboden. Kan de RvB niet beter wachten tot de verkenning van herinneringserfgoed door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is afgerond en zo ja wanneer gebeurt dat?

A.

De verkenning herinneringserfgoed wordt eind dit jaar afgerond. De verkenning brengt drie zaken in beeld:

- wat er aan herinneringserfgoed in het huidige monumentenbestand zit

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])
Datum: woensdag 12 september 2018 15:53:58
Bijlagen: [image001.png](#)

Prima

Het is politiek wel een dingetje, dus ik wil graag even bijgepraat worden....

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 12 september 2018 15:45
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Hoi [REDACTED]
Kan kort, er zijn wat mij/ons betreft geen obstakels, voor zover ik kan beoordelen.
Morgenochtend 9.30 uur?
Groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 12 september 2018 15:24
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Dag [REDACTED]
Telefoonstoring. Dus mailen.
Ik ben zelf niet precies op de hoogte van laatste stand van zaken mbt S I bunker.
Dossier is door [REDACTED] behandeld. Ze kan me morgen wel bijpraten.
Ik vraag haar om evt. bij dat gesprek te zitten.
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 12 september 2018 15:16
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Ha [REDACTED]

Even ter verduidelijking: ik ben net door de RVB gebeld, die zienswijze van 15 juni jl. was gericht aan alle M's en S's van het kabinet en wij hebben toen afgesproken dat RVB die afdoet. Vandaar dat de stichting stelt dat wij hem hebben overgeheveld.
Ik heb de jurist van RVB gemeld dat ik pas dinsdag hier weer ben, dat jij meeleest en dat ik er dus pas volgende week op terugkom. Dat is geen probleem.
Verder gaat de projectleider van RVB nog met [REDACTED] praten en ze vinden het fijn als jij of ik daarbij zitten om duidelijk te maken dat zijn zorg om het erfgoed wel serieus wordt genomen.

Overigens werd gisteren in de kamer ook gevraagd of er niet een actieplan voor oorlogserfgoed kan komen, daar kunnen we nadenken, iets voor na de verkenningen misschien.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: woensdag 12 september 2018 11:00

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: FW: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Hoi [REDACTED]

Excuus, volgens mij heb jij dit niet gezien. Ik haal [REDACTED] en de bunker een beetje door elkaar. W.b. de bunker is het proces nogal chaotisch, heb hier contact over gehad met de RVB en [REDACTED] (er is ook een WOBverzoek bij jullie binnengekomen hierover). Stichting Wereldoorlog 2 sporen heeft bij het rijk een zienswijze ingediend die de RVB afdoet iom ons.

Volgens de stichting heeft OCW de zienswijze overgeheveld naar de RVB, maar hier weet niemand ([REDACTED] noch RVB) van een zienswijze. Ik denk dat hij rechtstreeks naar de RVB is gegaan. Door in de brief die ik je net stuurde, ook OCW te noemen proberen we de man duidelijk te maken dat we gezamenlijk optrekken.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]

Verzonden: donderdag 6 september 2018 15:49

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: RE: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Beste [REDACTED]

Wij zullen morgen de brief gereed maken en maandag kijk [REDACTED] er naar. Zodra ik hem gereed heb stuur ik hem je toe. Ik was zelf op vakantie en diegene die het hem zou maken was ziek, vandaar de vertraging.

Hartelijke groet,

[REDACTED] [REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@minocw.nl]

Verzonden: woensdag 5 september 2018 10:45

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: RE: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [REDACTED])

Hoi [REDACTED]

A.s. dinsdag 11 september vindt het kamerdebat plaats over onze beleidsbrief Erfgoed Telt (onderaan het bericht van WO II halen ze dat ook aan). Mogelijk worden er nog verdere vragen gesteld over de bunker, daarvoor kunnen we terugvallen op de eerdere beantwoording van schriftelijke vragen en onderstaande. Is jullie brief op onderstaande vraag al uit en zo ja, wil je me dan een afschriftje mailen? Dan kan ik het indien nodig erbij betrekken.

Vast bedankt en groeten,

[REDACTED]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl]

Verzonden: maandag 3 september 2018 10:47

Aan: [redacted]

Onderwerp: RE: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [redacted] [redacted])

Beste [redacted]

Dank voor je bericht! Hier kan ik mee aan de slag.

Hartelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@minocw.nl]

Verzonden: donderdag 30 augustus 2018 16:25

Aan: [redacted]

CC: [redacted]

Onderwerp: RE: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [redacted] [redacted])

Hoi [redacted]

De eerdere beantwoording op de schriftelijke vragen is nog steeds prima. De verkenning waar ze het over hebben, gaat over herinneringserfgoed, wordt uitgevoerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en wordt eind dit jaar afgerond. De verkenning brengt drie zaken in beeld:

- 1) wat er aan herinneringserfgoed in het huidige monumentenbestand zit
- 2) het type herinneringserfgoed dat de belangen organisaties/veldpartijen van belang vinden
- 3) of de resultaten van de eerste twee punten aanleiding geven voor aanpassing van het instrumentarium.

Omdat de bunker al een rijksmonument is zal de uitkomst van de verkenning niet van invloed zijn op de overwegingen bij verkoop.

Heb je hier voldoende aan?

Groeten,

[redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl]

Verzonden: vrijdag 24 augustus 2018 10:24

Aan: [redacted]

Onderwerp: FW: Seyss Inquart Bunker te Wassenaar, kenmerk 1020220316 - zaaknummer 105008398 (TAV sectie [redacted] [redacted])

Beste [redacted]

Ik mail met een vraag t.a.v. de bunker omdat wij hier eerder contact over hebben gehad. Het is een vrij lang verhaal maar het gaat om de gele passage. Kun jij mij wat meer vertellen over die verkenning over herinneringserfgoed? Wat houdt dit onderzoek precies in en wat is de planning hiervoor?

t.a.v. zijn overige opmerkingen ga ik hem verwijzen naar de antwoorden op de Kamervragen

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: reactie [REDACTED] 7_9_2018
Datum: woensdag 12 september 2018 12:05:03
Bijlagen: [reactie \[REDACTED\] 7_9_2018.docx](#)
[ATT00001.htm](#)

Klopt dit allemaal?

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

Van: "[REDACTED]" <[REDACTED]@minocw.nl>
Datum: 12 september 2018 om 10:50:09 CEST
Aan: "[REDACTED]" <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: FW: reactie [REDACTED] 7_9_2018

Ha [REDACTED]

Deze stuur ik je ook even toe, Ze sturen de brief mede namens OCW, kunnen we daarmee leven? En ze bieden een gesprek aan, ik vermoed dat ze daarvoor ook onze kant op kijken. Misschien even bellen?

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: dinsdag 11 september 2018 21:42
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: reactie [REDACTED] 7_9_2018
Urgentie: Hoog

Hi [REDACTED]

Er is toch nog e.e.a. aangepast. Bijgevoegd de brief. Kun jij mij laten weten of je akkoord bent/ hoeveel tijd je nodig hebt voor goedkeuring? Dan kan ik het ook bij ons in de lijn uitzetten. Ik ben komende week op vakantie dus wellicht kun je mijn collega [REDACTED] meenemen in de cc. Hij is van alles op de hoogte.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 11 september 2018 18:36
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: reactie [REDACTED] 7_9_2018
Urgentie: Hoog

Paar kleine wijzigingen doorgevoerd. Zijn mail nog eens goed gelezen, beter om de brief kort te houden. Bel gerust indien nodig!

Met vriendelijke groet,

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Commandobunker Seyss-Inquart
Datum: zondag 16 september 2018 23:56:33
Bijlagen: [2A3590836D58428BBD59579FD71C2924779715411.png](#)
[ATT00001.htm](#)
[man_c.s. over een visie op erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog \(t.v.v. 32820-261\) \(1\)-merged.pdf](#)
[ATT00002.htm](#)

Dag [REDACTED]
 Even contact morgen.
 We moeten deze e mail namens Susan beantwoorden.

[REDACTED]

Van: Lammers, Susan
Verzonden: zaterdag 15 september 2018 15:56
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: Commandobunker Seyss-Inquart

Maandag afstemmen? Neem aan dat de beantwoording via de regio gaat, maar dat we het ook bespreken in het PO.

Susan

Begin doorgestuurd bericht:

Van: Info Stichting WO2 Sporen <info@wo2sporen.eu>
Datum: 15 september 2018 om 13:08:12 CEST
Aan: "s.lammers@cultureelerfgoed.nl" <s.lammers@cultureelerfgoed.nl>
Kopie: [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>,
 [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>,
 [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Onderwerp: Commandobunker Seyss-Inquart

Geachte mevrouw Lammers,

Onder verwijzing van het Tweede Kamerdebat van dinsdag 11 september j.l. en de motie (bijlage) van mevr. Beckerman is afgelopen donderdag 13 september j.l. met een Tweede Kamer meerderheid van 130 stemmen deze motie aangenomen. De inhoud spreekt voor zich en heeft volgens ons ook directe gevolgen voor het verkoopproces van o.a. de Commandobunker van Seyss-Inquart. Het continueren van dit proces is naar onze mening dus nu ook strijdig met de opdracht die de regering heeft gekregen van de Tweede Kamer. Zoals de minister van OCW melde tijdens het debat is de RCE **nauw** betrokken bij de Nota van Uitgangspunten en dus een onderdeel van dit proces.

Graag vernemen wij z.s.m. , gezien deze nieuwe ontwikkeling (visie en actieplan), het standpunt van de RCE m.b.t. de beoogde verkoop van o.a. de Commandobunker Seyss-Inquart en welke stappen de RCE gaat ondernemen naar

het Ministerie van BiZa, dan wel het Rijksvastgoedbedrijf.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter

Van: [REDACTED]
Aan: info@wo2sporen.eu
Cc: [Lammers, Susan](#); [REDACTED]
Onderwerp: Commandobunker
Datum: woensdag 19 september 2018 12:39:32

Geachte [REDACTED]

Mw. Lammers verzocht mij uw mail te beantwoorden. Uiteraard gaat onze dienst graag aan de slag met de uitvoering van deze motie. De wijze waarop is nog onderwerp voor discussie, maar het sluit gelukkig goed aan bij enkele initiatieven die reeds in gang gezet waren.

De RCE neemt niet een zelfstandig standpunt in ten aanzien van verkoop van de commandobunker. Dat zou niet gepast zijn, want wij zijn onderdeel van het Rijk en hebben daarover contact met onze collega's van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Naar aanleiding van de aangenomen motie hebben we binnenkort overleg met het RVB om te bespreken op welke wijze dit van invloed is op het verkoopproces. Dat is nodig, want de motie roept ook niet rechtstreeks op tot het stoppen van de verkoop. Dat is dus minder evident dan u in uw mail betoogt.

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

.....
**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
 Culture and Science**
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency
 Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46
 Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands
 .....

[REDACTED]
 [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl
 www.cultureelerfgoed.nl
 .....

Van: Info Stichting WO2 Sporen <info@wo2sporen.eu>

Datum: 15 september 2018 om 13:08:12 CEST

Aan: "s.lammers@cultureelerfgoed.nl" <s.lammers@cultureelerfgoed.nl>

Kopie: "[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl" [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>, [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>, [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Onderwerp: Commandobunker Seyss-Inquart

Geachte mevrouw Lammers,

Onder verwijzing van het Tweede Kamerdebat van dinsdag 11 september j.l. en de motie (bijlage) van mevr. Beckerman is afgelopen donderdag 13 september j.l. met een Tweede Kamer meerderheid van 130 stemmen deze motie aangenomen. De inhoud spreekt voor zich en heeft volgens ons ook directe gevolgen voor het verkoopproces van o.a. de Commandobunker van Seyss-Inquart. Het continueren van dit proces is naar onze mening dus nu ook strijdig met de

opdracht die de regering heeft gekregen van de Tweede Kamer. Zoals de minister van OCW melde tijdens het debat is de RCE **nauw** betrokken bij de Nota van Uitgangspunten en dus een onderdeel van dit proces.

Graag vernemen wij z.s.m. , gezien deze nieuwe ontwikkeling (visie en actieplan), het standpunt van de RCE m.b.t. de beoogde verkoop van o.a. de Commandobunker Seyss-Inquart en welke stappen de RCE gaat ondernemen naar het Ministerie van BiZa, dan wel het Rijksvastgoedbedrijf.

Met vriendelijke groet,

A solid black rectangular box used to redact a signature.

Voorzitter

Van: [Lammers, Susan](#)
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Re: bunker Seyss Inquart, tbv overleg vanmiddag
Datum: woensdag 19 september 2018 22:35:38

Hallo [REDACTED]

Aan [REDACTED] had ik gevraagd of iemand me kon inpraten, dus jouw mail heeft die andere denk ik gekruist. Het is vanmiddag niet aan de orde gekomen, maar omdat het in het kamerdebat vorige week door verschillende partijen genoemd werd zou ik het fijn vinden als je mij komende week even bij wil praten.

Groet,
Susan

Op 19 sep. 2018 om 10:25 heeft [REDACTED] [REDACTED]
<[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Ha Susan,

Toevallig zie ik een mail dat je vanmiddag overleg hebt met o.a. Floris v A, ook m.b.t de beruchte bunker.

Ik ben bij het formuleren van de Nota van Uitgangspunten t.b.v. de verkoop intensief betrokken geweest. De cultuurhistorie is hierin goed verdisconteerd. Bureau SteenhuisMeurs was erbij betrokken om cultuurhistorisch onderzoek uit te voeren. Het was een constructief proces, ook vanuit het RVB. Dit inderdaad helaas i.t.t. vele andere verkoopprocessen m.b.t. rijksmonumenten die vanuit het RVB worden geleid.

Als je wilt kan ik je e.e.a. toelichten.

Hartelijke groet,
[REDACTED]

Van: [Info Stichting WO2 Sporen](#)
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED] [Lammers, Susan](#)
Onderwerp: Commandobunker Seyss-Inquart
Datum: donderdag 20 september 2018 1:17:50
Bijlagen: [2A3590836D58428BBD59579FD71C2924\[9553134\].png](#)
[Zienswijze verkoop Seyss Inquart Bunker KABINET.pdf](#)
[Erfgoedvereniging Heemschut 6 augustus 2018.pdf](#)
[Die Haghe 2 september 2018.pdf](#)
[Historische vereniging Oud Wassenae 30 augustus 2018.pdf](#)
[Antwoord Rijksvastgoedbedrijf Beoordeling Zienswijze Seyss Inquartbunker 6 juli 2018.pdf](#)
[Antwoord SV Julianabunker\[23247\].pdf](#)

Geachte [REDACTED],

Dank voor uw reactie dit waarderen wij. Ook hebben wij tot bepaalde hoogte begrip voor uw standpunt.

Juni j.l. hebben wij diverse partijen die “betrokken” zijn bij Commandobunker Seyss-Inquart een Zienswijze (ruim 100 stuks) overhandigd (bijlage). Er is ondertussen veel correspondentie en hebben wij met veel partijen gesproken (ook de RCE). Dat wij tegen de verkoop zijn is ondertussen geen geheim en vinden wij van het belang dat gedurende het gehele proces iedereen juist, volledig en correct wordt geïnformeerd. Wij zijn van mening dat dit niet het geval. Ik verwijs naar de email (zie onderaan deze email) aan het Rijksvastgoedbedrijf en de Kamercommissie OCW van 13 augustus j.l. als antwoord op het schrijven van 6 juli 2018 van het Rijksvastgoedbedrijf (bijlage).

De beantwoording van de Minister van OCW op diverse vragen en de Motie Beckerman verbaasde ons wel. Je zou mogen verwachten dat deze overeenkomstig zou zijn met de beantwoording van eerder gestelde Kamervragen (bijlage). Echter de Minister van OCW verwijst (nu) in haar beantwoording naar de “verkenning” en het “nauw” overleg met de RCE. Ik verwijs in deze naar onze site <https://www.wo2sporen.eu/rijkssoeverheid> waar u de vragen, beantwoording en de Motie kunt bekijken.

Alleen al op de basis van de verkenning zijn wij van mening dat het Rijksvastgoedbedrijf de verkoop op een eerder moment op een voorlopig zijspoor moest zetten, maar dit is niet het geval. De Tweede Kamer is van mening dat de “verkenning” (die nog loopt) in een aantal specifieke gevallen dus onvoldoende is en dat men aanvullend een samenhangende visie en actieplan vereist voor o.a. (beladen) Rijksmonument die onderdruk komen te staan. Het specifiek verwijzen in de Motie naar de Commandobunker Seyss-Inquart bevestigt het bijzondere karakter van deze bunker binnen het erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog. Daar deze Motie door 130 Tweede Kamerleden inclusief de voltallige coalitie partijen is ondersteund, zijn wij van mening dat alle betrokken partijen bij de Nota van Uitgangspunten (lees Verkoop) hun verantwoordelijkheid moeten nemen en in de geest van deze Motie ook moeten handelen. Alle betrokken partijen dienen de verkenning en de nu aanvullende samenhangende visie en actieplan (lees Motie) te respecteren. Het verkoopproces nu volledig continueren dan wel de Commandobunker nu te verkopen is een schoffering naar de Tweede Kamer waarbij men dus onverantwoord omgaat met gemeenschapsgeld.

Het blijkt dus dat de status “Rijksmonument” in bepaalde specifieke gevallen, zoals de Commandobunker Seyss-Inquart, dus niet voldoende garanties geven voor de toekomst. (zie bijlage Adhesiebetuigingen).

beantwoording van de Tweede Kamervragen (28 juni 2018) door de Staatssecretaris van BZK zijn ook diverse onderdelen van deze Zienswijze gedeeltelijk beantwoord waarbij ik de opmerking wil plaatsen dat de Gemeente Den Haag ook betrokken is bij de Nota van Uitgangspunten. Dit is ook reeds in een eerder stadium bevestigd door het Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente Den Haag.

Dat de Seyss Inquart bunker een historisch- en monumentale waarde heeft is bevestigd in de toekenning van het predicaat Rijksmonument. Ook u maakt kenbaar, net als de staatssecretaris, dat deze waarde gewaarborgd blijven door een verankering in de Nota van Uitgangspunten. Het is zorgelijk dat deze verankering (lees Nota van Uitgangspunten) en alle daaraan gekoppelde dan wel relevante onderzoeken nog niet openbaar worden gemaakt door het Rijksvastgoedbedrijf. Derhalve ontnemt o.a. het Rijksvastgoedbedrijf, tot op heden, betrokken organisatie en personen (lees ook nabestaande) de mogelijkheden dit op juistheid te beoordelen voordat deze definitief zijn vastgesteld. Ik ga er genoegzaam vanuit dat de verplichtingen voor de nieuwe eigenaar (en de daarop volgende eigenaars) juridisch worden vastgelegd in een kettingbeding. Het gaat dan steeds om een verplichting om iets te dulden of om iets niet te doen. Het Rijksvastgoedbedrijf kan hierbij nooit een organisatie in de ruimste zin van het woord en/of personen uitsluiten. Tevens zijn deze verplichtingen niet automatisch geldig voor de nieuwe eigenaar maar moeten deze telkens door de verkoper worden opgelegd aan de koper in de notariële acte en is dit absoluut geen waarborging als (of te verwarren met) een kwalitatieve verplichting.

Het opnemen van een kettingbeding zal plaats vinden op straffe van een contractuele boete, echter is dit ook tevens de zwakste schakel. In het geval dat iemand de verplichting niet nakomt is de ketting gebroken en bestaat enkel een vordering uit hoofde van de boetebepaling. De verplichting kan vervolgens **nimmer** worden afgedwongen.

Deze boetebeding kan strekken tot vergoeding van de schade of enkel tot aansporing tot nakoming over te gaan. De hoogte van de boete is vaak een percentage van de aankoopssom. Dit percentage of boetebedrag moet redelijk en billijk zijn en kan op grond van artikel 6:94 lid 1 BW gematigd worden.

Een kwalitatieve verbinding is in deze zaak op grond van artikel 6:252 lid 5 BW uitgesloten daar het nimmer de mogelijkheid tot verkoop of bezwaring van het object mag beperken. Los daarvan zijn zowel de kwalitatieve verbinding als het kettingbeding op grond van artikel 6:258 BW en/of artikel 6:259 BW bij de rechter te wijzigen of te ontbinden. Zeker indien er sprake is van een (dreigend) faillissement of tenminste 10 jaar na het sluiten van de overeenkomst. Ik verwijs hierbij nadrukkelijk naar het faillissement van de bunker aan de "Van Ouwenlaan te Den Haag" die in 2014 door het Rijksvastgoedbedrijf is verkocht.

Dat de plannen van **marktpartijen** voor de verkoop worden beoordeeld door een commissie van drie deskundige op het gebied van stedenbouw, planologie en verkoop levert geen bijdrage in vertrouwen. We zouden op zijn minst mogen verwachten dat een van de deskundige een historicus is dan wel een expert over beladen erfgoed. Vervolgens verbaast het ons dat het Rijksvastgoedbedrijf, schijnbaar, niet de resultaten afwacht van de verkenning in opdracht van de Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap over herinneringserfgoed (ook fout erfgoed). Dit samen is helaas een onbeschreven bevestiging dat de onlosmakelijk gekoppelde historie van dit beladen object met de oorlogsmisdadiger Seyss Inquart van ondergeschikt belang zijn. Dat het commerciële belang boven het maatschappelijke belang wordt helaas bevestigd in het document no.7, Wob-besluit met kenmerk 1020217561, email correspondentie tussen het Rijksvastgoedbedrijf en de Provincie Zuid-Holland. *Daarin wordt o.a. gesteld indien de gemeente*

*Wassenaar of de Nationale monumentenorganisatie de wens hebben voor een maatschappelijke bestemming (herbestemming in de publieke sfeer) dat ze marktconform kunnen kopen. Vervolgens is met de gemeente Wassenaar (lees burgemeester en wethouder) over de herontwikkeling van het object afgesproken dat, aangezien het object een **negatieve waarde** heeft, er een kostendrager in het project moet zitten waardoor een positieve exploitatie mogelijk zou zijn.*

Een negatieve waarde zal dus betekenen dat een boetebepaling bij het kettingbeding zoals die hierboven staat beschreven nihil/nul is.

Vervolgens bent u (desalniettemin) van mening dat de historische en monumentale waarde volledig zijn gewaarborgd en dat u op grond van de Regeling Beheer Onroerende Zaken Rijk 2017 de Nationale Monumentenorganisatie geen voorkeurspositie kunt toekennen. Dit verbaast ons zeker daar de ABC-scan die door het Rijksvastgoedbedrijf wordt gebruikt bij de verkoop of herontwikkeling duidelijk is. De commandobunker Seyss Inquart heeft door zijn beladen karakter zijn beperkingen zowel maatschappelijk, politiek en juridisch. Zeker voor dit soort moeilijke objecten heeft voormalig minister Donner en vervolgens minister Blok de herontwikkeling en herziening van monumentenzorg en monumentenbeheer ontwikkeld. Er is toen op advies van de Raad voor Cultuur met instemming van de Tweede Kamer een professionaliseren ontwikkeld en is de Nationale Monumentenorganisatie (NMo) opgericht met als doel dat er een vergelijkbare organisatie zou ontstaan als het "English Heritage". Het was bij de oprichting nimmer de bedoeling dat het bij een eenmalige overdracht van 29 (oorspronkelijk 34) monumenten zou blijven. Het is dus de (morele) plicht van het Rijksvastgoedbedrijf en de rijksbouwmeester om dit soort objecten die niet meer gebruikt worden voor de primaire taken van de overheid en een maatschappelijke, politieke en juridische beperking hebben onder de aandacht te brengen bij de politiek verantwoordelijke bewindspersoon die vervolgens de Tweede Kamer hierover moeten informeren.

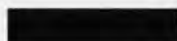
Wij spreken de hopen uit dat de Rijksoverheid, de Minister van OCW, het Rijksvastgoedbedrijf en de Staatssecretaris BZK lering heeft getrokken uit de actuele discussie over de "Muur van Mussert" en de oogwaarschijnlijke keurige stichting Werkgemeenschap Ideeëncentrum met als handelsnaam Herenboederij DE BUNKER in Valkenswaard. Die naast hun activiteiten van training en event locatie met B&B ook de Anne Frank escape room exploiteren met de walgelijke onnodig grievende tekst "ERVAAR DE DAG DAT ANNE FRANK VRIJWILLIG ONDERDOOK".

Stichting WO2 Sporen gaat er genoegzaam vanuit dat u de verantwoordelijke politieke bewindspersonen, de Tweede Kamer en de betrokken partijen bij de Nota van Uitgangspunten correct en volledig informeert over het feit dat het Rijksvastgoedbedrijf bij de beoogde verkoop (verkoopwijze) van het Rijksmonument "Commandobunker Seyss Inquart" **nimmer volledig** de historische- en monumentale waarde kan waarborgen. Tevens verwijzen wij naar de adhesiebetuiging (bijlage) van Erfgoedvereniging Heemschut.

In afwachting van u reactie zijn wij altijd bereikbaar voor een inhoudelijk gesprek.

Beter voorkomen dan verkopen !

Met vriendelijke groet,

Voorzitter

CC [REDACTED], Dagblad Trouw

CC Tweede Kamercommissie OCW (mbt aankomend plenair debat Minister OCW inzake erfgoed)

BCC 3 maal

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag

Tel. +31 6 [REDACTED]

"Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn ...."

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: bunker
Datum: dinsdag 25 september 2018 12:08:18
Bijlagen: [reactie \[REDACTED\] 7_9_2018 \(2\)ldw.docx](#)

Heb brief beetje aangepast
Kan het zo
Dan stuur ik hem naar projectleider

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[REDACTED]

.....
**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
Culture and Science**
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency
Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46
Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands

.....
T [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] rijksoverheid.nl
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Seyss Inquart bunker
Datum: dinsdag 25 september 2018 21:18:33
Bijlagen: [reactie \[REDACTED\] 7 9 2018 \(2\)ldw.docx](#)

Beste [REDACTED]

Ik heb de behandeling van deze kwestie/brief overgenomen van [REDACTED]. Bijgaand een aangevuld concept van de brief aan de Stichting WO2. Ze waren ook degenen die bij de behandeling van het Erfgoedbeleid in de Tweede Kamer een motie hebben ingestoken (aangenomen, zie hieronder). [REDACTED] weet inmiddels ook mijn directeur goed te vinden. En hij legt de motie zo uit dat die zou strekken tot pas op de plaats maken qua verkoop (zie doorgestuurde mailwisseling). Aangezien de (aangepaste) tekst van de motie daar niet direct strekt lijkt me dat voorbarig. Als bekend wordt dat de motie niet het gewenste effect heeft dan zal links of recht mijn minister daar op worden aangesproken. Vandaar dat ik er aan hecht om haar even over de situatie te informeren. Verder hoor ik van [REDACTED] dat we tijdens dit proces goed hebben samengewerkt. Daarvoor dank en waardering. Vr gr [REDACTED]

NADER GEWIJZIGDE MOTIE VAN HET LID BECKERMAN C.S. TER VERVANGING VAN DIE GEDRUKT ONDER NR. 266

Voorgesteld 13 september 2018

De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog belangrijk zijn voor ons collectieve bewustzijn van deze periode; constaterende dat erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog onder druk komt te staan zoals gebeurde bij de Muur van Mussert en nu bij de bunker van Seyss-Inquart; verzoekt de regering, met een samenhangende visie en actieplan te komen voor het beheer, behoud, onderzoeken en aan een breed publiek tonen van erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog, en gaat over tot de orde van de dag.
Beckerman Nijboer Geluk-Poortvliet Bergkamp Dik-Faber Ellemet

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[REDACTED]

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education, Culture and Science

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46

Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands

.....
 [REDACTED]
 [REDACTED] cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
 .....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Seyss notaatje voor M
Datum: donderdag 27 september 2018 11:32:44
Bijlagen: [seyss aan M.docx](#)

Kan dit zo.
Ik wilde het ook even afstemmen met RVB.

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[REDACTED]

.....
**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
Culture and Science**
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency
Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46
Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands
.....

[REDACTED]
[REDACTED]cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: nota aan m
Datum: dinsdag 2 oktober 2018 17:23:42
Bijlagen: [nota \[REDACTED\] seyss aan M 2.docx](#)
[Antwoord SV Julianabunker23247.pdf](#)

Dag [REDACTED],
Kun je dit in de lijn brengen.

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[REDACTED]

.....
**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
Culture and Science**
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency
Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46
Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands
.....

[REDACTED]
[REDACTED] cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: RE: Commandobunker Seyss Inquart / Motie 13-9-2018
 Datum: dinsdag 2 oktober 2018 17:34:12

Gaat ook niet niet goed....
 Bel maar. Ik wil wel eerst notaatje terug van M. Pas daarna gesprek.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
 Verzonden: dinsdag 2 oktober 2018 16:22
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: Fwd: Commandobunker Seyss Inquart / Motie 13-9-2018

Ha [REDACTED]
 Zal ik [REDACTED] RVB bellen of ze zo snel mogelijk samen met ons een afspraak maakt met [REDACTED] zoals in de brief is aangeboden? Dat wij hem anders bellen voor een afspraak? Dit gaat zo niet goed.

Met groet,
 [REDACTED]

Begin doorgestuurd bericht:

Van: Info Stichting WO2 Sporen <info@wo2sporen.eu>
 Datum: 2 oktober 2018 om 16:03:17 CEST
 Aan: "[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl" <[\[REDACTED\]@cultureelerfgoed.nl](mailto:[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl)>
 Kopie: "s.lammers@cultureelerfgoed.nl" <s.lammers@cultureelerfgoed.nl>, [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl <[\[REDACTED\]@cultureelerfgoed.nl](mailto:[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl)>, Harriet Salm <[\[REDACTED\]@trouw.nl](mailto:[REDACTED]@trouw.nl)>
 Onderwerp: Antw.: Commandobunker Seyss Inquart / Motie 13-9-2018

Geachte [REDACTED],

Dank voor uw reactie. De Tweede Kamer (ook de gehele coalitie) heeft de motie (bijlage) aangenomen dit ondanks de status Rijksmonument en ondanks de verkenning herinneringserfgoed RCE. De overgrote meerderheid (iedereen behalve de PVV) is dus van mening dat de status Rijksmonument en de verkenning schijnbaar niet voldoende is. Ook de eerdere beantwoording (bijlage) van vragen door de Minister van OCW en de staatssecretaris nemen deze zorgen niet weg. Ik schrijf u dit daar het RVB afgelopen woensdag o.a. het volgende aan een journalist heeft laten weten:

1. Wat gaat de Rijksvastgoeddienst ondernemen naar aanleiding van de aangenomen motie?

Voor de Seyss Inquart bunker is de motie geen aanleiding om anders te handelen. Het Rijksvastgoedbedrijf, de gemeente Wassenaar en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zijn zich bewust van de waarden van erfgoed en gaat hier zorgvuldig mee om. Bij mogelijke verkoop van objecten zoals de Seyss Inquart bunker is daarom contact met de betrokken gemeente rondom mogelijk verkoop. Voor de Seyss Inquart bunker werkt het Rijksvastgoedbedrijf samen met de gemeenten Wassenaar en Den Haag aan de Nota van Uitgangspunten rondom de verkoop van de bunker. Hierin wordt ook de erfgoedwaarde meegenomen. Pas na besluitvorming in de gemeenteraad van Wassenaar worden definitieve stappen rondom eventuele verkoop genomen.

2. In opdracht van het ministerie loopt een verkennend onderzoek naar het behoud van erfgoed. Voelt het Rijksvastgoedbedrijf ervoor om de verkoop van de bunker in de ijskast te zetten tot dat onderzoek is afgerond?

De uitkomst van het verkennend onderzoek naar herinneringserfgoed van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hoeft niet te worden afgewacht aangezien de bunker al een Rijksmonument is en de uitkomst dan ook niet van invloed kan zijn op de overwegingen bij verkoop.

3. Welke voorwaarden in het verkoopproces garanderen dat de erfgoedwaarde van de bunker

behouden blijft als deze in het bezit komt van een marktpartij?

De nieuwe eigenaar zal voor zijn plan een omgevingsvergunning moeten aanvragen welke past binnen de gestelde voorwaarden in de Nota van Uitgangspunten. Alle gestelde voorwaarden hebben betrekking op het publiekrechtelijke kader (ruimtelijke ordening, stedenbouw, planologie). Deze (eventuele) voorwaarden zal het Rijksvastgoedbedrijf bij de verkoop meegeven. Op het erfgoedvlak, ondersteund door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, zullen deze vervolgens worden gehandhaafd door de gemeente.

Wij gaan er genoegzaam vanuit dat u ook op de hoogte bent gebracht van dit standpunt van het RVB. Het standpunt van het RVB om niet anders te handelen ondanks de motie vinden wij zorgelijk en bijna een minachting naar de Tweede Kamer, die wij overigens hierover zullen informeren.

U schrijft in de email van 19 september j.l. dat het RCE een onderdeel is van het Rijk en om die reden dat het niet gepast is om zelfstandig een standpunt in te nemen **ten aanzien van verkoop van de commandobunker Seyss Inquart**.

Los van het standpunt van het RVB zijn wij van mening dat de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed een (morele) verplichting heeft om de Tweede Kamer en ook de Minister van OCW te informeren over de werkelijke houdbaarheid van de garanties voor de toekomst (zogenoemde kettingbeding email 10 augustus 2018). Bent u hiertoe bereid ?

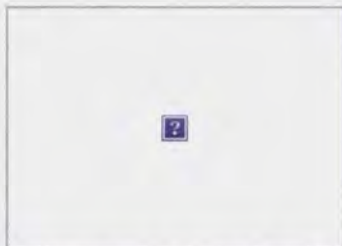
Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Voorzitter

CC [REDACTED], Dagblad Trouw

BCC Woordvoerders Cultuur Tweede Kamercommissie OCW

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag

Tel. [REDACTED]

"Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn ...."

Verzonden vanuit [Mail](#) voor Windows 10

Van: [REDACTED]

Verzonden: dinsdag 2 oktober 2018 10:26

Aan: [Info Stichting WO2 Sporen](#)

Onderwerp: RE: Commandobunker Seyss Inquart

Beste [REDACTED]

We hebben hierover uiteraard al telefonisch overleg gehad met het RVB. Dat heeft nog niet

geleid tot een antwoord op uw vraag. Gelet op de politieke dimensie is hier nog even nadere interne afstemming nodig.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: Info Stichting WO2 Sporen [<mailto:info@wo2sporen.eu>]

Verzonden: maandag 1 oktober 2018 10:18

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: Commandobunker Seyss Inquart

Urgentie: Hoog

Geachte [REDACTED],

Kunt u aangeven wanneer het RCE overleg heeft met het RVB inzake de beoogde verkoop van de Commandobunker Seyss Inquart ?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Voorzitter

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag

Tel. [REDACTED]

“Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn ....”

Verzonden vanuit [Mail](#) voor Windows 10

Van: [REDACTED]

Verzonden: woensdag 19 september 2018 12:41

Aan: info@wo2sporen.eu

CC: [Lammers, Susan](#); [REDACTED] [REDACTED]

Onderwerp: Commandobunker

Geachte [REDACTED]

Mw. Lammers verzocht mij uw mail te beantwoorden.

Uiteraard gaat onze dienst graag aan de slag met de uitvoering van deze motie. De wijze waarop is nog onderwerp voor discussie, maar het sluit gelukkig goed aan bij enkele initiatieven die reeds in gang gezet waren.

De RCE neemt niet een zelfstandig standpunt in ten aanzien van verkoop van de commandobunker. Dat zou niet gepast zijn, want wij zijn onderdeel van het Rijk en hebben daarover contact met onze collega's van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB).

Naar aanleiding van de aangenomen motie hebben we binnenkort overleg met het RVB om te bespreken op welke wijze dit van invloed is op het verkoopproces. Dat is nodig, want de motie roept ook niet rechtstreeks op tot het stoppen van de verkoop. Dat is dus minder evident dan u in uw mail betoogt.

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[Redacted signature]

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education, Culture and Science

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46

Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands

.....
[Redacted signature]

cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl

.....
<man_c.s._over_een_visie_op_erfgoed_en_archeologie_uit_de_Tweede_Wereldoorlog_(t.v.v._32820-261) (1)-merged.pdf>

<Antwoord SV Julianabunker[23247].pdf>

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Commandobunker Seyss Inquart / Motie 13-9-2018
Datum: donderdag 4 oktober 2018 13:32:52
Bijlagen: 2A3590836D584288BD59579FD71C2924[10847549].png
 2A3590836D584288BD59579FD71C2924[10847549].png

Dat staat er niet. Maar maakt niet uit. Heb gisteren met [REDACTED] gebeld. In uitgaande brief komt nu te staan ' Motie strekt niet tot stopzetten verkoop.

Notaatje om onze M te informeren zit in de lijn....

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 4 okt. 2018 om 10:07 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Hoi [REDACTED]

In de motie is sprake van 'behoud', dat levert verwarring op. Hoe is dat bedoeld?

Met groet,
[REDACTED]

Op 2 okt. 2018 om 17:34 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Gaat ook niet niet goed....

Bel maar. Ik wil wel eerst notaatje terug van M. Pas daarna gesprek.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 2 oktober 2018 16:22
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: Commandobunker Seyss Inquart / Motie 13-9-2018

Ha [REDACTED]

Zal ik [REDACTED] RVB bellen of ze zo snel mogelijk samen met ons een afspraak maakt met [REDACTED] zoals in de brief is aangeboden? Dat wij hem anders bellen voor een afspraak? Dit gaat zo niet goed.

Met groet,
[REDACTED]

Begin doorgestuurd bericht:

Van: Info Stichting WO2 Sporen <info@wo2sporen.eu>
Datum: 2 oktober 2018 om 16:03:17 CEST
Aan: [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl" <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Kopie: "s.lammers@cultureelerfgoed.nl" <s.lammers@cultureelerfgoed.nl>,
 [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl" <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>, Harriet Salm
 <[REDACTED]@trouw.nl>
Onderwerp: Antw.: Commandobunker Seyss Inquart / Motie 13-9-2018

Geachte [REDACTED],

Dank voor uw reactie. De Tweede Kamer (ook de gehele coalitie) heeft de motie (bijlage) aangenomen dit ondanks de status Rijksmonument en ondanks de verkenning herinneringserfgoed RCE. De overgrote meerderheid (iedereen behalve de PVV) is dus van mening dat de status Rijksmonument en de verkenning schijnbaar niet voldoende is. Ook de eerdere beantwoording (bijlage) van vragen door de Minister van OCW en de staatssecretaris nemen deze zorgen niet weg. Ik schrijf u dit daar het RVB afgelopen woensdag o.a. het volgende aan een journalist heeft laten weten:

1. Wat gaat de Rijksvastgoeddienst ondernemen naar aanleiding van de aangenomen motie?

Voor de Seyss Inquart bunker is de motie geen aanleiding om anders te handelen. Het Rijksvastgoedbedrijf, de gemeente Wassenaar en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zijn zich bewust van de waarden van erfgoed en gaat hier zorgvuldig

Van: [Lammers, Susan](#)
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: Commandobunker Seyss Inquart reactie RVB uw schrijven 4 oktober 2018
Datum: maandag 8 oktober 2018 20:41:41
Bijlagen: [2A3590836D58428BBD59579FD71C2924F110112951.png](#)
[ATT00001.htm](#)
[Antwoord RVB reactie email 10 augustus en 15 september merged.pdf](#)
[ATT00002.htm](#)

Ter informatie.

Susan Lammers

Algemeen Directeur
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Begin doorgestuurd bericht:

Van: Info Stichting WO2 Sporen <info@wo2sporen.eu>
Datum: 8 oktober 2018 om 20:16:10 CEST
Aan: [REDACTED] <[\[REDACTED\]@rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl)>
Kopie: "s.lammers@cultureelerfgoed.nl" <s.lammers@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: Commandobunker Seyss Inquart reactie RVB uw schrijven 4 oktober 2018

Geachte [REDACTED]

Wij willen u bedanken voor het schrijven van 4 oktober jl., dit waarderen wij ten zeerste. Los van deze waardering betreuren wij dat u niet inhoudelijk ingaat op de fundamentele bezwaren en feiten zoals die staan omschreven in onze email van 10 augustus 2018. Uw tweede alinea is een beknopte uitleg namens het RVB van iets wat al reeds bekend was **voor** de Motie Beckerman dan wel na de schriftelijke Kamervragen van het kamerlid mevr. Laan-Geselschap.

Tevens hebben wij tijdens het gesprek van 21 augustus jl. met de RCE, o.a. [REDACTED] projectleider verkenning militair erfgoed, vernomen dat de **verkenning militair erfgoed** wordt afgerond eind **2019 (niet 2018)**. Het niet willen afwachten van de resultaten van deze verkenning, vanwege de Rijksmonument status, vonden wij een onverstandig besluit en heeft bijna een vooringenomenheid.

De mededeling tijdens dit gesprek van de RCE dat het bij 9 van de 10 Rijksmonument goed gaat, is naar onze mening voor beladen herinneringserfgoed een onaanvaardbaar en onacceptabel "percentage". Voldoende bescherming voor beladen erfgoed beschouwen wij als net geen onvoldoende. Voor beladen erfgoed zoals de Commandobunker Seyss Inquart is uitsluitend maximale bescherming een voldoende.

Waarschijnlijk deelt de Tweede kamer deze zorgen. Gezien het feit dat ondanks de verkenning, de status Rijksmonument en de toezegging van de staatsecretaris over

de zorgvuldigheid van de Nota van Uitgangspunten, is de motie Beckerman aangenomen met een overweldigende meerderheid van 130 stemmen, inclusief de voltallige coalitie. De directe verwijzing naar de muur van Mussert en de Commandobunker van Seyss Inquart is tekenend en uitzonderlijk bij een oordeel van de Tweede Kamer. Dat de motie is mede-ingediend door het CDA, de politieke kleur van de verantwoordelijke staatsecretaris van het RVB, is een saillant detail.

Zoals in de Motie Beckerman staat “ Constatende dat erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog onder druk komt te staan zoals gebeurde bij de muur van Mussert en nu bij de bunker van Seyss Inquart ; “ gaan wij er genoegzaam vanuit dat u op de hoogte bent naar de “oplossing”, bij de muur van Mussert die nog steeds privaat eigendom is. In de statuten van Stichting Educatiecentrum de Goudsberg staat het volgende vermeld over de muur van Mussert “het verwerven (in de vorm van erfpacht dan wel eigendom) van het rijksmonument, ...”.

We kunnen ons afvragen met welk (gemeenschapsgeld) geld de huidige eigenaar wordt betaald of uiteindelijk uitgekocht.

Mogen wij van het RVB vernemen wat hun interpretatie is van dit deel van de Motie “erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog onder druk komt te staan” ten aanzien van de Commandobunker van Seyss Inquart. Of is het RVB van mening dat op 13 september jl. de toekomst van de Commandobunker Seyss Inquart niet onder druk stond ?

Het is u waarschijnlijk niet bekend dat een motie in de Tweede kamer vaak een algemeen karakter heeft (men heeft namelijk meer te doen) en bijna nooit een individueel / specifiek karakter. Helaas zijn er meer monumenten, zoals o.a. De Bunker Valkenswaard, waar het gruwelijk mis gaat. Zelfs als er sprake is van een erfpacht constructie met de betrokken gemeente.

In de derde alinea schrijft u “ De motie strekt er niet toe het verkoopproces stil te leggen”. Wat u schrijft klopt helemaal, echter de motie geeft ook niet aan dat het RVB het verkoopproces ongewijzigd moet gecontinueerd zonder een samenhangende visie en actieplan van het kabinet af te wachten. Feit is dat de minister van OCW en de staatssecretaris van BZK de Tweede Kamer niet konden overtuigen ondanks de status Rijksmonument, de betrokkenheid van het RCE en de gedragen NvU.

Naar aanleiding van ons persoonlijk onderhoud met wethouder dhr. K. Wassenaar van de Gemeente Wassenaar van 30 augustus jl. hebben wij de schriftelijke toezegging ontvangen dat de voorlopige NvU eerst wordt besproken met omwonende en belanghebbende. De opbrengst van deze participatie-bijeenkomst zal worden meegenomen in de “definitieve” versie van de NvU. Nadat de College’s van de gemeente Wassenaar en de gemeente Den Haag hun zegen hebben gegeven zal daarna de NvU worden voorgelegd aan de Gemeenteraad van Wassenaar.

Heeft het RVB na 13 september jl. in samenspraak met alle betrokken partijen de nog te bepalen samenhangende visie en actieplan van het kabinet waarbij het beheer, behoud, onderzoeken en aan een breed publiek tonen van de Commandobunker van Seyss Inquart opgenomen in de NvU?

Het zal u dus niet verbazen dat wij graag met het RVB, RCE en OCW het

persoonlijke gesprek aan gaan, echter willen wij eerst ons huiswerk "voltooien". Gezien het gezamenlijk belang van dit constructieve gesprek vertrouwen wij er op dat het RVB nu ook alle medewerking verleend met de Wob-verzoeken van 29 maart, 8 juni, 19 juni en 6 september 2018. Het proces van deze Wob-verzoeken hebben naar onze mening een onnodig trenerend en stagnerend karakter waarbij het besluit vaak onvolledige dan wel incompleet is.

Wij gaan er genoegzaam vanuit en hebben het volste vertrouwen dat u voor dit proces een positieve bijdrage zal leveren zodat wij z.s.m. in contact kunnen treden voor het maken van een afspraak.

Los van het bovenstaande verzoek ik vriendelijk, doch dringend uiterlijk voor 22 oktober 2018, dat wij een schriftelijke bevestiging mogen ontvangen van (niet namens) staatssecretaris Knops dat hij bij de verkoop van de Commandobunker Seyss Inquart niet de samenhangende visie en actieplan van het kabinet zal afwacht zoals die staat omschreven in de Motie Beckerman 2017-2018, 32820 nr. 267.

Met vriendelijke groet,

A black rectangular box redacting the signature of the chairperson.

Voorzitter

CC mevr. S. Lammers, RCE

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] rijksoverheid.nl; [REDACTED]
Onderwerp: FW: nota RCE "2018.10.03 Nota aan MOCW verkoop bunker Seyss-Inquart 2" (zaaknummer 1426440)
Datum: vrijdag 19 oktober 2018 11:04:24
Bijlagen: [EDOC-#1426431-v1-2018_10_03_Nota_aan_MOCW_verkoop_bunker_Seyss-Inquart_2.PDF](#)
[ATT00001.htm](#)

Dag [REDACTED] en [REDACTED]

Nota om minister OCW te informeren over verkoop is terug. Ze heeft er kennis van genomen en geen opmerkingen gemaakt.
 Dat betekent dat we zonder enig voorbehoud (vanuit OCW) verder kunnen met het verkoopproces. In het contact met de stichting kan gemeld worden dat overleg tussen beide departementen over de motie Beckerman (en het standpunt dat de stichting WOII daarover inneemt) niet heeft geleid tot nieuwe inzichten ten aanzien van voornemen tot verkoop.

Prettig weekend, [REDACTED]

Van: Lammers, Susan
Verzonden: vrijdag 19 oktober 2018 9:59
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: nota RCE "2018.10.03 Nota aan MOCW verkoop bunker Seyss-Inquart 2" (zaaknummer 1426440)

Fyi

Susan Lammers

algemeen directeur

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.25

Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

Twitter: @susanlammers

E: s.lammers@cultureelerfgoed.nl

www.cultureelerfgoed.nl

Begin doorgestuurd bericht:

Van: Dienstpostbus Print-Scanbalie <PrintScanbalie@minocw.nl>

Datum: 19 oktober 2018 om 09:50:09 CEST

Aan: '[REDACTED]@minocw.nl', [REDACTED]
 <[REDACTED]@minocw.nl>, [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>

Kopie: [REDACTED]@minocw.nl, "Lammers, Susan"

<S.Lammers@cultureelerfgoed.nl>, '[REDACTED]@minocw.nl', [REDACTED]

[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl, '[REDACTED]

[REDACTED]@minocw.nl>

Onderwerp: nota RCE "2018.10.03 Nota aan MOCW verkoop bunker Seyss-Inquart 2" (zaaknummer 1426440)

Collega's,

MOCW is akkoord zonder opmerkingen met bovenstaande nota. Zaak gaat digitaal terug naar EenK.

Nota is van RCE, staan daarom ook in CC, zodat ze er ook van op de hoogte zijn.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Recordbeheerder CEI

Print-/Scanbalie (kamer 05.135)

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Afspraak op uw verzoek inzake Commandobunker Seyss Inquart
Datum: dinsdag 11 december 2018 9:28:31
Bijlagen: [2A3590836D584288BD59579FD71C2924f168375351.png](#)
[Antwoord RVB reactie email 10 augustus en 15 september merged.pdf](#)
Prioriteit: Hoog

Beste [REDACTED], [REDACTED] en [REDACTED],

Zie onderstaande mail. [REDACTED] heeft een gesprek aangevraagd. Zal ik zorgen dat er met ons 4 een gesprek wordt ingepland in januari?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: Info Stichting WO2 Sporen <info@wo2sporen.eu>
Verzonden: maandag 10 december 2018 12:31
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]rijksoverheid.nl>
CC: s.lammers@cultureelerfgoed.nl
Onderwerp: Afspraak op uw verzoek inzake Commandobunker Seyss Inquart
Urgentie: Hoog

Geachte [REDACTED]

Onder verwijzing van uw schrijven van 4 oktober jl. (bijlage) willen wij graag, zoals door U aangegeven, het persoonlijk gesprek aangaan.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Voorzitter

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag

Tel. [REDACTED]

“Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn ...”

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: nota ter voorbereiding DG RVB
Datum: donderdag 13 december 2018 9:09:49

Hoi [REDACTED],

Ik heb nog een zin over vroegtijdig informeren toegevoegd, bedankt voor de input.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 12 december 2018 21:53
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: Re: nota ter voorbereiding DG RVB

Ha collega's,

Met [REDACTED] mail kan ik instemmen. Eén aanvulling: contact voorafgaand aan verkoop is een grote wens. Tot nu toe gaat dat grillig. [REDACTED]

[REDACTED]
 [REDACTED] M.a.w. woorden: graag van incidenteel naar structureel informeren.

Mocht de rol van de Rbm ook langskomen: die treedt natuurlijk zowel gevraagd als ongevraagd op als adviseur van de ministers en daarvoor geldt mutatis mutandis hetzelfde als voor het RVB: soms worden we wel betrokken, soms niet.

Succes verder, hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]

Op 12 dec. 2018 om 13:33 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl> het volgende geschreven:

Dank je wel!

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 12 december 2018 13:32
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: nota ter voorbereiding DG RVB

Dag [REDACTED]

Hierbij een paar zinnen voor nota. Heb geen tijd voor afstemming met

andere regiohoofden. Maar als ze hierop nog willen reageren....

Input voor nota DG met RVB

De RCE werkt vaak samen met het RVB bij de restauratie en/of verbouwing van monumenten in rijksbezit. Bij grote projecten zoals [REDACTED] en [REDACTED] worden in een vroegtijdig stadium afspraken gemaakt of over de wijze van betrokkenheid. In andere gevallen ziet het RVB de rol van de RCE als wettelijk adviseur van de gemeente in het kader van een vergunningprocedure. Formeel gesproken is dit juist, maar de facto is het veel handiger om eerder afspraken te maken over de plannen. Voorkomen moet worden dat de RCE een negatief advies gaat afgeven aan de gemeente over een aanvraag van een andere rijksdienst (anders gezegd: verschil van inzicht tussen rijksdiensten hoort niet door een gemeente te worden beslecht).

Daarnaast is in de intentieverklaring met rijksvastgoedorganisaties afgesproken dat ook bij vervreemding de efgoedwaarde een rol horen te spelen. Vaak biedt de status van rijksmonument voldoende waarborgen, maar dat is niet het geval als een monument verkocht wordt ten behoeve van een functie die slecht verenigbaar is met de monumentale waarden.

Contacten tussen RVB en RCE kunnen worden verbeterd door regulier afstemmingsoverleg. Van de zijde van de RCE is daartoe een accounthouder aangewezen: [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 12 december 2018 10:08
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: nota ter voorbereiding DG RVB

Ha [REDACTED]

Ik had het er vorige week al even over. Vrijdag heeft onze DG een kennismakingsgesprek met DGRVB. In de nota ter voorbereiding neem ik op verzoek van de DG ook een aantal knelpunten mee wv Regionale Historische Centra, Musea, samenwerking NA en IB/ Caribisch Nederland. Hieronder de tekst die ik in de nota wil opnemen over de [REDACTED] en bunker Seyss-Inquart. Van de andere mensen die input leverden heb ik ook achtergrondinformatie gekregen. Zou jij dat ook kunnen doen over de samenwerking RCE/ RVB? In een PO is een tijdje geleden aangegeven dat jullie een accounthouder voor de RVB willen aanwijzen ([REDACTED] dacht ik) en dat deze eerste aanspreekpunt vanuit jullie wordt. Dat zouden we dan in de achtergrondinformatie kunnen zetten. Ik hoop dat het vandaag lukt, morgenochtend moet de nota de lijn in. Het hoeft geen afgewogen verhaal te zijn en moet ook kort, een aantal steekwoorden is genoeg. Dan maak ik er wel een verhaal van.

Tekst in nota zelf: Rijksmonumenten en samenwerking RCE

[REDACTED]

Over de verkoop van de Bunker van Seyss-Inquart zijn de contacten tussen de RCE en RVB juist prima en ook bij de beantwoording van de kamervragen hierover

waren de lijnen met de RVB goed en kort.

Mogelijke inbreng: u kunt aangeven dat de RCE een accounthouder zal aanwijzen zodat de lijnen met de RCE kort zijn en er bij discussies snel actie kan worden ondernomen.

Groeten,

[Redacted signature]

[Redacted name]

Senior beleidsadviseur
Directie Erfgoed en Kunsten
Afdeling Sectoraal Beleid
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
tel. 06-[Redacted]
[Redacted] minocw.nl

Werkdagen: maandag tot en met donderdag

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Vraag VVD over beladen erfgoed
Datum: donderdag 17 januari 2019 13:14:40

Oke, dan houd ik het erop dat jullie nog goed zijn aangesloten.

Bedankt,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 17 januari 2019 12:24
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Vraag VVD over beladen erfgoed

Dag [REDACTED]

Ik heb geen weet van nieuwe ontwikkelingen. Bij deze de vraag ook aan [REDACTED] die dossierhouder is.

Aan het eind van de maand is er nog een overleg gepland met de stichting WOII [REDACTED] die hiervoor zo enthousiast ijvert. Overleg wordt gevoerd door de RVB en RCE (ik zit daar bij).

[REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 16 jan. 2019 om 15:03 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl> het volgende geschreven:

Ha [REDACTED]

Zie hieronder, vragen van VVD/ Thierry Aartsen over beladen erfgoed en de stvzk bunker Seyss-Inquart. Kun je mij de laatste stvzk laten weten?

Bedankt,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 16 januari 2019 14:54
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Vraag VVD over beladen erfgoed

Hoi [REDACTED]

[REDACTED] stuurt mij door naar jou. Kan jij antwoorden maken op de vragen van de VVD die ik door kan sturen?

Groet

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 16 januari 2019 14:51
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Vraag VVD over beladen erfgoed

Ha [REDACTED], dit onderwerp zit bij EK in het pakket van [REDACTED] en ik weten slechts zijdelings wat er speelt

Groeten

■

Van: ■
Verzonden: woensdag 16 januari 2019 14:50
Aan: ■ ■ ■
CC: ■ ■ ■
Onderwerp: Vraag VVD over beladen erfgoed

Ha ■ en ■
Kan ik met onderstaande vragen van de VVD ook bij jullie terecht?
Groet
■

Van: ■
Verzonden: woensdag 16 januari 2019 14:23
Aan: ■
Onderwerp: Vraag over beladen erfgoed

Ha ■,

Dank voor het antwoord op de vragen over Rijksmonumenten. ☺ Thierry heeft over erfgoed ook nog vragen die hij graag bij jullie uitzet.
Het gaat over beladen erfgoed, in het bijzonder de bunker Seyss Inquart. Zijn vraag is of jullie dit dossier kennen en zo ja, wat jullie met dit dossier van plan zijn om te doen. Algemener vraagt Thierry zich af wat de stand van zaken rondom de nota over erfgoed is en of er rondom beladen erfgoed nu al onomkeerbare stappen gemaakt worden in dit beleid. Zodat er straks geen ruimte meer is bij bijvoorbeeld de bunker Seyss Inquart.

Wederom dank voor de moeite en ik hoor graag van je!

Met vriendelijke groet,

■

Persoonlijk medewerker Thierry Aartsen

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Beladen Erfgoed - VVD
Datum: vrijdag 15 maart 2019 13:20:05

Dag [REDACTED],

Even tussen de colleges door:

[REDACTED] is dossierhouder. Zij kan evt. Aanvullen

Het verkoopproces van de bunker van Seyss-Inquart wordt voortgezet. Bij de verkoop wordt rekening gehouden met de cultuur-historische waarden. Die vormen een belangrijke wegingsfactor bij de beoordeling van plannen van potentiële kopers. Het RVB geeft dit proces vorm in nauwe samenwerking met gemeenten Den Haag en Wassenaar en met de RCE.

Weken geleden hebben RVB en RCE overleg gehad met vertegenwoordigers van de Stichting WO2 (die zich het sterkst roeren tegen verkoop en ook de TK weten te vinden). Dat overleg verliep in goede sfeer, maar had vooral het karakter van uitwisseling van standpunten.

Vr gr [REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 15 mrt. 2019 om 08:09 heeft [REDACTED] <[\[REDACTED\]@minocw.nl](mailto:[REDACTED]@minocw.nl)> het volgende geschreven:

Hoi allen,

Zie hieronder mijn poging. Aangezien er op dit moment geen trekker voor deze motie is, is de stavaza nu vooral gericht op de verkenningen. Meer actie is er nog niet uitgevoerd. Dat moet wel gebeuren als de verkenningen klaar zijn. Met [REDACTED] en [REDACTED] afgesproken dat we ([REDACTED] en ik) dan samen met de RCE de samenhang tussen de aanbevelingen gaan bekijken. [REDACTED] zou jij de stavaza kunnen aanvullen met actuele info over Seiss-Inquart? Veel dank! En liefst zsm...

Stavaza motie WOII

Op dit moment worden de verkenningen herinneringserfgoed, militair erfgoed en Post 65 uitgevoerd. De eerste twee bevatten belangrijke informatie voor de omgang met het erfgoed uit de WOII. Binnenkort verschijnen op de website van de RCE de resultaten van een enquête over herinneringserfgoed. Begin van de zomer zijn de verkenningen afgerond. De verkenningen zullen vervolgens in samenhang met elkaar worden bekeken, waarna aanbevelingen zullen worden gedaan. Over de uitkomst wordt de Tweede Kamer in het najaar van 2019 geïnformeerd.

Over de specifieke casus van de bunker van Seiss-Inquart kan nog het volgende worden gemeld:

Er zijn ook wat andere zaken die lopen, maar volgens mij nog niet ver genoeg om hier te melden:

- <!--[if !supportLists]--> <!--[endif]-->Subsidieregeling beladen erfgoed bij het MF, in ontwikkeling en M FIN nog (net) niet akkoord;
- <!--[if !supportLists]--> <!--[endif]-->Activiteiten ihkv 75 jaar Bevrijding (weet Jerker meer van);
- <!--[if !supportLists]--> <!--[endif]-->Acties tbv Joods erfgoed (bundeling websites met herkomst informatie, verbetering

toegankelijkheid/zichtbaarheid Joodse begraafplaatsen, weet [REDACTED] meer van).

Als ik iets over het hoofd zie, vul alsjeblieft aan!
Groeten,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 14 maart 2019 21:44
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: Beladen Erfgoed - VVD

Hi collega's,

Kan 1 van jullie hier morgenochtend even naar kijken en stand van zaken op de mail zetten?
Tnx

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: "[REDACTED]@minocw.nl">
Datum: 14 maart 2019 om 21:04:56 CET
Aan: "[REDACTED]@minocw.nl", [REDACTED]
[REDACTED]@minocw.nl>
Onderwerp: Doorst.: Beladen Erfgoed - VVD

Willen jullie hier even naar (laten) kijken.

Dank, [REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Datum: 14 maart 2019 om 09:55:41 CET
Aan: "[REDACTED]@minocw.nl">
Kopie: "[REDACTED]@minocw.nl">
Onderwerp: Beladen Erfgoed - VVD

Ha [REDACTED]

Aartsen (VVD) vraagt hoe het staat met een motie/toezegging over dat we met een kader/actieplan komen over hoe we omgaan met beladen erfgoed. Hij krijgt signalen dat een en ander niet goed gaat met de bunker van Seyss-Inquart. Kunnen jullie mij wat info sturen over stavaza die ik kan delen?

Groet,

Verstuurd vanaf mijn iPad

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]; [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Afstootprotocol RVB
Datum: donderdag 4 april 2019 10:25:18

Hai [REDACTED] en [REDACTED]

In het periodiek overleg tussen Susan en Floris Alkemade van enkele weken geleden is het idee ontstaan om samen met de Rijksbouwmeester na te denken over een 'afstootprotocol' voor de verkoop van monumenten en andere historische objecten door het RVB. Dit gegeven de recente problemen rond [REDACTED] en de Seyss Inquart Bunker. Zowel de media als de Tweede Kamer hebben veel aandacht voor deze verkopen [REDACTED]. Zo'n protocol zou er voor moeten zorgen dat in de werkprocessen van het RVB wordt vastgelegd dat vroegtijdig overleg met ons wordt gepleegd in geval van verkoop van historische objecten. Verzoek van Susan aan ons is om daarvoor een aantal ideeën op een rij te zetten, af te stemmen met de regiohoofden en het hoofd instandhouding en dan, via [REDACTED], e.e.a. verder uit te werken met de RBM. Mogelijk ook met het hoofd monumenten, hoewel die niet over afstoot gaat.

Ik prik een moment in onze agenda's om hier eens over na te denken. Is dat een goed idee?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
T [REDACTED]

[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [Lammers, Susan](#); [Zeeuw, Arian de](#); [REDACTED]
Onderwerp: nota kamervragen Seyss Inquart
Datum: vrijdag 12 april 2019 8:31:46
Bijlagen: [nota m beantwoording kamervragen VVD en CDA Seyss.docx](#)

Dag [REDACTED]
Kun je dit in procedure brengen.
Dit is afgestemd met E&K ([REDACTED] [REDACTED]) en RVB (daar zit het ook in de lijn naar bewindspersoon)
Bijlagen: zie volgende mail

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[REDACTED]

.....
**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
Culture and Science**
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency
Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46
Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands

.....
[REDACTED]
[REDACTED] cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Beladen Erfgoed - VVD
Datum: vrijdag 15 maart 2019 13:20:05

Dag [REDACTED],

Even tussen de colleges door:

[REDACTED] is dossierhouder. Zij kan evt. Aanvullen

Het verkoopproces van de bunker van Seyss-Inquart wordt voortgezet. Bij de verkoop wordt rekening gehouden met de cultuur-historische waarden. Die vormen een belangrijke wegingsfactor bij de beoordeling van plannen van potentiële kopers. Het RVB geeft dit proces vorm in nauwe samenwerking met gemeenten Den Haag en Wassenaar en met de RCE.

Weken geleden hebben RVB en RCE overleg gehad met vertegenwoordigers van de Stichting WO2 (die zich het sterkst roeren tegen verkoop en ook de TK weten te vinden). Dat overleg verliep in goede sfeer, maar had vooral het karakter van uitwisseling van standpunten.

Vr gr [REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 15 mrt. 2019 om 08:09 heeft [REDACTED] [@minocw.nl](mailto:[REDACTED]@minocw.nl) het volgende geschreven:

Hoi allen,

Zie hieronder mijn poging. Aangezien er op dit moment geen trekker voor deze motie is, is de stavaza nu vooral gericht op de verkenningen. Meer actie is er nog niet uitgevoerd. Dat moet wel gebeuren als de verkenningen klaar zijn. Met [REDACTED] en [REDACTED] afgesproken dat we ([REDACTED] en ik) dan samen met de RCE de samenhang tussen de aanbevelingen gaan bekijken. [REDACTED] zou jij de stavaza kunnen aanvullen met actuele info over Seiss-Inquart? Veel dank! En liefst zsm...

Stavaza motie WOII

Op dit moment worden de verkenningen herinneringserfgoed, militair erfgoed en Post 65 uitgevoerd. De eerste twee bevatten belangrijke informatie voor de omgang met het erfgoed uit de WOII. Binnenkort verschijnen op de website van de RCE de resultaten van een enquête over herinneringserfgoed. Begin van de zomer zijn de verkenningen afgerond. De verkenningen zullen vervolgens in samenhang met elkaar worden bekeken, waarna aanbevelingen zullen worden gedaan. Over de uitkomst wordt de Tweede Kamer in het najaar van 2019 geïnformeerd. Over de specifieke casus van de bunker van Seiss-Inquart kan nog het volgende worden gemeld:

Er zijn ook wat andere zaken die lopen, maar volgens mij nog niet ver genoeg om hier te melden:

- <!--[if !supportLists]--> <!--[endif]-->Subsidieregeling beladen erfgoed bij het MF, in ontwikkeling en M FIN nog (net) niet akkoord;
- <!--[if !supportLists]--> <!--[endif]-->Activiteiten ihkv 75 jaar Bevrijding (weet Jerker meer van);
- <!--[if !supportLists]--> <!--[endif]-->Acties tbv Joods erfgoed (bundeling websites met herkomst informatie, verbetering

Van: [REDACTED]
Aan: [Lammers, Susan](#); [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: Reactie stas op conceptprogramma werkbezoek Seys-Inquart Bunker | 14 mei
Datum: donderdag 25 april 2019 20:08:05
Bijlagen: [Reactie stas conceptprogramma werkbezoek bunker.pdf](#)
[ATT00001.htm](#)

Zie verzoek RvB van stas Knops om samen met onze M de bunker van Seyss inquart te bezoeken

Wie kan dit even bij haar sonderen?

[REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: "[REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Datum: 25 april 2019 om 16:00:05 CEST
Aan: "[REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: FW: Reactie stas op conceptprogramma werkbezoek Seys-Inquart Bunker | 14 mei

Hi [REDACTED]

Zie onderstaande mail. Is dit mogelijk? Het is 24 mei 9:15-10:15.

Groet,

[REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work(www.blackberry.com)

Van: "[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Verzonden: 25 apr. 2019 15:33
Naar: "[REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Cc: "Mol, Roger" <Roger.Mol@rijksoverheid.nl>; "[REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; "Bruijstens, Martijn" <Martijn.Bruijstens@rijksoverheid.nl>
Onderwerp: FW: Reactie stas op conceptprogramma werkbezoek Seys-Inquart Bunker | 14 mei

[REDACTED]

Stas stelt voor ook minister Van Engelshoven uit te nodigen. Kan jij dat aan OCW voorstellen? Moet gezien de korte tussenliggende tijd en volle agenda's van bewindspersonen wel snel gebeuren.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

.....
 Ministerie van BZK | Rijksvastgoedbedrijf | bureau directeur-generaal

Korte Voorhout 7, kamer KV4 42 | Postbus 16169 | 2500 BD Den Haag
T 06 5259 5069

.....
werkdagen: maandag, dinsdag, donderdag, vrijdag

Van: [REDACTED]@minbzk.nl>

Verzonden: donderdag 25 april 2019 15:29

Aan: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: Reactie stas op conceptprogramma werkbezoek Seys-Inquart Bunker |
14 mei

Dag [REDACTED]

[REDACTED] vroeg mij de reactie van de stas naar jou te sturen. Bij deze dus.

Groet, [REDACTED]

Hoogachtend,

[REDACTED]
Ministerie van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties
Woordvoering, Protocol en Verkenningen
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
telefoon: [REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: seyss-inquart kamervragen
Datum: dinsdag 30 april 2019 10:49:38
Bijlagen: [2019.04.11 Nota MOCW beantwoording kamervragen VVD en CDA Seyss \(3\).docx](#)
[antwoord op kamervragen CDA Seyss Inquart bunker \(3\).docx](#)
[antwoord op kamervragen VVD Seyss Inquart bunker \(3\)ldw.docx](#)

Dit ligt bij de minister

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 23 april 2019 17:52
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: seyss-inquart kamervragen

Dag [REDACTED]
Ik ben er uit met RVB
Je kunt deze nota met antwoorden opnieuw in de lijn brengen.
Heeft [REDACTED] de minister al bereikt?

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[REDACTED]

.....
**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
Culture and Science**
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency
Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46
Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands
.....

[REDACTED]
[REDACTED]cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [Lammers, Susan](#); [Zeeuw, Arjan de](#); [REDACTED]
Onderwerp: FW: Vragen bunker
Datum: donderdag 2 mei 2019 17:38:27
Bijlagen: [20190502 - Nota Kamervragen Seyss Inquart bunker.docx](#)
[20190502 antwoord op kamervragen VVD Seyss Inquart bunker ACM.docx](#)

Dag [REDACTED],

Op verzoek van Knops zijn de antwoorden op de kamervragen nog weer aangepast. Dat betekent dat de verkeerde versie voor akkoord bij onze minister ligt.

In de aangepaste versie wordt nog mee tegemoet gekomen aan de politieke wens van onze M (die nu dus ook gedeeld wordt door Knops) om pas op de plaats te maken met de verkoop totdat de OCW visie WOII er is.

Kun jij er voor zorgen dat een gewijzigde versie aan onze M. wordt voorgelegd. Liefst morgen, want bij BZK wil men voorkomen dat opnieuw uitstel wordt gevraagd.

Ik ga vanavond naar Leuven, dus ik kan niet veel meer doen. Evt ben ik morgen bereikbaar tot 10 uur.

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: donderdag 2 mei 2019 17:08
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Vragen bunker

Hi [REDACTED]

Hierbij de aangepaste stukken.

Lees alles nog een keer goed door! De dateline is bijna daar voor de beantwoording.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 2 mei 2019 17:06
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Onderwerp: RE: Vragen bunker

Hi [REDACTED] en [REDACTED],

Bijgevoegd de aanpassingen op de nota en de Kamervragen.

Mochten er nog wijzigingen noodzakelijk zijn dan hoor ik het graag.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Verzonden: donderdag 2 mei 2019 15:10
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]

██████████@rijksoverheid.nl>

CC: ██████████@rijksoverheid.nl>; ██████████

██████████Rijksoverheid.nl>

Onderwerp: Vragen bunker

Hoi ██████████ en ██████████,

██████████ wil bij nader inzien toch dat we in de antwoorden nu al opnemen dat we de verkoop opschorten tot het actieplan er is. En ook opnemen dat dit financiële consequenties heeft (zonder getallen te noemen). Dit omdat ze echt geen gedoe wil en verdere kamervragen. @██████████ Wil je het antwoord aub hierop aanpassen? En dit ook melden aan OCW? Punt blijft natuurlijk dat als het actieplan wel consequenties heeft (wat we niet verwachten) dit ook via onze stas moet worden geaccordeerd.

Groet

██████████

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Reactie nav uitnodiging werkbezoek Bunker Seyss Inquart op uitnodiging van staatssecretaris Knops
Datum: donderdag 2 mei 2019 17:51:48
Bijlagen: [image001.jpg](#)
[Bezoek stas Bunker vs 4.docx](#)

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Het is me niet helemaal duidelijk wie bij jullie de leiding heeft over dit bezoek. Ik heb ook nog contact met [REDACTED]. Het betreft inderdaad een rondleiding door de bunker en over het terrein waarbij verteld wordt over het object, de voorgenomen verkoop/ NvU en de herstelwerkzaamheden.

Bijgevoegd de laatste versie van het document.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] minocw.nl>
Verzonden: donderdag 2 mei 2019 15:06
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Onderwerp: RE: Reactie nav uitnodiging werkbezoek Bunker Seyss Inquart op uitnodiging van staatssecretaris Knops

Dag [REDACTED]

Dank voor het toesturen van het LM.

Ter check. Uit het LM kan ik niet opmaken hoe het programma er precies uit ziet. Ik neem aan dat er een rondleiding is over het terrein van de bunker verzorgd door [REDACTED] en [REDACTED] en dat deze rondleiding een uur duurt, of zijn er nog andere onderdelen in het programma?

De schoenmaat van de minister is overigens maat [REDACTED].

De minister zal overigens een begeleider meenemen naar het bezoek. Ik laat nog weten wie dit zal zijn.

Mochten er nog vragen / opmerkingen zijn, dan verneem ik deze graag.

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 1 mei 2019 13:10
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED] [rijksoverheid.nl](#)
Onderwerp: RE: Reactie nav uitnodiging werkbezoek Bunker Seyss Inquart op uitnodiging van staatssecretaris Knops

Dag [REDACTED]

Bijgaand het logistiek memo voor het werkbezoek op 14 mei. Dit is ingevuld door de projectleider van het RVB ([REDACTED] [REDACTED] en aangevuld door mij. [REDACTED] zal ons ontvangen. Het is allemaal heel kleinschalig. Het voorstel is dat ondergetekende en de RCE-dossierhouder [REDACTED] [REDACTED] hierbij aansluiten.

Verder is gewenst dat de schoenmaat van de minister wordt doorgegeven aan [REDACTED] (veiligheidsschoenen). Dat is vertrouwelijke informatie waarover ik niet beschik... Wellicht kan jij hier iets in betekenen.

Is dit zo voldoende?

Vr gr [REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: maandag 29 april 2019 16:22

Aan: [REDACTED] @rijksoverheid.nl

CC: [REDACTED];
[REDACTED] @rijksoverheid.nl

Onderwerp: Reactie nav uitnodiging werkbezoek Bunker Seyss Inquart op uitnodiging van staatssecretaris Knops

Beste [REDACTED],

Minister Van Engelshoven heeft aangegeven in te willen gaan op de uitnodiging van staatssecretaris Knops om gezamenlijk een bezoek te brengen aan de bunker van Seyss-Inquart te Wassenaar.

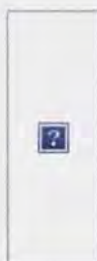
Er is een reservering in de agenda van MOCW gemaakt op dinsdag 14 mei van 09.15 tot 10.15 uur.

Nota bene: Deze toezegging is **onder voorbehoud** van een mogelijke onderraad die MOCW mogelijk bij dient te wonen. Een afzegging – een paar dagen voorafgaand aan het geplande bezoek – is dus mogelijk.

Graag verneem ik wie de organisatie van het werkbezoek voor rekening neemt. Daarbij heb ik het verzoek om het bijgevoegde document door de organisatie in te laten vullen. Graag voorzien van een gedetailleerd programma.

Alvast hartelijk dank.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] [REDACTED]

Evenementen, optredens en werkbezoeken bewindslieden OCW

+ [REDACTED] (bgg graag een sms)

[REDACTED] @minocw.nl

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Communicatie
Rijnstraat 50
Postbus 16375
2500BJ Den Haag
<http://www.rijksoverheid.nl/ministerie/ocw>
twitter.com/ocw

Dit
bericht
kan

schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] rijksoverheid.nl; [REDACTED]
Onderwerp: FW: LM MOCW, dinsdag 14 mei: bezoek Bunker Seyss-Inquart, Den Haag/Wassenaar
Datum: vrijdag 3 mei 2019 13:08:12
Bijlagen: [image001.jpg](#)
[LM MOCW Bezoek Bunker Seyss Inquart, dinsdag 14 mei Den Haag.pdf](#)

Dag allen,

Ter info hierbij de definitieve versie van het LM dat ik intern heb gedeeld met de personen die van dit bezoek af moeten weten.

Zoals aangegeven zal de minister ook een begeleider meenemen, te weten [REDACTED]. Voor de volledigheid, MOCW heeft schoenmaat [REDACTED], [REDACTED] heeft schoenmaat [REDACTED]. Zorgen jullie ervoor dat zij ter plekke terreinschoenen ontvangen.

Ikzelf ben niet aanwezig bij het bezoek en naast deze memo bereid ik verder niets voor. Ik ga er vanuit dat de minister dus verder bij jullie in goede handen is. ;-)

Mochten jullie nog vragen / opmerkingen hebben, dan verneem ik deze uiteraard graag.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 3 mei 2019 12:58
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: LM MOCW, dinsdag 14 mei: bezoek Bunker Seyss-Inquart, Den Haag/Wassenaar

Dag allen,

Hierbij alvast het LM voor het bezoek van MOCW aan de bunker van Seyss-Inquart op dinsdag 14 mei te Den Haag/Wassenaar. Dit bezoek legt zij samen met staatssecretaris Knops af.

Vanuit COM zal de minister worden begeleid door Job. Daarnaast zijn er medewerkers van de RCE bij de rondleiding aanwezig.

In het LM is tevens achtergrondinformatie van de RCE opgenomen inzake de bunker.

Mocht er aanvullende inhoudelijke voorbereiding nodig zijn, laat dit dan s.v.p. weten.

Voor de volledigheid plaats ik ook het MT E&K in cc.

NB. Het bezoek aan de bunker gaat door tenzij blijkt dat de aanwezigheid van MOCW tijdens de onderraden (diezelfde ochtend) vereist/zeer gewenst is.

Mochten er vragen/opmerkingen zijn, ik hoor het graag.

Groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
Evenementen, optredens en werkbezoeken bewindslieden OCW

+ [REDACTED]
[REDACTED]@minocw.nl

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Communicatie
Rijnstraat 50
Postbus 16375
2500BJ Den Haag
<http://www.rijksoverheid.nl/ministerie/ocw>
twitter.com/ocw

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: verkenning herinneringserfgoed en militair en de bunker van Seyss Inquart
Datum: vrijdag 10 mei 2019 16:12:58
Bijlagen: [Erfgoed van betekenis.docx](#)
[Aanbevelingen Erfgoed van betekenis 30.03.2019.docx](#)
[Outline en opgave WO2 en KO 10 mei.docx](#)

Dag [REDACTED] en [REDACTED]

Bijgaand de rapportage van de Verkenning Herinneringserfgoed. Los erbij de concept aanbevelingen. En als toegift een concept van de verkenning Militair Erfgoed. Dan heb jullie vanuit beide verkenningen de raakvlakken met de bunker van Seyss Inquart.

Onze Haagse beleidsdirectie wil de verkenningen in samenhang met elkaar in één memo aan de minister geven. Eerder was ons gevraagd de verkenning Herinneringserfgoed met spoed op te leveren, maar dat bleek later niet meer nodig. Maar ja, toen hadden we er al een knoop in gelegd. Vandaar dat deze er nu al ligt.

De Verkenning Militair Erfgoed is druk bezig de laatste knopen te leggen. Daarvan kan ik jullie nu alleen een concept laten zien van de verhaallijn WOII.

Succes bij de bunker. Ik ben reuze benieuwd en hoor graag hoe het bezoek verlopen is.

Met groet,

[REDACTED]
[REDACTED]
Afdeling Strategie & Internationaal
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
[REDACTED]
[REDACTED] cultureelerfgoed.nl

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Afmelding minister van Engelshoven voor bezoek 14 mei
Datum: zondag 12 mei 2019 22:35:15
Bijlagen: [kamervragen en werkbezoek Seys Inquart.docx](#)
[image001.jpg](#)

Dag [REDACTED]

Jammer, maar zo gaat dat.

Knops wilde nog wel iets met haar bespreken over de kamervragen die gesteld zijn over de bunker. Bijgaande nota is daartoe de lijn in gebracht. Ik weet niet die haar al heeft bereikt. Het is wel zo handig als ze gaat bellen

Vr gr [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: zaterdag 11 mei 2019 9:01
Aan: [REDACTED] [rijksoverheid.nl](#)
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Afmelding minister van Engelshoven voor bezoek 14 mei

Dag [REDACTED] en overige collega's betrokken bij werkbezoek dinsdag.

In verband met voorrangvragende verplichtingen zal minister van Engelshoven dinsdag toch niet kunnen aansluiten bij het bezoek aan de bunker.

Zij zal hier zelf ook nog even over bellen met Stas Knops.

Leek me handig jullie allemaal alvast te informeren.

Rest me jullie een fijn weekend te wensen!

Mvg

[REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 3 mei 2019 om 13:08 heeft [REDACTED] [@minocw.nl](#) het volgende geschreven:

Dag allen,

Ter info hierbij de definitieve versie van het LM dat ik intern heb gedeeld met de personen die van dit bezoek af moeten weten.

Zoals aangegeven zal de minister ook een begeleider meenemen, te weten [REDACTED].

Voor de volledigheid, MOCW heeft schoenmaat [REDACTED], [REDACTED] heeft schoenmaat [REDACTED].

Zorgen jullie ervoor dat zij ter plekke terreinschoenen ontvangen.

Ikzelf ben niet aanwezig bij het bezoek en naast deze memo bereid ik verder niets voor.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten
Datum: woensdag 22 mei 2019 7:47:21

Dank [REDACTED]
 Je reactie helpt ons advies hier intern scherper te krijgen.
 Het voordeel van dat we naar een onafhankelijke leidraad kunnen verwijzen zie ik zeker ook.
 Groet
 [REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work(www.blackberry.com)

Van: '[REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Verzonden: 21 mei 2019 23:21
Naar: '[REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; '[REDACTED]
 <[REDACTED]@minocw.nl>
Cc: '[REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>; '[REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Dag [REDACTED]
 Even wat bespiegelingen van mijn kant.
 Er is hier een parallel te trekken met de Leidraad afstoting museale objecten, die door musea wordt gehanteerd.. Die beschrijft hoe je cultuurgoederen op een nette cultuurhistorisch verantwoorde manier kunt afstoten/ verkopen. Zoiets kun je ook maken voor monumenten. Wat ons betreft vormt de gang van zaken rond de Seyss-Inquart bunker een voorbeeld van hoe je dat kan aanpakken.
 Ik denk dat het helpt als je zo'n leidraad maakt en aan de Kamer meldt, dat je op die manier te werk gaat bij de verkoop van monumenten. Dan hoeft je in het vervolg alleen nog maar te verwijzen naar de politiek afgedekte werkwijze.

Het erfgoedbeleid van OCW is er helemaal op gericht om particuliere eigenaren van monumenten te bewegen tot goed eigenaarschap (met geld, kennis en regels). Er is geen wens om het staatseigendom van monumenten actief in te zetten voor beleidsdoelen (dat ligt heel ver achter ons). We stimuleren eerder de verwerving van monumenten door ideële trust organisaties (stadsherstellen, Hendrick de keijzer, molenstichtingen, oude Groninger kerken etc.) Los daarvan: vanzelfsprekend willen we wel heel graag dat de Staat zelf als eigenaar het goed voorbeeld geeft bij het beheer van zijn monumentale vastgoed. Een zorgvuldige manier van afstoten hoort daarbij.

Tot zover.

Vr gr [REDACTED]

Vr gr [REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: dinsdag 21 mei 2019 18:24

Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

we gaan ons best doen. Ik heb nog wel een vraagje. Hoe zien jullie de leidraad? Mij is nog niet helder of de leidraad nu zal moeten gaan over de afweging om wel/niet tot vervreemding over te gaan of over hoe je tot vervreemding overgaat (de voorbereiding van ons verkoopproces) of beiden? Ik begrijp van onze deskundigen dat de Raad voor cultuur eerder tegengas heeft gegeven om monumenten überhaupt te verkopen. Ik zou dit wel graag scherp hebben in het advies dat ik in ons DT ga brengen. Verder zal ik in het advies opnemen dat wij gezamenlijk de opdrachtgeving doen. Is dat ook OK voor jullie?

Ik hoor het graag.

Groet

[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>

Verzonden: dinsdag 21 mei 2019 15:21

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
[REDACTED]@minocw.nl; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Oké, het is niet anders. Wil je het zsm laten weten? We gaan een QenA maken over de leidraad, die leggen we graag nog aan je voor. Dat zal mijn collega [REDACTED] met je afstemmen want ik ben de rest van deze week afwezig. Wordt vervolgd.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]

Verzonden: dinsdag 21 mei 2019 8:58

Aan: [REDACTED]

CC: [REDACTED]

Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Wil het bij ons in het DT brengen. Dat gaat deze week niet meer lukken. Ik hou jullie op de hoogte.

Groet

[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>

Verzonden: maandag 20 mei 2019 16:53

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
[REDACTED]@minocw.nl>

Onderwerp: FW: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Kun je me laten weten wanneer je denkt te horen of het goed is dat onze minister in het AO erfgoed van 5 juni a.s. kan aangeven dat ze met jullie stas wil ingaan op het aanbod van de rijksbouwmeester om een leidraad te maken?

Ik zet [REDACTED] in de cc omdat ik van woensdag t/m vrijdag niet aanwezig ben. De coördinator van het AO, [REDACTED] heb ik ook in de cc staan zodat we zo efficiënt mogelijk kunnen communiceren.

Hoop dat het snel lukt iets te laten horen en vast bedankt!

Groeten,

[REDACTED]

[REDACTED] ([REDACTED])

Senior beleidsadviseur
Directie Erfgoed en Kunsten
Afdeling Sectoraal Beleid
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
tel. 06-[REDACTED]
[REDACTED] [minocw.nl](mailto:[REDACTED]@minocw.nl)

Werkdagen: maandag tot en met donderdag

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 mei 2019 15:48
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Hierbij wat context bij de vraag rond de leidraad:

- Op 22 juni 2018 is de beleidsbrief *Erfgoed Telt* naar de TK gestuurd, die is behandeld op 11 september 2018.
- Tijdens het debat over *Erfgoed Telt* op 11 september 2018 is een motie aangenomen voor een samenhangende visie en een plan van aanpak erfgoed WO II. M heeft toegezegd voor 1 oktober 2019 met zo'n visie te komen (inmiddels is er een werkgroepje hier wat zich hiermee bezig houdt).
- Dit gaat overigens ook over de verhalende kant van erfgoed dus over grotere zichtbaarheid en toegankelijkheid.
- Bij de uitwerking van de motie worden de verkenningen van de RCE betrokken, die gaan over herinneringserfgoed, militair erfgoed en archeologisch erfgoed (verkenning gebouwd erfgoed na 1965 is hiervoor niet relevant).
- Uit de verkenningen komen aanbevelingen als: klein aantal gebouwen aanwijzen als rijksmonument, handreikingen voor gemeenten opstellen zoals opname in omgevingsvisie/ omgevingsplan etc van dergelijk erfgoed. Deze aanbevelingen worden verwerkt in het plan van aanpak.

- Raad voor Cultuur publiceerde op 26 maart 2019 het sectoradvies *Met erfgoed meer ruimtelijke kwaliteit*. De raad betreft de inhoud van *Erfgoed Telt* (is daar positief over) bij het advies en bouwt daar op verder.
- Op 28 maart jl. vraagt Tk om een beleidsreactie op het sectoradvies van de RvC.
- ook vraagt de TK om een AO erfgoed dat iig gaat over dit sectoradvies, een aantal kwesties mbt werelderfgoed, maritieme archeologie, financiële regelingen, roofkunst en WO II.
- De raad geeft in zijn advies 15 aanbevelingen over erfgoed, m.n. monumentale ecosysteem, erfgoed en ruimte, erfgoed en samenleving en financiering.
- de aanbeveling die je via de mail hebt ontvangen zit in het stuk over het monumentale ecosysteem.
- de afgelopen tijd zijn er veel kamervragen over erfgoed WO II binnengekomen en is er veel commotie [REDACTED].
- En ook over dergelijk erfgoed in bezit van het Rijk.
- over het rijksbezit hebben we (OCW/ RCE en directie erfgoed en kunsten) steeds ad hoc contact met RVB. Dat gaat meestal goed.
- Er komt meer discussie aan, [REDACTED] etc die ook in bezit is van Rijk.
- een leidraad helpt om een structurele oplossing bij de verkoop van dit soort erfgoed te hebben.
- deze kan zo een plaats krijgen in de visie/ plan van aanpak
- het aanbod voor het maken van de leidraad komt van Rijksbouwmeester, eveneens vallend onder BZK.

Hoop dat je hier iets aan hebt, anders hoor ik het wel. Morgen ben ik afwezig, zal mijn telefoon in de gaten houden. [REDACTED] kan je eventueel ook verder helpen hoop ik.

Groeten,

[REDACTED]

[REDACTED] ([REDACTED]

Senior beleidsadviseur
Directie Erfgoed en Kunsten
Afdeling Sectoraal Beleid
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
tel. 06-[REDACTED]
[REDACTED] [minocw.nl](mailto:[REDACTED]@minocw.nl)

Werkdagen: maandag tot en met donderdag

Van: [REDACTED] [REDACTED] [[mailto:\[REDACTED\]@rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl)]
Verzonden: donderdag 16 mei 2019 14:15
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]
Ik heb het inmiddels ook via de kanalen hier gehoord.

Je zou me helpen met wat info over het advies, jullie voorgestelde reactie. Iets van achtergrond zodat ik dit hier kan laten besluiten.

Groet

[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>

Verzonden: donderdag 16 mei 2019 14:11

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Ze hebben gekozen voor versie 2: MOCW heeft aangegeven dat wel door kan worden
gegaan met NvU en verkoop aanhouden.

Wil jij het idee van de leidraad intern voorleggen? Heb je van mij nog iets daarvoor
nodig? Het dossier met QenA's tbv AO 5 juni a.s. gaat tweede helft volgende week hier
in de lijn. Hoop dat het lukt zo, anders hoor ik het wel. Ik houd [REDACTED] in de cc zodat
we snel kunnen reageren.

Bedankt vast en groeten,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]>

Verzonden: donderdag 16 mei 2019 13:52

Aan: [REDACTED]

CC: [REDACTED]

Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Weten jullie ook voor welke variant ze hebben gekozen (geen onomkeerbare stappen of
aanhouden)?

En voor het andere ok.

Groet
[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>

Verzonden: donderdag 16 mei 2019 13:39

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Onderwerp: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Heb net doorgekregen dat onze bewindslieden elkaar hebben gesproken en dat de
beantwoording van de kamervragen nu duidelijk is. Dat pakt [REDACTED] op.

Helaas hebben ze elkaar niet meer gesproken over de leidraad. Daarom pas ik de tekst
in de beleidsreactie aan (zie ook mijn mail van gisteren) en gaan we graag in overleg
met jullie zodat onze minister bij het AO erfgoed van 5 juni a.s. hierover iets kan
mededelen.

Groeten,
[REDACTED]

Senior beleidsadviseur
Directie Erfgoed en Kunsten
Afdeling Sectoraal Beleid
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
tel. 06-
[minocw.nl](mailto:info@minocw.nl)

Werkdagen: maandag tot en met donderdag

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten
Datum: vrijdag 24 mei 2019 17:09:08

Hoi,
 Ons DT is akkoord. Maandag wordt het besproken met de stas. Laat jullie weten of ook hij instemt.
 Goed weekend!
 Groet
 [REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work
 (www.blackberry.com)

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Datum: vrijdag 24 mei 2019 8:22 AM
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Kopie: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>, [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>, [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: Re: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Dank!

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 24 mei 2019 om 08:19 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl> het volgende geschreven:

Allen,
 Nota over besluit leidraad ligt vandaag al in ons DT. Hoop jullie vandaag al terug te koppelen over positief besluit.
 Groet
 [REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Verzonden: 21 mei 2019 23:21
Naar: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Cc: "Andrea" <andrea.[REDACTED]@minocw.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Dag [REDACTED]

Even wat bespiegelingen van mijn kant.

Er is hier een parallel te trekken met de Leidraad afstoting museale objecten, die door musea wordt gehanteerd.. Die beschrijft hoe je cultuurgooederen op een nette

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten
Datum: dinsdag 28 mei 2019 14:00:45

Hoi,

Ter info, positief nieuws. Ik heb haar bedankt en nu komt het vast goed.

Groeten,
 [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 28 mei 2019 14:00
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Prima, dank je wel!

Groeten,
 [REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]rijksoverheid.nl]
Verzonden: dinsdag 28 mei 2019 13:54
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Gisteren is het niet meer met de stas besproken omdat er vele punten waren die op de agenda stonden. Wij zien bespreking met de stas als een formaliteit. As maandag zal het wel met hem besproken worden. Ik snap dat je hierop niet kunt wachten met het dossier. Wat je in het dossier kunt zeggen dat RVB ambtelijk akkoord is (DG heeft ingestemd) en dat dit nog gedeeld moet worden met de stas as maandag. We er vanuit gaan dat hij de lijn steunt en als dit niet het geval is dit nog bericht zal worden.

Kun je met zoiets uit de voeten?

Groet
 [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]minocw.nl>
Verzonden: maandag 27 mei 2019 13:13
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]minocw.nl>; [REDACTED]@minocw.nl>
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Fijn! Kun je inschatten wanneer je duidelijkheid hebt? Onze M wil woensdag ivm Hemelvaart het dossier hebben en het zou fijn zijn als dit mee kan. Ik hoor wel van je.

Groeten,
 [REDACTED]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]rijksoverheid.nl]
Verzonden: vrijdag 24 mei 2019 17:09
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi,

Ons DT is akkoord. Maandag wordt het besproken met de stas. Laat jullie weten of ook hij instemt.

Goed weekend!

Groet

[redacted]

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [redacted] [redacted] [redacted] <[\[redacted\]minocw.nl](mailto:[redacted]minocw.nl)>
Datum: vrijdag 24 mei 2019 8:22 AM
Aan: [redacted] [redacted] <[\[redacted\]rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]rijksoverheid.nl)>
Kopie: [redacted] <[\[redacted\]cultureelerfgoed.nl](mailto:[redacted]cultureelerfgoed.nl)>, [redacted]
<[\[redacted\]minocw.nl](mailto:[redacted]minocw.nl)>, [redacted] [redacted] <[\[redacted\]cultureelerfgoed.nl](mailto:[redacted]cultureelerfgoed.nl)>
Onderwerp: Re: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Dank!

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 24 mei 2019 om 08:19 heeft [redacted] [redacted] <[\[redacted\]rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]rijksoverheid.nl)> het volgende geschreven:

Allen,

Nota over besluit leidraad ligt vandaag al in ons DT. Hoop jullie vandaag al terug te koppelen over positief besluit.

Groet

[redacted]

Verzonden met BlackBerry Work(www.blackberry.com)

Van: " [redacted] <[\[redacted\]cultureelerfgoed.nl](mailto:[redacted]cultureelerfgoed.nl)>
Verzonden: 21 mei 2019 23:21
Naar: " [redacted] <[\[redacted\]rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]rijksoverheid.nl)>; " [redacted]
[redacted] <[\[redacted\]minocw.nl](mailto:[redacted]minocw.nl)>
Cc: " [redacted] <[\[redacted\]minocw.nl](mailto:[redacted]minocw.nl)>; " [redacted]
[redacted] <[\[redacted\]cultureelerfgoed.nl](mailto:[redacted]cultureelerfgoed.nl)>
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Dag [redacted]

Even wat bespiegelingen van mijn kant.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten
Datum: maandag 3 juni 2019 9:43:21

Hoi [REDACTED]
 De stas is ook akkoord. Hij wil geen mede opdrachtgever zijn, want wil politieke verantwoordelijkheid bij MOCW houden.
 Natuurlijk denken we wel graag mee zodat er voor ons ook wat bruikbaars uit komt.
 Groet
 [REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: 21 mei 2019 15:20
Naar: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Cc: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED] Andrea" <andrea.[REDACTED]@minocw.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Oké, het is niet anders. Wil je het zsm laten weten? We gaan een QenA maken over de leidraad, die leggen we graag nog aan je voor. Dat zal mijn collega [REDACTED] met je afstemmen want ik ben de rest van deze week afwezig. Wordt vervolgd.

Groeten,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: dinsdag 21 mei 2019 8:58
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED] Andrea
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Wil het bij ons in het DT brengen. Dat gaat deze week niet meer lukken. Ik hou jullie op de hoogte.
 Groet
 [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: maandag 20 mei 2019 16:53
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED] <andrea.[REDACTED]@minocw.nl>
Onderwerp: FW: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Kun je me laten weten wanneer je denkt te horen of het goed is dat onze minister in het AO erfgoed van 5 juni a.s. kan aangeven dat ze met jullie stas wil ingaan op het aanbod van de rijksbouwmeester om een leidraad te maken?

Ik zet [REDACTED] in de cc omdat ik van woensdag t/m vrijdag niet aanwezig ben. De coördinator van het AO, [REDACTED] heb ik ook in de cc staan zodat we zo efficiënt mogelijk kunnen communiceren.

Hoop dat het snel lukt iets te laten horen en vast bedankt!

Groeten,

[REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]

Senior beleidsadviseur
Directie Erfgoed en Kunsten
Afdeling Sectoraal Beleid
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
tel. 06-[REDACTED]
[REDACTED][minocw.nl](mailto:[REDACTED]@minocw.nl)

Werkdagen: maandag tot en met donderdag

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 mei 2019 15:48
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: tekst in beleidsreactie over afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

Hierbij wat context bij de vraag rond de leidraad:

- Op 22 juni 2018 is de beleidsbrief *Erfgoed Telt* naar de TK gestuurd, die is behandeld op 11 september 2018.
- Tijdens het debat over *Erfgoed Telt* op 11 september 2018 is een motie aangenomen voor een samenhangende visie en een plan van aanpak erfgoed WO II. M heeft toegezegd voor 1 oktober 2019 met zo'n visie te komen (inmiddels is er een werkgroepje hier wat zich hiermee bezig houdt).
- Dit gaat overigens ook over de verhalende kant van erfgoed dus over grotere zichtbaarheid en toegankelijkheid.
- Bij de uitwerking van de motie worden de verkenningen van de RCE betrokken, die gaan over herinneringserfgoed, militair erfgoed en archeologisch erfgoed (verkenning gebouwd erfgoed na 1965 is hiervoor niet relevant).
- Uit de verkenningen komen aanbevelingen als: klein aantal gebouwen aanwijzen als rijksmonument, handreikingen voor gemeenten opstellen zoals opname in omgevingsvisie/ omgevingsplan etc van dergelijk erfgoed. Deze aanbevelingen worden verwerkt in het plan van aanpak.
- Raad voor Cultuur publiceerde op 26 maart 2019 het sectoradvies *Met erfgoed meer*

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: 27 juni - AD - Voorzichtig met bunker nazi-kopstuk.pdf
Datum: donderdag 27 juni 2019 13:17:43
Bijlagen: [image003.jpg](#)
[27 juni - AD - Voorzichtig met bunker nazi-kopstuk.pdf](#)

Ter info.

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 27 juni 2019 09:59
Aan: [REDACTED] werkorganisatieduivenvoorde.nl>
Onderwerp: 27 juni - AD - Voorzichtig met bunker nazi-kopstuk.pdf

Ter info.

Hartelijke groet,

[REDACTED]
Communicatieadviseur

[REDACTED] werkorganisatieduivenvoorde.nl

www.voorschoten.nl
www.wassenaar.nl

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Opdracht CRA leidraad afstoot.docx
Datum: woensdag 28 augustus 2019 17:52:34

Ha [REDACTED] dat is fijn dank je wel. Ik moet dus wel op zeer korte termijn iets bij [REDACTED] over dit onderwerp aanleveren. [REDACTED] en ik zoen elkaar morgen bij team gebouwd, kunnen we meteen eea afspreken.

Groeten

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 28 aug. 2019 om 08:47 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Dag [REDACTED]
[REDACTED] is met vakantie. Ik heb aan [REDACTED] gevraagd om even mee te kijken.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 27 augustus 2019 16:19
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Opdracht CRA leidraad afstoot.docx

Ha beiden,

Hebben jullie hiernaar kunnen kijken? Ik moet iig voor het plan van aanpak WO II een tekstje maken en we moeten ook wel weer wat laten horen aan RVB.

Groeten en ik hoor wel van jullie,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 23 juli 2019 13:31
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Opdracht CRA leidraad afstoot.docx

Hoi [REDACTED]

Hierbij vast een aanzet voor de opdracht aan CRA over de leidraad. Wil jij eea aanvullen en aan [REDACTED] en mij sturen? Dan kan [REDACTED] er nog naar kijken en pak ik het weer op als ik terug ben (26 augustus).

Groeten en bedankt!

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad afstoot [REDACTED] 13082019docx.docx
Datum: donderdag 29 augustus 2019 9:16:00

Prima. Doe ik.

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 29 augustus 2019 8:38
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad [REDACTED] 13082019docx.docx

Doe gewoon rechtstreeks zaken met [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 29 augustus 2019 8:19
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad afstoot [REDACTED] 13082019docx.docx

Dag [REDACTED]

Ik ga er nu meteen naar kijken. Wil je daarna eerst nog even samen afstemmen, of reageer ik vanmiddag direct naar [REDACTED] zoals zij lijkt te verwachten?

Wat vind je er nog niet goed aan?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 27 augustus 2019 13:22
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Opdracht CRA leidraad afstoot [REDACTED] 13082019docx.docx

Dag [REDACTED]

We maken als OCW een opdracht voor Rijksbouwmeester om een leidraad afstoten monumenten te maken. Die vervolgens aan het RVB kan worden aangeboden. Uiteraard kan die leidraad ook gebruikt worden door andere rijkspartners en andere overheden. Dit alles naar aanleiding van veel gedoe mbt Seyss Inquart bunker. Never wast a good crises.

Dit is een eerste opzetje voor de opdracht (van [REDACTED] en [REDACTED] Die laatste is met vakantie en we moeten zaken doen met [REDACTED] Deze opzet is nog niet goed. Heb jij de mogelijkheid om dit verder te brengen. E&K heeft uiteindelijk verantwoordelijkheid voor de opdracht.

Vr gr

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 13 augustus 2019 15:45
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Opdracht CRA leidraad afstoot [REDACTED] 13082019docx.docx

Hoi [REDACTED]

Hierbij de opdracht (zie eerdere mail van [REDACTED] waar ik wat aan heb aangepast. Voeg jij verder toe? En maken we vast een afspraak om deze te bespreken?

Groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad afstoot.JR 13082019docx.docx
Datum: donderdag 29 augustus 2019 12:56:00

Ik neem het mee. Dank!

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 29 augustus 2019 11:48
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad afstoot.[REDACTED] 13082019docx.docx

Dag beiden,

Wordt in de opdrachtverlening nog verwezen naar de passage in de brief van MOCW aan de TK als reactie op het advies van de Raad voor Cultuur (23 mei)? Daarin staat ook nog eea over de Intentieverklaring Cultureel Erfgoed 2017. En vormt onderdeel van het proces ook de evaluatie van eerdere afstotingsprocedures? Denk aan PI Noordsingel Rotterdam, Soestdijk, Veenhuizen nu, de 29 objecten naar NMO?

Groet [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 29 augustus 2019 8:19
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad [REDACTED] 13082019docx.docx

Dag [REDACTED]

Ik ga er nu meteen naar kijken. Wil je daarna eerst nog even samen afstemmen, of reageer ik vanmiddag direct naar [REDACTED] zoals zij lijkt te verwachten?

Wat vind je er nog niet goed aan?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 27 augustus 2019 13:22
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Opdracht CRA leidraad afstoot.[REDACTED] 13082019docx.docx

Dag [REDACTED]

We maken als OCW een opdracht voor Rijksbouwmeester om een leidraad afstoten monumenten te maken. Die vervolgens aan het RVB kan worden aangeboden. Uiteraard kan die leidraad ook gebruikt worden door andere rijkspartners en andere overheden. Dit alles naar aanleiding van veel gedoe mbt Seyss Inquart bunker. Never wast a good crises.

Dit is een eerste opzetje voor de opdracht (van [REDACTED] en [REDACTED] R) Die laatste is met vakantie en we moeten zaken doen met [REDACTED] Deze opzet is nog niet goed. Heb jij de mogelijkheid om dit verder te brengen. E&K heeft uiteindelijk verantwoordelijkheid voor de opdracht.

Vr gr

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [REDACTED]

Verzonden: dinsdag 13 augustus 2019 15:45

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: Opdracht CRA leidraad afstoot [REDACTED] 13082019docx.docx

Hoi [REDACTED]

Hierbij de opdracht (zie eerdere mail van [REDACTED] waar ik wat aan heb aangepast. Voeg jij verder toe? En maken we vast een afspraak om deze te bespreken?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad [REDACTED] 13082019 opm [REDACTED].docx
Datum: vrijdag 30 augustus 2019 9:41:53
Bijlagen: [Opdracht CRA leidraad \[REDACTED\] 13082019 opm \[REDACTED\].docx](#)

Zie nog een paar puntjes

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 29 augustus 2019 17:04
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Opdracht CRA leidraad [REDACTED] 13082019 opm [REDACTED].docx

Beste mensen,

Op verzoek van [REDACTED] en [REDACTED] heb ik wat verder gewerkt aan de opdracht voor een Leidraad voor het afstoten van monumentaal rijksbezit. Ik ken de voorgeschiedenis helemaal niet, dus graag wil ik jullie vragen om mee te kijken en aan te vullen. Gaat dit in de goede richting? Graag jullie reactie. Het is fijn als die spoedig is, want [REDACTED] moet hier op woensdag 4 september mee verder.

@ [REDACTED] Ik heb allerlei kleine tekstuele wijzigingen die waren voorgesteld (door jou of [REDACTED]) al geaccepteerd.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
 Adviseur Gebouwd Erfgoed
 Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
 Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 [REDACTED]
T 033 421 7421 (algemeen nummer)
 [REDACTED] [cultureelerfgoed.nl](#)
 .....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830.docx
Datum: vrijdag 30 augustus 2019 11:19:00
Bijlagen: [Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830.docx](#)

Dag [REDACTED]

Met dank aan [REDACTED] voor zijn reactie met aanvullingen heb ik het stuk nog even doorgenomen. Omdat ik door de vele voorstellen tot wijzigingen in het document door de bomen het bos niet meer zag, heb ik maar eens even alle voorstellen tot wijziging (van [REDACTED] [REDACTED] en mijzelf) geaccepteerd. Daarna heb ik het stuk nog een keer doorgelezen. Het resultaat is de bijlage.

Over de geel gemarkeerde passages kan ik niks zeggen.

Kun je hier iets mee?

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: evaluatie eerdere procedures
Datum: dinsdag 3 september 2019 11:33:20

Hoi,

Ik ben nu eindelijk mijn mails een beetje aan het checken en kom deze nog tegen. Zit dit nu in de opzet van de opdracht leidraad? Zou je dat willen toevoegen anders, desnoods als opmerking? Dan maken we daar een tekstje over want het is een relevant punt.

Groeten en bedankt,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 30 augustus 2019 8:39
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: evaluatie eerdere procedures

Dag [REDACTED]

Ik zie dat ik nog iets vergeten was bij de Leidraad afstoting monumentaal rijksbezit. Onderdeel van de opdracht zou ook de evaluatie van eerdere afstotingsprocedures moeten zijn. Bijvoorbeeld de gevangenis aan de Noordsingel in Rotterdam en Paleis Soestdijk. Op dit moment staat het complex Veenhuizen in de verkoop en natuurlijk de 29 objecten naar NMO. Wat gebeurde er in die gevallen, wat kun je daarvan leren en hoe verwerk je dat in de Leidraad?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: opmerkingen leidraad
Datum: dinsdag 3 september 2019 13:09:00

Hoi [REDACTED]

Dank voor je mail. Het document dat je stuurt, lijkt me een oude versie.
Heb je de laatste versie voor me?

Dank!

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 3 september 2019 10:53
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: opmerkingen leidraad

Hoi [REDACTED]

Na 20 minuten gedoe in Proza heb ik het opgegeven, ik stuur het maar even zo naar je toe. Heb wat wijzigingen en opmerkingen in de kantlijn. Kijk maar even en als je het eens bent dan stuur ik het naar het RVB en ga eea in gang zetten.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Re: evaluatie eerdere procedures
Datum: dinsdag 3 september 2019 18:20:58

Hoi [REDACTED] Dit zit er als het goed is in. Ik heb jouw laatste versie nog niet ontvangen, dus zeker weten doe ik het niet. Hartelijke groet, [REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 3 sep. 2019 om 11:33 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl> het volgende geschreven:

Hoi,

Ik ben nu eindelijk mijn mails een beetje aan het checken en kom deze nog tegen. Zit dit nu in de opzet van de opdracht leidraad? Zou je dat willen toevoegen anders, desnoods als opmerking? Dan maken we daar een tekstje over want het is een relevant punt.

Groeten en bedankt,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 30 augustus 2019 8:39
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: evaluatie eerdere procedures

Dag [REDACTED]

Ik zie dat ik nog iets vergeten was bij de Leidraad afstoting monumentaal rijksbezit. Onderdeel van de opdracht zou ook de evaluatie van eerdere afstotingsprocedures moeten zijn. Bijvoorbeeld de gevangenis aan de Noordsingel in Rotterdam en Paleis Soestdijk. Op dit moment staat het complex Veenhuizen in de verkoop en natuurlijk de 29 objecten naar NMO. Wat gebeurde er in die gevallen, wat kun je daarvan leren en hoe verwerk je dat in de Leidraad?

Groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190905.docx
Datum: donderdag 5 september 2019 16:23:06

Hoi,

Ga ik maandag mee aan de slag, mijn opmerkingen zijn niet meegenomen in mijn eerdere mail maar ik heb ze zelf nog wel. Die voeg ik samen met dit stuk en leg ik nog een keer voor. Doe ik begin komende week, als jullie akkoord zijn dan zet ik onderstaande lijn in.

Ik stuur het eerst naar de mensen van RVB en als ze akkoord zijn beleg ik een gesprek met jullie, hen en CRA.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 5 september 2019 13:51
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190905.docx

Hoi [REDACTED]

Net terug van een weekje weg besprak ik met [REDACTED] en [REDACTED] het volgende.

- Leg jij deze opdracht voor aan [REDACTED], zodat zij van haar kant de opdracht kan aanvullen? Ik heb in de aanleiding ook het RVB nog toegevoegd.
- Bespreken we de opdracht als concept met het CRA? Dat is nu niet als zodanig in de titel opgenomen. Zij hebben wellicht ook nuttige aanvullingen.

Hoor graag weer van je

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830.docx
Datum: maandag 9 september 2019 11:04:16
Bijlagen: [Opdracht CRA leidraad afstoot 20190909 opm \[REDACTED\].docx](#)

Ha [REDACTED]

Prima! Met nog een enkele aanvulling.

Groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 9 september 2019 10:47
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830.docx

Dag [REDACTED]

Paar kleine opmerkingen van mijn kant.
Groet,

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 9 september 2019 10:30
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830.docx

Ha beiden,

Hierbij mijn eerdere opmerkingen die niet bij jullie zijn aangekomen (proza grrr) die ik nu in jullie laatste versie heb verwerkt. Willen jullie nog een keer kijken? Ik zit vandaag met [REDACTED] over financiën en CRA dus dan kan ik de geel gearceerde tekst aanpassen.

Groeten en vast bedankt!
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]@rijksoverheid.nl; [REDACTED]@rijksoverheid.nl
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB
Datum: maandag 9 september 2019 11:32:14
Bijlagen: [Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830.docx](#)

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Iedereen is hier inmiddels terug van vakantie en er ligt een conceptopdracht aan de rijksbouwmeester voor een leidraad bij de afstoot van rijksmonumenten. Ik heb hem bijgesloten, willen jullie hiernaar kijken en reageren? Dat kan via de mail, als jullie het prettiger vinden om hem nog even te bespreken, hoor ik het wel.

Ik wil dit op korte termijn met jullie en CRA bespreken en zal zodra ik jullie reactie heb, een afspraak beleggen.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 15 juli 2019 14:09
Aan: [REDACTED]@rijksoverheid.nl; [REDACTED]@rijksoverheid.nl;
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Dag allemaal,

Hierbij een beknopte weergave van we vorige week over Leidraad afstoot incourant erfgoed afspraken. Als jullie aanvullingen hebben, dan hoor ik het graag. [REDACTED] en [REDACTED] zijn beiden met vakantie nu, ik ga kijken of ik vast aan de gang kan. Ben zelf van 25 juli – 26 augustus weg.

- N.a.v. de bunker van Seyss-Inquart is besloten om op het aanbod van de Rijksbouwmeester in te gaan en een leidraad afstoot incourante rijksmonumenten te laten opstellen.
- Leidraad heeft een voorbeeldfunctie voor gemeenten die hun vastgoed willen afstoten.
- SBZK ziet de voordelen van zo'n leidraad en wil hem gaan gebruiken maar niet mede-opdrachtgever zijn.
- praktische afspraak is dat MOCW opdrachtgever wordt en aan het eind van het jaar aan SBZK overhandigt. Hij zal dan aangeven dat hij hem gaat gebruiken.

- de leidraad wordt zsm afgerond en wordt aangekondigd in visie en PVA WO II erfgoed.
- RVB wil commitment tonen ([REDACTED] heeft al overleg vanmiddag met [REDACTED] en wil graag meedraaien in de begeleidingsgroep.
- Over de bunker Seyss-Inquart spreken we af dat er tot de Visie WO II geen onomkeerbare stappen worden gezet in het verkoopproces.
- De samenwerking tussen RVB en OCW bij de bunker kan een voorbeeld zijn voor de leidraad. Deze was erg constructief.
- beleidsdirectie EenK/ OCW heeft de lead in het proces.
- RCE maakt voorzet voor de opdracht en OCW spart met [REDACTED]
- Bij de RVB wordt [REDACTED] (jurist) betrokken.

Groeten,

[REDACTED]

[REDACTED] ([REDACTED])

Senior beleidsadviseur

Directie Erfgoed en Kunsten

Afdeling Sectoraal Beleid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

tel. 06- [REDACTED]

[REDACTED] [minocw.nl](mailto:[REDACTED]@minocw.nl)

Werkdagen: maandag tot en met donderdag

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]@rijksoverheid.nl; [REDACTED]@rijksoverheid.nl
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB
Datum: maandag 16 september 2019 8:50:17

Hoi [REDACTED] en [REDACTED]

Vorige week stuurde ik jullie de concept opdracht aan het CRA voor een leidraad afstoot rijksmonumenten, hebben jullie al kunnen kijken? Kunnen jullie anders aangeven wanneer ik jullie reactie kan verwachten? I.v.m. het plan van aanpak erfgoed WO II wil ik op korte termijn met jullie en het CRA om de tafel over de opdracht.

Ik hoor graag van jullie en vast bedankt,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 9 september 2019 11:32
Aan: [REDACTED]@rijksoverheid.nl; [REDACTED]@rijksoverheid.nl
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Iedereen is hier inmiddels terug van vakantie en er ligt een conceptopdracht aan de rijksbouwmeester voor een leidraad bij de afstoot van rijksmonumenten. Ik heb hem bijgesloten, willen jullie hiernaar kijken en reageren? Dat kan via de mail, als jullie het prettiger vinden om hem nog even te bespreken, hoor ik het wel.

Ik wil dit op korte termijn met jullie en CRA bespreken en zal zodra ik jullie reactie heb, een afspraak beleggen.

<< Bestand: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830.docx >>

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 15 juli 2019 14:09
Aan: [REDACTED]@rijksoverheid.nl; [REDACTED]@rijksoverheid.nl;
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Dag allemaal,

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Overleg Leidraad CRA/RVB
Datum: dinsdag 17 september 2019 7:57:00
Bijlagen: [Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830 \[REDACTED\].docx](#)

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Bijgaand de nieuwste versie van het opdrachtdocument voor de *Leidraad afstoten*.

Kunnen jullie mij laten weten of jullie nog opmerkingen hebben? Dan zal ik ze bundelen.

Ik ben akkoord met alle wijzigingsvoorstellen van het Rijksvastgoedbedrijf.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 16 september 2019 15:10
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Overleg Leidraad CRA/RVB

Dag allemaal,

Zie hierbij de opmerkingen van RVB op onze concepttekst. Meeste is wel redelijk voorspelbaar en volgens mij kunnen we veel gewoon verwerken, dus ik hoop dat er geen gesprek nodig is (want zal lastig te organiseren zijn). Willen jullie hier zsm in één document op reageren? [REDACTED] als jij vanuit de RCE de pen vast houdt dan kunnen we er misschien samen even doorheen lopen. Ik moet woensdag 10.00 uur bij jullie zijn en ik zou bv eerder kunnen komen.

Groeten en ik hoor graag van jullie,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 16 september 2019 15:03
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste [REDACTED]

Bedankt voor je mail. Bijgaand de "Opdracht CRA leidraad afstoot" met een aantal opmerkingen en aanpassingen van onze kant. Mocht extra overleg nodig zijn dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Hoofd Sectie 1 Verkoop

Directie Transacties & Projecten (T&P)
Rijksvastgoedbedrijf
Afdeling Verkoop
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
 Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

T 06

rijksverheid.nl
<http://www.rijksvastgoedbedrijf.nl>

.....
Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Van: <minocw.nl>

Verzonden: maandag 9 september 2019 11:32

Aan: <Rijksoverheid.nl>; <rijksverheid.nl>

CC: <cultureelerfgoed.nl>; <cultureelerfgoed.nl>; <cultureelerfgoed.nl>

Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste en

Iedereen is hier inmiddels terug van vakantie en er ligt een conceptopdracht aan de rijksbouwmeester voor een leidraad bij de afstoot van rijksmonumenten. Ik heb hem bijgesloten, willen jullie hiernaar kijken en reageren? Dat kan via de mail, als jullie het prettiger vinden om hem nog even te bespreken, hoor ik het wel.

Ik wil dit op korte termijn met jullie en CRA bespreken en zal zodra ik jullie reactie heb, een afspraak beleggen.

Met vriendelijke groeten,

M: 06-

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van:

Verzonden: maandag 15 juli 2019 14:09

Aan: <rijksverheid.nl>; <rijksverheid.nl>

Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Dag allemaal,

Hierbij een beknopte weergave van we vorige week over Leidraad afstoot incourant erfgoed afspraken. Als jullie aanvullingen hebben, dan hoor ik het graag. en zijn beiden met vakantie nu, ik ga kijken of ik vast aan de gang kan. Ben zelf

van 25 juli – 26 augustus weg.

N.a.v. de bunker van Seyss-Inquart is besloten om op het aanbod van de Rijksbouwmeester in te gaan en een leidraad afstoot incourante rijksmonumenten te laten opstellen.

Leidraad heeft een voorbeeldfunctie voor gemeenten die hun vastgoed willen afstoten.

SBZK ziet de voordelen van zo'n leidraad en wil hem gaan gebruiken maar niet mede-opdrachtgever zijn.

praktische afspraak is dat MOCW opdrachtgever wordt en aan het eind van het jaar aan SBZK overhandigt. Hij zal dan aangeven dat hij hem gaat gebruiken.

de leidraad wordt zsm afgerond en wordt aangekondigd in visie en PVA WO II erfgoed.

RVB wil commitment tonen ([REDACTED] heeft al overleg vanmiddag met [REDACTED] [REDACTED] en wil graag meedraaien in de begeleidingsgroep.

Over de bunker Seyss-Inquart spreken we af dat er tot de Visie WO II geen onomkeerbare stappen worden gezet in het verkoopproces.

De samenwerking tussen RVB en OCW bij de bunker kan een voorbeeld zijn voor de leidraad.

Deze was erg constructief.

beleidsdirectie EenK/ OCW heeft de lead in het proces.

RCE maakt voorzet voor de opdracht en OCW spart met [REDACTED] [REDACTED]

Bij de RVB wordt [REDACTED] (jurist) betrokken.

Groeten,

[REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]

Senior beleidsadviseur

Directie Erfgoed en Kunsten

Afdeling Sectoraal Beleid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

tel. 06-[REDACTED]

[\[REDACTED\]@minocw.nl](mailto:[REDACTED]@minocw.nl)

Werkdagen: maandag tot en met donderdag

Groeten,

[REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830 J.docx
Datum: dinsdag 17 september 2019 11:54:42

Go.

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 17 september 2019 11:34
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830 J.docx

Dag [REDACTED]

[REDACTED] en ik zijn akkoord met de voorgestelde wijzigingen.

Over de opmerking van [REDACTED] (opmerking A7). Deze gaat over het betrekken van de RCE *voordat* er feitelijk overgegaan wordt tot afstoten en niet pas via de gemeente in het vergunningproces. Ik stel voor dat we die wel vast bij [REDACTED] melden, maar met de aantekening dat we het daarover wel gaan hebben als we samen aan tafel zitten bij de projectstart.

Heb jij nog opmerkingen of kan ik Den Haag melden dat het door kan?

Dank en groet van [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 17 september 2019 10:53
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830 J.docx

Ha [REDACTED],

Wat mij betreft kunnen de wijzigingen worden doorgevoerd. In de kantlijn heb ik nog wel een opmerking geplaatst (INTERN BEDOELD). Maar dat punt kunnen we beter nogmaals bespreken met RVB. Ik heb nog contact gehad met [REDACTED] hierover. Ook zij krijgt dit bij [REDACTED] maar niet helder.

Groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Overleg Leidraad CRA/RVB
Datum: dinsdag 17 september 2019 12:37:33

Eens, ik ga morgen eea verwerken.

Groeten

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 17 sep. 2019 om 12:29 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Dag [REDACTED]

Hierbij de reactie op de reactie op de reactie ;-) !

Wat ons betreft kunnen we meegaan met de voorstellen van het Rijksvastgoedbedrijf.

Het vraagteken achter "moet" (bij "Kader en randvoorwaarden") kan weg.

Het viel ons op dat de passage betreffende het vroegtijdig inschakelen van de RCE eruit gaat ("Betrokkenheid van de RCE als mede rijksoverheidspartij, rijksexpert en partij in vergunningsprocessen is bijvoorbeeld bij rijksmonumenten in een zo vroeg mogelijk stadium wenselijk."). Dat is wel juist een van de redenen dat we dit doen. Voor dit moment laten we dat gaan. Wij stellen voor om dit onderwerp straks in het gezamenlijk gesprek over de *Leidraad* te bespreken. Dan komt het beter tot zijn recht en is de kans op succes waarschijnlijk groter.

Kun je zo verder?

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 16 september 2019 15:10
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Overleg Leidraad CRA/RVB

Dag allemaal,

Zie hierbij de opmerkingen van RVB op onze concepttekst. Meeste is wel redelijk voorspelbaar en volgens mij kunnen we veel gewoon verwerken, dus ik hoop dat er geen gesprek nodig is (want zal lastig te organiseren zijn). Willen jullie hier zsm in één document op reageren? [REDACTED] als jij vanuit de RCE de pen vast houdt dan kunnen we er misschien samen even doorheen lopen. Ik moet woensdag 10.00 uur bij jullie zijn en ik zou bv eerder kunnen komen.

Groeten en ik hoor graag van jullie,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@Rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 16 september 2019 15:03
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste [REDACTED]

Bedankt voor je mail. Bijgaand de "Opdracht CRA leidraad afstoot" met een aantal opmerkingen en aanpassingen van onze kant. Mocht extra overleg nodig zijn dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Hoofd Sectie 1 Verkoop

Directie Transacties & Projecten (T&P)
Rijksvastgoedbedrijf
Afdeling Verkoop
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

T 06 [REDACTED]
[REDACTED]@rijksoverheid.nl
<http://www.rijksvastgoedbedrijf.nl>

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: maandag 9 september 2019 11:32
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>;
[REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
<[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
<[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Iedereen is hier inmiddels terug van vakantie en er ligt een conceptopdracht aan de rijksbouwmeester voor een leidraad bij de afstoot van rijksmonumenten. Ik heb hem bijgesloten, willen jullie hiernaar kijken en reageren? Dat kan via de mail, als jullie het prettiger vinden om hem nog even te bespreken, hoor ik het wel.

Ik wil dit op korte termijn met jullie en CRA bespreken en zal zodra ik jullie reactie heb, een afspraak beleggen.

Met vriendelijke groeten,

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB
Datum: woensdag 18 september 2019 11:51:52
Bijlagen: [Opdracht CRA leidraad afstoot 20190830.docx](#)

Beste [REDACTED]

We hebben al jullie opmerkingen overgenomen, bijgaand vind je de aangepaste versie. Ik ben deze week niet op kantoor, maar zal volgende week een afspraak laten plannen met het bureau Rijksbouwmeester en de RCE zodat we verder kunnen. Wil je me laten weten wie namens jullie in de begeleidingsgroep zitting neemt? Bedankt.

Wordt vervolgd en groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@Rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 16 september 2019 15:03
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste [REDACTED]

Bedankt voor je mail. Bijgaand de "Opdracht CRA leidraad afstoot" met een aantal opmerkingen en aanpassingen van onze kant. Mocht extra overleg nodig zijn dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Hoofd Sectie 1 Verkoop

.....
Directie Transacties & Projecten (T&P)
Rijksvastgoedbedrijf
Afdeling Verkoop
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
 Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

.....
T 06 [REDACTED]
 [REDACTED]@rijksoverheid.nl
<http://www.rijksvastgoedbedrijf.nl>

.....
 Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: maandag 9 september 2019 11:32
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Iedereen is hier inmiddels terug van vakantie en er ligt een conceptopdracht aan de rijksbouwmeester voor een leidraad bij de afstoot van rijksmonumenten. Ik heb hem

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] ([REDACTED] [rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl))
Cc: [REDACTED] ([REDACTED] [@Rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@Rijksoverheid.nl))
Onderwerp: leidraad afstoot rijksmonumenten RVB
Datum: woensdag 18 september 2019 11:54:59

Hoi [REDACTED]

We hebben inmiddels met het RVB een opdracht geformuleerd voor het opstellen van de leidraad afstoot rijksmonumenten door de rijksbouwmeester. Ik ben volgende week weer op kantoor en dan wil ik een afspraak met de begeleidingsgroep laten inplannen. Wie van jullie zal daaraan deelnemen (ik neem aan jij)? En hoe gaan we Floris precies betrekken? Ik hoor wel van je.

Ik cc [REDACTED] zodat hij ook op de hoogte is van de stvzk en [REDACTED] [REDACTED] die sinds 1 augustus jl bij de RCE werkt voor het gebouwd erfgoed.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Overleg Leidraad CRA/RVB
Datum: vrijdag 20 september 2019 11:16:24

Ha [REDACTED]
 Ja, in ieder geval ga ik mij hieraan wijden, maar prima wat mij betreft als je er ook bij bent. Lijkt mij fijn.

Met groet,
 [REDACTED]

Op 20 sep. 2019 om 11:13 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Dag [REDACTED]
 is er iets afgesproken wie van ons dat van hieruit begeleiden? Doen wij dat met zijn tweeën? Groeten,
 [REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@Rijksoverheid.nl]
Verzonden: donderdag 19 september 2019 13:24
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Hoi,

Bedankt voor je mail, vanuit verkoop zullen [REDACTED] en ik deelnemen.

Groet,
 [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: woensdag 18 september 2019 11:52
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste [REDACTED]

We hebben al jullie opmerkingen overgenomen, bijgaand vind je de aangepaste versie. Ik ben deze week niet op kantoor, maar zal volgende week een afspraak laten plannen met het bureau Rijksbouwmeester en de RCE zodat we verder kunnen. Wil je me laten weten wie namens jullie in de begeleidingsgroep zitting neemt? Bedankt.

Wordt vervolgd en groeten,
 [REDACTED]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@Rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 16 september 2019 15:03
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste [redacted]

Bedankt voor je mail. Bijgaand de "Opdracht CRA leidraad afstoot" met een aantal opmerkingen en aanpassingen van onze kant. Mocht extra overleg nodig zijn dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Hoofd Sectie 1 Verkoop

.....
Directie Transacties & Projecten (T&P)
Rijksvastgoedbedrijf
Afdeling Verkoop
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag
.....

T 06 [redacted]
[redacted]@rijksoverheid.nl
<http://www.rijksvastgoedbedrijf.nl>
.....

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Van: [redacted] <[redacted]@minocw.nl>
Verzonden: maandag 9 september 2019 11:32
Aan: [redacted] <[redacted]@Rijksoverheid.nl>;
[redacted] <[redacted]@rijksoverheid.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@cultureelerfgoed.nl>; [redacted]
<[redacted]@cultureelerfgoed.nl>; [redacted]
<[redacted]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: Overleg Leidraad CRA/RVB

Beste [redacted] en [redacted]

Iedereen is hier inmiddels terug van vakantie en er ligt een conceptopdracht aan de rijksbouwmeester voor een leidraad bij de afstoot van rijksmonumenten. Ik heb hem bijgesloten, willen jullie hiernaar kijken en reageren? Dat kan via de mail, als jullie het prettiger vinden om hem nog even te bespreken, hoor ik het wel.

Ik wil dit op korte termijn met jullie en CRA bespreken en zal zodra ik jullie reactie heb, een afspraak beleggen.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: laatste conceptbrief over WO II met tekst over leidraad en afspraken van vanochtend
Datum: dinsdag 15 oktober 2019 17:00:15

Beste [REDACTED] beste allemaal,

[REDACTED] bedankt voor het overzichtje de afspraken die we hebben gemaakt. Ik heb geen vragen of opmerkingen over de conceptbrief WO II.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: dinsdag 15 oktober 2019 15:41
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
CC: [REDACTED]@minocw.nl
Onderwerp: laatste conceptbrief over WO II met tekst over leidraad en afspraken van vanochtend

Dag allemaal,

Hierbij de afspraken die we vanochtend maakten en zoals beloofd de laatste versie van de conceptbrief over WOII. Ik heb de zinnen mbt de leidraad even groen gemaakt en ook nog een ander zinnetje over BZK en beheer rijksmonumenten. Als jullie dingen zien die écht niet kloppen dat horen we het graag.

Willen jullie **uiterlijk maandag** a.s. reageren naar mijn collega [REDACTED] (zie cc)? Ik ben volgende week een weekje vrij.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]
 Directie Erfgoed en Kunsten
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: laatste conceptbrief over WO II met tekst over leidraad en afspraken van vanochtend
Datum: dinsdag 15 oktober 2019 22:51:32
Bijlagen: [afsprakenlijstje leidraad afstoot RM 151019.docx](#)
[Brief erfgoed WO II track changes M.OCW 151019 tbv leidraad.docx](#)

Ha [REDACTED]

Het ging goed vanochtend, mailde [REDACTED] mij. Fijn! (Als dat tenminste ook jouw perceptie is)

Maar die brief... die komt voor mij uit de lucht vallen. Ben jij betrokken? Wie bij ons?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 15 oktober 2019 15:41
Aan: [REDACTED] ([REDACTED]@rijksoverheid.nl); [REDACTED]
([REDACTED]@rijksoverheid.nl); [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: laatste conceptbrief over WO II met tekst over leidraad en afspraken van vanochtend

Dag allemaal,

Hierbij de afspraken die we vanochtend maakten en zoals beloofd de laatste versie van de conceptbrief over WOII. Ik heb de zinnen mbt de leidraad even groen gemaakt en ook nog een ander zinnetje over BZK en beheer rijksmonumenten. Als jullie dingen zien die écht niet kloppen dat horen we het graag.

Willen jullie **uiterlijk maandag** a.s. reageren naar mijn collega [REDACTED] (zie cc)? Ik ben volgende week een weekje vrij.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]
Directie Erfgoed en Kunsten
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: laatste conceptbrief over WO II met tekst over leidraad en afspraken van vanochtend
Datum: woensdag 16 oktober 2019 9:20:00
Bijlagen: [afsprakenlijstje leidraad afstoot RM 151019.docx](#)
[Brief erfgoed WO II track changes M.OCW 151019 tbv leidraad.docx](#)

Beste [REDACTED]

Van [REDACTED] krijg ik bijgaande kamerbrief om mee te lezen op rare dingen. Wie is bij ons in huis hier het aanspreekpunt? Ben? Jij?

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 15 oktober 2019 15:41
Aan: [REDACTED] ([REDACTED]@rijksoverheid.nl); [REDACTED]
 ([REDACTED]@rijksoverheid.nl); [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: laatste conceptbrief over WO II met tekst over leidraad en afspraken van vanochtend

Dag allemaal,

Hierbij de afspraken die we vanochtend maakten en zoals beloofd de laatste versie van de conceptbrief over WOII. Ik heb de zinnen mbt de leidraad even groen gemaakt en ook nog een ander zinnetje over BZK en beheer rijksmonumenten. Als jullie dingen zien die écht niet kloppen dat horen we het graag.

Willen jullie **uiterlijk maandag** a.s. reageren naar mijn collega [REDACTED] (zie cc)? Ik ben volgende week een weekje vrij.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]
 Directie Erfgoed en Kunsten
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot monumenten
Datum: maandag 21 oktober 2019 11:23:00

Dag [REDACTED]

Ik heb het aan [REDACTED] doorgegeven. Hopelijk kan ze.

De afspraak met [REDACTED] is ook, omdat zij graag een overzicht wil van de gevallen van afstoten van de afgelopen jaren waarin zaken niet goed zijn gegaan. In het overleg van vorige week is ons gevraagd in beeld te brengen welke casussen er zijn geweest. Heb jij daar een beeld van? Moeten we dat inventariseren bij onze collega's in de regio? Kan ik dat de komende weken doen terwijl jij in Indonesië bent? Hoe en aan wie zou jij die vraag voorleggen?

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: zondag 20 oktober 2019 21:55
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot monumenten

Ha [REDACTED]

Dank voor het voorstel.

11/11 ben ik 's ochtends in Den Haag tot 10.30, dus zou ik aansluitend in Den haag kunnen afspreken, anders om 12.30 in Amersfoort.

Mijn mogelijkheden zijn:

11 november 12.30 -13.30 uur in Amersfoort
 12 november 14.30 tot 15.30 uur in Amersfoort
 12 november 16 tot 17 uur in Amersfoort

Met groet van

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 18 oktober 2019 15:43
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot monumenten

Dag [REDACTED]

Leuk, Indonesië, lijkt mij tenminste.

Dan wordt het na 10 november.

Kan ik de volgende momenten voorstellen aan [REDACTED]

11 november 12-13 uur in Amersfoort
 12 november 14 tot 15 uur in Amersfoort
 12 november 16 tot 17 uur in Amersfoort

14 november 9 tot 12.30 uur Amersfoort

Dank voor je reactie.
Groet,

■■■■■

Van: ■■■■■ ■■■■■
Verzonden: vrijdag 18 oktober 2019 13:59
Aan: ■■■■■ ■■■■■
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot monumenten

Ha ■■■■■

Het gaat weer beter gelukkig.
Prima om af te spreken, maar ik ben vanaf woensdag 2 weken naar Indonesië voor de dienst.
Ik zou maandag 21/10 kunnen afspreken, maar dat is wel erg snel, evt dinsdag 22/10 of 11 november, dan ben ik in het stadhuis in Den Haag van 9.00 – 10.30 en zou dan aansluitend kunnen afspreken.

Groet,

■■■■■

Van: ■■■■■ ■■■■■
Verzonden: vrijdag 18 oktober 2019 8:02
Aan: ■■■■■ ■■■■■
CC: ■■■■■ ■■■■■
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot monumenten

Dag ■■■■■

Natuurlijk. Heel welkom (kom je nog weer eens op je oude stek!). Het is minstens zo belangrijk dat ■■■■■ daarbij aanwezig is. Ik zet haar in c.c.

Wanneer had je in gedachten?

Vriendelijke groet,

■■■■■

Van: ■■■■■ ■■■■■ [mailto:■■■■■@rijksoverheid.nl]
Verzonden: donderdag 17 oktober 2019 17:55
Aan: ■■■■■ ■■■■■
CC: ■■■■■ ■■■■■
Onderwerp: Leidraad afstoot monumenten

Beste ■■■■■

Afgelopen dinsdag spraken we over de Leidraad afstoot monumenten en over de 'vraag achter de vraag'. Over dit laatste zouden we graag met jou in gesprek gaan. Is het handig om hierover binnenkort in Amersfoort af te spreken? Hoor graag, vriendelijke groet ■■■■■

Met vriendelijke groet,

■■■ ■■■■ ■■■■ ■■■■

sr. adviseur Monumenten Atelier Rijksbouwmeester

Atelier Rijksbouwmeester

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag

Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

M 06 [REDACTED]

[REDACTED] rijksoverheid.nl

www.rijksvastgoedbedrijf.nl

werkdagen: ma, di, do, vrij

Wilt u op de hoogte blijven van het nieuws van het College van Rijksadviseurs? Meld u dan online aan voor de [nieuwsbrief](#).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267
Datum: dinsdag 22 oktober 2019 12:03:00
Bijlagen: [image001.png](#)
[image002.png](#)
[image003.png](#)
[image004.png](#)
[image005.png](#)
[image006.png](#)
[image007.png](#)
[image008.png](#)
[image009.png](#)

Dag [REDACTED]

Dit gaat inderdaad over de Seyss Inquart-bunker die in de Kamerbrief over het Erfgoed van de Tweede Wereldoorlog wordt genoemd:

"In overleg met de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heb de rijksbouwmeester gevraagd om een leidraad op te stellen voor de omgang met rijksmonumenten die het Rijksvastgoedbedrijf beheert en wil afstoten. Deze leidraad kan mogelijke ongerustheid wegnemen en helpen bij het vinden van een passende toekomstige bestemming van het gebouw. De leidraad is voorjaar 2020 gereed. Specifiek voor de bunker van Seyss-Inquart geldt dat tot deze leidraad gereed is, geen onomkeerbare stappen worden gezet."

Volgens de Telegraaf van 22 oktober krijgt de bunker nu een opknapbeurt, genoemd "technisch onderhoud". Mijn inschatting is, dat dit restauratie is in het kader van de instandhouding, onafhankelijk van welke toekomst voor dit rijksmonument dan ook. Als dit klopt, zou ik dat geen onomkeerbare stap in het afstotingsproces noemen. Het is een wenselijke of zelfs noodzakelijke stap voor behoud.

Het Rijksvastgoedbedrijf verklaart nu wel dat hij sowieso in de verkoop gaat. Dat komt wat ongelukkig over op dit moment, maar als zodanig is dat ook geen onomkeerbare stap. Het wil bovendien niet zeggen dat de bunker straks naar de hoogste bieder gaat voor om het even welke functie. Hij kan ook voor 1 euro symbolisch aan een ideële stichting worden verkocht. Daar lijkt me het laatste woord dus niet over gezegd. Over het afstotingsproces worden verder geen uitspraken gedaan.

Vraag: Is dit dan in strijd met de kamerbrief? Ik zou zeggen dat dat wel meevalt, maar natuurlijk moet bovenstaand gecheckt worden bij onze collega's hier en in Den Haag en bij het Rijksvastgoedbedrijf.

Ik kan contact opnemen met [REDACTED] intern en met [REDACTED] en/of [REDACTED] (Rijksvastgoedbedrijf), die beiden bij de leidraad betrokken zijn.

Ik ga nu even lunchen en ben daarna weer op mijn post.

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 11:00
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267
Urgentie: Hoog

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 10:53
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267
Urgentie: Hoog

Hi [REDACTED]

Ik krijg onderstaand bericht doorgestuurd van de stichting WO2 sporen. Bij ons is [REDACTED] op vakantie en bij jullie [REDACTED]. Zij hebben contact met de RVB. We hebben net afgesproken dat er geen onomkeerbare stappen worden gezet totdat de leidraad er is (voorjaar 2020). Dat wordt met de Kamerbrief bekend gemaakt.

Weet jij wie er binnen de RCE contact kan opnemen met de RVB zodat we de stichting van antwoord kunnen voorzien? Zoals je vast snapt heeft dit spoed.

Groet [REDACTED]

Van: Info Stichting WO2 Sporen [mailto:info@wo2sporen.eu]
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 10:36
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267
Urgentie: Hoog

Geachte [REDACTED]

Met verbazing heb ik zojuist kennis genomen van het artikel "Bunker toch in de verkoop" in de Telegraaf van deze ochtend. Kunt het ministerie van OCW bevestigen of ontkennen dat de bunker na de opknopbeurt toch in de verkoop gaat zoals de woordvoerder van het RVB aangeeft. Kunt u duidelijkheid geven over de ontstaande situatie en wat het standpunt is van het ministerie van OCW.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Voorzitter

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag
Tel. +31 6 [REDACTED]

“Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn ....”

OORLOGS
GRAVEN
STICHTING

Stichting WO2 Sporen heeft een Culturele ANBI-status en is Convenantpartner van de Oorlogsgravenstichting.

Van: Info Stichting WO2 Sporen

Verzonden: Thursday, September 26, 2019 4:07:04 PM

Aan: [REDACTED] minocw.nl [REDACTED] minocw.nl>

CC: [REDACTED] minocw.nl <[REDACTED] minocw.nl>

Onderwerp: RE: Motie 32820-267

Geachte [REDACTED]

Dank voor uw snelle en correcte antwoord. Wij gaan er genoegzaam vanuit dat het RVB (en het RCE) ook netjes zullen wachten totdat de Tweede Kamer zijn zegen heeft gegeven over deze visie.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Voorzitter

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag

Tel. +31 6 [REDACTED]

“Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn ....”

OORLOGS
GRAVEN
STICHTING

Stichting WO2 Sporen heeft een Culturele ANBI-status en is Convenantpartner van de Oorlogsgravenstichting.

Van: [REDACTED]

Verzonden: donderdag 26 september 2019 15:08

Aan: 'info@wo2sporen.eu'

CC: [REDACTED]

Onderwerp: RE: Motie 32820-267

Geachte [REDACTED]

Minister van Engelshoven komt, zoals toegezegd in het AO Erfgoed en monumenten van 5 juni 2019, in oktober met haar visie WOII Erfgoed. In dit debat heeft de Minister nogmaals aangegeven dat er geen onomkeerbare stappen worden gezet t.a.v. de verkoop van de bunker Seyss-Inquart voordat die visie er is. De visie is eind oktober gereed en wordt dan naar de Tweede Kamer verstuurd.

Ik hoop u hierbij voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: Info Stichting WO2 Sporen [mailto:info@wo2sporen.eu]

Verzonden: donderdag 26 september 2019 12:27

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: Motie 32820-267

Urgentie: Hoog

Geachte [REDACTED],

Als het goed is kunt u ons opheldering geven wanneer minister van Engelshoven namens het kabinet komt met de samenhangende visie en het actieplan voor behoud, onderzoeken en aan een breed publiek tonen van erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog (motie 32820-267).

In de beantwoording van de Tweede Kamervragen van de leden Aartsen en Middendorp (kenmerk 4010000584) is aangegeven, uiterlijk 1 oktober 2019.

Onze Stichting wil benadrukken dat het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) heeft aangegeven voor 1 oktober 2019 geen onomkeerbare stappen te zetten t.a.v. de beoogde openbare verkoop van de voormalige Commandobunker Seyss Inquart. Indien deze datum van 1 oktober niet wordt gerealiseerd willen de betrokken partijen van de gezamenlijk oproep aan het Kabinet (Bijlage), en ik neem aan ook de Tweede Kamerleden, graag vernemen wanneer de minister komt met haar visie.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Voorzitter

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag

Tel. +31 6 [REDACTED]

"Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn ...."

OORLOGS
GRAVEN
STICHTING

Stichting WO2 Sporen heeft een Culturele ANBI-status en is Convenantpartner van de Oorlogsgravenstichting.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: Re: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267
Datum: dinsdag 22 oktober 2019 12:36:47
Bijlagen: [image001.png](#)
[image002.png](#)
[image003.png](#)
[image004.png](#)
[image005.png](#)
[image006.png](#)
[image007.png](#)
[image008.png](#)
[image009.png](#)
[image010.png](#)
[image002.png](#)
[image003.png](#)
[image004.png](#)
[image005.png](#)

Fijn dankjewel!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Op 22 okt. 2019 om 12:14 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Hoi [REDACTED]

Ik heb even met [REDACTED] [REDACTED] gespard, die met [REDACTED] en [REDACTED] werkte aan de opdracht aan de rijksadviseur. [REDACTED] zal zometeen even bellen met het RVB ([REDACTED] [REDACTED] en/of [REDACTED])

Hieronder alvast zijn eerste overdenking:

Volgens de Telegraaf van 22 oktober krijgt de bunker nu een opknapbeurt, genoemd "technisch onderhoud". Mijn inschatting is, dat dit restauratie is in het kader van de instandhouding, onafhankelijk van welke toekomst voor dit rijksmonument dan ook. Als dit klopt, zou ik dat geen onomkeerbare stap in het afstotingsproces noemen. Het is een wenselijke of zelfs noodzakelijke stap voor behoud.

Het Rijksvastgoedbedrijf verklaart nu wel dat hij sowieso in de verkoop gaat. Dat komt wat ongelukkig over op dit moment, maar als zodanig is dat ook geen onomkeerbare stap. Het wil bovendien niet zeggen dat de bunker straks naar de hoogste bidder gaat voor om het even welke functie. Hij kan ook voor 1 euro symbolisch aan een ideële stichting worden verkocht. Daar lijkt me het laatste woord dus niet over gezegd. Over het afstotingsproces worden verder geen uitspraken gedaan.

Vraag: Is dit dan in strijd met de kamerbrief? Ik zou zeggen dat dat wel meevalt, maar natuurlijk moet bovenstaand gecheckt worden bij onze collega's hier en in Den Haag en bij het Rijksvastgoedbedrijf.

We checken het dus even.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 10:53
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267
Urgentie: Hoog

Hi [REDACTED],

Ik krijg onderstaand bericht doorgestuurd van de stichting WO2 sporen. Bij ons is [REDACTED] op vakantie en bij jullie [REDACTED] Zij hebben contact met de RVB. We hebben net afgesproken dat er geen onomkeerbare stappen worden gezet totdat de leidraad er is (voorjaar 2020). Dat wordt met de Kamerbrief bekend gemaakt.

Weet jij wie er binnen de RCE contact kan opnemen met de RVB zodat we de stichting van antwoord kunnen voorzien? Zoals je vast snapt heeft dit spoed.

Groet [REDACTED]

Van: Info Stichting WO2 Sporen [<mailto:info@wo2sporen.eu>]

Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 10:36

Aan: [REDACTED] [REDACTED]

CC: [REDACTED]

Onderwerp: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267

Urgentie: Hoog

Geachte [REDACTED] [REDACTED]

Met verbazing heb ik zojuist kennis genomen van het artikel "Bunker toch in de verkoop" in de Telegraaf van deze ochtend. Kunt het ministerie van OCW bevestigen of ontkennen dat de bunker na de opknapbeurt toch in de verkoop gaat zoals de woordvoerder van het RVB aangeeft. Kunt u duidelijkheid geven over de ontstaande situatie en wat het standpunt is van het ministerie van OCW.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] [REDACTED]

Voorzitter

[<image001.png>](#)

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag

Tel. +31 6 [REDACTED]

"Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn ...."

[<image002.png>](#) [<image003.png>](#) [<image004.png>](#) [<image005.png>](#)

Stichting WO2 Sporen heeft een Culturele ANBI-status en is Convenantpartner van de Oorlogsgravenstichting.

Van: Info Stichting WO2 Sporen

Verzonden: Thursday, September 26, 2019 4:07:04 PM

Aan: c [REDACTED] minocw.nl <c [REDACTED] minocw.nl>

Verder hetzelfde als document 64

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] [\[REDACTED\]@Rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@Rijksoverheid.nl)
Onderwerp: bericht bunker Seyss Inquart
Datum: dinsdag 22 oktober 2019 13:26:00
Bijlagen: [Telegraaf 22 oktober 2019.jpg](#)
Prioriteit: Hoog

Beste [REDACTED]

Bijgaand het artikel waar wij vragen over hebben gekregen.

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
Adviseur Gebouwd Erfgoed
Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 [REDACTED]
T 033 421 7421 (algemeen nummer)
[REDACTED] cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: bericht bunker Seyss Inquart
Datum: dinsdag 22 oktober 2019 13:28:00

Hoi [REDACTED]

Dank voor je snelle reactie. Inmiddels ook [REDACTED] gesproken en [REDACTED] Ik neem contact op met [REDACTED]

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@Rijksoverheid.nl]
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 13:13
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: bericht bunker Seyss Inquart
Urgentie: Hoog

Dag [REDACTED]

Ik ben zelf niet bij dit dossier betrokken. Ik weet ook niet waar dit persberichtje opeens vandaan komt.
 Wel weet ik dat de verschoven planning voor de Leidraad redelijk verrassend was voor mijn collega's maar ook dat zij zich bewust zijn van het niet zetten van onomkeerbare stappen.
 Je kunt het beste even contact opnemen met [REDACTED] en/of [REDACTED]

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 13:07
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>
Onderwerp: bericht bunker Seyss Inquart
Urgentie: Hoog

Dag [REDACTED]

Wij hebben elkaar vorige week gesproken over de Leidraad afstoting. Nu komen er vanochtend bij OCW ongeruste vragen over een artikel in De Telegraaf. Zie bijlage.

Ben jij bekend met de werkzaamheden die er nu gebeuren en de strekking van de uitspraken in het artikel (zo die al op die manier gedaan zijn)? Zou dit graag even bespreken. Van ons wordt namelijk een spoedige reactie verwacht. Als jij hier niet mee van doen hebt, kun je me wellicht helpen met een verwijzing?

Hartelijke dank alvast!

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

Adviseur Gebouwd Erfgoed
Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort
.....

M 06

T 033 421 7421 (algemeen nummer)

cultureelerfgoed.nl
.....

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Bunker Seyss Inquart
Datum: dinsdag 22 oktober 2019 14:23:00
Bijlagen: [Telegraaf 22 oktober 2019.jpg](#)

Beste [REDACTED]

Na bijgaand artikel in De Telegraaf zijn bij OCW vragen binnengekomen. Ik ben bezig daarop een antwoord te formuleren. De bunker is ook deelonderwerp in een Kamerbrief die zie goed als gereed is. Van je collega's begreep ik dat jij projectleider bent. Ik wil graag even overleggen.

Ik heb je al geprobeerd te bellen. Zie je gelegenheid om mij hier vanmiddag even over te bellen?

Dank alvast en vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
Adviseur Gebouwd Erfgoed
Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 [REDACTED]
T 033 421 7421 (algemeen nummer)

[REDACTED] cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: Re: [REDACTED] 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267
Datum: dinsdag 22 oktober 2019 14:59:28
Bijlagen: [image001.png](#)
[image002.png](#)
[image003.png](#)
[image004.png](#)
[image005.png](#)
[image006.png](#)
[image007.png](#)
[image008.png](#)
[image009.png](#)

Hallo [REDACTED]

Heel fijn, dank voor je antwoord. Daar kan onze woordvoering ook weer verder mee.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Op 22 okt. 2019 om 14:58 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Beste [REDACTED],

Inmiddels heb ik het RVB gesproken. Ik mis nog wat detailinformatie, die hoop ik vanmiddag nog te krijgen. Maar ik kan in ieder geval al wel bevestigen dat ook het Rijksvastgoedbedrijf de afspraak bevestigt dat er geen verkoop van de Seyss Inquart-bunker plaatsvindt, voordat de Leidraad Afstoting er is. De huidige werkzaamheden dienen louter ter instandhouding van de rijksmonumentale bunker en staan los van welk toekomstscenario dan ook.

Ik voeg onze woordvoerder [REDACTED] even toe in de correspondentie, aangezien hij ook vragen zou kunnen krijgen.

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 14:31
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267

Hoi [REDACTED]

Ik heb even overleg gehad met [REDACTED]. Wij gingen er van uit dat geen onomkeerbaar stappen betekende geen verkoop. Pas als leidraad er is, zou er verkoop plaatsvinden. We hebben inmiddels ook vragen van AD binnen gekregen, dus het zou heel fijn zijn als we snel bevestiging krijgen van het RVB dat er inderdaad pas verkoop plaatsvindt als de leidraad er is.

Lukt het om dit snel te checken?

Groet [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 12:15
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267

Hoi [REDACTED]

Ik heb even met [REDACTED] [REDACTED] gespard, die met [REDACTED] en [REDACTED] werkte aan de opdracht aan de rijksadviseur. [REDACTED] zal zometeen even bellen met het RVB ([REDACTED] [REDACTED] en/of [REDACTED])

Hieronder alvast zijn eerste overdenking:

Volgens de Telegraaf van 22 oktober krijgt de bunker nu een opknapbeurt, genoemd "technisch onderhoud". Mijn inschatting is, dat dit restauratie is in het kader van de instandhouding, onafhankelijk van welke toekomst voor dit rijksmonument dan ook. Als dit klopt, zou ik dat geen onomkeerbare stap in het afstotingsproces noemen. Het is een wenselijke of zelfs noodzakelijke stap voor behoud.

Het Rijksvastgoedbedrijf verklaart nu wel dat hij sowieso in de verkoop gaat. Dat komt wat ongelukkig over op dit moment, maar als zodanig is dat ook geen onomkeerbare stap. Het wil bovendien niet zeggen dat de bunker straks naar de hoogste bidder gaat voor om het even welke functie. Hij kan ook voor 1 euro symbolisch aan een ideële stichting worden verkocht. Daar lijkt me het laatste woord dus niet over gezegd. Over het afstotingsproces worden verder geen uitspraken gedaan.

Vraag: Is dit dan in strijd met de kamerbrief? Ik zou zeggen dat dat wel meevalt, maar natuurlijk moet bovenstaand gecheckt worden bij onze collega's hier en in Den Haag en bij het Rijksvastgoedbedrijf.

We checken het dus even.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 10:53
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE: Motie 32820-267
Urgentie: Hoog

Hi [REDACTED],

Ik krijg onderstaand bericht doorgestuurd van de stichting WO2 sporen. Bij ons is [REDACTED] op vakantie en bij jullie [REDACTED]. Zij hebben contact met de RVB. We hebben net afgesproken dat er geen onomkeerbare stappen worden gezet totdat de leidraad er is (voorjaar 2020). Dat wordt met de Kamerbrief bekend gemaakt.

Weet jij wie er binnen de RCE contact kan opnemen met de RVB zodat we de stichting van antwoord kunnen voorzien? Zoals je vast snapt heeft dit spoed.

Groet [REDACTED]

Van: Info Stichting WO2 Sporen [<mailto:info@wo2sporen.eu>]
Verzonden: dinsdag 22 oktober 2019 10:36

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED] rijksoverheid.nl; [REDACTED] Rijksoverheid.nl; [REDACTED]
Onderwerp: vragen naar aanleiding van bericht over bunker Seyss Inquart in De Telegraaf
Datum: dinsdag 22 oktober 2019 15:16:00
Bijlagen: [Telegraaf 22 oktober 2019.jpg](#)

Beste [REDACTED]

Zojuist heb ik contact gehad met je collega's [REDACTED] en [REDACTED] over een artikel in De Telegraaf waarover we bij OCW vragen krijgen (artikel zie bijlage). Inmiddels zijn er ook vragen van het AD. Gezien de Kamerbrief over dit onderwerp die binnenkort verwacht wordt, willen wij graag snel en adequaat antwoorden. Met dank aan je collega's heb ik al de nodige informatie verzameld. Op basis daarvan, heb ik bij de OCW-collega's van woordvoering in Den Haag al gemeld dat er niet verkocht wordt voordat de Leidraad er is en dat de huidige werkzaamheden louter ter instandhouding zijn, los van mogelijke toekomstscenario's.

Er is nog wel behoefte aan iets completere informatie. Daartoe heb ik de tekst hieronder opgesteld. Graag hoor ik of daar aanvullingen/opmerkingen over zijn. Wat ik ook nog graag zou weten, is wat de aard en omvang van de huidige werkzaamheden zijn.

Het dossier is nieuw voor mij (ik werk net bij de RCE), maar ik merk dat een zorgvuldige communicatie rond deze bunker erg belangrijk is. Het dossier is gevoelig en iedere beweging wordt nauwgezet gevolgd en onder een vergrootglas gelegd. Ik denk dat het verstandig is om bij de komende stappen in het proces proactief te communiceren, duidelijk te maken hoe deze binnen de afspraken passen en dat dit nog geen beslissing inhoudt over de toekomst van de bunker. Dan kunnen we misschien wat zorgen wegnemen.

Het lijkt me fijn als we elkaar spoedig even spreken.

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

CONCEPT

ANTWOORD OP VRAGEN OVER DE HUIDIGE WERKZAAMHEDEN BIJ DE SEYSS INQUART-BUNKER

Naar aanleiding van een artikel in De Telegraaf van 22 oktober 2019 zijn er vragen over de toekomst van de Seyss Inquart-bunker in Wassenaar.

Op dit moment vinden er in opdracht van het Rijksvastgoedbedrijf werkzaamheden plaats aan de Seyss Inquart-bunker. Deze werkzaamheden zijn ten behoeve van de instandhouding van het rijksmonument. Zij staan los van een mogelijke afstoting en van een te kiezen toekomstscenario.

Het Rijksvastgoedbedrijf zal de komende tijd de toekomstmogelijkheden van de bunker verkennen, ook door middel van een participatieproces. Besluiten over verkoop zullen nog niet worden genomen. Met betrekking tot de bunker hebben het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen namelijk de afspraak dat er geen onomkeerbare stappen worden gezet, voordat een leidraad "Afstoten monumentaal vastgoed in rijks bezit" gereed is. Deze leidraad wordt de komende maanden opgesteld door het Atelier Rijksbouwmeester.

██████████ ██████████
Adviseur Gebouwd Erfgoed
Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 ██████████

T 033 421 7421 (algemeen nummer)

██████████ cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Telegraaf, RVB over de Seyss Inquart bunker
Datum: woensdag 23 oktober 2019 11:45:46
Bijlagen: [RE TELEGRAAF 22 oktober 2019 RE Motie 32820-267.msg](#)

Ha [REDACTED],
 Dank voor het signaal. Kwam hier gister al binnen via [REDACTED] die ook door [REDACTED] was benaderd. [REDACTED] heeft het opgepakt en contact gehad met RVB (vgl bijlage). [REDACTED] wacht nog op nadere info van RVB.
 Groet
 [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 23 oktober 2019 11:33
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: Telegraaf, RVB over de Seyss Inquart bunker

Goed om te weten

Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
 [REDACTED], afdeling Strategie en Internationaal
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education, Culture and Science; Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency of the Netherlands
 Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.40
 Postbus 1600 | P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands
 M 06 [REDACTED]
 Twitter: [REDACTED]

Begin doorgestuurd bericht:

Van: Info Stichting WO2 Sporen <info@wo2sporen.eu>
Datum: 22 oktober 2019 om 16:07:16 CEST
Aan: "[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl" [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: Telegraaf, RVB over de Seyss Inquart bunker

Beste [REDACTED],

Naar aanleiding van de bijeenkomst Militair Erfgoed in beweging stuur ik je het Telegraafartikel van vandaag "Bunker toch in de verkoop". Het geeft wel aan dat (de woordvoeder van) het RVB in volle vaart wil doorgaan zonder de visie en het actieplan van Minister van Engelshoven, en de mening van de Tweede Kamer, even af te wachten.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot monumenten
Datum: woensdag 23 oktober 2019 13:27:00

Dag [REDACTED]

Die dag moet ik in Deventer zijn. De aanvangstijd hoop ik morgen te horen. [REDACTED] is er echter helemaal niet. In dat opzicht heeft het de voorkeur om een afspraak te maken als ze terug is uit Indonesië. Ik had nog twee opties gestuurd, heb je dat gezien?

Wij hebben ondertussen wij al wel onder de architectuurhistorici de vraag uitgezet om voorbeelden te geven van afstoting door het RVB waar zij wel/niet bij betrokken waren.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]]<[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Verzonden: woensdag 23 oktober 2019 5:47
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot monumenten

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Donderdag 31 oktober ben ik in Amersfoort, zouden jullie vroeg op de ochtend kunnen? 8:30 of 9:00 tot 10:00? Dat zou voor mij perfect zijn, hoop dat het lukt. Groet [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Verzonden: vrijdag 18 oktober 2019 08:02
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot monumenten

Dag [REDACTED]

Natuurlijk. Heel welkom (kom je nog weer eens op je oude stek!). Het is minstens zo belangrijk dat [REDACTED] daarbij aanwezig is. Ik zet haar in c.c.

Wanneer had je in gedachten?

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]]<[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Verzonden: donderdag 17 oktober 2019 17:55
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad afstoot monumenten

Beste [REDACTED]

Afgelopen dinsdag spraken we over de Leidraad afstoot monumenten en over de 'vraag achter

de vraag'. Over dit laatste zouden we graag met jou in gesprek gaan. Is het handig om hierover binnenkort in Amersfoort af te spreken? Hoor graag, vriendelijke groet [REDACTED]

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]

sr. adviseur Monumenten Atelier Rijksbouwmeester

.....
Atelier Rijksbouwmeester

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag

Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

.....
M 06 [REDACTED]

[REDACTED] [rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl)

www.rijksvastgoedbedrijf.nl

werkdagen: ma, di, do, vrij

Wilt u op de hoogte blijven van het nieuws van het College van Rijksadviseurs? Meld u dan online aan voor de [nieuwsbrief](#).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: vragen naar aanleiding van bericht over bunker Seyss Inquart in De Telegraaf
Datum: woensdag 23 oktober 2019 14:18:49

Goede middag, [REDACTED]
 Vanochtend was 'k nog eventjes op zoek naar jou i.v.m. dit rijksmonument, maar nu blijkt dat e.e.a. in prettig vaarwater is geraakt.
 Dank voor toezending.
 Zorg jij voor opname in het dossier?
 Groeten uit de Regio met het Groene Hart,
 [REDACTED] - 23.10.2019

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 23 oktober 2019 14:16

Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED] rijksverheid.nl; [REDACTED] Rijksoverheid.nl; [REDACTED]
 [REDACTED]
Onderwerp: vragen naar aanleiding van bericht over bunker Seyss Inquart in De Telegraaf

Beste mensen,

Gisteren is in De Telegraaf (editie 22 oktober 2019, zie bijlage) een artikel verschenen over de bunker van Seyss Inquart in Wassenaar. Het artikel gaat in op de huidige werkzaamheden en van de toekomst van de bunker. Dit heeft geleid tot vragen over de afspraken over dit object.

Met dank voor mede-input van verschillende collega's bij het Rijksvastgoedbedrijf kan ik het volgende melden.

Sinds enige tijd vinden er in opdracht van het Rijksvastgoedbedrijf werkzaamheden plaats aan de Seyss Inquart-bunker. Deze werkzaamheden zijn ten behoeve van de instandhouding van het rijksmonument. Het gaat om de aanpak van achterstallig onderhoud van het casco. In het interieur van de bunker vinden geen wijzigingen plaats. Deze werkzaamheden staan los van een te kiezen toekomstscenario en mogelijke afstoting. Met de gemeente Wassenaar is afstemming over deze instandhoudingswerkzaamheden.

Het Rijksvastgoedbedrijf zal de komende tijd de toekomstmogelijkheden van de bunker verkennen. Besluiten over verkoop zullen nog niet worden genomen, noch andere definitieve besluiten over de toekomst van het object. Met betrekking tot de bunker hebben het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen namelijk de afspraak dat er geen onomkeerbare stappen worden gezet in het afstotingsproces, voordat de leidraad "Afstoten monumentaal vastgoed in rijks bezit" gereed is. Deze leidraad wordt de komende maanden opgesteld door het Atelier Rijksbouwmeester.

Deze afspraak en de aankondiging van de leidraad worden ook opgenomen in de kamerbrief over het erfgoed van de Tweede Wereldoorlog die op korte termijn naar de Tweede Kamer gaat.

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
 Adviseur Gebouwd Erfgoed

Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 [REDACTED]

T 033 421 7421 (algemeen nummer)

[REDACTED] cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] ("rijksverheid.nl"); [REDACTED]
[REDACTED] ("Rijksoverheid.nl"); [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: ter informatie
Datum: dinsdag 5 november 2019 13:21:52

Dag allemaal,

[REDACTED] probeert in november nog een overleg in te plannen over de leidraad (dat van 4 november lukte niet vanwege teveel afwezig). [REDACTED] hebben jullie dan al een eerste worp?

Hierbij per mail nog wat informatie:

- Gisteren is als het goed is de brief met opdracht voor de leidraad afstoot richting Rijksbouwmeester gegaan.
- Vandaag gaat de brief over het plan van aanpak en visie over WOII naar de TK. Naar aanleiding daarvan zal MOCW bij Nieuwsuur e.e.a. toelichten, misschien leuk om even te kijken.

Groeten en hopelijk tot snel!

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: laatste BOM-overleg
Datum: woensdag 13 november 2019 10:37:00

Hoi [REDACTED]

Op de agenda stond Aanbesteding/ tenders: gedrag van opdrachtgevers – gevolgen voor markt/uitvoering (toel. [REDACTED]).

Bij dat punt heeft het RVB gemeld dat we met de leidraad bezig zijn. En ontstond het voorstel over de klankbordgroep.

Dus dat konden we niet echt voorzien toen we de agenda hadden.

In mijn optiek gaat de Leidraad in de eerste plaats over het met alle voor erfgoed belangrijke kaders in de markt zetten van monumentaal vastgoed, met als doelen ervoor te zorgen dat: 1) potentiële kopers weten waar ze aan toe zijn, 2) erfgoedkwaliteit gerealiseerd wordt en 3) dat de verschillende rijkspartijen gezamenlijk optrekken om te voorkomen dat bewindslieden hierop aangesproken worden.

De kwestie van het tenderen is niet onbelangrijk en ik kan me voorstellen dat we bij de presentatie aanbevelingen doen om ook hier goed naar te kijken. Of zie jij dit ook als onderdeel van het product?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 13 november 2019 10:17
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: laatste BOM-overleg

Hoi [REDACTED]

Wat mij betreft is het voorleggen van een paar vragen tussentijds prima, dat kan dan passen bij het opstellen. Ik weet niet of we het concept op 9 april willen voorleggen maar dat kunnen we bespreken met de begeleidingsgroep. Vind ik persoonlijk wel wat ver gaan.

De stukken heb ik denk ik wel gekregen, maar heb geen tijd gehad ze te bekijken en ik kon er ook niet bij zijn. Stond dit op de agenda dan, dat was niet zo handig als wij er allebei niet zouden zijn.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 13 november 2019 8:40
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: laatste BOM-overleg

Dag [REDACTED]

Mijn wenkbrauwen fronsten toen ik het hoorde. Dat was maandag toen [REDACTED] en ik een gesprek met [REDACTED] en [REDACTED] (achternaam even kwijt, van RVB) hadden over

signalen van de RCE-adviseurs over afstoting door het RVB. Beiden waren bij het BOM aanwezig.

Wij hebben voorgesteld dat we best enkele vragen aan de BOM-deelnemers kunnen voorleggen en dat we dat doen na onderlinge afstemming binnen de begeleidingsgroep. Dat zou een lichte vorm van klankborden kunnen zijn. Het lijkt me op zich namelijk wel nuttig om ook de input van de erfgoed-marktpartijen mee te nemen bij het tot stand komen van de Leidraad. Hoe kijken zij vanuit hun positie naar de manier waarop vastgoed in de markt wordt gezet in relatie tot de gewenste aandacht voor cultuurhistorie? Dat kan bijdragen aan een goede leidraad. Ik weet ook dat er voorgesteld is om de Leidraad op 9 april als concept voor te leggen aan het BOM. Of dat ter reactie of ter kennisname zal zijn, dat kunnen we af laten hangen van het stadium waarin we zitten. Hoe kijk jij hiernaar?

Heb jij de stukken van het BOM gehad, inclusief de notitie van [REDACTED], die tot een opmaat werd naar het klankbordvoorstel? Anders mail ik je ze even.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 12 november 2019 17:12
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: laatste BOM-overleg

Ha [REDACTED]

[REDACTED] en ik zaten net in ons reguliere overlegje met onze zusterdirectie MenC en het CRA ([REDACTED] en [REDACTED]). Daarbij hadden we het o.a. over de leidraad afstoot rijksmonumenten. [REDACTED] vertelde dat in het laatste BOM-overleg o.a. [REDACTED] van Boei aan de vertegenwoordiger van het RVB (iemand anders dan [REDACTED]) heeft gevraagd of het BOM als klankbordgroep voor de leidraad kan fungeren. [REDACTED] zal dat in de volgende begeleidingsgroep voorleggen.

[REDACTED] en ik hebben hier twijfels over omdat deze groep bestaat uit rijpe en groene partijen door elkaar én er belanghebbenden tussen zitten die geïnteresseerd kunnen zijn in aankoop van RVB. Kortom, vraag is of dit een handige zet is. Jammer dat wij er geen van beiden waren toen dit aan de orde kwam.

Ik vraag me af of jij hier al iets over hebt gehoord en hoe de RCE heeft gereageerd tijdens het overleg. Met [REDACTED] hebben we gewisseld dat dat we even goed moeten kijken naar hoe we die groep eventueel kunnen inzetten.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]
Directie Erfgoed en Kunsten
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Format_Q_en_A's leidraad.doc
Datum: woensdag 13 november 2019 11:03:00

Hoi hoi,

Lijkt me heel adequaat. Bij het tweede bolletje bij de tweede vraag staat "cascoer". Dat moet zijn "casco. Er"

groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 13 november 2019 11:00
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Format_Q_en_A's leidraad.doc

Ha, hierbij twee QenA's over de leidraad. Ik heb de opdracht en jouw mailtjes over de krantenberichten over de bunker ervoor gebruikt. Hoor graag opmerkingen en evt aanvullingen, dan stuur ik ze door naar RVB en [REDACTED] Ik houd jou in de cc.

Bedankt,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] Rijksoverheid.nl
Cc: [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] rijksoverheid.nl)
Onderwerp: definitieve brief WOII en QenA's
Datum: woensdag 13 november 2019 11:11:15
Bijlagen: [Format Q en A's leidraad.doc](#)
[Visie Erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog_def.docx](#)

Beste [REDACTED],

Ik heb je naam van [REDACTED] en [REDACTED] doorgekregen. Fijn dat je maandag standby kunt zijn bij het WGO Cultuur (11.00 – 16.00) waar mogelijk vragen over de leidraad afstoot rijksmonumenten worden gesteld. In dat kader stuur ik hierbij je de definitieve WO II brief en de QenA's die ik voor alle zekerheid heb gemaakt. Ik heb daar de opdracht aan de rijksbouwmeester voor gebruikt en mails over eerdere persvragen mbt de bunker van Seyss Inquart.

Als je nog aanvullingen/ opmerkingen hebt, dan hoor ik die graag zsm.

Vast bedankt!

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Beleidsaanschrijving 2016
Datum: woensdag 13 november 2019 11:57:00
Bijlagen: [Samenwerkingsovereenkomst RGD RBM RCE.PDF](#)
[Masterscriptie \[REDACTED\] Een analyse van de privatisering van monument....pdf](#)
[Beleidsaanschrijving 2016.pdf](#)

Dag [REDACTED]

Bijgaand twee documenten in het kader van de Leidraad, de beleidsaanschrijving 2016 en de Samenwerkingsovereenkomst tussen (destijds) RGD, RBM en RCE. Ik weet niet of je die al hebt. Ik kende ze nog niet.

Daarnaast een aardige scriptie, mocht je over het onderwerp nog wat willen lezen....

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: definitieve brief WOII en QenA's
Datum: donderdag 14 november 2019 16:22:11
Bijlagen: [Nota leidraad monumenten.docx](#)

Hallo [REDACTED]
 Ik heb de spullen gelezen.
 Lijkt me prima zo.
 Ik had nog bijgevoegde interne RVB-notitie van [REDACTED] gekregen.
 Staat bij de toelichting aardig onze positie weer gegeven.
 Maandag ben ik telefonisch paraat.
 m.vr.gr
 [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>

Verzonden: woensdag 13 november 2019 11:11

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: definitieve brief WOII en QenA's

Beste [REDACTED],

Ik heb je naam van [REDACTED] en [REDACTED] doorgekregen. Fijn dat je maandag standby kunt zijn bij het WGO Cultuur (11.00 – 16.00) waar mogelijk vragen over de leidraad afstoot rijksmonumenten worden gesteld. In dat kader stuur ik hierbij je de definitieve WO II brief en de QenA's die ik voor alle zekerheid heb gemaakt. Ik heb daar de opdracht aan de rijksbouwmeester voor gebruikt en mails over eerdere persvragen mbt de bunker van Seyss Inquart.

Als je nog aanvullingen/ opmerkingen hebt, dan hoor ik die graag zsm.

Vast bedankt!

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: definitieve brief WOII en QenA's
Datum: vrijdag 15 november 2019 11:26:00
Bijlagen: [Nota leidraad monumenten.docx](#)

Dag [REDACTED]
 Bijgaande nota kreeg ik gisteren in de slipstream over mails over de begrotingsbehandeling Cultuur van a.s. maandag. Belangrijk dat jij hem ook hebt in het kader van de Leidraad.
 Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED] Rijksoverheid.nl]
Verzonden: donderdag 14 november 2019 16:22
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: definitieve brief WOII en QenA's

Hallo [REDACTED]
 Ik heb de spullen gelezen.
 Lijkt me prima zo.
 Ik had nog bijgevoegde interne RVB-notitie van [REDACTED] gekregen.
 Staat bij de toelichting aardig onze positie weer gegeven.
 Maandag ben ik telefonisch paraat.
 m.vr.gr
 [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: woensdag 13 november 2019 11:11
Aan: [REDACTED] Rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Onderwerp: definitieve brief WOII en QenA's

Beste [REDACTED]

Ik heb je naam van [REDACTED] en [REDACTED] doorgekregen. Fijn dat je maandag standby kunt zijn bij het WGO Cultuur (11.00 – 16.00) waar mogelijk vragen over de leidraad afstoot rijksmonumenten worden gesteld. In dat kader stuur ik hierbij je de definitieve WO II brief en de QenA's die ik voor alle zekerheid heb gemaakt. Ik heb daar de opdracht aan de rijksbouwmeester voor gebruikt en mails over eerdere persvragen mbt de bunker van Seyss Inquart.

Als je nog aanvullingen/ opmerkingen hebt, dan hoor ik die graag zsm.

Vast bedankt!

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

M: 06-[REDACTED]
 Directie Erfgoed en Kunsten
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Format_Q_en_A's leidraad.doc
Datum: vrijdag 15 november 2019 11:55:48
Bijlagen: [Format_Q_en_A's leidraad.doc](#)

Dag allemaal,

Hierbij twee QenA's die over de leidraad afstoot monumenten gaan. Ze zijn afgestemd met RCE en RVB. Ik zet [REDACTED] RCE in de cc zodat hij weet dat er vragen over zijn gesteld. Misschien moeten we zondag/ maandag er nog iets mee.

Groeten en als jullie nog vragen hebben dan hoor ik het. Ben vanmiddag zo'n beetje de hele middag thuis. Eind van de dag weer weg.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: vragen over samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf
Datum: maandag 18 november 2019 14:03:24

Dag [REDACTED],

Zou je bereid zijn om in het kader van het opstellen van de Leidraad (telefonisch, vermoed ik) [REDACTED] van Atelier Rijksbouwmeester te woorden willen staan? Ze zou nog graag met een of twee architectuurhistorici spreken over goede en slechte voorbeelden.

Jij hebt meerdere kanten te belichten, zo heb ik gemerkt aan de voorbeelden die je hebt gegeven.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: VNG magazine over Beladen erfgoed WO2
Datum: maandag 9 december 2019 9:04:07
Bijlagen: [Scan_20191209_085719.pdf](#)
[Scan_20191209_085726.pdf](#)

Ook ter info, oa vanwege Seyss Inquart-bunker

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 9 december 2019 9:03
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: VNG magazine over Beladen erfgoed WO2

Ter informatie: het VNG Magazine van 6 december schenkt aandacht aan erfgoed uit WO2, oa bunker Seyss Inquart en Muur van Mussert.

Groet, [REDACTED]

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: OCW Scan Service [<mailto:no-reply@minocw.nl>]
Verzonden: maandag 9 december 2019 8:57
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Scan vanaf een Xerox MFP

Van: [REDACTED]
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 18 december a.s. | voorstel agenda
 Datum: dinsdag 10 december 2019 18:54:21

Dag [REDACTED]

Dinsdag is er in Den Haag een voortgangsgesprek met o.a. [REDACTED] over de Leidraad. Daarna zal ik voortgang melden.

Ik zal [REDACTED] voorstel lezen.

Woensdag kan ik stand by zijn voor het gesprek. Ik zal de tijd blokkeren in mijn agenda.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
 Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

M 06 [REDACTED] T 033 421 7421 (algemeen nummer),
 [REDACTED] cultureelerfgoed.nl

Van: [REDACTED]
 Verzonden: dinsdag 10 december 2019 16:47
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: FW: overleg Susan - Floris op 18 december a.s. | voorstel agenda

Beste [REDACTED]

Ik bespreek morgen onderste mail met Susan. Normaliter ga ik met Susan mee; [REDACTED] ondersteunt Floris Alkemade. Het is veelal een prettig, informeel overleg.

Twee vragen aan jou:

- is er nog wat actueels over de Leidraad, punt 4
  - zou jij eventueel in mijn plaats kunnen gaan 9ik weet niet of ik knel kom te zitten qua tijd)
- NB ook nuttig [REDACTED] voorstel te kennen.

Groet [REDACTED]

Van: [REDACTED]
 Verzonden: dinsdag 10 december 2019 16:44
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: FW: overleg Susan - Floris op 18 december a.s. | voorstel agenda

Hoi [REDACTED],

Zie punt 2. Heb jij al veel met Floris of [REDACTED] afgestemd? Zijn er aandachtspunten voor Susan? Wat is er al met DGCM afgesproken over de lancering van de scriptieprijs? Wie is de doelgroep van deze bijeenkomst?

Onderstaand overleg schuif ik (normaliter) ook aan.

Groet [REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
 Verzonden: dinsdag 10 december 2019 9:26
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: overleg Susan - Floris op 18 december a.s. | voorstel agenda

Beste [REDACTED],

Volgende week staat er een overleg tussen Susan en Floris gepland. Ik zal daarbij aansluiten en doe hieronder een voorstel voor bespreekpunten. Heb jij aanvullingen? Hartelijke groet [REDACTED]

1. [REDACTED]
2. [REDACTED]
[REDACTED]);
3. kamerbrief over WOII (mn aandachtspunt zijn de kazerneterreinen);
4. leidraad afstoot monumenten (opdracht OCW/RCE aan CRa).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad afstoten
Datum: woensdag 11 december 2019 10:47:52
Bijlagen: [Scan_20191209_085719.pdf](#)
[Scan_20191209_085726.pdf](#)

Dag [REDACTED]

Dinsdag hebben we overleg over de Leidraad. Is er iets wat we kunnen doen ter voorbereiding? Ik heb van Ilona geen mailadres. Zou jij haar in de correspondentie kunnen toevoegen? Dank.

Bijgaand ter info een artikel uit het VNG magazine waarin de SI-bunker ook nadrukkelijk aan de orde komt.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
 Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal
 .....
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort
 .....
 M 06 [REDACTED] T 033 421 7421 (algemeen nummer),
 [REDACTED] cultureelerfgoed.nl
 .....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad afstoten
Datum: woensdag 11 december 2019 15:52:51

Dag [REDACTED]

Laat [REDACTED] dat maar aangeven.

Vraag aan allen: zouden jullie [REDACTED] standaard mee willen nemen in de communicatie. Wij zitten samen gelijkwaardig in dit project. Dank! Omdat de opzet van het project is gaan lopen in haar vakantie en ik toen wat voorzetten heb gedaan, lijkt het misschien een beetje alsof ik eerste aanspreekpersoon ben, maar [REDACTED] is er al langer bij betrokken.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
 Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

.....
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
 M 06 [REDACTED] T 033 421 7421 (algemeen nummer),
 [REDACTED] cultureelerfgoed.nl
 .....

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
 Verzonden: woensdag 11 december 2019 15:49
 Aan: [REDACTED]
 CC: [REDACTED]
 Onderwerp: RE: Leidraad afstoten

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

We hebben een gespreksnotitie op een A4tje voorbereid en stemmen deze morgen nog even intern af. Zal ik deze dan naar [REDACTED] sturen ter verspreiding? Ik wil het ook doen. Hoor wel, groet en tot volgende week dinsdag [REDACTED]

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
 Verzonden: woensdag 11 december 2019 14:20
 Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
 CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
 Onderwerp: RE: Leidraad afstoten

Hoi [REDACTED]

[REDACTED] was me net voor, morgen wil ik de agendapunten voor ons overleg doorgeven: klankbordgroep en raamwerk leidraad. Heb je iets wat ik mee kan sturen?

Ik hoor wel van je en groeten,

[REDACTED]

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [Lammers, Susan](#)
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Overleg met Rijksbouwmeester
Datum: dinsdag 17 december 2019 16:52:25

Beste Susan,

Morgen zitten wij aan tafel met Floris van Alkemade en [REDACTED] [REDACTED] We zien elkaar in Den Haag (ik begrijp dat jij al een compleet middagmenu met de Rijksbouwmeester hebt).

Graag meld ik nog even de voortgang van de Leidraad Afstoting Monumentaal Rijksbezit. Daarnaast zit onder deze mail de nieuwsbrief van de Rijksadviseurs die vanmiddag werd rondgestuurd.

Leidraad Afstoting Monumentaal Rijksbezit

Voortgekomen uit roering rond de Seyss-Inquart-bunker, maar ook al eerder over het afstoten van rijksmonumenten. EenK heeft opdracht gegeven en [REDACTED] [REDACTED] is aan de slag met het project. Doel is dat rijksbetrokkenen RVB en RCE in vroegtijdig stadium afstemmen over rijksbeschermd gebouwen/complexen die herontwikkeld gaan worden: helderheid voor gemeente en toekomstige eigenaar.

Project is gestart. In januari wordt een eerste grofmazig concept verwacht. Eind maart hopen we dat er een definitief concept ligt. Tot die tijd zal het RVB geen onomkeerbare beslissingen nemen ten aanzien van de Seyss-Inquart-bunker (toezegging minister).

Erfgoed in CRA

Via [REDACTED] heb ik het volgende nog opgehaald (heeft hij gemeld in Directeurenoverleg waar hij ter vervanging van Arjan was):

OCW is erg tevreden over de aandacht van de huidige CRA-leden voor het onderwerp erfgoed. Is geen gegeven bij benoeming nieuw college. Daarom wil OCW expliciet in procedure opnemen dat één van de nieuwe Rijksadviseurs en liefst ook de nieuwe Rijksbouwmeester een duidelijke 'signatuur' heeft op het onderwerp erfgoed en ontwerp. (Zo'n adviseur heeft dan niet per sé de naam van Rijksadviseur voor het cultureel erfgoed die in het verleden werd gehanteerd (ligt gevoelig op het departement)).

Tot morgen.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]
Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

M 06 [REDACTED] **T** 033 421 7421 (algemeen nummer),
 [REDACTED] [cultureelerfgoed.nl](#)

Van: Rijksoverheid [<mailto:abonneren@mailing.rijksoverheid.nl>]

Verzonden: dinsdag 17 december 2019 16:31

Aan: [REDACTED] [REDACTED]

Onderwerp: Nieuwsbrief College van Rijksadviseurs

[Bekijk de online versie](#)

Van: [REDACTED]
 Aan: [REDACTED] rijksverheid.nl; [REDACTED]
 Onderwerp: besproken punten 17 december 2019
 Datum: woensdag 18 december 2019 12:53:00
 Bijlagen: [Memo \[REDACTED\].docx](#)

Beste mensen,

Hierbij mijn wat gefatsoeneerde aantekeningen van gisteren. Vul vooral aan als er iets ontbreekt. Notuleren en deelnemen aan een bespreking is immers niet altijd de ideale combinatie.

In de bijlage de notitie van [REDACTED]

Fijne dagen alvast, dank voor de samenwerking en tot volgend jaar,

hartelijke groet

17 december 2019
Bespreking Leidraad afstoten
 Bij wijze van verslag

Voortgang proces

- [REDACTED] en [REDACTED] hebben diverse gesprekken gevoerd met medewerkers RVB en RCE
- Tevens zijn stukken verzameld en geanalyseerd waaronder de in concept opgestelde *Leidraad voor de portefeuilleafweging bij overtollig vastgoed*. Geadviseerd wordt om het convenant uit 2010 er nog even bij te pakken. Dit is weliswaar vervangen door de Intentieverklaring Cultureel Erfgoed Rijksoverheid (2017), maar is inhoudelijk wel interessant, omdat het praktischer uitgewerkt was.

Vervolg aanpak

- uitgangspunt: aansluiten bij processen RVB verhoogd de kans dat de leidraad gaat werken. Voorstel is daarom om de Leidraad aan te laten sluiten op de *Leidraad voor de portefeuilleafweging bij overtollig vastgoed*. Deze is nog in concept. Koppeling wordt sterk en vanzelfsprekend als erfgoed expliciet genoemd wordt bij de maatschappelijke thema's die nu in de *Leidraad voor de portefeuilleafweging bij overtollig vastgoed* worden genoemd. Immers het gaat om een thema dat heel rechtstreeks met het vastgoed te maken heeft. Het is de meest logische plek om te koppelen. Het Rijk heeft op het gebied van het omgevingsrecht een relatief bescheiden erfgoedtaak in vergelijking met gemeenten, maar Erfgoed is wel algemeen rijksbelang. Rijk heeft ook voorbeeldrol.
- De Leidraad afstoting gaat *niet* over het al dan niet afstoten van erfgoed in rijksbezit. Het monumentenstelsel is immers ingericht op een zorgvuldige omgang met erfgoed zonder onderscheid naar eigenaar. Overheden zijn immers geen betere eigenaar dan niet-overheden. Overheden hebben wel een voorbeeldrol. Het is belangrijk dat dit ook in de inleiding tot de Leidraad tot uiting komt.
- Doel van gezamenlijk optrekken rijkspartners is helderheid te geven over omgang met monumentale waarden, zowel ten behoeve van mogelijke ontwikkelaars/toekomstige eigenaren als voor de gemeente die in een later stadium van een herontwikkeling van een rijksmonument bij de RCE een wettelijk advies dient te vragen. Insteek is samenwerking, vroegtijdig collegiaal overleg en procesregulering. RVB geeft aan dat planologische ruimte ook in het belang kan zijn om een langjarige kostendrager te kunnen realiseren in een monumentaal gebouw.
- afstoffen/herijken rol RBm. Het is op dit moment geen standaard praktijk dat RBm wordt geconsulteerd, hoewel het vaak wel gebeurt.
- Ook doet zich de vraag voor of de ABC-scan nog wordt toegepast.
- Voor RCE is van belang dat er (onafhankelijk van dat er – onafhankelijk van rol gemeente en standpunt gemeente over al dan niet deelnemen aan vooroverleg door RCE – vroegtijdig rijkscollegiaal overleg is, waarbij kansen, randvoorwaarden, gevoelige zaken) vanuit erfgoed benoemd kunnen worden. Dit is ook van belang om helder te hebben wat er in het vervolgtraject bij vergunningverlening voor reactie van de RCE verwacht kan worden. Dat biedt voor alle partijen duidelijkheid en meerwaarde. Hiertoef werkafspraken maken.
- timing: vraag is wat een goed contactmoment is, bij portefeuillestrategie of bij afstootbesluit (verkoop). Of op verschillende momenten? Bij zeer gevoelige casussen waarbij afstoot aan zich maatschappelijk gevoelig zal liggen is het wenselijk dit (ook voor de ministers) om dit zo vroeg mogelijk te bespreken. Bij andere kan het na het verkoopbesluit.
- N.a.v. vraag: aanbieden aan gemeente en provincie gebeurt ten behoeve van uitvoeren van primaire taak andere overheden. Dit is echter lang niet altijd aan de orde.

Voortgang

- Het Breed Overleg Monumenten heeft zich aangeboden als klankbord. Afsproken wordt de definitieve concept-versie van het document daar te presenteren, waarna men reageren kan. De memo die Arno Boon daar gepresenteerd heeft, gaat over de manier van tenderen. Die is weliswaar van belang voor de toekomst van monumentaal vastgoed, maar de Leidraad gaat daar niet over. Memo is als bijlage toegevoegd.
- Rondgang langs de andere vastgoeddiensten van het rijk (RVR) is overwogen. De afspraken raken niet alleen RVB, maar ook andere vastgoeddiensten. In de praktijk komt een gebouw komt bij RVB als het niet meer voldoet aan de eisen van gebruiker en die maakt een RVB maakt een pakket startverkoop, waarin alle voorwaarden worden opgenomen. Dat betekent dat in de praktijk het RVB

altijd aan zet is bij afstoting. De Werkgroep Cultureel Erfgoed RVR functioneert helaas niet meer, omdat eigenlijk alleen het RVB er aan deelnam.
- overwogen kan worden of er een publieksversie komt of publieksgerichte communicatie-actie. Het gaat immers ook veel om uitleggen.

Planning

- toelichting in CRa op 17 december a.s.
- concept versie bestaande uit opzet en eerste tekstdelen bespreken op 23 januari 2020
- concept tekstversie bespreken op 17 februari 2020

Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

M 06 [redacted] T 033 421 7421 (algemeen nummer),

cultureelerfgoed.nl

Van: [redacted]

Verzonden: donderdag 12 december 2019 15:36

Aan: [redacted] (Rijksoverheid.nl); [redacted]

[redacted] (rijksoverheid.nl)

Onderwerp: FW: voorstel overleg 17 december 2019

Dag allemaal,

Dinsdag a.s. zitten we van 10.00 – 11.00 bij OCW (zaal 06.003) bij elkaar voor de Leidraad Afstoot Monumenten. Hierbij de agendapunten met alvast toelichting van Rijksbouwmeester:

Toelichting op het proces door [redacted]

- gesprekken met RCE en RVB
- stukken verzameld waaronder het in concept opgestelde *Leidraad voor de portefeuilleafweging bij overtollig vastgoed* (zie bijlage)

Toelichting op voorstel aanpak

- uitgangspunt: de rijksoverheid heeft een voorbeeldrol in de omgang met erfgoed zowel in beheer en onderhoud als in afstoot. Bewuste omgang. Insteek van samenwerking en procesregulering.
- als basis de Intentieverklaring Cultureel Erfgoed Rijksoverheid (2017), het sectoradvies van RvC en reactie minister daarop (23 mei 2019) en de kamerbrief (5 november 2019)

Er is geen proces dat uitsluitend op het afstoten van monumenten is toegesneden. Toch blijkt er behoefte aan inzichtelijkheid in de processen. Daarom is besloten een leidraad op te stellen waarin procesafspraken worden vastgelegd en de samenwerking tussen het RVB en OCW (RCE) wordt geborgd. Het biedt een inhoudelijk en procedureel kader. Met stappenplan dat rekening houdt met de verkoopkaders van het RVB etc..

-afstoffen/herijken rol RBm – op de RVB-website staat: Monumenten die niet (meer) gebruikt worden voor de primaire taken van de overheid, kunnen we verkopen. In de bescherming op basis van de wet- en regelgeving zien we voldoende garantie voor goed beheer en onderhoud door andere partijen dan het Rijk.

*In de afstoot van monumenten heeft de rijksbouwmeester een belangrijke taak. Hij adviseert over verantwoorde afstoot en herbestemming van het monumentale bezit van de Rijksoverheid. Daarbij let hij er vooral op dat de cultuurhistorische aspecten van een gebouw of gebied op lange termijn kunnen worden behouden. Om de afstoot verantwoord uit te voeren, beschikt het Rijksvastgoedbedrijf over de *ABC-scan*, die diverse waarden van een pand en zijn omgeving in kaart brengt. **Vraag:** wordt de ABC-scan nog toegepast?*

- daaraan toevoegen dat RCE/OCW tijdig betrokken worden in een collegiaal overleg
- timing: contactmoment bij portefeuillestrategie of bij afstootbesluit (verkoop). Of op verschillende momenten? Nog meer aan de voorkant, dus met de gebruikers, belang van erfgoed/monumenten bespreken. Monumenten als maatschappelijk doel?
- VOORSTEL is om in aanvulling op de *Leidraad voor de portefeuilleafweging bij overtollig vastgoed de Leidraad afstoot monumenten* (zie bijlage) te maken daarbij inhakend op de maatschappelijke meerwaarde en gericht op werksafspraken.

Voortgang

- rol Breed Overleg Monumenten? Klankbord? Informerend?
- rondgang langs de andere vastgoeddiensten van het rijk (RVR)

Planning

- toelichting in CRa op 17 december a.s.
- concepttekst januari/februari 2020

Groeten en tot dinsdag,

Van: [REDACTED]
 Aan: [Lammers, Susan](#)
 Cc: [REDACTED]
 Onderwerp: regulier overleg directeur RCE-Rijksbouwmeester
 Datum: donderdag 19 december 2019 9:39:48

Beste Susan,

Ik heb de volgende zaken genoteerd uit het overleg met Floris en [REDACTED] gisteren. Er zijn niet echt afspraken gemaakt wie vervolgens wat opneemt. Met name op de thema's religieus en Koude Oorlog. Misschien moeten we daar nog even naar kijken?

[REDACTED]

[REDACTED]

Verkenningen

- Leidraad afstoting monumentaal rijksbezit: toezegging van Minister van OCW aan Tweede kamer in het kader van roering rond bunker Seyss-Inquart. Atelier Rijksbouwmeester heeft opdracht gekregen van EenK en werkt er samen met RVB aan. RCE zit ook in begeleidingscommissie. Oplevering in het voorjaar van 2020.
- Er is bij het Atelier Rijksbouwmeester grote belangstelling voor de Atlantikwall en over de cross over erfgoedwaarde en kunstzinnige vormgeving. Er is een gesprek geweest met [REDACTED] over een mogelijk project. Er ligt al veel materiaal in het kader van de Visie Erfgoed en Ruimte. [REDACTED] bezit grote expertise op het thema.
- 13 januari spreken EenK en RCE verder over het vervolg op de verkenningen.

W.v.t.t.k.

- [REDACTED]

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
 Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 [REDACTED] **T 033 421 7421** (algemeen nummer),
 [REDACTED] cultureelerfgoed.nl
 .....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: voorstel verdeling actiepunten Kamerbrief WOII
Datum: vrijdag 20 december 2019 15:56:53
Bijlagen: [Actiepunten brief erfgoed WO II MS.docx](#)

Beste collega's,

In de bijlage een lijst met actiepunten uit de Kamerbrief WOII, opgesteld door [REDACTED] en door mij aangevuld met namen van RCE-ers. Daaronder die van jou. Kan je kijken of het klopt dat ik je bij zo'n actie heb geplaatst? Ook andere opmerkingen of suggesties zijn welkom.
Ik stel voor het in januari met Arjan en Susan op te nemen.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: verslag 18 12 19
Datum: maandag 6 januari 2020 16:44:12
Bijlagen: [verslag 18 12 19.docx](#)

Beste [REDACTED]

Bijgaand het verslag (een combinatie van onze aantekeningen).

Ik zal het secretariaat vragen om voor 2020 twee nieuwe data in te plannen.

Met groet, en met de beste wensen voor een mooi 2020! [REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad Afstoot Monumenten_Opzet 15 januari 2020
Datum: vrijdag 17 januari 2020 8:39:44
Bijlagen: [Leidraad Afstoot Monumenten_Opzet 15 januari 2020 \(007\).docx](#)
[Stappenplan Broch Leidraad Auteursrecht \(DEF\).pdf](#)

Dag allemaal,

Voor het overleg van dinsdag a.s. stuur ik jullie de eerste opzet voor de leidraad ter bespreking/aanvulling/aanpassing etc.

In de bijlage ook het stappenplan zoals dat voor de Leidraad auteursrecht is gemaakt, als voorbeeld.

Tot dinsdag, met groet [REDACTED]

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
[REDACTED]
sr. adviseur Monumenten Atelier Rijksbouwmeester

Atelier Rijksbouwmeester

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

M 06 [REDACTED]
[REDACTED] [rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl)
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

werkdagen: ma, di, do, vrij

Wilt u op de hoogte blijven van het nieuws van het College van Rijksadviseurs? Meld u dan online aan voor de [nieuwsbrief](#).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Actiepunt aangaande NvU SI Bunker
Datum: maandag 27 januari 2020 10:49:29
Bijlagen: [image001.jpg](#)
[191205_Bunker_Seyss-Inguart_wassenaar_nota_van_uitgangspunten_CONCEPT1.5_s.pdf](#)
[Reactie concept 1.5 24-1-2020.docx](#)
Prioriteit: Laag

Goedemorgen [REDACTED]

[REDACTED] adviseert mij onderstaande vraag (in groen) van het RVB inzake de Bunker SI ook aan je voor te leggen, m.n hoofdstuk 2.2 en 2.3 vragen nog om een check, lukt het je om deze week te reageren? Zou prettig zijn,

Met vriendelijke groet

[REDACTED]
 WODV, senior stedenbouwkundige.

Van: [REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>

Verzonden: maandag 27 januari 2020 09:35

Aan: [REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]

<[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>

Onderwerp: FW: Actiepunt aangaande NvU SI Bunker

Urgentie: Laag

Beste [REDACTED],

Via [REDACTED] die niet begreep waarom hij dit stuk toegestuurd kreeg, ontving ik de concept NVU 1.5.

Behalve dat ik als lid van het projectteam niks rechtstreeks van je hebt ontvangen, mis ik ook de naam van [REDACTED] [REDACTED]. Gemakshalve voeg ik haar ook toe met het verzoek om commentaar te geven. Niet duidelijk is binnen welke termijn je de reactie wilt ontvangen. Kan je dat aangeven?

Er is voor het eerst een paragraaf voor communicatie toegevoegd. Mij is niet duidelijk in hoeverre jij het stuk zelf al beoordeeld hebt en van commentaar hebt voorzien. Het valt op dat de tekst niet aansluit bij de eerder gemaakte afspraken en de indruk wekt dat het communicatie- en participatietraject al is doorlopen. Mocht er een aangepast planning zijn, zou je ons die dan kunnen sturen?

Bijgevoegd mijn aantekeningen. Hierin zijn ook de opmerkingen van [REDACTED] natuur & Landschap, verwerkt.

Mocht je hierover nog vragen hebben, dan kun je altijd contact opnemen.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
 senior beleidsadviseur Cultureel erfgoed

E. [REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl

Ik ben werkzaam op **maandag, dinsdag, woensdagochtend** en **vrijdag**

www.voorschoten.nl

www.wassenaar.nl

Van: [REDACTED]

Verzonden: donderdag 9 januari 2020 10:31

Aan: [REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>

CC: [REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>

Onderwerp: FW: Actiepunt aangaande NvU SI Bunker

Beste collega's,

Zie onderstaand verzoek van het RVB.

De opstelling loopt al een tijd. De NvU is een gezamenlijk product van RVB/Wassenaar/Den Haag.

Ik dacht dat we er waren met een laatste invulling vanuit verkeer, maar omdat alles nog al lang geduurd heeft vraagt men terecht om een [check/update van mn de hoofdstukken 2.2 2.3](#).

Graag even jullie hulp, lees ajb het voor je relevante deel en vul zonodig aan.

Alvast bedankt,

Groet [REDACTED].

Van: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Verzonden: dinsdag 7 januari 2020 11:47

Aan: [REDACTED]@werkorganisatieduivenvoorde.nl>

Onderwerp: Actiepunt aangaande NvU SI Bunker

Beste [REDACTED]

Gisteren hebben mijn collega's van het Atelier Rijksbouwmeester en ik de concept nota doorgenomen en hier zijn een paar actiepunten uit voortgekomen. [Aangaande hoofdstuk 2.2 en 2.3](#) zou ik de gemeente Wassenaar willen vragen om deze 'up to date' te maken. Dit heeft te maken met de gebruikte terminologie voor provinciaal en gemeentelijk beleid en dan met name het oog op de aankomende veranderingen (ook die in 2020 als ik me niet vergis) op ruimtelijk

beleid.

Het zou natuurlijk zonde zijn als we achterhaalde of onjuiste terminologie gebruiken in het document dat straks naar buiten gaat.

Met de overige actiepunten kan het Atelier aan de slag en ik verwacht hier op korte termijn het resultaat van.

Graag zie ik je reactie met betrekking tot dit provinciale en gemeentelijke beleid tegemoet, ook als je van mening bent dat er (nog) niets hoeft gewijzigd hoeft te worden. Voor de volledigheid stuur ik het meest recente concept van de NvU als bijlage.

Met vriendelijke groet,

[Redacted signature]

.....
Afdeling Verkoop
Directie Transacties & Projecten
Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

.....
[Redacted signature]

[Redacted email]@rijksoverheid.nl
www.rijksvastgoedbedrijf.nl
www.biedboek.nl

.....
Werkdagen: maandag | dinsdag | woensdag | donderdag

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: tussentijdse versie - Leidraad Afstoot Monumenten
Datum: vrijdag 31 januari 2020 15:41:26
Bijlagen: [Leidraad Afstoot Monumenten versie doc3.docx](#)

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Bij deze een aangepaste versie. Zouden jullie je opmerkingen / aanvullingen van de vorige keer in deze versie willen zetten? En lukt het om dit volgende week aan te leveren? Dan nemen we jullie commentaar mee in de volgende versie, die we jullie voor de vergadering van 17/2 toesturen.

Met vriendelijke groeten [REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: FW: concept leidraad
 Datum: dinsdag 4 februari 2020 15:38:08

Hoi [REDACTED]

Voordat ik jou had kunnen mailen, stuurde [REDACTED] al deze mail. Het liefst zou ik samen met jou en [REDACTED] reageren. Op welke termijn heb jij gelegenheid om ernaar te kijken?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

M 06 [REDACTED] T 033 421 7421 (algemeen nummer),
[\[REDACTED\]@cultureelerfgoed.nl](mailto:[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl)

Van: [REDACTED]
 Verzonden: dinsdag 4 februari 2020 13:50

Aan: [REDACTED] (rijksverheid.nl)

CC: [REDACTED]@Rijksverheid.nl); [REDACTED]

([REDACTED]Rijksverheid.nl); [REDACTED]

Onderwerp: concept leidraad

Hoi [REDACTED]

Ik heb de concept leidraad gelezen en vind hem al sterk verbeterd. Morgen zal ik met [REDACTED] kijken of we onze opmerkingen (RCE en EenK) kunnen bundelen.

Even iets anders: 22 april a.s. is er een AO erfgoed. In dat kader ben ik bezig met een beleidsreactie op de verkenningen van de RCE die ook in de WOII brief aan de orde kwamen en die toen zijn meegestuurd aan de TK. Het lijkt me goed als we met die beleidsreactie ook de leidraad mee kunnen sturen, die gaat hoe dan ook aan de orde komen in het AO. De beleidsreactie gaat begin april naar de TK, volgens mij strookt dat met de planning die we hebben. Laten we 17 februari concreet afspreken hoe we het proces verder vormgeven.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

Coördinerend beleidsmedewerker

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: concept leidraad
Datum: dinsdag 4 februari 2020 16:43:24
Bijlagen: [Leidraad Afstoot Monumenten versie doc3 JR.docx](#)

Ha [REDACTED]

Goed idee, gedrieën één reactie.

Ik zit het stuk net te lezen en zie eigenlijk nergens onze rol uitgelegd. Die moet erin. Alle rollen moeten even helder en kort in het stuk worden uitgelegd. Het moet duidelijk zijn dat de rol van het RVB en het atelier Rbm ophoudt na verkoop en dat wij dan (indien ingrijpend wordt gewijzigd) verder gaan met de gemeente en de koper. Er is dus nu geen continuïteit, terwijl er wel een doorlopend rijksbelang is. Om dat voor koper, gemeente en RCE soepel en voor kopers begrijpelijk te kunnen laten verlopen is onze betrokkenheid bij en commitment met het verkoopproces belangrijk.

Er staat ook veel overbodigs in, en ik vind het weinig wervend.

Bovendien is er sprake van erfgoed, monumentaal vastgoed, monumentenstatus etc.. (Heb ik hier en daar aangegeven, niet uitputtend) Ik zou dat allemaal vervangen door rijksmonument (-en).

Daar gaat het namelijk over. Dat het stappenplan vervolgens ook door andere partijen kan worden toegepast is prima, maar dat staat dan apart vermeld.

Ik heb incidenteel veranderingen aangegeven. Eventueel kan ik er morgenmiddag nog wat scherper naar kijken. Als dat niet te laat is.

Hartelijke groet,

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 4 februari 2020 15:38
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: concept leidraad

Hoi [REDACTED]

Voordat ik jou had kunnen mailen, stuurde [REDACTED] al deze mail. Het liefst zou ik samen met jou en [REDACTED] reageren. Op welke termijn heb jij gelegenheid om ernaar te kijken?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
[REDACTED]
Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

M 06 [REDACTED] **T** 033 421 7421 (algemeen nummer),
[\[REDACTED\]@cultureelerfgoed.nl](mailto:[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl)

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 4 februari 2020 13:50
Aan: [REDACTED] (rijksverheid.nl)
CC: [REDACTED] (rijksverheid.nl); [REDACTED] (rijksverheid.nl); [REDACTED]
Onderwerp: concept leidraad

Hoi [REDACTED]

Ik heb de concept leidraad gelezen en vind hem al sterk verbeterd. Morgen zal ik met [REDACTED] kijken of we onze opmerkingen (RCE en EenK) kunnen bundelen.

Even iets anders: 22 april a.s. is er een AO erfgoed. In dat kader ben ik bezig met een beleidsreactie op de verkenningen van de RCE die ook in de WOII brief aan de orde kwamen en die toen zijn meegestuurd aan de TK. Het lijkt me goed als we met die beleidsreactie ook de leidraad mee kunnen sturen, die gaat hoe dan ook aan de orde komen in het AO. De beleidsreactie gaat begin april naar

de TK, volgens mij strookt dat met de planning die we hebben. Laten we 17 februari concreet afspreken hoe we het proces verder vormgeven.

Met vriendelijke groeten,

[Redacted signature]

[Redacted name]

Coördinerend beleidsmedewerker

M: 06-[Redacted phone number]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad Afstoot Monumenten versie doc3 [REDACTED] 2 .docx
Datum: maandag 10 februari 2020 13:14:31

Hoi [REDACTED] Nog niet, want ik ben er nog niet aan toegekomen. Je hoort van mij.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 10 februari 2020 9:59
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Leidraad Afstoot Monumenten versie doc3 [REDACTED] 2 .docx

Hoi [REDACTED]

Is er een mooi coproduct ontstaan?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 6 februari 2020 11:14
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad Afstoot Monumenten versie doc3 [REDACTED] 2 .docx

Ha [REDACTED]

In aanvulling op mijn vorige mail. Alle veranderingen uit de vorige versie staan uiteraard ook hierin.

Succes en groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad Afstoot Monumenten versie doc3 [REDACTED] 2_.docx
Datum: dinsdag 11 februari 2020 17:04:54

Ha [REDACTED] heb je onze opmerkingen zoals we beloofden aan [REDACTED] gebundeld en aan haar toegestuurd? Ik zie het zo snel niet. Hoop dat het lukt.

Groeten,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 11 februari 2020 16:50
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad Afstoot Monumenten versie doc3 [REDACTED] 2_.docx

Dag [REDACTED] en [REDACTED]

Hierbij nu ook mijn reactie op de Leidraad.

Algemeen.

- De opdracht is om een leidraad te maken over het afstoten van rijksbeschermd monumentaal vastgoed die ook toepasbaar is op gemeentelijk en provinciaal beschermd vastgoed en ook bruikbaar is voor gemeenten en provincies. Aangezien dit een rijksstuk is, gaat het dus steeds om rijksbezit. Om de breedte van de bruikbaarheid in beeld te houden, zou ik in het begin nog niet focussen op rijksbeschermd vastgoed, maar op monumentaal beschermd vastgoed.
- Volgens mij kan de eerste insteek nog steeds positiever: we willen de samenwerken om de monumentale kwaliteiten van dit vastgoed bij de toekomstige eigenaars een goede uitgangspositie te geven, waarbij de erfgoedwaarden goed in beeld zijn.

Verder heb ik aanvullende voorstellen in het document gedaan.

Onze opmerkingen dekken elkaar niet helemaal af, maar dat is niet erg. Waar het onduidelijk is, bespreken we het maandag wel.

Hartelijke groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad Afstoot Monumenten laatste versie
Datum: dinsdag 11 februari 2020 20:09:50
Bijlagen: [Leidraad Afstoot Monumenten versie opm \[REDACTED\].docx](#)

Beste [REDACTED]

Dank voor deze volgende voorzet.

Hierbij de reacties op de leidraad tot zover retour. Ik heb de reacties van [REDACTED] en mij gebundeld en sommige wat op elkaar afgestemd. Ze gingen in grote lijnen in dezelfde richting en sluiten elkaar niet uit. Misschien roept het voor een enkele passage vragen op. Daar kunnen we volgende week naar kijken als dat nodig is.

Er zijn belangrijke stappen gezet en dat is fijn. In het algemeen is het goed om straks nog een keer het stuk goed door te lezen om te kijken of zaken positief geformuleerd kunnen worden als uitgangspunten en zo min mogelijk onderlinge dialoog (RVB vindt dit, voor RCE telt dit), maar meer "voor het Rijk...". Vanzelfsprekend kan dat niet waar het gaat over ieders rol.

Hartelijke groet en tot gauw,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: concept leidraad
Datum: maandag 17 februari 2020 9:12:58
Bijlagen: [Leidraad Afstoot Monumenten versie opm \[REDACTED\].docx](#)

Het is me vorige week niet meer gelukt jullie commentaren –waarvoor dank- te verwerken. Ik stuur daarom even de kladversie mee. Tot dadelijk, [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: maandag 17 februari 2020 08:53
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED]@Rijksoverheid.nl; [REDACTED]
 <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: concept leidraad

Dag allemaal,

We zitten straks in kamer 08.132. Als agendapunten heb ik:

- Concept leidraad stvzk
- Proces en planning naar AO van 22 april

Groeten,

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 4 februari 2020 13:50
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED]@Rijksoverheid.nl; [REDACTED]
 ([REDACTED]@Rijksoverheid.nl); [REDACTED]
Onderwerp: concept leidraad

Hoi [REDACTED]

Ik heb de concept leidraad gelezen en vind hem al sterk verbeterd. Morgen zal ik met [REDACTED] kijken of we onze opmerkingen (RCE en EenK) kunnen bundelen.

Even iets anders: 22 april a.s. is er een AO erfgoed. In dat kader ben ik bezig met een beleidsreactie op de verkenningen van de RCE die ook in de WOII brief aan de orde kwamen en die toen zijn meegestuurd aan de TK. Het lijkt me goed als we met die beleidsreactie ook de leidraad mee kunnen sturen, die gaat hoe dan ook aan de orde komen in het AO. De beleidsreactie gaat begin april naar de TK, volgens mij strookt dat met de planning die we hebben. Laten we 17 februari concreet afspreken hoe we het proces verder vormgeven.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

Coördinerend beleidsmedewerker

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot
Datum: vrijdag 28 februari 2020 12:37:37

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Dank voor onderstaande berichten.

Gisteren hebben [REDACTED] en ik samen gewerkt aan het stappenplan en de tekst. Nu zie ik in onze planning dat wij vandaag iets zouden sturen aan jullie ter voorbereiding van het aanstaande overleg op 2 maart tussen RCE + Erfgoed & Kunsten (ter voorbereiding op het AO van 22 april). We zijn gisteren met huiswerk uit elkaar gegaan, maar hebben nog niet de laatste versie van de stukken voorhanden.

Ik heb zojuist met [REDACTED] afgesproken dat wij maandagochtend stukken toesturen die jullie inzicht geven in hoe ver we zijn met de leidraad.

Fijn weekend allemaal!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
 Adviseur erfgoed

Sectie Monumenten en Kunst
Afdeling Expertisecentrum Techniek
Directie Vastgoedbeheer
Rijksvastgoedbedrijf
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
 Postbus 20952 | 2500 EZ | Den Haag

M 06 [REDACTED]
 @ [REDACTED] [rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl)
 W <http://www.rijksvastgoedbedrijf.nl>

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Werkdagen: ma-di-do-vr

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Verzonden: donderdag 27 februari 2020 15:37
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>; [REDACTED] - [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Onderwerp: RE: Leidraad afstoot

Sluit ik me bij aan!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 27 februari 2020 15:32
Aan: [REDACTED] - [REDACTED] ([REDACTED]@rijksoverheid.nl); [REDACTED]

([redacted]rijksoverheid.nl)

CC: [redacted]

Onderwerp: Leidraad afstoot

Ha [redacted] en [redacted]

Lukt het allemaal met de leidraad? Als jullie even willen sparren, voel je vrij om gewoon even bellen naar [redacted] of mij.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]

Coördinerend beleidsmedewerker

M: 06-[redacted]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Leidraad Afstoot Monumenten
Datum: maandag 9 maart 2020 16:12:40
Bijlagen: [Stappenplan concept 2 maart 2020.docx](#)
Prioriteit: Hoog

Hoi,

[REDACTED] wat onhandig voor je! Ik vroeg me af of jullie al naar het stappenplan hebben gekeken en hebben gereageerd. Ivm de voortgang leidraad en beleidsreactie is dat wel belangrijk. De leidraad landt in de beleidsbrief, vandaar. Tegen [REDACTED] had ik al gezegd dat het vooral belangrijk is dat jullie hier mee kijken.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] - [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 2 maart 2020 11:37
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad Afstoot Monumenten

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Ten behoeve van jullie overleg bijgaand het Stappenplan (*concept 2 maart 2020*) met aan het einde een opsomming wat we nog gaan doen.

Wat betreft de Leidraad (tekst) kunnen wij ons vinden in jullie opmerkingen (zoals 17 februari besproken) en zijn wij op het moment bezig met het verwerken van de opmerkingen van RVB-collega's. Wij sturen de laatste versie nog na deze week.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Adviseur erfgoed

Sectie Monumenten en Kunst
Afdeling Expertisecentrum Techniek
Directie Vastgoedbeheer
Rijksvastgoedbedrijf
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
 Postbus 20952 | 2500 EZ | Den Haag

M 06 [REDACTED]
@ [REDACTED]@rijksoverheid.nl
W <http://www.rijksvastgoedbedrijf.nl>

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Werkdagen: ma-di-do-vr

Van: [REDACTED] - [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 28 februari 2020 12:37
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@minocw.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>;
 [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl' <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]

<[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: RE: Leidraad afstoot

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Dank voor onderstaande berichten.

Gisteren hebben [REDACTED] en ik samen gewerkt aan het stappenplan en de tekst. Nu zie ik in onze planning dat wij vandaag iets zouden sturen aan jullie ter voorbereiding van het aanstaande overleg op 2 maart tussen RCE + Erfgoed & Kunsten (ter voorbereiding op het AO van 22 april). We zijn gisteren met huiswerk uit elkaar gegaan, maar hebben nog niet de laatste versie van de stukken voorhanden.

Ik heb zojuist met [REDACTED] afgesproken dat wij maandagochtend stukken toesturen die jullie inzicht geven in hoe ver we zijn met de leidraad.

Fijn weekend allemaal!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Adviseur erfgoed

Sectie Monumenten en Kunst
Afdeling Expertisecentrum Techniek
Directie Vastgoedbeheer
Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 20952 | 2500 EZ | Den Haag

M 06 [REDACTED]
@ [REDACTED]@rijksoverheid.nl
W <http://www.rijksvastgoedbedrijf.nl>

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Werkdagen: ma-di-do-vr

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Verzonden: donderdag 27 februari 2020 15:37

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>; [REDACTED] - [REDACTED]

<[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]

<[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: RE: Leidraad afstoot

Sluit ik me bij aan!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 27 februari 2020 15:32

Aan: [REDACTED] - [REDACTED] ([REDACTED]@rijksoverheid.nl); [REDACTED]
([REDACTED]@rijksoverheid.nl)

CC: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad afstoot

Ha [REDACTED] en [REDACTED]

Lukt het allemaal met de leidraad? Als jullie even willen sparren, voel je vrij om gewoon even bellen naar [REDACTED] of mij.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

Coördinerend beleidsmedewerker

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] (rijksverheid.nl); [REDACTED]
[REDACTED] (rijksverheid.nl); [REDACTED]
Onderwerp: Stappenplan_concept 2 maart 2020 opm [REDACTED].docx
Datum: dinsdag 10 maart 2020 10:09:53
Bijlagen: [Stappenplan_concept 2 maart 2020 opm \[REDACTED\].docx](#)

Beste mensen,

Dank voor het stappenplan. Bijgaand retour met een aantal vragen en opmerkingen. Goed idee om het binnen de procedures van het RVB te situeren, maar die ken ik niet goed genoeg om nu al helemaal te kunnen inschatten wat het meest effectief is. Maar ik ga ervanuit dat dat in de uitwerking helderder wordt.

Zoals ik ook in het document heb aangegeven, lijkt het me dat we het beste resultaat behalen als afstemming met de RCE plaatsvindt in een zo vroeg mogelijk moment, waarbij direct gekeken kan worden welke monumentwaarden in het geding zouden kunnen zijn en wat dat betekent als het object vervreemd gaat worden. Ook bij herbestemming binnen het rijk is vroege afstemming gewenst, aangezien er ook dan gekeken moet worden naar de transformatiemogelijkheden van het gebouw.

Verder vraag ik me af of het uitmaakt of een object naar een andere overheid of een particuliere partij gaat. In beide gevallen wil je het object vervreemden met goede uitgangspunten.

Wat betreft tijdelijk beheer: goed om daar de instandhoudingsplicht te noemen.

Ik kijk uit naar de verdere uitwerking.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] <[\[REDACTED\]@rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl)>; [REDACTED] <[\[REDACTED\]@rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl)>
Onderwerp: Stappenplan.
Datum: dinsdag 10 maart 2020 10:40:17
Bijlagen: [Stappenplan concept 2 maart 2020 opm \[REDACTED\].docx](#)

Goedemorgen allen

Dank voor het document. Het lijkt mij goed, uit praktische overwegingen om aan te sluiten bij het gangbare plan. In het stuk heb ik nog één opmerking aan de kluwen toegevoegd. Het is fijn om de uitwerking van de opmerkingen nog een keer te bespreken, ook mij is niet alles duidelijk. Is het dat wel voor de gebruikers?

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: proces leidraad afstoot rijksmonumenten
Datum: dinsdag 17 maart 2020 16:27:58

Hoi [REDACTED]

Dank, helemaal goed. Ik stuur het donderdag of vrijdagochtend.

Groeten,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@Rijksoverheid.nl]

Verzonden: dinsdag 17 maart 2020 16:24

Aan: [REDACTED]

CC: [REDACTED]

Onderwerp: RE: proces leidraad afstoot rijksmonumenten

Ha [REDACTED]

Lijkt me in dit geval het meest praktisch maar graag ook met een cc naar [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] vd [REDACTED] en mij zodat wij [REDACTED] desgewenst kunnen ondersteunen.
M vr gr [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>

Verzonden: dinsdag 17 maart 2020 16:18

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED] - [REDACTED] <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>

Onderwerp: proces leidraad afstoot rijksmonumenten

Dag allemaal,

Ik heb net even gebeld met [REDACTED] en we hebben afgesproken dat we blijven koersen op het AO van 22 april a.s. Op dit moment is namelijk nog niet bekend of het wel/ niet doorgaat.

Even een overzichtje:

- 24 maart hadden we een overleg staan
- 19 maart gaat de leidraad/ stappenplan naar het beleidsoverleg binnen BZK
- Beleidsoverleg is 26 maart

Ik stel voor dat we het overleg op 24 maart laten vervallen. [REDACTED] stuurt ons donderdag (als de stukken naar het beleidsoverleg gaan) de stukken met het verzoek ze uiterlijk 24 maart te becommentariëren. Dan kunnen zij de tekst nog goed aanpassen.

De beleidsreactie op de verkenningen moet wel al uiterlijk 26 maart naar MOCW. Donderdag a.s. 19 maart is het PO EenK en RCE waarin hij wordt besproken. In de conceptbrief wordt ook de leidraad aangekondigd. Ik heb binnen het RVB iemand nodig, die de conceptbeleidsreactie even meeleest (gaat om twee zinnen oid) zodat hij goed is afgestemd. Ik kan hem na het PO van a.s. donderdag al sturen.

[REDACTED] is daarvoor de opvolger van [REDACTED] de meest aangewezen persoon? Ik begrijp van [REDACTED] dat ze [REDACTED] heet maar heb de achternaam niet goed gehoord, wil je me die nog mailen en bij haar aankondigen dat het concept er eind van de week aankomt? Hoop dat het lukt!

Nou, het is even behelpen maar we komen er wel. Blijf gezond! We houden contact.

Met vriendelijke groeten,

[Redacted]

[Redacted]

Coördinerend beleidsmedewerker

M: 06-[Redacted]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: proces leidraad afstoot rijksmonumenten
Datum: woensdag 18 maart 2020 11:40:53

Hoi, ja het is inderdaad heel onwerkelijk. Ik heb het ook heel druk omdat iedereen constant door elkaar heen zit te mailen wat je dan allemaal weer moet proberen recht te zetten. Hoop dat aan het einde van de week het stof iets is neergedwarreld.

We houden contact en we kunnen ook een keer facetimen gezellig.

Groeten,
 [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 18 maart 2020 11:15
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: proces leidraad afstoot rijksmonumenten

Hoi [REDACTED]

dank voor deze update. Ik plan vrijdagochtend tijd in om de Leidraad door te nemen. Alles in orde bij jou in Gouda? Wat is het allemaal onwezenlijk, hè? Ik merk dat ik toch wel een beetje van slag ben, vooral door het vooruitzicht dat het nog wel even gaat duren.

Nou, we maken er maar het beste van.
 Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 17 maart 2020 16:18
Aan: [REDACTED] ([REDACTED]@rijksoverheid.nl); [REDACTED]
CC: [REDACTED] ([REDACTED]@rijksoverheid.nl); [REDACTED] - [REDACTED]
 ([REDACTED]@rijksoverheid.nl)
Onderwerp: proces leidraad afstoot rijksmonumenten

Dag allemaal,

Ik heb net even gebeld met [REDACTED] en we hebben afgesproken dat we blijven koersen op het AO van 22 april a.s. Op dit moment is namelijk nog niet bekend of het wel/ niet doorgaat.

Even een overzichtje:

- 24 maart hadden we een overleg staan
- 19 maart gaat de leidraad/ stappenplan naar het beleidsoverleg binnen BZK
- Beleidsoverleg is 26 maart

Ik stel voor dat we het overleg op 24 maart laten vervallen. [REDACTED] stuurt ons donderdag (als de stukken naar het beleidsoverleg gaan) de stukken met het verzoek ze uiterlijk 24 maart te becommentariëren. Dan kunnen zij de tekst nog goed aanpassen.

De beleidsreactie op de verkenningen moet wel al uiterlijk 26 maart naar MOCW. Donderdag a.s. 19 maart is het PO EenK en RCE waarin hij wordt besproken. In de conceptbrief wordt ook de leidraad aangekondigd. Ik heb binnen het RVB iemand nodig, die de conceptbeleidsreactie even meeleest (gaat om twee zinnen oid) zodat hij goed is afgestemd. Ik kan hem na het PO van a.s. donderdag al sturen.

[REDACTED] is daarvoor de opvolger van [REDACTED] de meest aangewezen persoon? Ik begrijp

van [REDACTED] dat ze [REDACTED] heet maar heb de achternaam niet goed gehoord, wil je me die nog mailen en bij haar aankondigen dat het concept er eind van de week aankomt? Hoop dat het lukt!

Nou, het is even behelpen maar we komen er wel. Blijf gezond! We houden contact.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

Coördinerend beleidsmedewerker

M: 06-[REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Leidraad Afstoot Monumenten
Datum: maandag 23 maart 2020 11:21:41
Bijlagen: [Aanbiedingsformulier Beleidsoverleg 26032020_3.docx](#)
[Leidraad Afstoot Monumenten 19 maart 2020 concept1.docx](#)
[200319 Stappenplan leidraad afstoot monumenten concept.pdf](#)
Prioriteit: Hoog

Hoi [REDACTED]

Heb jij hier al naar gekeken?

Het lijkt dat de RCE toch weer laat betrokken is. Zoals bij verkoop: Arbm leidt het proces en voert collegiaal overleg. Ik zou toch een wat meer prominente rol bepleiten.

Groet van
[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: vrijdag 20 maart 2020 10:29
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Leidraad Afstoot Monumenten

Beste begeleidingsgroep,

Ik hoop dat jullie het allemaal goed maken!

Bij deze stuur ik jullie de laatste-stand van de stukken. Deze zijn nu verspreid binnen het RVB voor commentaar en geagendeerd voor het Beleidsoverleg op 26 maart. Hartelijke groeten
[REDACTED]

Van: [REDACTED] - [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Verzonden: donderdag 19 maart 2020 23:01
Aan: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
[REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]@minbzk.nl>; [REDACTED]
[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]@rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
<[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
<[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Onderwerp: Leidraad Afstoot Monumenten

Beste werkgroepleden, beste [REDACTED],

Afgelopen weken hebben [REDACTED] en ik samen met [REDACTED] en [REDACTED] gewerkt aan de Leidraad Afstoot Monumenten. Tijdens dit traject worden wij bijgestaan door een begeleidingscommissie bestaande uit [REDACTED] (OCW, Directie Erfgoed & Kunsten), [REDACTED] en [REDACTED] (beiden RCE).

Op 22 april wordt de Leidraad Afstoot Monumenten behandeld tijdens het Algemeen Overleg en aangeboden aan de minister van OCW. Ter voorbereiding hierop zijn bijgevoegde conceptstukken vandaag naar het Beleidsoverleg gestuurd waarin ze 26 maart worden besproken. De conceptstukken zijn ook gedeeld met RVB-collega's die met afstoot/verkoop/tijdelijk beheer van monumenten te maken hebben: T&P/Verkoop [REDACTED] [REDACTED] en P&P ([REDACTED]). Medeopsteller van de leidraad [REDACTED] is jurist, vandaar dat de stukken niet apart met [REDACTED] zijn afgestemd.

In het verkoopproces hebben wij als monumentenadviseurs/adviseurs cultuurhistorisch onderzoek een rol en daarom zou ik jullie willen vragen te reageren op de Leidraad en het Stappenplan. Het aanbiedingsformulier Beleidsoverleg stuur ik ter info mee. Het stappenplan moet nog iets worden aangescherpt. Het eindproduct volgt na verwerking van de reacties.

In verband met de planning en het bundelen van reacties hoor ik graag uiterlijk 25 maart van jullie. Alvast veel dank hiervoor!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Adviseur cultuurhistorisch onderzoek

Sectie Monumenten en Kunst
Afdeling Expertisecentrum Techniek
Directie Vastgoedbeheer
Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 20952 | 2500 EZ | Den Haag

M 06 [REDACTED]
@ [REDACTED] [rijksoverheid.nl](mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl)
W www.rijksvastgoedbedrijf.nl

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Werkdagen: ma-di-do-vr

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad
Datum: maandag 23 maart 2020 14:48:56
Bijlagen: [Aanbiedingsformulier Beleidsoverleg 26032020 - \[REDACTED\] \(3\).docx](#)

Hoi [REDACTED]

Alvast:

Ook de tekst ben ik het helaas niet mee eens. Mensen worden op het verkeerde been gezet : De RCE heeft de behoefte... Brrr

Il snap niet waarom ze dit niet eerst aan ons hebben gestuurd. Dit is niet tactisch.

Stappenplan moet ik nog opschrijven.

Hoor graag je reactie. Anders even bellen.

Met groet van

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 23 maart 2020 14:27
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad

Hoi [REDACTED]

Dit ben ik van plan te sturen. Conflicteert dit ergens met jouw opmerkingen?

Hoor het graag.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Dag allemaal,

Hopelijk gaat het met jullie en de mensen om jullie heen. Veel succes met dit ongewenste nieuwe werken!

Dank voor de nieuwe stukken. Ik begrijp dat deze ook al besproken wordt binnen het RVB. Liever had ik er eerst in ons groepje over gesproken. In de aanbieding lees ik dat de Leidraad met de kamer gedeeld wordt op het Algemeen Overleg. Ik had begrepen dat de Leidraad al meegestuurd wordt met de brief over de verkenningen, begin april.

De tekst:

Ik kan mij goed vinden in de tekst. Wat ik mis, is de toelichting op het stappenplan. Die kan op zich redelijk beknopt, maar het schema met alleen de annotatie, is te erg mager en te multi-interpretabel. De rol van de RCE komt onvoldoende uit de verf.

Schema

Ik ben erg verbaasd over het feit dat de RCE in het schema zelf niet voorkomt (alleen RVB en Atelier). In de annotatie slechts summier en alleen via het Atelier Rijksbouwmeester. Die betrokkenheid is te laat en indirect. De lijntjes moeten en kunnen korter. Er is echt behoefte om helder op te schrijven "in dit geval zult gij de RCE inschakelen". Anders is de kans dat het over het hoofd wordt gezien nog steeds aanwezig.

Stap 4/5: hier de RCE rechtstreeks bij betrekken en dat ook in het schema zetten. Dit kan namelijk gaan over herbestemming. De RCE heeft veel expertise als het om herbestemming gaat. Belangrijker is dat bij hergebruik binnen het Rijk er wel degelijk ook sprake zijn van gevolgen voor de monumentale waarden. Soms hebben deze vooral betrekking op het interieur, maar dat is vanuit erfgoed ook van belang en wordt nogal eens vergeten. Het betrekken van de RCE is gewenst vanwege de zelfstandige rol die de dienst verderop in het proces heeft op grond van wettelijke taken.

Stap "afstootbesluit (geen hergebruik binnen het Rijk)": hier wordt het Atelier op de hoogte gesteld. Ik meende te hebben begrepen dat er volgens de huidige (niet altijd gevolgde) afspraken advies wordt gevraagd aan de rijksbouwmeester over de afstoting van rijksmonumenten. Heb ik dat juist en zo ja, waarom wordt dat verlaten?

Stap 7: hier de RCE rechtstreeks bij betrekken en dat ook in het schema zetten. Het betrekken van de RCE is nodig vanwege de zelfstandige rol die de dienst verderop in het proces heeft op grond van wettelijke taken.

Prima om hierin afstemming te zoeken met het Atelier en samen op te trekken op genoemde

punten, maar geen getrappt proces zonder rechtstreeks contact met de eigenaar. Voor een soepel proces is het belangrijk dat de Projectleider Verkoop ook rechtstreeks met de RCE overlegt. Dit is het belangrijkste punt van mijn reactie.

Stap 11: de Rijksdienst vervult ook in deze gevallen de adviesrol vanuit het erfgoedbelang. Vroegtijdige afstemming in deze complexe situaties is extra van belang.

Verder zou in de toelichting gewezen kunnen worden op het feit dat het principe van de Leidraad ook toepasbaar is voor provinciale en gemeentelijke monumenten en dat ook daar vroegtijdige afstemming met adviseurs het uiteindelijke resultaat (procesmatig, inhoudelijk en zelfs financieel) ten goede kan komen.

Met vriendelijke groet,

[Redacted signature]

[Redacted name]

Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 [Redacted] **T** 033 421 7421 (algemeen nummer),

[Redacted] cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Leidraad
Datum: maandag 23 maart 2020 16:06:10
Bijlagen: [Aanbiedingsformulier Beleidsoverleg 26032020_3 \[REDACTED\] \(3\).docx](#)
[Leidraad Afstoot Monumenten 19 maart 2020 concept1 \[REDACTED\].docx.docx](#)

Hoi [REDACTED]

Even bellen?

Je opmerkingen over het schema zal ik ook aangeven, in andere bewoordingen. Maar van belang is dat we de hele leidraad opstellen vanuit de continuïteit van het proces. De rest is verspilde moeite en alleen maar verwarrend.

Stap 6

Ook bij het in gebruik geven aan ander rijkspartij kan herbestemming aan de orde zijn en daarmee een WABO traject, waar de RCE bij betrokken raakt. Ik zou als centraal criterium stellen:

Een efficiënt en inzichtelijk proces voor betrokken rijks- en lokale overheden en toekomstige eigenaren en gebruikers.

Meer algemeen

Voor rijksmonumenten geldt dat bij het verkoopproces en het daaropvolgende vergunning proces voor herontwikkeling of herbestemming 2 rijkspartijen zijn betrokken die tot nu toe niet met elkaar dit proces hebben vormgegeven. Dat gaat soms goed en soms niet.

Omdat het verkoopproces (RVB) en het daaropvolgende vergunningproces (WABO traject), waarbij de RCE is betrokken nu geen overlap kennen is het ten behoeve van de continuïteit en inzichtelijkheid van het proces voor de betrokken partijen wenselijk dat de RCE bij de processtappen voor verkoop die uitmonden in een Vergunningproces (WABO traject) betrokken.

Fijn om dit samen te bespreken.

Met groet van

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 23 maart 2020 14:27
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad

Hoi [REDACTED]

Dit ben ik van plan te sturen. Conflicteert dit ergens met jouw opmerkingen?

Hoor het graag.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Dag allemaal,

Hopelijk gaat het met jullie en de mensen om jullie heen. Veel succes met dit ongewenste nieuwe werken!

Dank voor de nieuwe stukken. Ik begrijp dat deze ook al besproken wordt binnen het RVB. Liever had ik er eerst in ons groepje over gesproken. In de aanbieding lees ik dat de Leidraad met de kamer gedeeld wordt op het Algemeen Overleg. Ik had begrepen dat de Leidraad al meegestuurd wordt met de brief over de verkenningen, begin april.

De tekst:

Ik kan mij goed vinden in de tekst. Wat ik mis, is de toelichting op het stappenplan. Die kan op zich redelijk beknopt, maar het schema met alleen de annotatie, is te erg mager en te multi-interpretabel. De rol van de RCE komt onvoldoende uit de verf.

Schema

Ik ben erg verbaasd over het feit dat de RCE in het schema zelf niet voorkomt (alleen RVB en Atelier). In de annotatie slechts summier en alleen via het Atelier Rijksbouwmeester. Die betrokkenheid is te laat en indirect. De lijntjes moeten en kunnen korter. Er is echt behoefte om helder op te schrijven "in dit geval zult gij de RCE inschakelen". Anders is de kans dat het over het hoofd wordt gezien nog steeds aanwezig.

Stap 4/5: hier de RCE rechtstreeks bij betrekken en dat ook in het schema zetten. Dit kan namelijk gaan over herbestemming. De RCE heeft veel expertise als het om herbestemming gaat. Belangrijker is dat bij hergebruik binnen het Rijk er wel degelijk ook sprake zijn van gevolgen voor de monumentale waarden. Soms hebben deze vooral betrekking op het interieur, maar dat is vanuit erfgoed ook van belang en wordt nogal eens vergeten. Het betrekken van de RCE is gewenst vanwege de zelfstandige rol die de dienst verderop in het proces heeft op grond van wettelijke taken.

Stap "afstootbesluit (geen hergebruik binnen het Rijk)": hier wordt het Atelier op de hoogte gesteld. Ik meende te hebben begrepen dat er volgens de huidige (niet altijd gevolgde) afspraken advies wordt gevraagd aan de rijksbouwmeester over de afstoting van rijksmonumenten. Heb ik dat juist en zo ja, waarom wordt dat verlaten?

Stap 7: hier de RCE rechtstreeks bij betrekken en dat ook in het schema zetten. Het betrekken van de RCE is nodig vanwege de zelfstandige rol die de dienst verderop in het proces heeft op grond van wettelijke taken.

Prima om hierin afstemming te zoeken met het Atelier en samen op te trekken op genoemde punten, maar geen getrapt proces zonder rechtstreeks contact met de eigenaar. Voor een soepel proces is het belangrijk dat de Projectleider Verkoop ook rechtstreeks met de RCE overlegt. Dit is het belangrijkste punt van mijn reactie.

Stap 11: de Rijksdienst vervult ook in deze gevallen de adviesrol vanuit het erfgoedbelang. Vroegtijdige afstemming in deze complexe situaties is extra van belang.

Verder zou in de toelichting gewezen kunnen worden op het feit dat het principe van de Leidraad ook toepasbaar is voor provinciale en gemeentelijke monumenten en dat ook daar vroegtijdige afstemming met adviseurs het uiteindelijke resultaat (procesmatig, inhoudelijk en zelfs financieel) ten goede kan komen.

Met vriendelijke groet,

■■■■ ■■■■

■■■■■■■■ ■■■■■■■■

Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 ■■■■■■■■ **T** 033 421 7421 (algemeen nummer),

■■■■■■■■ cultureelerfgoed.nl

.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad
Datum: dinsdag 24 maart 2020 10:25:15

Hoi [REDACTED]

Hoe is het? Lukt het je om thuis en werk te combineren in deze bizarre tijd? Ik hoop dat het goed met jullie gaat.

Graag willen [REDACTED] en ik even met jou overleggen over de Leidraad. Het gaat over de behandeling binnen RVB en de weg naar de minister, maar ook over de inhoud. De grote lijn (RVB en RCE overleggen in vroegtijdig stadium bij afstoten rijksmonumenten) staat natuurlijk, maar er is nog wel een aantal punten waar we nog even naar moeten kijken.

Ben jij om 11.30 uur in de gelegenheid om te factimen? Mocht je niet kunnen, zou dan [REDACTED] dan in de gelegenheid zijn?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
 Aan: [REDACTED]
 Onderwerp: FW: Leidraad
 Datum: dinsdag 24 maart 2020 10:44:32
 Bijlagen: [Leidraad Afstoot Monumenten 19 maart 2020 concept1 opm \[REDACTED\].docx](#)
[Aanbiedingsformulier Beleidsoverleg 26032020_3 opm \[REDACTED\].docx](#)

Dag [REDACTED] en [REDACTED]

Fijn dat we zo even kunnen overleggen. Hieronder vast even mijn reactie op de stukken van vrijdag.

Dank voor de nieuwe stukken. Ik begrijp dat deze ook al besproken wordt binnen het RVB. Liever had ik er eerst in ons groepje over gesproken. In de aanbieding lees ik dat de Leidraad met de kamer gedeeld wordt op het Algemeen Overleg. Ik had begrepen dat de Leidraad al meegestuurd wordt met de brief over de verkenningen, begin april.

Hieronder volgt een reeks opmerkingen. Ze zijn in lijn met de algemene tendens van het stuk, die is en blijft: bij herbestemming en afstoten van rijksmonumenten overlegt de RVB altijd met Atelier Rijksbouwmeester en RCE. Maar om de Leidraad ook echt te kunnen laten werken, is het noodzakelijk een aantal zaken aan te scherpen.

De tekst:

Uitgangspunt: het is niet nodig om de Leidraad puur te presenteren als iets wat van de RCE nodig is. Het gaat er om dat we ten behoeve van de toekomstige eigenaren en (mede daarmee) ten behoeve van de kwaliteit van het erfgoed zorgen voor een soepel proces.

Er zijn hier twee processen, waarin het Rijk twee keer betrokken is en met met twee partijen (RVB en RCE). Deze twee processen sluiten op elkaar aan: afstoot van een monument in bezit van rijk en aanvraag omgevingsvergunning met adviesvraag aan rijk. De RCE is de verbindende partij tussen beide processen. Die rol komt onvoldoende tot zijn recht.

Inhoudelijk: wat ik tekstueel nog mis, is de toelichting op het stappenplan. Die kan op zich vrij beknopt, maar het schema met alleen de annotatie is mager en te multi-interpretabel. Bij het schema hoort voor iedere stap een korte toelichting, waar iemand terecht kan om te weten wat er exact bedoeld wordt. De huidige annotatie van het schema zijn al elementen van die toelichting, dus dat heb je al. De rol van de RCE komt in de annotatie nog onvoldoende uit de verf.

Schema

De RCE komt in het stroomschema zelf niet voor (alleen RVB en Atelier). In de annotatie slechts summier en alleen via het Atelier Rijksbouwmeester. Die betrokkenheid daar is te laat en indirect. De lijntjes moeten en kunnen korter. Het is nodig om gewoon op te schrijven "betreft het de herbestemming of afstoten van een (rijks)monument dan wordt overleg gevoerd met het Atelier en met de RCE". Anders is de kans dat het over het hoofd wordt gezien nog steeds aanwezig. "Collegiaal overleg", "zoek contact met" klinkt veel te soft voor de harde vastgoedmeiden en -jongens!

Stap 4/5: hier de RCE rechtstreeks bij betrekken en dat ook in het schema zetten. Bij hergebruik binnen het Rijk er wel degelijk ook sprake zijn van gevolgen voor de monumentale waarden. Soms hebben deze vooral betrekking op het interieur, maar dat is vanuit erfgoed ook van belang en wordt nogal eens vergeten. Het betrekken van de RCE is gewenst vanwege de zelfstandige rol die de dienst verderop in het proces heeft op grond van wettelijke taken. Ook rijkspartners dienen immers bij veranderingen een WABO-vergunning aan te vragen.

Stap "afstootbesluit (geen hergebruik binnen het Rijk)": hier wordt het Atelier op de hoogte gesteld. Ik meende te hebben begrepen dat er volgens de huidige (niet altijd gevolgde) afspraken advies wordt gevraagd aan de rijksbouwmeester over de afstoting van rijksmonumenten. Heb ik dat juist en zo ja, waarom wordt dat verlaten? Dit staat namelijk wel in de tekst.

Stap 7: hier de RCE rechtstreeks bij betrekken en dat ook in het schema zetten. Het betrekken van de RCE is nodig vanwege de zelfstandige rol die de dienst verderop in het proces heeft op grond van wettelijke taken.

Goed voorstel om hierin afstemming te zoeken met het Atelier en samen op te trekken op genoemde punten (RVB, Atelier, RCE), maar geen getrapd proces zonder rechtstreeks contact met de eigenaar (=RVB). Voor een soepel proces is het belangrijk dat de Projectleider Verkoop ook rechtstreeks met de RCE overlegt. Dit is het belangrijkste punt van mijn reactie.

Stap 11: de Rijksdienst vervult ook in deze gevallen de adviesrol vanuit het erfgoedbelang. Voegtijdige afstemming in deze complexe situaties is extra van belang.

Verder zou in de toelichting gewezen kunnen worden op het feit dat het principe van de Leidraad

ook toepasbaar is voor provinciale en gemeentelijke monumenten en dat ook daar vroegtijdige afstemming met adviseurs het uiteindelijk resultaat (procesmatig, inhoudelijk en zelfs financieel) ten goede kan komen.

Met vriendelijke groet,

[Redacted]

[Redacted]

Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 [Redacted] **T** 033 421 7421 (algemeen nummer),

[Redacted] cultureelerfgoed.nl

.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Leidraad
Datum: dinsdag 24 maart 2020 13:57:58
Bijlagen: [Leidraad Afstoot Monumenten 19 maart 2020 concept1 opm \[REDACTED\].docx](#)
[Aanbiedingsformulier Beleidsoverleg 26032020_3 op \[REDACTED\].docx](#)

Dit was mijn mail. Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 24 maart 2020 10:45
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Leidraad

Dag [REDACTED] en [REDACTED]

Fijn dat we zo even kunnen overleggen. Hieronder vast even mijn reactie op de stukken van vrijdag.

Dank voor de nieuwe stukken. Ik begrijp dat deze ook al besproken wordt binnen het RVB. Liever had ik er eerst in ons groepje over gesproken. In de aanbieding lees ik dat de Leidraad met de kamer gedeeld wordt op het Algemeen Overleg. Ik had begrepen dat de Leidraad al meegestuurd wordt met de brief over de verkenningen, begin april.

Hieronder volgt een reeks opmerkingen. Ze zijn in lijn met de algemene tendens van het stuk, die is en blijft: bij herbestemming en afstoten van rijksmonumenten overlegt de RVB altijd met Atelier Rijksbouwmeester en RCE. Maar om de Leidraad ook echt te kunnen laten werken, is het noodzakelijk een aantal zaken aan te scherpen.

De tekst:

Uitgangspunt: het is niet nodig om de Leidraad puur te presenteren als iets wat van de RCE nodig is. Het gaat er om dat we ten behoeve van de toekomstige eigenaren en (mede daarmee) ten behoeve van de kwaliteit van het erfgoed zorgen voor een soepel proces.

Er zijn hier twee processen, waarin het Rijk twee keer betrokken is en met twee partijen (RVB en RCE). Deze twee processen sluiten op elkaar aan: afstoot van een monument in bezit van rijk en aanvraag omgevingsvergunning met adviesvraag aan rijk. De RCE is de verbindende partij tussen beide processen. Die rol komt onvoldoende tot zijn recht.

Inhoudelijk: wat ik tekstueel nog mis, is de toelichting op het stappenplan. Die kan op zich vrij beknopt, maar het schema met alleen de annotatie is mager en te multi-interpretabel. Bij het schema hoort voor iedere stap een korte toelichting, waar iemand terecht kan om te weten wat er exact bedoeld wordt. De huidige annotatie van het schema zijn al elementen van die toelichting, dus dat heb je al. De rol van de RCE komt in de annotatie nog onvoldoende uit de verf.

Schema

De RCE komt in het stroomschema zelf niet voor (alleen RVB en Atelier). In de annotatie slechts summier en alleen via het Atelier Rijksbouwmeester. Die betrokkenheid daar is te laat en indirect. De lijntjes moeten en kunnen korter. Het is nodig om gewoon op te schrijven "betreft het de herbestemming of afstoten van een (rijks)monument dan wordt overleg gevoerd met het Atelier en met de RCE". Anders is de kans dat het over het hoofd wordt gezien nog steeds aanwezig. "Collegiaal overleg", "zoek contact met" klinkt veel te soft voor de harde vastgoedmeiden en -jongens!

Stap 4/5: hier de RCE rechtstreeks bij betrekken en dat ook in het schema zetten. Bij hergebruik binnen het Rijk er wel degelijk ook sprake zijn van gevolgen voor de monumentale waarden. Soms hebben deze vooral betrekking op het interieur, maar dat is vanuit erfgoed ook van belang en wordt nogal eens vergeten. Het betrekken van de RCE is gewenst vanwege de zelfstandige rol die de dienst verderop in het proces heeft op grond van wettelijke taken. Ook rijkspartners dienen immers bij veranderingen een WABO-vergunning aan te vragen.

Stap "afstootbesluit (geen hergebruik binnen het Rijk)": hier wordt het Atelier op de hoogte gesteld. Ik meende te hebben begrepen dat er volgens de huidige (niet altijd gevolgde) afspraken advies wordt gevraagd aan de rijksbouwmeester over de afstoting van rijksmonumenten. Heb ik dat juist en zo ja, waarom wordt dat verlaten? Dit staat namelijk wel in de tekst.

Stap 7: hier de RCE rechtstreeks bij betrekken en dat ook in het schema zetten. Het betrekken van de RCE is nodig vanwege de zelfstandige rol die de dienst verderop in het proces heeft op grond van wettelijke taken.

Goed voorstel om hierin afstemming te zoeken met het Atelier en samen op te trekken op genoemde

punten (RVB, Atelier, RCE), maar geen getrapt proces zonder rechtstreeks contact met de eigenaar (=RVB). Voor een soepel proces is het belangrijk dat de Projectleider Verkoop ook rechtstreeks met de RCE overlegt. Dit is het belangrijkste punt van mijn reactie.

Stap 11: de Rijksdienst vervult ook in deze gevallen de adviesrol vanuit het erfgoedbelang. Vroegtijdige afstemming in deze complexe situaties is extra van belang.

Verder zou in de toelichting gewezen kunnen worden op het feit dat het principe van de Leidraad ook toepasbaar is voor provinciale en gemeentelijke monumenten en dat ook daar vroegtijdige afstemming met adviseurs het uiteindelijk resultaat (procesmatig, inhoudelijk en zelfs financieel) ten goede kan komen.

Met vriendelijke groet,

[Redacted signature]

[Redacted name]

Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 [Redacted] **T** 033 421 7421 (algemeen nummer),

[Redacted] cultureelerfgoed.nl
.....

Ik hoop dat dit, gezien de tijdsdruk nog kan worden verwerkt. Het is wel belangrijk.

Met hartelijke groet,

[Redacted signature]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: leidraad en stappenplan
Datum: woensdag 1 april 2020 16:30:02

Ha [REDACTED]

Er is inderdaad veel van onze inbreng verwerkt. Dat is fijn. In de tekst vond ik geen gekke dingen.

Stappenplan:

2. Ook bij voorbescherming (bestaat dat eigenlijk nog?)

6. ... te delen... Vraag: Met wie?

9 Niet en/of RCE maar: en RCE (De RCE kan evt aangeven dat haar betrokkenheid niet nodig is)

11a. Eenvoudige objecten is geen gedefinieerd begrip. Rol voor RCE toevoegen.

Met groet van

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 1 april 2020 15:37
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: leidraad en stappenplan

Nee, het staat er niet expliciet, maar dit is wel de laatste kans, denk ik.

ik ben er net aan begonnen.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 1 april 2020 15:29
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Re: leidraad en stappenplan

Hoi [REDACTED]

Uit de mail maak ik dat niet op.

Maar het kan geen kwaad de vrijheid te nemen. Wel vandaag dan!

Met groet,

[REDACTED]

Op 1 apr. 2020 om 14:56 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Dag [REDACTED]

We mogen weer ! Zullen we even afstemmen voor we onze reacties

verzenden?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]

Verzonden: dinsdag 31 maart 2020 16:56

Aan: [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]

Onderwerp: leidraad en stappenplan

Beste [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED]

Bijgaand de leidraad en het stappenplan waarin alle op/aanmerkingen van jullie – waarvoor nogmaals jullie dank- en van een interne consultatieronde zijn verwerkt. Deze stukken gaan donderdag met een oplegnotitie naar DG RVB en minister BZK. Alles ligt op schema.

De definitieve opmaak stuur ik jullie later toe. Hartelijke groet [REDACTED]

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]

sr. adviseur Monumenten Atelier Rijksbouwmeester

.....
Atelier Rijksbouwmeester

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag

Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

.....
M 06 [REDACTED]

[REDACTED]@rijksoverheid.nl

www.rijksvastgoedbedrijf.nl

werkdagen: ma, di, do, vrij

Wilt u op de hoogte blijven van het nieuws van het College van Rijksadviseurs? Meld u dan online aan voor de [nieuwsbrief](#).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

<Leidraad Afstoot Monumenten_30 maart 2020.docx.awsec>

<31 03 2020 Stappenplan_Leidraad afstoot monumenten.pdf.awsec>

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: voorbescherming in register?
Datum: woensdag 1 april 2020 16:38:03

Dag [REDACTED],

Ik hoop dat het goed met je gaat en met de mensen om je heen. Bij mij thuis is het rustig. Vriend en familie gezond en geen rare dingen.

Wij zijn met het RVB bezig met een Leidraad. Daarbij wordt het register genoemd als bron dat bepaalt of iets een rijksmonument is.

Vraag: kun je dat zo zeggen? Oftewel: staan in het register ook de voorbeschermingen?

Ik dacht zelf van wel, maar werd toch even aan het twijfelen gebracht toen men het mij vroeg.

Ik weet zeker dat jij dit weet.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
M 06 [REDACTED] **T** 033 421 7421 (algemeen nummer),

[REDACTED] cultureelerfgoed.nl

.....

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: leidraad en stappenplan
Datum: woensdag 1 april 2020 16:59:18
Bijlagen: [31_03_2020_Stappenplan_Leidraad_afstoot_monumenten.pdf](#)
[Leidraad Afstoot Monumenten_30 maart 2020.docx](#)

Ha [REDACTED]

Dank je wel voor deze nieuwe versie. [REDACTED] en ik hebben hem gelezen en jullie hebben een flinke slag gemaakt. Fijn.

We zijn er ook zo goed als wat ons betreft. Paar dingetjes nog (zie Word-bijlage):

- In de inleiding zouden wij nog even het versoepelen van het proces benadrukken (komt later wel ter sprake, maar belangrijk genoeg om direct te noemen)
- Aan het eind van paragraaf 5 heb ik nog een zin toegevoegd over de Leidraad: naast de momenten waarop we afspreken met elkaar contact te hebben, is de RVB altijd welkom als ze behoefte hebben aan expertise en kennis bij ARbm en RCE

Het schema Stappenplan heeft nu een volwaardige toelichting gekregen. Dat is erg fijn. Een paar vraagjes (zie ook PDF-bijlage met de notities):

Bij 6. Staat ... *te delen*... Vraag: Met wie?

Bij 9 Niet *en/of RCE* maar: *en RCE* (De RCE kan dan ook aangeven dat haar betrokkenheid niet nodig is. [REDACTED] en ik zullen die boodschap ook bij ons intern meegeven.)

Bij 11a. Deze stap is niet heel helder en voor beschreven als tegenhanger van 11b. *Eenvoudige objecten* is geen gedefinieerd begrip. Wij zouden hier gewoon de rol ARbm en RCE toevoegen. Ook hier kan RCE aangeven als er geen betrokkenheid nodig is.

Als je vragen hebt, bel je dan even?

Veel dank!

Met groet van [REDACTED]
Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: dinsdag 31 maart 2020 16:56
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: leidraad en stappenplan

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Bijgaand de leidraad en het stappenplan waarin alle op/aanmerkingen van jullie – waarvoor nogmaals jullie dank- en van een interne consultatieronde zijn verwerkt. Deze stukken gaan donderdag met een oplegnotitie naar DG RVB en minister BZK. Alles ligt op schema.

De definitieve opmaak stuur ik jullie later toe. Hartelijke groet [REDACTED]

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

sr. adviseur Monumenten Atelier Rijksbouwmeester

.....
Atelier Rijksbouwmeester

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

.....
M 06 [REDACTED]

[REDACTED] rijksoverheid.nl
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

werkdagen: ma, di, do, vrij

Wilt u op de hoogte blijven van het nieuws van het College van Rijksadviseurs? Meld u dan online aan voor de [nieuwsbrief](#).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: brochure Leidraad Afstoot Monu opmaak in concept
Datum: maandag 6 april 2020 15:20:06

Hoi [REDACTED]

AO is uitgesteld, dus ook niet schriftelijk? Al een volgende datum of termijn? Of wordt dat "automatisch" november?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 6 april 2020 15:13
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: brochure Leidraad Afstoot Monu opmaak in concept

Dag allemaal,

[REDACTED] fijn dat we hem hebben, ik ga ernaar kijken. Het AO is uitgesteld maar vanwege de toezegging van MOCW moet de brief wel op korte termijn naar de TK. De ergste druk is er wel af gelukkig. De conceptbrief zit nu voor de eerste keer in de lijn, ministerie van financiën had ook nog vragen. Ik hoop dat ik het na het paasweekend terug heb van MOCW en dan kan ik hem aanpassen en naar jullie sturen voor afstemming MBZK. De brochure is dan handig om kort na het paasweekend te hebben. De definitieve brief krijgen jullie zsm.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 6 april 2020 14:32
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: brochure Leidraad Afstoot Monu opmaak in concept

Beste begeleidingsgroep,

Graag deel ik de brochure Leidraad Afstoot Monumenten met jullie, zoals deze nu in concept is opgemaakt.

Jullie laatste opmerkingen heb ik zoveel mogelijk verwerkt. Wat vinden jullie van de 2 afbeeldingen? En de kleurstelling (ik heb zelf een voorkeur voor blauw-rood).

@ [REDACTED] graag van jou nog precieze datum (9 april) en tijdstip waarop jij uiterlijk de brochure met aanbiedingsbrief in je mailbox moet hebben

Jullie reacties zijn uiteraard welkom, groet [REDACTED]

Van: [REDACTED]<[REDACTED]@gmail.com>
Verzonden: maandag 6 april 2020 13:47
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]rijksoverheid.nl>
Onderwerp: Re: foto voor brochure Leidraad Afstoot Monu

Hoi [REDACTED]

Ik heb de foto's erin gezet en de uitleg over de rijksmonumenten. De foto's zijn voldoende kwaliteit, maar niet geschikt om paginavullend te gebruiken. Kijk maar even wat je er van vindt.

De steunkleuren combineren ok, maar niet super goed met de foto's - ik kan vrij gemakkelijk de kleuren aanpassen, bijvoorbeeld groen en rood (ook daarvan een voorbeeldje in de bijlage)

Groetjes,

[REDACTED]
Architect

[REDACTED]@gmail.com

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten
Datum: dinsdag 7 april 2020 13:14:46

De verkoop van de bunker staat nu even stil, maar gaat door als de beloofde leidraad er is, die niet van toepassing is op de bunker.

Met groet,

[REDACTED]

Op 7 apr. 2020 om 13:12 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Eh, [REDACTED] de meelezer snapt hem niet.....
 Is dit kort nader te verklaren? Of komt die toelichting later wel? ☺
 [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 7 april 2020 13:11
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Ha [REDACTED]

Voor de bunker is dit dus de categorie blij maken met een dooie mus...

Met groet,

[REDACTED]

Op 7 apr. 2020 om 12:33 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Dag [REDACTED] en [REDACTED]

Dit dossier was binnen RCE belegd bij [REDACTED] en [REDACTED]
 Vandaar cc

Even uit mijn hoofd:

De politiek toezegging (antwoord op kamervragen) was aanvankelijk geen verkoop van SI-bunker voordat er een visie van MOCW ligt op erfgoed uit WOII. Die visie is er. Vervolgens werd toezegging gedaan om geen verkoop te doen zolang protocol er niet is.

Als dat is vastgesteld kan volgens mij verkoopproces verder. Uiteraard zal RVB dat moeten doen overeenkomstig protocol.

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[REDACTED]

.....

**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap /
Ministry of Education, Culture and Science
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage
Agency**

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46
Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The
Netherlands

.....
[redacted]
[redacted]
cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 7 april 2020 12:06
Aan: [redacted] [redacted] [redacted]
Onderwerp: RE: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over
Leidraad afstoot monumenten

Ik heb een telefonisch overleg met [redacted] gepland om half
drie. Hoop dat het lukt.

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted] [redacted] [[mailto:\[redacted\]@rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl)]
Verzonden: dinsdag 7 april 2020 12:05
Aan: [redacted] [redacted]
Onderwerp: FW: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over
Leidraad afstoot monumenten
Urgentie: Hoog

Beste [redacted] en [redacted]

Een spoedvraag van de minister van BZK: wat de leidraad betekent
voor de bunker SI? De verkoop staat 'on hold' tot akkoord op de
leidraad. De leidraad is geschreven voor de toekomstige
afstootgevallen en gaat niet in op de lopende procedure.

Hoor jullie graag, vr groet [redacted]

Van: [redacted] <[\[redacted\]@rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl)>
Verzonden: dinsdag 7 april 2020 11:47
Aan: [redacted] [redacted] <[\[redacted\]@rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl)>;
[redacted] <[\[redacted\]@rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl)>; [redacted] [redacted]
<[\[redacted\]@rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl)>
Onderwerp: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over
Leidraad afstoot monumenten
Urgentie: Hoog

Kunnen jullie hier snel antwoord op geven?

Met vriendelijke groet,

Ministerie van BZK | Rijksvastgoedbedrijf | bureau directeur-generaal
Korte Voorhout 7, kamer KV4 42 | Postbus 16169 | 2500 BD Den Haag
T 06 [REDACTED]

werkdagen: maandag, dinsdag, donderdag, vrijdag

Het RVB realiseert en beheert zijn vastgoedportefeuille voor zijn gebruikers en zet gebouwen en terreinen in voor de realisatie van economische en maatschappelijke meerwaarde op basis van beleidsdoelen.

Van: [REDACTED]@minbzk.nl>

Verzonden: dinsdag 7 april 2020 11:42

Aan: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: RE: Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Ha [REDACTED],

De minister vraagt bij deze nota: "Wat betekent dit document in concreto voor casus bunker SI?" Als jullie het antwoord voor 14:00 kunnen sturen, kan ik het meegeven voor de tas van vandaag.

Groet,

Van: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Verzonden: maandag 6 april 2020 12:59

Aan: Postbus Procesondersteuning

<PostbusProcesondersteuning@minbzk.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@minbzk.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>;

[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Goedemiddag,

Bijgaand een nota voor de minister.

Met vriendelijke groet,

Ministerie van BZK | Rijksvastgoedbedrijf | bureau directeur-generaal
Korte Voorhout 7, kamer KV4 42 | Postbus 16169 | 2500 BD Den Haag
T 06 [REDACTED]

werkdagen: maandag, dinsdag, donderdag, vrijdag

Het RVB realiseert en beheert zijn vastgoedportefeuille voor zijn gebruikers en zet gebouwen en terreinen in voor de realisatie van economische en maatschappelijke meerwaarde op basis van beleidsdoelen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten
Datum: dinsdag 7 april 2020 14:13:30

Dank voor jullie snelle reacties! Ik heb het op tijd doorgegeven. Hartelijke groet [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: dinsdag 7 april 2020 14:11
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Onderwerp: RE: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Volgens mij ook (sorry moest meeluisteren/ typen met gesprek erfgoedsector en MOCW).

Groeten,
 [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 7 april 2020 13:06
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Dag allen,

Niets aan te vullen op de mails van [REDACTED]

Groet,
 [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 7 april 2020 12:35
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Lees nu pas deze mail.
 Volgens mij klopt dit.

Met vriendelijke groet, / With kind regards,
 [REDACTED]

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education, Culture and Science
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency
 Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46
 Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands

.....
[redacted]
[redacted]
cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
.....

Van: [redacted] [redacted] [[mailto:\[redacted\]@rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl)]

Verzonden: dinsdag 7 april 2020 12:09

Aan: [redacted] [redacted]

Onderwerp: RE: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Urgentie: Hoog

Ik lees in de mail dat ze graag voor 14u een reactie hebben, dan kan het mee in de 'tas' van de minister.

Zou dat ook lukken?

Zojuist krijg ik ook een voorzet binnen:

'De verkoop van de Bunker Seyss Inquart is al geheel volgens de in de leidraad vermelde lijn opgepakt. Beter gezegd, deze casus heeft voor een groot deel model gestaan voor de aanpak in de leidraad.

Eerder is de kamer beloofd geen onomkeerbare stappen in deze verkoop te nemen voordat de leidraad beschikbaar zou komen. Daarop is dan ook het wachten met vervolgstappen, te weten het participatietraject met de buurt en vervolgens het voltooien van de stedenbouwkundige Nota van Uitgangspunten met bijkomende besluitvorming B&W en het informeren van de gemeenteraad. Daarna kan het object daadwerkelijk verkocht worden via biedboek.nl. Mits de economische conjunctuur dat tegen die tijd nog toelaat'.

Mee eens? Groet [redacted]

Van: [redacted] <[\[redacted\]@minocw.nl](mailto:[redacted]@minocw.nl)>

Verzonden: dinsdag 7 april 2020 12:06

Aan: [redacted] [redacted] <[\[redacted\]@rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl)>; [redacted]

<[\[redacted\]@cultureelerfgoed.nl](mailto:[redacted]@cultureelerfgoed.nl)>

Onderwerp: RE: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Ik heb een telefonisch overleg met [redacted] gepland om half drie. Hoop dat het lukt.

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted] [redacted] [[mailto:\[redacted\]@rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl)]

Verzonden: dinsdag 7 april 2020 12:05

Aan: [redacted] [redacted]

Onderwerp: FW: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Urgentie: Hoog

Beste [redacted] en [redacted]

Een spoedvraag van de minister van BZK: wat de leidraad betekent voor de bunker SI? De verkoop staat 'on hold' tot akkoord op de leidraad. De leidraad is geschreven voor de

toekomstige afstootgevallen en gaat niet in op de lopende procedure.

Hoor jullie graag, vr groet

Van: <[redacted]@rijksoverheid.nl>

Verzonden: dinsdag 7 april 2020 11:47

Aan: [redacted] <[redacted]@rijksoverheid.nl>; [redacted]
[redacted]@rijksoverheid.nl>; [redacted] <[redacted]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: Vraag van minister over Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Urgentie: Hoog

Kunnen jullie hier snel antwoord op geven?

Met vriendelijke groet,

[redacted]

.....
Ministerie van BZK | Rijksvastgoedbedrijf | bureau directeur-generaal
Korte Voorhout 7, kamer KV4 42 | Postbus 16169 | 2500 BD Den Haag
T 06 [redacted]

.....
werkdagen: maandag, dinsdag, donderdag, vrijdag

Het RVB realiseert en beheert zijn vastgoedportefeuille voor zijn gebruikers en zet gebouwen en terreinen in voor de realisatie van economische en maatschappelijke meerwaarde op basis van beleidsdoelen.

Van: [redacted]@minbzk.nl>

Verzonden: dinsdag 7 april 2020 11:42

Aan: [redacted]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: RE: Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Ha [redacted],

De minister vraagt bij deze nota: "Wat betekent dit document in concreto voor casus bunker SI?"
Als jullie het antwoord voor 14:00 kunnen sturen, kan ik het meegeven voor de tas van vandaag.

Groet,

[redacted]

Van: [redacted]@rijksoverheid.nl>

Verzonden: maandag 6 april 2020 12:59

Aan: Postbus Procesondersteuning <PostbusProcesondersteuning@minbzk.nl>; [redacted]
[redacted]@minbzk.nl>

CC: [redacted] <[redacted]@rijksoverheid.nl>; [redacted]
[redacted]@rijksoverheid.nl>; [redacted]@rijksoverheid.nl>; [redacted]
[redacted]@rijksoverheid.nl>; [redacted]
[redacted]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: Nota voor minister BZK over Leidraad afstoot monumenten

Goedemiddag,

Bijgaand een nota voor de minister.

Met vriendelijke groet,

[Redacted]

.....
Ministerie van BZK | Rijksvastgoedbedrijf | bureau directeur-generaal
Korte Voorhout 7, kamer KV4 42 | Postbus 16169 | 2500 BD Den Haag
T 06 [Redacted]

.....
werkdagen: maandag, dinsdag, donderdag, vrijdag

Het RVB realiseert en beheert zijn vastgoedportefeuille voor zijn gebruikers en zet gebouwen en terreinen in voor de realisatie van economische en maatschappelijke meerwaarde op basis van beleidsdoelen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: beleidsreactie verkenningen RCE
Datum: donderdag 16 april 2020 11:57:08

Hoi

dank,

ja snap ik. Zeker met het Corona-cultuurgedoe, om het maar zo even te noemen, is het misschien zelfs verstandiger om even niet de suggestie te wekken dat het business as usual is voor M.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 april 2020 11:35
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: beleidsreactie verkenningen RCE

Hoi, hierbij ter info. Ik zal [REDACTED] naar de leidraad vragen en meteen dit even doorgeven.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 april 2020 11:33
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: beleidsreactie verkenningen RCE

Hoi [REDACTED]

Ik stuur je mail bij dezen ook door naar [REDACTED] omdat het een Kamerbrief betreft. Wat betreft de timing: het zijn erg drukke dagen, waarbij de prioriteit ligt bij COVID-19. Vertraging op andere terreinen is soms niets anders, en soms zelfs intentioneel. Hoe dan ook: ik hoop dat je binnen een paar dagen reactie van MOCW ontvangt.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 april 2020 11:24
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: beleidsreactie verkenningen RCE

Hoi [REDACTED]

Gisteren is de beleidsreactie in de tas van de minister gegaan. Ik kan me helemaal voorstellen dat ze er niet aan toegekomen is (ze deed het trouwens goed bij M!), maar misschien kun jij inschatten wanneer ze er wel aan toekomt. De versie na verwerking van haar opmerkingen moet nog worden afgestemd met MDEF en SBZK en ik wil proberen dat hij toch nog eind volgende week dus voor de meivakantie uitgaat (vanwege toezegging beging 2020 maar alles is nu anders).

Vast bedankt en ik hoor wel van je!

Met vriendelijke groeten,

[Redacted signature]

[Redacted name]

Coördinerend beleidsmedewerker

M: 06- [Redacted phone number]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: beleidsreactie verkenningen RCE
Datum: donderdag 16 april 2020 11:58:23

Hoi [REDACTED],

Even ter info onderstaand. Ik denk dat verkenningenbrief weleens flink later kan komen, gezien het gedoe rond cultuur op dit moment. We zien het wel.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 april 2020 11:35
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: beleidsreactie verkenningen RCE

Hoi, hierbij ter info. Ik zal [REDACTED] naar de leidraad vragen en meteen dit even doorgeven.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 april 2020 11:33
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: beleidsreactie verkenningen RCE

Hoi [REDACTED]

Ik stuur je mail bij dezen ook door naar [REDACTED] omdat het een Kamerbrief betreft. Wat betreft de timing: het zijn erg drukke dagen, waarbij de prioriteit ligt bij COVID-19. Vertraging op andere terreinen is soms niets anders, en soms zelfs intentioneel. Hoe dan ook: ik hoop dat je binnen een paar dagen reactie van MOCW ontvangt.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 april 2020 11:24
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: beleidsreactie verkenningen RCE

Hoi [REDACTED]

Gisteren is de beleidsreactie in de tas van de minister gegaan. Ik kan me helemaal voorstellen dat ze er niet aan toegekomen is (ze deed het trouwens goed bij M!), maar misschien kun jij inschatten wanneer ze er wel aan toekomt. De versie na verwerking van haar opmerkingen moet nog worden afgestemd met MDEF en SBZK en ik wil proberen dat hij toch nog eind volgende week dus voor de meivakantie uitgaat (vanwege toezegging beging 2020 maar alles is nu anders).

Vast bedankt en ik hoor wel van je!

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

Coördinerend beleidsmedewerker

M: 06- [REDACTED]

Directie Erfgoed en Kunsten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: FW: conceptbeleidsreactie verkenningen 270320.docx
Datum: vrijdag 17 april 2020 16:18:50
Bijlagen: [conceptbeleidsreactie verkenningen 270320.docx](#)

Dag [REDACTED] en [REDACTED],

Vast voor jullie, Minister is positief over de brief. Nu naar Knops. Als die akkoord is, kan hij uit. Misschien dus toch nog volgende week (dus voor de meivakantie ☺).
Projectleiders stuur ik even geen update. Hebben ze net gehad.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 17 april 2020 15:52
Aan: [REDACTED] ([REDACTED]@rijksoverheid.nl)
CC: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: conceptbeleidsreactie verkenningen 270320.docx

Hoi [REDACTED]

De brief is zonder opmerkingen terugkomen van MOCW dus dit is de versie die je kunt voorleggen aan Knops. Ik probeer hem voor volgend weekend naar de TK te krijgen.
Lukt het jou me uiterlijk woensdag a.s. eind van de dag te laten weten of hij akkoord is?

Harstikke bedankt, hoop dat het lukt en fijn weekend!

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: conceptbeleidsreactie verkenningen 270320.docx
Datum: vrijdag 17 april 2020 16:22:36

Ha [REDACTED]

mooi dat dit zo snel ging.
Superfijn om het weekeinde mee in te gaan!

Groet,

[REDACTED]

PS We gaan echt nog wel een keer een mooie pint pakken als dit succesvol is afgerond!

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 17 april 2020 15:52
Aan: [REDACTED] (rijksverheid.nl)
CC: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: conceptbeleidsreactie verkenningen 270320.docx

Hoi [REDACTED]

De brief is zonder opmerkingen terugkomen van MOCW dus dit is de versie die je kunt voorleggen aan Knops. Ik probeer hem voor volgend weekend naar de TK te krijgen. Lukt het jou me uiterlijk woensdag a.s. eind van de dag te laten weten of hij akkoord is?

Harstikke bedankt, hoop dat het lukt en fijn weekend!

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Nota van Uitgangspunten Seyss-Inquart bunker (concept)
Datum: donderdag 30 april 2020 13:24:30
Bijlagen: [200423 Bunker Seyss-Inquart wassenaar NvU-gecomprimeerd.pdf](#)

Beste [REDACTED]

Zoals je weet zijn we al enige tijd bezig met het opstellen van een Nota van Uitgangspunten voor de Seyss-Inquart bunker in Wassenaar. Momenteel bevinden we ons in de afrondende fase en wil ik graag het huidige concept alvast aan jou voorleggen. Wellicht goed om te weten dat we nog enkele wijzigingen in de maak zijn m.b.t. provinciaal en regionaal beleid (p.25) en communicatie (p.59).

Zie je kans om mij op korte termijn van een reactie te voorzien?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

.....
Afdeling Verkoop
Directie Transacties & Projecten
Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties
 Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
 Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

[REDACTED]

[rijksoverheid.nl](#)
[www.rijksvastgoedbedrijf.nl](#)
[www.biedboek.nl](#)

.....
 Werkdagen: maandag | dinsdag | woensdag | donderdag

Het RVB realiseert en beheert zijn vastgoedportefeuille voor zijn gebruikers en zet gebouwen en terreinen in voor de realisatie van economische en maatschappelijke meerwaarde op basis van beleidsdoelen.

.....
 Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: FW: aanbieding Leidraad Afstoot Monumenten
Datum: vrijdag 8 mei 2020 9:14:28
Bijlagen: [200416_Leidraad_afstoot_monumenten.pdf](#)
[200416_Stappenplan_afstoot_monumenten.pdf](#)
Prioriteit: Hoog

Hoi [REDACTED],

Er is bij de verkenningbrief naar de TK iets fout gegaan, zie hieronder. Weet jij hoe of bij wie we dit kunnen corrigeren? Ik begin maar bij jou, hoop dat jij iets kunt betekenen in dezen.

Vast bedankt!

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: vrijdag 8 mei 2020 9:12
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: aanbieding Leidraad Afstoot Monumenten
Urgentie: Hoog

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

De kamerbrief staat online, dat is mooi! Maar daarbij vind je een link naar een oud stappenplan van de Leidraad, die van 31 maart 2020. Die moet er zo snel mogelijk af! Zie <https://www.rijksoverheid.nl/regering/bewindspersonen/ingrid-van-engelshoven/documenten/rapporten/2020/04/28/31-03-2020-stappenplan-leidraad-afstoot-monumenten>

In de bijlage stuur ik jullie nogmaals de complete leidraad en een aparte PDF met het stappenplan.

Nu het toch vervangen moet worden, zou ik willen voorstellen de hele leidraad online te zetten. Daar heeft de lezer meer aan denk ik.

Laten jullie me even weten wanneer dit opgelost kan worden? Hoop zo spoedig mogelijk, bedankt en vr groeten [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 april 2020 13:41
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED] - [REDACTED]
 <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>;
 [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: aanbieding Leidraad Afstoot Monumenten

Beste [REDACTED]

Bijgaand de Leidraad Afstoot Monumenten met de bijbehorende aanbiedingsbrief voor minister

Van Engelshoven.

Staatssecretaris Knops heeft zijn akkoord gegeven.

Met veel dank voor de plezierige samenwerking!

Met vriendelijke groet,

■■■■■ ■■■■ ■■■■
sr. adviseur Monumenten Atelier Rijksbouwmeester

.....
Atelier Rijksbouwmeester

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag
.....

M 06 ■■■■

■■■■■ rijksoverheid.nl
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

werkdagen: ma, di, do, vrij

Wilt u op de hoogte blijven van het nieuws van het College van Rijksadviseurs? Meld u dan online aan voor de [nieuwsbrief](#).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]
Aan: [redacted]
Cc: [redacted]
Onderwerp: RE: aanbidding Leidraad Afstoot Monumenten
Datum: vrijdag 8 mei 2020 9:33:31

Hoi [redacted]

Ik heb contact gehad met onze afdeling Parlement en ze gaan het in orde maken. Ik heb ze de juiste stukken gemaïld en neem aan dat ze dit meteen in gang zetten. Heb [redacted] in de cc gezet omdat ik zo in overleg ben en vanmiddag vrij en priveverplichtingen heb.

Groeten,

[redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]rijksoverheid.nl]
Verzonden: vrijdag 8 mei 2020 9:12
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: aanbidding Leidraad Afstoot Monumenten
Urgentie: Hoog

Beste [redacted] en [redacted]

De kamerbrief staat online, dat is mooi! Maar daarbij vind je een link naar een oud stappenplan van de Leidraad, die van 31 maart 2020. Die moet er zo snel mogelijk af! Zie

<https://www.rijksoverheid.nl/regering/bewindspersonen/ingrid-van-engelshoven/documenten/rapporten/2020/04/28/31-03-2020-stappenplan-leidraad-afstoot-monumenten>

In de bijlage stuur ik jullie nogmaals de complete leidraad en een aparte PDF met het stappenplan.

Nu het toch vervangen moet worden, zou ik willen voorstellen de hele leidraad online te zetten. Daar heeft de lezer meer aan denk ik.

Laten jullie me even weten wanneer dit opgelost kan worden? Hoop zo spoedig mogelijk, bedankt en vr groeten [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 16 april 2020 13:41
Aan: [redacted] <[redacted]minocw.nl>
CC: [redacted] <[redacted]rijksoverheid.nl>; [redacted]
 <[redacted]rijksoverheid.nl>; [redacted] - [redacted]
 <[redacted]rijksoverheid.nl>; [redacted] <[redacted]cultureelerfgoed.nl>;
 [redacted] <[redacted]cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: aanbidding Leidraad Afstoot Monumenten

Beste [redacted]

Bijgaand de Leidraad Afstoot Monumenten met de bijbehorende aanbiedingsbrief voor minister Van Engelshoven.

Staatssecretaris Knobs heeft zijn akkoord gegeven.

Met veel dank voor de plezierige samenwerking!

Met vriendelijke groet,

■■■■■ ■■■■ ■■■■

sr. adviseur Monumenten Atelier Rijksbouwmeester

.....
Atelier Rijksbouwmeester

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag

Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

.....
M 06 ■■■■

■■■■■ rijksoverheid.nl

www.rijksvastgoedbedrijf.nl

werkdagen: ma, di, do, vrij

Wilt u op de hoogte blijven van het nieuws van het College van Rijksadviseurs? Meld u dan online aan voor de [nieuwsbrief](#).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: aanbieding Leidraad Afstoot Monumenten
Datum: donderdag 14 mei 2020 11:26:15

Hoi [REDACTED]

In een mail van [REDACTED] las ik dat stas Knops zijn akkoord heeft gegeven, dus dat is prima. (Gisteren vroeg ik mij af of dat nu netjes geregeld is). Hebben ze bij het RVB een klusje!

Groet van
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 12 mei 2020 18:34
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: aanbieding Leidraad Afstoot Monumenten

Hoi [REDACTED] lukte niet vanmiddag. Morgen (woensdag) proberen?

Groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 12 mei 2020 14:02
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: aanbieding Leidraad Afstoot Monumenten

Hoi [REDACTED]

God idee! Ook om even te bellen. Wat mij betreft kan dat vanmiddag.

Met groet van
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 12 mei 2020 8:17
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: aanbieding Leidraad Afstoot Monumenten

Hoi [REDACTED]

Zullen we nog wat doen aan interne en externe communicatie over de Leidraad?

- Presentatie aan collega's (bv. in sector- of regio-overleggen)
- Stukje op intranet
- Stukje op website en vermelding in onze nieuwsbrief
-

Wie zijn onze belangrijkste doelgroepen?

- Architectuurhistorici
- Erfgoed en ruimte-mensen
- Specialisten
- SenI
- Landschap?
- Archeologen?

Wat is handiger? Regiospoor of per erfgoedthema?

A.s. donderdag is er overleg van de architectuurhistorici van 9.30 uur tot 11 uur.

Ik heb [REDACTED] gezegd dat me dat gremium een goede plek lijkt om het een keer over

de Leidraad te hebben. Weet niet of hij het nu donderdag wil agenderen. Maar als we de regiobenadering kiezen, dan hoeven we die architectuurhistorici niet apart te doen.

Wat vind jij? Zullen we even bellen?

Groet,

[Redacted]

Van: [Redacted]
Verzonden: maandag 11 mei 2020 15:38
Aan: [Redacted]
CC: [Redacted]
Onderwerp: RE: aanbidding Leidraad Afstoot Monumenten

Dag allemaal,

Het is gelukt, zowel op de site als bij de kamerstukken is nu alles aangepast, dan weten jullie dat.

Groeten,

[Redacted]

Van: [Redacted] [mailto:[Redacted]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: vrijdag 8 mei 2020 11:23
Aan: [Redacted]
CC: [Redacted]
Onderwerp: RE: aanbidding Leidraad Afstoot Monumenten

Fijn dankjewel!

Van: [Redacted] <[Redacted]@minocw.nl>
Verzonden: vrijdag 8 mei 2020 09:13
Aan: [Redacted] <[Redacted]@rijksoverheid.nl>; [Redacted]
<[Redacted]@cultureelerfgoed.nl>; [Redacted] <[Redacted]@cultureelerfgoed.nl>
CC: [Redacted] <[Redacted]@Rijksoverheid.nl>
Onderwerp: RE: aanbidding Leidraad Afstoot Monumenten

Hoi [Redacted]

Dat is gek, ik ga het doorgeven en hoop dat het zsm in orde komt.

Groeten,

[Redacted]

Van: [Redacted] [mailto:[Redacted]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: vrijdag 8 mei 2020 9:12
Aan: [Redacted]
CC: [Redacted]
Onderwerp: FW: aanbidding Leidraad Afstoot Monumenten
Urgentie: Hoog

Beste [Redacted] en [Redacted]

De kamerbrief staat online, dat is mooi! Maar daarbij vind je een link naar een oud stappenplan

van de Leidraad, die van 31 maart 2020. Die moet er zo snel mogelijk af! Zie <https://www.rijksoverheid.nl/regering/bewindspersonen/ingrid-van-engelshoven/documenten/rapporten/2020/04/28/31-03-2020-stappenplan-leidraad-afstoot-monumenten>

In de bijlage stuur ik jullie nogmaals de complete leidraad en een aparte PDF met het stappenplan.

Nu het toch vervangen moet worden, zou ik willen voorstellen de hele leidraad online te zetten. Daar heeft de lezer meer aan denk ik.

Laten jullie me even weten wanneer dit opgelost kan worden? Hoop zo spoedig mogelijk, bedankt en vr groeten [REDACTED]

Van: [REDACTED] [REDACTED]

Verzonden: donderdag 16 april 2020 13:41

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Onderwerp: aanbieding Leidraad Afstoot Monumenten

Beste [REDACTED]

Bijgaand de Leidraad Afstoot Monumenten met de bijbehorende aanbiedingsbrief voor minister Van Engelshoven.

Staatssecretaris Knobs heeft zijn akkoord gegeven.

Met veel dank voor de plezierige samenwerking!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]

sr. adviseur Monumenten Atelier Rijksbouwmeester

Atelier Rijksbouwmeester

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag

Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

M 06 [REDACTED]

[REDACTED]@rijksoverheid.nl

www.rijksvastgoedbedrijf.nl

werkdagen: ma, di, do, vrij

Wilt u op de hoogte blijven van het nieuws van het College van Rijksadviseurs? Meld u dan online aan voor de [nieuwsbrief](#).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Nota van Uitgangspunten Seyss-Inquart bunker (concept)
Datum: zaterdag 16 mei 2020 7:28:25
Bijlagen: [200512 Bunker Seyss-Inquart wassenaar NvU-gecomprimeerd.pdf](#)

Beste [REDACTED]

Bijgaand stuur ik je het concept dat is aangepast na het overleg met het Atelier.

Ik zie je reactie graag verschijnen.

Met vriendelijke groet,

.....
Afdeling Verkoop
Directie Transacties & Projecten
Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties
 Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
 Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag
 .....

.....
[\[REDACTED\]rijksoverheid.nl](#)
[www.rijksvastgoedbedrijf.nl](#)
[www.biedboek.nl](#)
 .....

Werkdagen: maandag | dinsdag | woensdag | donderdag

Het RVB realiseert en beheert zijn vastgoedportefeuille voor zijn gebruikers en zet gebouwen en terreinen in voor de realisatie van economische en maatschappelijke meerwaarde op basis van beleidsdoelen.

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Verzonden: donderdag 14 mei 2020 11:22

Aan: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: RE: Nota van Uitgangspunten Seyss-Inquart bunker (concept)

Dag [REDACTED],

Hierbij mijn reactie.

Er is een stukje in rood geschreven bij de cultuurhistorische waarde. Dat zou anders moeten, maar ik vermoed dat het Atelier daar al op is ingesprongen, en dan krijg je 2 versies. Kun je mij de reactie van het Atelier nog doorsturen? Dan kijk ik daar nog naar.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Senior Adviseur

.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.50
 Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort
 .....

.....
[\[REDACTED\]cultureelerfgoed.nl](#)

Van: [REDACTED]@rijksoverheid.nl]

Verzonden: donderdag 14 mei 2020 10:34

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: RE: Nota van Uitgangspunten Seyss-Inquart bunker (concept)

Goedemorgen [REDACTED]

Inmiddels heb ik wederom overleg gehad met mijn collega's van het Atelier over de nota en zijn we weer een stapje dichterbij het afronden.
Heb jij nog kans gezien om naar het toegestuurde concept te kijken?

Ik ben benieuwd naar jouw zienswijze.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
.....
Afdeling Verkoop
Directie Transacties & Projecten
Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag
.....

[REDACTED]
[REDACTED]@rijksoverheid.nl
www.rijksvastgoedbedrijf.nl
www.biedboek.nl
.....

Werkdagen: maandag | dinsdag | woensdag | donderdag

Het RVB realiseert en beheert zijn vastgoedportefeuille voor zijn gebruikers en zet gebouwen en terreinen in voor de realisatie van economische en maatschappelijke meerwaarde op basis van beleidsdoelen.

Van: [REDACTED]

Verzonden: donderdag 30 april 2020 13:24

Aan: [REDACTED]@cultureelerfgoed.nl' <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Onderwerp: Nota van Uitgangspunten Seyss-Inquart bunker (concept)

Beste [REDACTED]

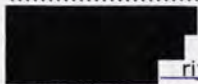
Zoals je weet zijn we al enige tijd bezig met het opstellen van een Nota van Uitgangspunten voor de Seyss-Inquart bunker in Wassenaar. Momenteel bevinden we ons in de afrondende fase en wil ik graag het huidige concept alvast aan jou voorleggen.
Wellicht goed om te weten dat we nog enkele wijzigingen in de maak zijn m.b.t. provinciaal en regionaal beleid (p.25) en communicatie (p.59).

Zie je kans om mij op korte termijn van een reactie te voorzien?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
.....
Afdeling Verkoop
Directie Transacties & Projecten
Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties

Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag

.....
www.rijksoverheid.nl
www.rijksvastgoedbedrijf.nl
www.biedboek.nl
.....

Werkdagen: maandag | dinsdag | woensdag | donderdag

Het RVB realiseert en beheert zijn vastgoedportefeuille voor zijn gebruikers en zet gebouwen en terreinen in voor de realisatie van economische en maatschappelijke meerwaarde op basis van beleidsdoelen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: leidraad
Datum: dinsdag 19 mei 2020 17:22:22

Dag [REDACTED]

Zoals beloofd heb ik even nagedacht over je vraag en ook overlegd met [REDACTED]
Wilde je al bellen, maar het kwam er vandaag en gisteren niet van.

Ik probeer het morgen.

groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] (rijksverheid.nl)
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RVB en de Leidraad afstoot monumenten
Datum: donderdag 9 juli 2020 10:07:18

Ha [REDACTED]

Een tijd geleden bleek dat er intern bij het RVB misschien problemen waren met de implementatie van de leidraad. Is daar nog nieuws over? Ik blijf graag op de hoogte hoe het daar wordt opgepakt. Maar dan moet ik mij misschien vervolgens tot het RVB wenden? Ik hoor graag je bevindingen.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [Lammers, Susan](#)
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: FW: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.
Datum: maandag 20 juli 2020 12:11:38
Bijlagen: [Nieuwsbrief College van Rijkadviseurs.msg](#)

Beste Susan,

Ik hoop je voorafgaand aan het gesprek met Floris (morgen) nog meer input te kunnen geven over de agenda. Wellicht ook even bespreken in ons PO van morgenochtend? Ik zal morgen ook nog met [REDACTED] bellen.

Hieronder in elk geval voorstellen van de kant van Floris/[REDACTED]

- leidraad afstoot monumenten (implementatie), openstelling bunker SeysInquart (en officiële handeling op 3/9/20)
- militair erfgoed: samenwerking met Defensie (liggen er al afspraken met RCE?) > *bij mijn weten nog niet. Eerts volgt gesprek E&K+RCE met MinDef*
- visie Atlantikwal (stavaza) >*ik check bij* [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Daarnaast nog twee zaken

- nieuwsbrief van het CRA van 15 juli (volledigheidshalve)
- artikel in Trouw van zaterdag 18 juli met Floris over Religieus Erfgoed. Kreeg je dat al?

Groet [REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 9:28
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Beste [REDACTED]

Dat is een prima voorstel! Tot morgen, vr groet [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Verzonden: maandag 20 juli 2020 09:18
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Beste [REDACTED]

Ik heb het overleg van Floris en Susan van morgen in mijn agenda, maar heb (net gestart na vakantie) nog geen zicht op bespreekpunten. Susan (vandaag vrij) spreek ik morgenochtend.
Zullen we jouw punten aanhouden en pragmatisch met een wvttk werken?

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 8:42
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Dag [REDACTED]

Dank voor je mail. Ik verwacht dat [REDACTED], die vandaag terug is van vakantie, erbij zal zijn. Ik ben vandaag afwezig. Ik zet [REDACTED] direct even in de cc.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: donderdag 16 juli 2020 16:38
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Beste [REDACTED]

Dinsdag 21 juli staat weer een overleg tussen Susan en Floris gepland (via webex van 16-17:00).

Ik zal daarbij aansluiten. Ben jij er wellicht ook weer bij? Zie hieronder een voorstel voor bespreekpunten. Heb jij aanvullingen?

Zie verder hieronder het verslag en bespreekpunten van de vorige keer.

Hartelijke groet [REDACTED]

-leidraad afstoot monumenten (implementatie), openstelling bunker SeysInquart (en officiële handeling op 3/9/20)

-militair erfgoed: samenwerking met Defensie (liggen er al afspraken met RCE?)

-visie Atlantikwal (stavaza)

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Van: [Lammers, Susan](#)
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Re: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.
Datum: maandag 20 juli 2020 12:55:41

De leidraad heb ik nog niet gelezen, kan iemand die voor mij opzoeken?

Susan Lammers

algemeen directeur

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
 Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

[REDACTED]
[REDACTED]

E: s.lammers@cultureelerfgoed.nl

Op 20 jul. 2020 om 12:11 heeft [REDACTED]
<[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl> het volgende geschreven:

Beste Susan,

Ik hoop je voorafgaand aan het gesprek met Floris (morgen) nog meer input te kunnen geven over de agenda. Wellicht ook even bespreken in ons PO van morgenochtend? Ik zal morgen ook nog met [REDACTED] bellen.

Hieronder in elk geval voorstellen van de kant van Floris/[REDACTED]
 -leidraad afstoot monumenten (implementatie), openstelling bunker SeysInquart (en officiële handeling op 3/9/20)
 -militair erfgoed: samenwerking met Defensie (liggen er al afspraken met RCE?) > *bij mijn weten nog niet. Eerts volgt gesprek E&K+RCE met MinDef*
 -visie Atlantikwal (stavaza) >*ik check bij* [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Daarnaast nog twee zaken

- [REDACTED]
[REDACTED]

Kreeg je dat al?

Groet [REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 9:28
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Beste [REDACTED],

Dat is een prima voorstel! Tot morgen, vr groet [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]cultureelerfgoed.nl>
Verzonden: maandag 20 juli 2020 09:18
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
[REDACTED] <[REDACTED]cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Beste [REDACTED]

Ik heb het overleg van Floris en Susan van morgen in mijn agenda, maar heb (net gestart na vakantie) nog geen zicht op bespreekpunten. Susan (vandaag vrij) spreek ik morgenochtend.
Zullen we jouw punten aanhouden en pragmatisch met een wvttk werken?

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 8:42
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Dag [REDACTED]

Dank voor je mail. Ik verwacht dat [REDACTED], die vandaag terug is van vakantie, erbij zal zijn. Ik ben vandaag afwezig. Ik zet [REDACTED] direct even in de cc.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]rijksoverheid.nl]
Verzonden: donderdag 16 juli 2020 16:38
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Beste [REDACTED]

Dinsdag 21 juli staat weer een overleg tussen Susan en Floris gepland (via webex van 16-17:00). Ik zal daarbij aansluiten. Ben jij er wellicht ook weer bij? Zie hieronder een voorstel voor bespreekpunten. Heb jij aanvullingen?

Zie verder hieronder het verslag en bespreekpunten van de vorige keer.

Hartelijke groet [REDACTED]

-leidraad afstoot monumenten (implementatie), openstelling bunker SeysInquart
(en officiële handeling op 3/9/20)

-militair erfgoed: samenwerking met Defensie (liggen er al afspraken met RCE?)

-visie Atlantikwal (stavaza)

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

<mime-attachment>

Van: [REDACTED]
Aan: [Lammers, Susan](#)
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Leidraad afstoten ivm overleg met Floris
Datum: maandag 20 juli 2020 14:10:18
Bijlagen: [ingen_erfgoedthema's archeologie, militair erfgoed, herinneringserfgoed en erfgoed van na 1965.pdf](#)
[Stappenplan voor het afstootproces van monumenten.pdf](#)
[Leidraad Afstoot Monumenten.pdf](#)

Hoi Susan,

In de bijlage de leidraad Afstoten Monumenten, die op de agenda staat van het overleg morgen met Floris. In de begeleidingscie ook de RCE ([REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]). De Leidraad is ook naar de Tweede Kamer gestuurd, maar in het Erfgoeddebat is er zoals bekend niet over gesproken.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 24 juni 2020 11:27
Aan: [REDACTED] "info@federatiebehoudenhuis.nl"
 ([REDACTED]@stadsherstel.nl); [REDACTED]@valk-consult.com'; [REDACTED]
 [REDACTED] Lammers, Susan; [REDACTED]
Onderwerp: Leidraad afstoten

Beste mensen,

Zoals toegezegd hierbij de brief van onze Minister over de verkenningen en daarbij gevoegd de Leidraad afstoten die de betrokkenheid van het Atelier Rijksbouwmeester en RCE regelt bij voorgenomen vervreemding van rijksmonumenten.

Groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
 Adviseur Gebouwd Erfgoed, Afdeling Strategie & Internationaal

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

M 06 [REDACTED] T 033 421 7421 (algemeen nummer),
 [REDACTED] [cultureelerfgoed.nl](#)

Van: [redacted]
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: seys inquant bunker openstelling
Datum: maandag 20 juli 2020 14:28:03

Kende jij deze ontwikkeling, openstelling van de bunker???

Volgens mij kunnen we wel adviseren om onze DG hierbij te laten aansluiten.

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[redacted]

.....
**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
 Culture and Science**
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency
 Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46
 Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands
 .....

[redacted]
[\[redacted\]@cultureelerfgoed.nl](mailto:[redacted]@cultureelerfgoed.nl)
www.cultureelerfgoed.nl
 .....

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 10:32
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: seys inquant bunker openstelling

Goedemorgen,

Ik kreeg onderstaand verzoek van het Atelier Rijksbouwmeester en Rijksvastgoedbedrijf. RCE en RVB werken hier goed samen en Knops en MOCW hebben samen de leidraad afstoot rijksmonumenten opgesteld die met de beleidsreactie verkenningen voor de zomer naar de TK is gegaan. Als SBZK hierbij is, lijkt het me prima als MOCW ook aansluit.

Hoe staan jullie hier tegenover?

Ik zet [redacted] in de cc, hij is vanuit de RCE op de hoogte en misschien ziet hij nog een belangrijke reden om dit wel/ niet te doen.

Ik hoor graag van jullie en vast bedankt,

[redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 10:15
Aan: [redacted]
Onderwerp: seys inquant bunker openstelling

Beste [redacted]

Een paar RVB-collega's zijn bezig met de openstelling van de SeyssInquart bunker in Wassenaar. Nu zal er op donderdag (ochtend) 3 september a.s. een officiële openstelling van de Seys Inquartbunker worden georganiseerd.

Naast de pers is het plan om een aantal hoogwaardigheidsbekleders daarvoor uitnodigen. Het ziet ernaar uit dat de DG, een gedeputeerde en een wethouder (Wassenaar) aanwezig zullen zijn. De lijn naar Staatssecretaris Knops is ook uitgezet.

Is het een idee om ook de minister of DG van OC&W hiervoor uit te nodigen? Wat vind jij? Het is waarschijnlijk wel kort dag. Hoe zouden we dit aan moeten vliegen? Hoor graag, bedankt alvast voor je reactie [REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.
Datum: dinsdag 21 juli 2020 8:02:58

Dag [REDACTED],

Nog even over de leidraad: er was een hickup bij het RVB met het aanhaken van RCE. Zij wilden dit doen via het Atelier (want de RCE werkt niet in hun interne systeem). [REDACTED] en ik zijn daar niet akkoord mee gegaan, zo vinden wij. Het RVB moet bewust de RCE inschakelen en dat niet overlaten aan het Atelier. Ik heb nog geen terugkoppeling van [REDACTED] gehad of dat nu gelukt is om het in de procedures (van het RVB) te verwerken.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 9:18
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Beste [REDACTED]

Ik heb het overleg van Floris en Susan van morgen in mijn agenda, maar heb (net gestart na vakantie) nog geen zicht op bespreekpunten. Susan (vandaag vrij) spreek ik morgenochtend. Zullen we jouw punten aanhouden en pragmatisch met een wvttk werken?

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 8:42
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Dag [REDACTED]

Dank voor je mail. Ik verwacht dat [REDACTED], die vandaag terug is van vakantie, erbij zal zijn. Ik ben vandaag afwezig. Ik zet [REDACTED] direct even in de cc.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: donderdag 16 juli 2020 16:38
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Beste [REDACTED]

Dinsdag 21 juli staat weer een overleg tussen Susan en Floris gepland (via webex van 16-17:00). Ik zal daarbij aansluiten. Ben jij er wellicht ook weer bij? Zie hieronder een voorstel voor bespreekpunten. Heb jij aanvullingen?

Zie verder hieronder het verslag en bespreekpunten van de vorige keer.

Hartelijke groet [REDACTED]

-leidraad afstoot monumenten (implementatie), openstelling bunker SeysInquart (en officiële handeling op 3/9/20)

-militair erfgoed: samenwerking met Defensie (liggen er al afspraken met RCE?)

-visie Atlantikwal (stavaza)

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

Verzonden: vrijdag 20 december 2019 12:38

Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: RE: kort verslag

Dag [REDACTED]

Dank voor je mail en de interessante bijlage en de vraag aan ons. Ik ga hem lezen en vraag ook [REDACTED] en [REDACTED] om hun reactie.

Wanneer wil je die graag hebben? 13 januari, is dat tijdig genoeg (voor de meesten hier is de vakantie al begonnen)? Of is eerder noodzakelijk?

Even voor mijn begrip: spar je ook met EenK over de brief of is de vraag vooralsnog even aan de RCE?

Hieronder mijn aantekeningen, die (gelukkig!) in hoge mate overeenkomen met jouw punten. Jij hebt de acties al sterker benoemd (die waren mij nog niet heel duidelijk). Bij verkenningen en wvttk was ik nog wat uitgebreider.

[REDACTED]

[REDACTED]

Verkenningen

- Leidraad afstoting monumentaal rijksbezit: toezegging van Minister van OCW aan Tweede kamer in het kader van roering rond bunker Seyss-Inquart. Atelier Rijksbouwmeester heeft opdracht gekregen van EenK en werkt er samen met RVB aan. RCE zit ook in begeleidingscommissie. Oplevering in het voorjaar van 2020.
- Er is bij het Atelier Rijksbouwmeester grote belangstelling voor de Atlantikwall en over de cross over erfgoedwaarde en kunstzinnige vormgeving. Er is een gesprek geweest met Raaf over een mogelijk project. Er ligt al veel materiaal in het kader van de Visie Erfgoed en Ruimte. Kees van Leeuwen (genomineerde Monumententalent 2018) bezit grote expertise op het thema.
- 13 januari spreken EenK en RCE verder over het vervolg op de verkenningen.

W.v.t.t.k.

[REDACTED]

Met vriendelijke groet, fijne dagen en goede wensen alvast!

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Bezoek: Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort | Post: Postbus 1600 | 3800 BP Amersfoort

M 06 [redacted] **T 033 421 7421** (algemeen nummer),
[redacted] cultureelerfgoed.nl

Verzonden: donderdag 19 december 2019 16:28

Aan: [REDACTED]
Onderwerp: kort verslag

Hoi

Het was wat hectisch gisteren, maar toch nuttig je gesproken te hebben.

Als aandacht/actiepunten heb ik genoteerd:

-De kamerbrief over WOII-erfgoed en de verkenning van de RCE. Floris ziet mogelijkheden om op het onderwerp Atlantikwall, waarvoor in de Kamerbrief van nov 2019 om een samenhangende, internationale visie wordt gevraagd, ontwerp in te zetten. Zodat deze belangrijke linie een verbeelding krijgt. Floris is al benaderd door een partij met een idee. Wellicht kunnen RCE-RBM op dit onderwerp samenwerken, zoals ook bij de kerkenvisie gebeurt, en een eerste aanzet voor visie-vorming leveren? Susan geeft aan dat er een uitgebreide studie ligt en noemt Kees van Leeuwen als belangrijk deskundige op dit terrein. Er was onvoldoende tijd dit onderwerp verder te verkennen. Onderwerp blijft op de agenda. Daarnaast benoemt de Verkenning militair erfgoed het verlies van de historische gelaagdheid van militaire en kazerneterreinen. Hierover gaat Floris in gesprek met Defensie. Onderzoeken wat RCE-ARBM op dit dossier voor elkaar kunnen betekenen.

-Afstoot leidraad monumenten. Hieraan wordt gewerkt. RCE zit in de begeleidingsgroep met OCW en RVB.

Heb jij nog aanvullingen op het bovenstaande?

Hartelijke groet en fijne feestdagen!

Met vriendelijke groet,

sr. adviseur Monumenten Atelier Rijksbouwmeester

.....
Atelier Rijksbouwmeester

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag

Postbus 16169 | 2500 BD | Den Haag
.....

M 06 [REDACTED]

[REDACTED] rijksoverheid.nl

www.rijksvastgoedbedrijf.nl

werkdagen: ma, di, do, vrij

Wilt u op de hoogte blijven van het nieuws van het College van Rijksadviseurs? Meld u dan online aan voor de [nieuwsbrief](#).

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 23 juli 2020 11:55
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: seys in quart bunker openstelling 3 september

Hoi [REDACTED],

MOCW heeft door RVB een leidraad afstoot Rijksmonumenten laten maken en SBZK heeft beloofd die te omarmen en toe te passen. Dat is ook naar de kamer gecommuniceerd. Bedoeling is uit te stralen dat ze beiden het beste voorhebben met dergelijk af te stoten rijksmonumenten en er door de leidraad op te stellen ook actief toepassing aan willen geven. Ik vind het ook best zwaar, misschien kunnen we het af laten hangen van of SBZK ook komt en anders de DG vragen? DG van RVB zal aanwezig zijn iig en dus ook de gedeputeerde van Z-H en wethouder van Den Haag.

Groeten,
 [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 23 juli 2020 10:33
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: seys in quart bunker openstelling 3 september

Ha, ik zie in de agenda geen grote belemmeringen voor nu.

Wat zou de boodschap zijn vanuit MOCW? Lijkt me dat MOCW daar wel met een helder verhaal moet staan, zeker als ook Stas Knops er bij is. Twee kabinetsleden is best een zware delegatie (understatement).

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Publieke optredens, werkbezoeken en evenementen bewindslieden OCW

Directie Communicatie

[REDACTED] (bgg graag sms)
 [REDACTED] [@minocw.nl](mailto:[REDACTED]@minocw.nl)

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 23 juli 2020 9:44
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: seys in quart bunker openstelling

Hoi,

Ook de RCE staat achter de aanwezigheid van MOCW (of DGCM) bij een openstelling van de bunker van Seyss Inquart op 3 september a.s. Is dit überhaupt een mogelijkheid?

Ik hoor graag nog even en bedankt!

[Redacted]

Van: [Redacted]

Verzonden: woensdag 22 juli 2020 16:51

Aan: [Redacted]

Onderwerp: RE: seys inquart bunker openstelling

Dag [Redacted]

Als RCE zijn we heel blij met dit initiatief van het RVB. In het proces rond de verkoop van de bunker hebben we steeds goed samengewerkt met onze collega's van het RVB. Dus prima als M of DGCM daar bij kan zijn.

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[Redacted]

.....
**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
Culture and Science**

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46

Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands

.....
T [Redacted]

[Redacted]

cultureelerfgoed.nl

www.cultureelerfgoed.nl

.....

Van: [Redacted]

Verzonden: maandag 20 juli 2020 10:32

Aan: [Redacted]

CC: [Redacted]

Onderwerp: FW: seys inquart bunker openstelling

Goedemorgen,

Ik kreeg onderstaand verzoek van het Atelier Rijksbouwmeester en Rijksvastgoedbedrijf. RCE en RVB werken hier goed samen en Knops en MOCW hebben samen de leidraad afstoot rijksmonumenten opgesteld die met de beleidsreactie verkenningen voor de zomer naar de TK is gegaan. Als SBZK hierbij is, lijkt het me prima als MOCW ook aansluit.

Hoe staan jullie hier tegenover?

Ik zet [Redacted] [Redacted] in de cc, hij is vanuit de RCE op de hoogte en misschien ziet hij nog een belangrijke reden om dit wel/ niet te doen.

Ik hoor graag van jullie en vast bedankt,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 10:15
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: seys inquant bunker openstelling

Beste [REDACTED]

Een paar RVB-collega's zijn bezig met de openstelling van de SeyssInquant bunker in Wassenaar. Nu zal er op donderdag (ochtend) 3 september a.s. een officiële openstelling van de Seys Inquantbunker worden georganiseerd.

Naast de pers is het plan om een aantal hoogwaardigheidsbekleders daarvoor uitnodigen. Het ziet ernaar uit dat de DG, een gedeputeerde en een wethouder (Wassenaar) aanwezig zullen zijn. De lijn naar Staatssecretaris Knops is ook uitgezet.

Is het een idee om ook de minister of DG van OC&W hiervoor uit te nodigen? Wat vind jij? Het is waarschijnlijk wel kort dag. Hoe zouden we dit aan moeten vliegen? Hoor graag, bedankt alvast voor je reactie [REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.
Datum: donderdag 23 juli 2020 16:49:47

Beste [REDACTED]

Ik heb een paar zaken meegeschreven tijdens het overleg van Floris en Susan van 21 juli, bij wijze van actielijst. Kan je even kijken of je aanvullingen hebt?

Groet, [REDACTED]

--

[REDACTED]

Leidraad afstoten

- CRA is gestart met implementatie bij RVB.
- CRA signaleert dat erfgoed/monumenten nog niet breed als kans op kwaliteit wordt gezien; vergt nog aardig wat inzet. RCE geeft aan te willen bijdragen, op aangeven van CRA. CRA signaleert dat gebruikers veel zeggenschap hebben. Monumentenpaspoort bij een gebruikersovereenkomst zou wellicht kunnen helpen.

Militair erfgoed

- OCW (RCE en E&K) treden in overleg met Defensie voor verder samenwerking (zie kamerbrief n.a.v. verkenningen). Zal na de zomer volgen. CRA blijft graag geïnformeerd, mede omdat veel kazernes komende periode aangepakt worden. Belangrijk om uit te wisselen met wie afspraken gemaakt (kunnen) worden.
- aandacht voor situatie van rol bevoegd gezag (vergunningsstelsel) bij eigendom van Defensie. Wordt erfgoed altijd goed afgewogen?
- openstelling Seyss-Inquartbunker op 3 september. Happening voor klein gezelschap. Projectleider bij RVB is [REDACTED].

Atlantikwall

- RCE gaat starten met visie Atlantikwall (opdracht Kamerbrief november 2019 over erfgoed uit WO2). Gedachten gaan uit naar biografie, gekoppeld met analyse borging in ruimtelijke plannen, aandacht voor draagvlak (citizen science, kunstuitingen) en een internationale vergelijking. RCE rondt in september plan van aanpak af en treedt dan in overleg met partners als andere overheden. Ook met CRA.

[REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 20 juli 2020 9:18
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: overleg Susan - Floris op 21 juli a.s.

Beste [REDACTED]

Ik heb het overleg van Floris en Susan van morgen in mijn agenda, maar heb (net gestart na vakantie) nog geen zicht op bespreekpunten. Susan (vandaag vrij) spreek ik morgenochtend. Zullen we jouw punten aanhouden en pragmatisch met een wvttk werken?

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Datum: dinsdag 4 augustus 2020 13:26:41
Bijlagen: [image004.png](#)
[image005.png](#)
[image006.png](#)
[image008.png](#)
[image009.png](#)
[image010.png](#)

Beste allen,

Ik hoop ook dat het goed gaat met iedereen en dat er ondanks de corona optimaal van vakanties wordt genoten. Goed om af te stemmen alvorens een inhoudelijke reactie te sturen naar Stichting WO2 sporen.

Wat ik heb begrepen is dat naar aanleiding van het AO van 22 april 2020 (vanwege Covid-19 een schriftelijk overleg) twee partijen de vraag hebben gesteld of de Leidraad Afstoot Monumenten er inmiddels was, terwijl de Leidraad bij de stukken zat. Zij zijn daarop geattendeerd en daarna zijn er bij mijn weten geen aanvullende vragen meer gesteld.

[REDACTED] zou jij ons een update kunnen geven? En wat daarover naar de buitenwacht is/kan worden gecommuniceerd, zodat de maatschappelijke ongerustheid omtrent de verkoop van de bunker van Seyss-Inquart kan worden weggenomen?

Alvast dank!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
 Adviseur cultuurhistorisch onderzoek

Sectie Monumenten en Kunst
Afdeling Expertisecentrum Techniek
Directie Vastgoedbeheer
Rijksvastgoedbedrijf
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag
 Postbus 20952 | 2500 EZ | Den Haag

M 06 [REDACTED]
 @ [REDACTED] rijksoverheid.nl
 W www.rijksvastgoedbedrijf.nl

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving.

Werkdagen: ma-di-do-vr

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Verzonden: dinsdag 4 augustus 2020 09:40
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 [REDACTED]@minocw.nl ([REDACTED]@minocw.nl) <[REDACTED]@minocw.nl>; [REDACTED] -
 [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>

CC: [redacted]@rijksoverheid.nl; [redacted]
<[redacted]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Urgentie: Hoog

Allen,

Hoe gaat het met jullie? Ik hoop goed ondanks alle coronaperikelen!

Graag leg ik jullie onderstaande vraag voor van collega [redacted] over de Leidraad en de verkoop van de Seyss Inquart bunker. Stichting WO2 sporen stelt dat de minister OCW nog vragen heeft te beantwoorden (zie mail hieronder) . Ik neem aan dat de Stichting met de schriftelijk informatie doelt op de brief van april 2020. Om misverstanden of vervelende discussies te voorkomen lijkt het me zinvol de reactie even samen af te stemmen. Willen jullie meedenken?

Alvast dank.

M vr gr [redacted]

Van: [redacted]@rijksoverheid.nl>

Verzonden: maandag 3 augustus 2020 20:45

Aan: [redacted] <[redacted]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker

Urgentie: Hoog

Beste [redacted]

Mag ik jullie onderstaand bericht even voorleggen?

De stichting WO2 Sporen heeft het over dat de Kamer de Leidraad afstoot monumenten nog niet definitief heeft goedgekeurd en dat de minister nog enkele vragen dient te beantwoorden.

Wij waren en zijn in de veronderstelling dat met het verschijnen van de Leidraad we definitief verder kunnen gaan met onze verkoop activiteiten omtrent de Seyss-Inquart bunker. Ik ben daarom benieuwd naar jouw reactie op onderstaand bericht. De Leidraad kan ik uiteraard toesturen.

Ik zie je reactie graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: Info Stichting WO2 Sporen <info@wo2sporen.eu>

Datum: maandag 03 aug. 2020 5:38 PM

Aan: [redacted]@rijksoverheid.nl>

Onderwerp: Toekomst Seyss Inquart Bunker

Geachte [redacted],

Met enige verbazing hebben wij de onderstaande email ontvangen van "De Wijde Blik. Er is schijnbaar nu toch doorgewerkt aan een concept nota van uitgangspunten. Dit ondanks het feit dat de Tweede Kamer nog een Algemeen Overleg Erfgoed op de agenda heeft staan m.b.t. de visie en het actieplan erfgoed van Minister van Engelshoven. Deze is voor zover wij weten vanwege Covid-19 niet doorgegaan.

Visie Erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog

32820-321 - Brief regering d.d. 05-11-2019

minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, I.K. van Engelshoven - Visie Erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog

Voorstel: Betrokken bij het wetgevingsoverleg van 18 november jl. inzake de OCW-begroting, onderdeel Cultuur.

Stand van zaken moties en toezeggingen met betrekking tot cultuur

32820-323 - Brief regering d.d. 11-11-2019

minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, I.K. van Engelshoven - Stand van zaken moties en toezeggingen met betrekking tot cultuur

Voorstel: Betrokken bij het wetgevingsoverleg Cultuur van 18 november jl.

Wij vinden het communicatief zeer onverstandig en prematuur dat er nu wederom een nieuw communicatie bureau met de bewoners in gesprek gaat voordat de Tweede Kamer zijn definitieve zegen heeft gegeven over de visie en het actieplan van Minister van Engelshoven en de leidraad van de rijksbouwmeester. De Tweede Kamer is uitsluitend schriftelijk geïnformeerd en volgens ons zijn de vragen aan de Minister nog niet beantwoord. Ik verzoek je vriendelijk ons het leidraad van de rijksbouwmeester toe te zenden.

Los van het bovenstaande zijn wij van mening dat er ook een speciale rondleiding voor geïnteresseerde Tweede Kamerleden gepast is.

Met vriendelijke groet,

■■■■ ■■■■

Voorzitter

Centrum voor informatie, educatie en documentatie

www.wo2sporen.eu

info@wo2sporen.eu

Wingerd 208

2496 VK Den Haag

Tel. +31 6 ■■■■

“Omdat de directe getuigen er straks niet meer zijn ....”

Stichting WO2 Sporen heeft een Culturele ANBI-status en is partner van Oorlogsbronnen, de Oorlogsgravenstichting en de Arolsen Archives.

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 3 augustus 2020 12:15
Aan: info@wo2sporen.eu
CC: [REDACTED]
Onderwerp: S.I. Bunker openstelling

Geachte heer/mevrouw,

Aan de Van Brienenlaan te Wassenaar (bij de hoek Wassenaarseweg – Th. Schwartzestraat Den Haag) ligt de zogeheten S.I. Bunker, een bijzondere bunker die in de Tweede Wereldoorlog door de bezetter is gebouwd voor Seyss Inquart. In het kader van 75 jaar Bevrijding stelt het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) deze bunker in de maanden september en oktober op zaterdagen open voor publiek. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft ons gevraagd hen te ondersteunen bij de communicatie en participatie met belanghebbenden in het licht van de voorgenomen verkoop van de bunker. Het leek ons passend om de Stichting WO2 Sporen op de hoogte te houden van de ontwikkelingen. Daarom zijn we zo vrij u hierbij te informeren dat vandaag bijgaande brief wordt verspreid in de buurt Uilennest. Op de eerste zaterdag van september geeft het Rijksvastgoedbedrijf voorrang aan een beperkte groep direct omwonenden (zij ontvingen een iets aangepaste brief), op alle andere zaterdagen in september (en als reserve de zaterdagen in oktober) kan iedereen zich aanmelden.

Zoals u in de brief kunt lezen, worden er ná de openstelling van de bunker een of meerdere informatieavonden georganiseerd voor omwonenden en andere belanghebbenden over de toekomst van de bunker. Leidraad daarbij is de Nota van Uitgangspunten die tegen die tijd in concept klaar zal zijn. Deze wordt voorafgaand aan de informatieavond(en) openbaar gemaakt. Uiteraard zullen we ook uw organisatie dan weer informeren.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
De Wijde Blik

Woensdag is mijn vrije dag

De Wijde Blik
Louis Couperusplein 2, 2514 HP Den Haag
Zocherstraat 42-1, 1054 LZ Amsterdam
070 762 04 06 / 020 523 50 90
[REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Datum: dinsdag 1 september 2020 11:48:48
Bijlagen: [image003.png](#)
[image004.png](#)
[image005.png](#)
[image007.png](#)
[image008.png](#)
[image009.png](#)

Nee

Dit is nieuw voor mij.

Geen idee wat voor vragen we nog zouden moeten beantwoorden aan TK.

In ieder geval heeft Leidraad geen expliciete goedkeuring van TK (het is geen wet)

[REDACTED]

Met vriendelijke groet, / With kind regards,

[REDACTED]

.....
**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education,
 Culture and Science**

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.46

Postbus 1600 / P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands
 .....

[REDACTED]

[cultureelerfgoed.nl](#)
[www.cultureelerfgoed.nl](#)
 .....

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 1 september 2020 11:28
Aan: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Dag allemaal,

Ik had deze mail nog niet gezien (ben nog bezig met het doorakkeren....). Nu dus wel. Ik heb geen weet van RCE-collega's die hierover benaderd zijn. [REDACTED]

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 1 september 2020 11:24
Aan: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Dag allemaal,

Ik heb onderstaande mail vanuit RVB begin van de vakantie binnengekregen. Is [REDACTED] bij iemand van jullie terecht gekomen, bij [REDACTED] iig niet? Anders mail ik haar met de vraag hoe dit verder is verlopen.

Groeten,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 31 augustus 2020 14:44
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Urgentie: Hoog

Hoi,

[REDACTED] van RVB heeft me helemaal aan het begin van mijn vakantie dit gestuurd. Heb jij dit via via binnengekregen?

Groeten,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] [REDACTED]@Rijksoverheid.nl]
Verzonden: dinsdag 4 augustus 2020 9:40
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Urgentie: Hoog

Allen,

Hoe gaat het met jullie? Ik hoop goed ondanks alle coronaperikelen!

Graag leg ik jullie onderstaande vraag voor van collega [REDACTED] over de Leidraad en de verkoop van de Seyss Inquart bunker. Stichting WO2 sporen stelt dat de minister OCW nog vragen heeft te beantwoorden (zie mail hieronder) . Ik neem aan dat de Stichting met de schriftelijk informatie doelt op de brief van april 2020. Om misverstanden of vervelende discussies te voorkomen lijkt het me zinvol de reactie even samen af te stemmen. Willen jullie meedenken?

Alvast dank.

M vr gr [REDACTED]

Van: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Verzonden: maandag 3 augustus 2020 20:45
Aan: [REDACTED]@Rijksoverheid.nl>
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker
Urgentie: Hoog

Beste [REDACTED],

Mag ik jullie onderstaand bericht even voorleggen?
De stichting WO2 Sporen heeft het over dat de Kamer de Leidraad afstoot monumenten nog niet definitief heeft goedgekeurd en dat de minister nog enkele vragen dient te beantwoorden.

Wij waren en zijn in de veronderstelling dat met het verschijnen van de Leidraad we definitief verder kunnen gaan met onze verkoop activiteiten omtrent de Seyss-Inquart bunker. Ik ben daarom benieuwd naar jouw reactie op onderstaand bericht. De Leidraad kan ik uiteraard toesturen.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Datum: dinsdag 1 september 2020 12:56:29
Bijlagen: [image004.png](#)
[image005.png](#)
[image006.png](#)
[image008.png](#)
[image009.png](#)
[image010.png](#)

Hoi [REDACTED]

Hier alles goed, gisteren teruggekomen van een lange heerlijke vakantie. Ik vond je mail die aan het begin van mijn vakantie is binnen gekomen. Weet jij of er hierna nog iets gebeurd? Het debat over erfgoed is inderdaad vervallen vanwege Covid19 maar er heeft een schriftelijke vragenronde met antwoorden plaatsgevonden. De leidraad is daarmee meegezonden, desondanks vroeg de TK naar de leidraad (waren ook wel veel stukken alles bij elkaar). Antwoord was simpel, die heeft u ontvangen. Daarna zijn er geen vragen meer gesteld.

TK hoeft iit wat Sporen WOII zegt, de leidraad ook helemaal niet vast te stellen natuurlijk.

Groeten!

[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: dinsdag 4 augustus 2020 9:40
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Urgentie: Hoog

Allen,

Hoe gaat het met jullie? Ik hoop goed ondanks alle coronaperikelen!

Graag leg ik jullie onderstaande vraag voor van collega [REDACTED] over de Leidraad en de verkoop van de Seyss Inquart bunker. Stichting WO2 sporen stelt dat de minister OCW nog vragen heeft te beantwoorden (zie mail hieronder) . Ik neem aan dat de Stichting met de schriftelijk informatie doelt op de brief van april 2020. Om misverstanden of vervelende discussies te voorkomen lijkt het me zinvol de reactie even samen af te stemmen. Willen jullie meedenken?

Alvast dank.

M vr gr [REDACTED]

Van: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Verzonden: maandag 3 augustus 2020 20:45
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker
Urgentie: Hoog

Beste [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Vraagje Leidraad Afstoting Monumenten en si-bunker
Datum: dinsdag 1 september 2020 15:20:23

Dag beiden,

@ [REDACTED]
 Collega [REDACTED] vraagt of er nog zaken spelen rondom De Bunker in Wassenaar, omdat deze donderdag bezocht wordt tijdens de erfgoeddag. Ben jij daarvan op de hoogte of een andere collega van de Regio? Ik heb hier geen informatie over.

@ [REDACTED]
 De Leidraad is eind van het voorjaar naar de Kamer gegaan, ter informatie. Bij een externe partij (Stichting WO II-sporen) lijkt nog de indruk te bestaan dat de Kamer zich over de Leidraad gaat uitspreken, maar dat is het niet geval. EenK zal dit afhandelen.

Het RVB zal de Leidraad nu in zijn procedures verankeren. Zij hebben hierover overleg met het Atelier Rijksbouwmeester. Voor de vakantie was dit nog niet helemaal geregeld. Ik heb nog geen terugkoppeling over de laatste stand van zaken (maar ben vandaag weer begonnen).

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 1 september 2020 14:22
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Vraagje Leidraad Afstoting Monumenten en si-bunker

Hoi [REDACTED]

Donderdag zijn we vanwege de rce-middag op bezoek bij de Seyss-Inquart Bunker. Zijn er vanuit de Leidraad Afstoting M, waaraan jij meewerkte, nog tips en gevoeligheden rondom de voorwaarden van verkoop van de bunker die goed zijn voor mij, en Susan om vantevoren te weten?

Is de relatie met rvb nu stuk beter? En wat is er met de protestbrief tegen de verkoop gedaan? Kwam er een antwoord op van 'het rijk'?

Hoor het graag.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED] afdeling Strategie en Internationaal
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap / Ministry of Education, Culture and Science;
 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Cultural Heritage Agency of the Netherlands

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.40
 Postbus 1600 | P.O. Box 1600 | 3800 BP | Amersfoort | The Netherlands

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]; [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Datum: dinsdag 1 september 2020 13:51:24
Bijlagen: [image001.gif](#)
[image002.gif](#)
[image003.png](#)
[image004.png](#)
[image005.png](#)
[image006.jpg](#)
[image007.png](#)
[image008.png](#)
[image009.png](#)

Ja, ik heb in dat kader nog een mail gestuurd. [REDACTED] is nu weg (afwezigheidsmelder) maar de mail is ook naar [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED] dus hoop dat ze snel antwoorden en anders mail ik ze weer. Ze hebben binnen OCW iig met niemand meer contact opgenomen.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 1 september 2020 11:50
Aan: [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Voor mij ook.

Maar donderdag is daar dus wel een oploopje.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 1 september 2020 11:24
Aan: [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Dag allemaal,

Ik heb onderstaande mail vanuit RVB begin van de vakantie binnengekregen. Is [REDACTED] bij iemand van jullie terecht gekomen, bij [REDACTED] iig niet? Anders mail ik haar met de vraag hoe dit verder is verlopen.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 31 augustus 2020 14:44
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Urgentie: Hoog

Hoi,

[REDACTED] van RVB heeft me helemaal aan het begin van mijn vakantie dit gestuurd. Heb jij dit via via binnengekregen?

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 3 september 2020 8:33
Aan: [REDACTED] - [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Ha [REDACTED]

Bedankt en de reactie svp ook naar [REDACTED] sturen. Ik ben er vandaag niet bij helaas.
Maar OCW is met de RCE vertegenwoordigd.

Groeten en veel plezier straks,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] [mailto:[REDACTED]@rijksoverheid.nl]
Verzonden: donderdag 3 september 2020 6:52
Aan: [REDACTED] - [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Beste [REDACTED]

Er is een antwoord uitgegaan in de trant van hoe jij het ook beschrijft in je mail.
@ [REDACTED] heb jij de reactie aan Sporen WOII paraat? En zou je die naar [REDACTED] kunnen sturen?
Bedankt, zie jullie bij de bunker! [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minocw.nl>
Verzonden: woensdag 2 september 2020 14:38
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@rijksoverheid.nl>; [REDACTED] - [REDACTED]
[REDACTED] <[REDACTED]@Rijksoverheid.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl>
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Ha [REDACTED]

[REDACTED] is met vakantie, weten jullie hoe onderstaande is afgelopen? Dit ivm het
evenementje dat morgen plaatsvindt en waar de directeur RCE bij aanwezig is.

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 1 september 2020 12:56
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Hoi [redacted],

Hier alles goed, gisteren teruggekomen van een lange heerlijke vakantie. Ik vond je mail die aan het begin van mijn vakantie is binnen gekomen. Weet jij of er hierna nog iets gebeurd? Het debat over erfgoed is inderdaad vervallen vanwege Covid19 maar er heeft een schriftelijke vragenronde met antwoorden plaatsgevonden. De leidraad is daarmee meegezonden, desondanks vroeg de TK naar de leidraad (waren ook wel veel stukken alles bij elkaar). Antwoord was simpel, die heeft u ontvangen. Daarna zijn er geen vragen meer gesteld.

TK hoeft iit wat Sporen WOII zegt, de leidraad ook helemaal niet vast te stellen natuurlijk.

Groeten!
[redacted]

Van: [redacted] [@Rijksoverheid.nl](mailto:[redacted]@Rijksoverheid.nl)]
Verzonden: dinsdag 4 augustus 2020 9:40
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Urgentie: Hoog

Allen,

Hoe gaat het met jullie? Ik hoop goed ondanks alle coronaperikelen!

Graag leg ik jullie onderstaande vraag voor van collega [redacted] over de Leidraad en de verkoop van de Seyss Inquart bunker. Stichting WO2 sporen stelt dat de minister OCW nog vragen heeft te beantwoorden (zie mail hieronder) . Ik neem aan dat de Stichting met de schriftelijk informatie doelt op de brief van april 2020. Om misverstanden of vervelende discussies te voorkomen lijkt het me zinvol de reactie even samen af te stemmen. Willen jullie meedenken?

Alvast dank.

M vr gr [redacted]

Van: [redacted] [<\[redacted\]@rijksoverheid.nl>](mailto:[redacted]@rijksoverheid.nl)
Verzonden: maandag 3 augustus 2020 20:45
Aan: [redacted] [<\[redacted\]@Rijksoverheid.nl>](mailto:[redacted]@Rijksoverheid.nl)
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker
Urgentie: Hoog

Beste [redacted],

Mag ik jullie onderstaand bericht even voorleggen?

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: SI Bunker Wassenaar
Datum: donderdag 3 september 2020 10:22:17
Bijlagen: [image001.jpg](#)
[Bijlage 1 reactie erfgoed cultuur en groen Reactie concept 3.0. 31-8-2020 opm \[REDACTED\].docx](#)
[200902_Bunker_Seyss-Inquart_wassenaar_NvU-gecomprimeerd.pdf](#)

Beste [REDACTED],

We hebben net telefonisch contact gehad. Ik ben collega van [REDACTED]/RVB, [REDACTED] en [REDACTED]/ARb en ik vervang [REDACTED]/RVB bij het project SI Bunker.

Inmiddels ben ik bezig met het aanpassen van NvU (conceptversie 3.2), waarin ik de laatste opmerkingen van de gemeente Wassenaar en ARb heb verwerkt. De laatste versie kan je in de bijlage treffen. Oranje tekst betreft de laatste aanpassingen.

Ik stuur de NvU mee zodat je het kan bekijken en eventueel je opmerkingen maken. Aangezien we nog niet alle opmerkingen van de gemeente Wassenaar hebben verwerkt, leek het [REDACTED] goed om de volgende week een webex meeting te organiseren waar we nog een keer kritisch er naar kunnen kijken met ze allen. Een van de doelen is een gesprek aangaan over de punten waar we nog 100% eens zijn.

In de bijlage tref je de laatste versie van NvU en de laatst gestuurde opmerkingen van de gemeente Wassenaar met mijn opmerkingen in het blauw. Geel gemarkeerde opmerkingen zijn nog niet doorgevoerd, dat zijn punten die we graag tijdens de webex vergaderingen gaan bespreken.

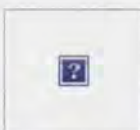
Iedereen is nu druk en agenda's zijn redelijk vol de aankomende week. [REDACTED] van de gemeente Wassenaar is nog deze week met het vakantie.

Ik probeer nu even afstemmen met secretariaat van de gemeente Wassenaar over beschikbaarheid van [REDACTED] en ik neem contact op met [REDACTED] en [REDACTED]. Daarna bel ik u terug.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Architect

Directie Transacties & Projecten Rijksvastgoedbedrijf
Afdeling Architectuur & Techniek
Korte Voorhout 7 | 2511 CW | Den Haag |
Postbus 20952 | 2500 EZ | Den Haag

Mobiel: 0 [REDACTED]
E-mail: [REDACTED]@rijksoverheid.nl
<http://www.rijksvastgoedbedrijf.nl>

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad
Datum: donderdag 3 september 2020 14:19:20
Bijlagen: [image003.png](#)
[image004.png](#)
[image005.png](#)
[image007.png](#)
[image008.png](#)
[image009.png](#)

Hoi [REDACTED]

Hoe is het met je? Ben je augustus goed doorgekomen (net zoals ik)? Ben benieuwd naar je verhalen. Hopelijk is er binnenkort even tijd om bij te kletsen.

Ondertussen worstelen wij onze mails door, zo stel ik me ook bij jou voor. Ik ben er bijna.

Misschien komen zaken vanmiddag aan bod, anders op een later moment:

- Bunker SI en Leidraad

- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 1 september 2020 13:51
Aan: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Ja, ik heb in dat kader nog een mail gestuurd. [REDACTED] is nu weg (afwezigheidsmelder) maar de mail is ook naar [REDACTED] en [REDACTED] dus hoop dat ze snel antwoorden en anders mail ik ze weer. Ze hebben binnen OCW iig met niemand meer contact opgenomen.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 1 september 2020 11:50
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Voor mij ook.

Maar donderdag is daar dus wel een oploopje.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 1 september 2020 11:24
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Toekomst Seyss Inquart Bunker/ Leidraad

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

TER BESLUITVORMING

Aan: MOCW

Erfgoed en Kunsten

Van

Datum

19 juni 2018

Referentie

1377580

Bijlagen

1

Kopie voor

RCE/

Reeds afgestemd met

RCE

Aantal pagina's

4

nota

verkoop bunker Seyss-Inquart door RVB

Paraaf EenK

Datum

Paraaf DGCM

Datum

Aanleiding

Door het Tweede Kamer lid Laan-Geselschap (VVD) zijn aan u en aan de Staatssecretaris van BZK kamervragen (2018Z11498) gesteld naar aanleiding van het nieuwsbericht 'Wie koopt bunker van nazi-topman Seyss-Inquart?' in Eenvandaag van 9 juni jl.

Kernpunten

- De vragen hebben betrekking op de verkoop van de bunker van Seyss-Inquart gelegen op het landgoed Clingendael (rijksmonument).
- Het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) is eigenaar van het object en de meeste vragen richten zich op de aspecten van het eigenaarschap zoals verkoop en beheer waarbij tevens aandacht wordt gevraagd voor de cultuurhistorische waarden.
- De antwoorden zijn opgesteld door het RVB en met OCW/ EenK en RCE afgestemd.
- In het kader van de voorgenomen verkoop heeft de RVB uitgebreid contact gehad en overlegd met de RCE én met de gemeente Wassenaar. Er is een gezamenlijke Nota van Uitgangspunten geschreven die uiteindelijk door de gemeente wordt vastgesteld waarin uitgebreid wordt ingegaan op de cultuurhistorische waarden. Daarmee zijn de waarden voor OCW voldoende geborgd.

Gevraagd besluit: stemt u in met bijgevoegde beantwoording van de kamervragen door de staatssecretaris mede namens u.

Toelichting

Er is vorige week al een meer algemene mondelinge vraag over hetzelfde onderwerp en van hetzelfde kamerlid Laan-Geselschap (VVD) ~~gesteld~~. Het
aangekondigd.

voorbereide antwoord was afgestemd met RVB. De schriftelijke vragen die nu voorliggen hebben vooral betrekking op het eigenaarschap en beheer van het monument. De beantwoording is in lijn met de antwoorden van vorige week.

Datum
19 juni 2018

**Bijlage antwoorden schriftelijke kamervragen door BZK/ RVB iom OCW
2018Z11498**

Datum
19 juni 2018

Vragen van het lid Laan-Geselschap (VVD) aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het bericht 'Wie koopt bunker van nazi-topman Seyss-Inquart?' (ingezonden 15 juni 2018).

1.

Bent u bekend met het bericht 'Wie koopt bunker van nazi-topman Seyss-Inquart?'

Antwoord

Ja.

2.

Onderschrijft u de cultuur-historische waarde van het rijksmonument de Julianabunker oftewel de Commandobunker Seyss-Inquart? Zo nee, waarom niet?

3.

Deelt u de mening dat het ongepast zou zijn als de cultuur-historische waarde van specifiek dit, aan ons oorlogsverleden gekoppeld, object verloren zou gaan bij verkoop aan derden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord vraag 2 en 3

Ja, het Rijk erkent de cultuurhistorische waarde van de bunker. Dit blijkt onder andere uit de aanwijzing, door de minister van OCW, van de bunker tot Rijksmonument, als onderdeel van het complex 'historische buitenplaats Clingendael'. Hierdoor worden de cultuurhistorische waarden bijgevolg beschermd vanuit de Erfgoedwet. Er is in opdracht van het Rijksvastgoedbedrijf een uitgebreid bouwhistorisch onderzoek met waardestelling uitgevoerd, waarin o.a. de cultuurhistorische waarde uitvoerig is bestudeerd. Dit onderzoek vormt de basis voor de Nota van Uitgangspunten (NvU). De NvU is het ruimtelijke kader waarbinnen herontwikkeling mogelijk is en is in samenwerking met het ministerie van OCW (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed), de gemeente Wassenaar en Den Haag opgesteld. De NvU zal uiteindelijk worden vastgesteld door de gemeente Wassenaar. In de NvU wordt veel zorg en aandacht gegeven aan het waarborgen van de historische- en monumentale waarden van de bunker. Dit moet een plek krijgen in de toekomstige herontwikkeling. De geïnteresseerde marktpartijen wordt bij de inschrijving gevraagd plannen in te dienen waarin de historie wordt gerespecteerd. De cultuur-historische waarde gaat hierdoor niet verloren.

4.

Welke voorwaarden legt het Rijksvastgoedbedrijf bij verkoop van de Julianabunker op aan de aankopende partij? In hoeverre zorgt het Rijksvastgoedbedrijf dat deze voorwaarden in stand gehouden worden bij doorverkoop?

Antwoord

Alle gestelde voorwaarden hebben betrekking op het publiekrechtelijke kader (ruimtelijke ordening, stedenbouw, planologie). Deze voorwaarden zal het Rijksvastgoedbedrijf bij de verkoop meegeven en deze zullen gehandhaafd

worden door bevoegd gezag (provincie, gemeente) en ondersteund op het erfgoedvlak door de RCE.

Datum
19 juni 2018

5

Deelt u de mening dat het Rijksvastgoedbedrijf bij de voorgenomen verkoop van dit object de cultuur-historische waarde moet laten prevaleren boven de financiële opbrengst? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Vanwege de historische waarde van het complex is er gekozen voor een openbare inschrijving met voorselectie. In de voorselectie wordt van marktpartijen verwacht dat zij hun plannen indienen waarin de monumentale- en historische waarden dienen te worden meegenomen. Deze plannen worden in de voorselectie getoetst op de ambities in de NvU en beoordeeld door een commissie van deskundigen op het gebied van stedenbouw, planologie en verkoop. De partijen die met hun plan voldoende vertrouwen geven op kwaliteit worden uitgenodigd een bieding uit te brengen. De bieder die in deze verkoopronde de hoogste prijs biedt komt voor gunning in aanmerking. De cultuurhistorische waarde ligt verankerd in de beoordeling van het plan en prevaleren dus boven de financiële opbrengst.

6

Kunt u verklaren waarom het rijksmonument, in bezit van het Rijksvastgoedbedrijf, niet wordt onderhouden volgens de daarvoor geldende normen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Op 10 april 2017 is door het Rijksvastgoedbedrijf een onderhoudsrapport opgesteld wat de basis vormt voor de op herstel gerichte werkzaamheden. Het object zit in de reguliere onderhoudscyclus. De meer recente schade, veroorzaakt door de grote storm eerder in het jaar, is nog niet hersteld in verband met de onlangs tot stand gebrachte stroomsplitsing van de Julianakazerne en de bunker, waardoor het vereiste aannemerswerk nu wordt bemoeilijkt. Het herstel van deze schade zal binnenkort plaatsvinden, na aansluiting op het reguliere stroomnetwerk.

Vertrouwelijk

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten
Afdeling Verkoop
Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 16700
2500 BS Den Haag
Nederland
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

verslag

Inlichtingen

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]
@Rijksoverheid.nl

Datum
4 juli 2018

Bijlagen
0

Omschrijving Overleg Bunker Seyss Inquart
Vergaderdatum en -tijd 4 juli 2018, 9.30 uur -11.00 uur
u
Vergaderplaats RVB, Kievitzaal
Aanwezig Van het RVB: [Redacted]
[Redacted] (verslag),
Van de gemeente Wassenaar: [Redacted] en [Redacted]
[Redacted]
Van het RCE: [Redacted]
[Redacted]

Afwezig
Kopie aan

1. Mededelingen
  - Er is veel media aandacht voor de bunker geweest, waaronder een item in Trouw.
  - Er is een zienswijze ingediend voor de bunker waarin [Redacted] heeft verzocht de bunker te verkopen aan NMO. De Staatssecretaris heeft besloten de openbare verkoop door te zetten en de bunker niet over te dragen aan het NMO.
  - De schade van de storm kon niet hersteld worden door de ontkoppeling van de stroom van de vm. Prinses Julianakazerne, waardoor er een noodaggregaat was aangesloten. Nu de bunker is losgekoppeld is de opdracht uitgezet.
  - **Aktie 1:** de notitie van de Staatssecretaris en de Kamervragen die zijn beantwoord worden doorgestuurd aan de gemeente Wassenaar.
  - Per 3/7 is er een nieuw college in Wassenaar geïnstalleerd. De wethouder die over de bunker gaat is Kees Wassenaar. **Aktie 2:** [Redacted] plant een afspraak in met B&W, [Redacted], [Redacted] en [Redacted].

2. NvU:

Verkeer:

- Discussie ontstaat of er voldoende borging is gegeven dat er geen functies worden toegestaan met grote verkeersaantrekkende werking.
Aktie 3: blz. 93 Stedenbouw: voor verkeer en parkeren opnemen dat er geen aantrekkende werking voor verkeer mag zijn.
Horeca:
  - We willen horeca iet uitsluiten. Maar net als de gemeente Den Haag geen grootschalige horeca (Horeca 3 en 4 dus niet).
  - Naast veel verkeer is ook veel publiek niet wenselijk.
  - De borging voor het gebruik volgt in het bestemmingsplan.
- **Aktie 4:** de bestemmingsplan jurist zal meelezen in het NvU.
- De gemeente Wassenaar vraagt of "parkeren uit zicht" niet betekent dat er extra parkeerplaatsen mogen worden toegevoegd. Dit is niet zo. De 48

- parkeerplaatsen worden gehandhaafd. Uit het zicht betekent dat we deze zo min mogelijk zichtbaar willen hebben.
- **Aktie 5:** Er wordt een zin opgenomen over fietsparkeren.
  - **Aktie 6:** Reactie naar de gemeente Den Haag n.a.v. hun voorstel: in de essentie worden hun opmerkingen in het NvU opgenomen. Aan de bewoners wordt gecommuniceerd dat zij op het bestemmingsplan mogen reageren.
  - Klimaatbeleid: De kunnen verwijzen naar de groene menukaart. De NvU blijft hetzelfde.
  - Communicatie: De gemeente Den Haag wil een pagina over communicatie opnemen. Dit zal worden toegevoegd. **Aktie 7:** de gemeente Wassenaar wil de kernboodschap van de gemeente Den Haag opnemen in het voorwoord van de NvU.

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten
Afdeling Verkoop

Datum
4 juli 2018

3. Buurtbijeenkomst

We streven naar een buurtbijeenkomst op 5/9 of 6/9 (reservedata 10/9 en 11/9). **Aktie 8:** de data worden met het college afgestemd.

Aktie	Onderwerp	Aktienemer
1	Notitie aan Stas etc. doorsturen	
2	Afspraak Wethouder Kees Wassenaar en en en	
3	Blz. 93 melden dat er geen verkeersaantrekkende werking mag plaatsvinden	
4	Bestemmingsjurist mee laten lezen	
5	Zin opnemen over fietsparkeren	
6	Reactie op brief gem. Den Haag geven	
7	Kernboodschap Nvu opnemen bij communicatiepagina	
8	Data buurtbijeenkomst met college afstemmen	

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 16700, 2500 BS Den Haag

Stichting WO2 Sporen
[redacted]
Wingerd 208
2496 VK DEN HAAG

Datum 4 oktober 2018
Betreft reactie mail de dato 10 augustus 2018 en 15 september 2018

Geachte [redacted]

Allereerst wil ik u danken voor uw betrokkenheid bij en bezorgdheid over de toekomst van de Seyss Inquart bunker te Wassenaar. In uw e-mail van 10 augustus 2018 geeft u aan dat u nog enkele vragen en opmerkingen heeft naar aanleiding van de beantwoording van uw "zienswijze" t.a.v. de verkoop van de Seyss Inquart Bunker te Wassenaar.

In samenspraak en afstemming met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap kan ik naar aanleiding van de door u naar voren gebrachte zorgen berichten dat de Nota van Uitgangspunten en alle daaraan gekoppelde stukken tot stand komen door middel van een intensieve samenwerking tussen het Rijksvastgoedbedrijf, de gemeente Wassenaar en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en dat daarmee een zorgvuldig document wordt samengesteld waarbij met alle aspecten, waaronder de historie, rekening is gehouden. Ook bij de beoordeling door de commissie is deze expertise op het gebied van beladen vastgoed geborgd nu de RCE nauwgezet betrokken is bij deze beoordeling. Daarnaast is het RVB bekend met de verkenning naar herinneringserfgoed van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, welk onderzoek eind dit jaar zal worden afgerond. De uitkomst van deze verkenning behoeft echter voor dit dossier niet te worden afgewacht aangezien de bunker al een Rijksmonument is.

Tevens ben ik er mee bekend dat in de Tweede Kamer de motie Beckerman (Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, 32 820, nr. 267) is aangenomen. U heeft bij zowel de RCE als het RVB aangegeven dat deze motie, naar uw inzicht, een contineering van de verkoop in de weg staat. In reactie hierop kan ik u berichten dat het RVB, de RCE en gemeente Wassenaar vroegtijdig in contact zijn getreden over de verkoop. Dit heeft geresulteerd in een gedragen Nota van Uitgangspunten waarin bij de verkoop de waarde van het cultureel erfgoed nadrukkelijk een rol speelt. De motie strekt er niet toe het verkoopproces stil te leggen.

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten
Afdeling Verkoop

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 16700
2500 BS Den Haag
Nederland
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

BTW nummer
NL8563.05.765.B.01

Kvk nummer
65890604

Iban nummer
NL12INGB0705002691

Inlichtingen

[redacted]
@rijksoverheid.nl

Ons Kenmerk
1020224618

Ons Zaaknummer
105008398

Uw brief (kenmerk)
mail d.d. 10-8-2018

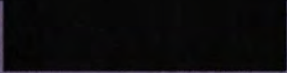
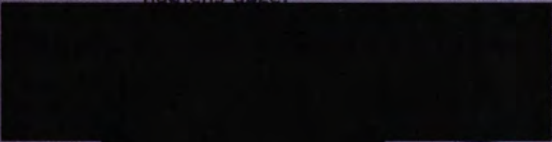
Bijlagen
0

Voor zover bovenstaande bij u nog aanleiding mocht geven tot het stellen van nadere vragen dan wil ik u, gelet op uw betrokkenheid, graag de gelegenheid bieden om deze te stellen in een persoonlijk gesprek met de RCE, OCW en met het Rijksvastgoedbedrijf.

Met vriendelijke groet,

Namens de Staat der Nederlanden,
de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
namens deze.

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten
Afdeling Verkoop

Datum
Fout! Bladwijzer niet
gedefinieerd.

Ons Kenmerk
1020224618

Ons Zaaknummer
105008398

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

TER INFORMATIE

Aan: M OCW

Van

Datum

11 oktober 2018

Registratienr

Kopie voor

D. RCE

DS. RCE

DIV. RCE

Politiek assistent M

Medew. Kamercontacten M

Woordvoerder M

Kopie aan en reeds afgestemd
met

D E&K

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr

Deponeren in dossier

nota

Onderwerp: verkoop bunker Seyss-Inquart

Paraaf RCE

Datum 3 oktober 2018

Paraaf DGCM

Datum 3 oktober 2018

Doel

Graag informeren wij u over de voorgenomen verkoop door het
Rijksvastgoedbedrijf van de bunker van Seyss-Inquart (rijksmonument)

Toelichting

Bij de behandeling van de beleidsbrief Erfgoed Telt in de Tweede Kamer is o.m. de
motie Beckerman c.s. aangenomen over een samenhangende visie op het erfgoed
van de Tweede Wereldoorlog. Dit is de tekst van de motie:

*'overwegende dat erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog belangrijk
zijn voor ons collectieve bewustzijn van deze periode;
constaterende dat erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog onder druk komt te staan
zoals gebeurde bij de Muur van Mussert en nu bij de bunker van Seyss-Inquart;
verzoekt de regering, met een samenhangende visie en actieplan te komen voor
het beheer, behoud, onderzoeken en aan een breed publiek tonen van erfgoed en
archeologie uit de Tweede Wereldoorlog, en gaat over tot de orde van de dag.'*

Deze motie is mede stand gekomen op aandringen van de Stichting WO2 Sporen
die zich ook hard maakt voor de bescherming van de commandobunker van
Seyss-Inquart (gemeente Wassenaar) en zich ook keert tegen verkoop door de
Staat.

Deze stichting heeft in stevige bewoordingen aan het RVB en de RCE laten weten dat zij de motie Beckerman zo interpreteren dat pas op de plaats moet worden gemaakt met het gaande verkoopproces.

Het proces om over te gaan tot verkoop van de bunker is al gestart in 2015. Anders dan bij de verkoop van het pand voor de Israëlische ambassade heeft het RVB vroegtijdig contact opgenomen met de RCE en de gemeenten Wassenaar en Den Haag. Dit heeft geresulteerd in een gedragen Nota van Uitgangspunten (NvU) waarin bij de verkoop de waarde van het cultureel erfgoed nadrukkelijk een rol speelt. Het is dus niet slechts de prijs die bepalend zal zijn bij verkoop. Deze NvU wordt deze maand door het RVB aangeboden aan B&W Wassenaar. Na akkoord van B&W volgt nog een participatie-traject met bewoners, waarna de NvU in februari 2019 door de gemeenteraad kan worden vastgesteld. Pas daarna start een openbare inschrijving met voorselectie. Van marktpartijen wordt geëist dat zij een visie indienen, waarin de monumentale waarden alsmede de historie zijn geïmplementeerd. De verkoop is in lijn met het Kabinetsbeleid om vastgoed af te stoten dat niet nodig is voor de kerntaken van het Rijk. Uiteraard is het mogelijk dat dit vastgoed in de toekomst gebruikt gaat worden voor functies, die minder passend zijn. De status van rijksmonument geeft dan een publiekrechtelijk kader om hier mee om te gaan.

Op 28 juni 2018 heeft staatssecretaris Knops van BZK Kamervragen beantwoord over het verkoopproces, en uitleg gegeven op welke wijze rekening wordt gehouden met de cultuurhistorische waarden (zie bijlage).

RVB en RCE hebben binnenkort nog een overleg met de Stichting WO2 Sporen. Bij die gelegenheid zal wel ruimte zijn voor inbreng over de wijze waarop in dit proces rekening gehouden wordt met de cultuurhistorie. Het verkoopproces zelf zal evenwel niet worden opgeschort. Er is ook een politieke uitspraak die daartoe noopt. De motie Beckerman roept daar niet direct toe op. Gezien de activistische opstelling van de Stichting WO2 Sporen zullen ze het er niet bij laten zitten. De kwestie wordt steeds gedeeld met pers en politiek. Het is dan ook mogelijk dat u vanuit de Tweede Kamer of op andere wijze wordt aangesproken op deze gang van zaken.

Terzijde:

Ten aanzien van de uitvoering van de motie Beckerman het volgende: in de voortgangsbrief Cultuur in een Open Samenleving geeft u aan dat u voor 1 oktober 2019 terug komt op de motie. U wacht eerst de afronding af van de RCE-verkenningen naar herinneringserfgoed, archeologie en militair erfgoed. Deze zult u, net als de inbreng van het culturele veld zelf, gebruiken om uw maatregelen te bepalen. Hierna stuurt u de Tweede Kamer de gevraagde samenhangende visie en het actieplan.

TER BESLUITVORMING

Aan: M OCW

Van

Hoofd Regio Noord-West
T 033-4217 315
F 033 421 77 99

Datum

Registratienr

nota

Onderwerp: Verkoop bunker Seyss Inquart

Kopie voor

D. RCE
DIV. RCE
Politiek assistent M
Medew. Kamercontacten M
Woordvoerder M

Paraaf RCE

Datum 15 april 2019

Kopie aan en reeds afgestemd
met
D E&K

Paraaf DGCM

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr

Deponeren in dossier

Aanleiding

Bij nota van 11 oktober 2018 heb ik u geïnformeerd over de voorgenomen verkoop van de Seyss-Inquart bunker te Wassenaar. Thans zijn er Kamervragen gesteld over de verkoop, mede in relatie tot de aangekondigde visie en actieplan voor het beheer, behoud van erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog. De Kamervragen zijn ingediend door:

- de leden Aartsen en Middendorp (beiden VVD) aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, ingezonden op 26 maart 2019 met kenmerk TK 2019Z05840
- de leden Geluk-Poortvliet en Van Dam (beiden CDA) aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het bericht 'Bunker van nazikopstuk uit foute handen houden', ingezonden 28 maart 2019.

Voorstel

Het voortel is dat de Staatssecretaris van BZK, dhr. Knops deze vragen mede namens u beantwoordt. In de bijlage vindt u de concept-antwoorden.

Besluiten

- Akkoord met beantwoording

Consequenties en toelichting

Voorgeschiedenis

Als sinds 2015 worden er voorbereidingen getroffen tot verkoop van de Seyss-Inquartbunker. Het Rijksvastgoedbedrijf, de RCE en de gemeente Wassenaar zijn vroegtijdig met elkaar in contact getreden over de verkoop. Dit heeft geresulteerd in een gedragen Nota van Uitgangspunten (NvU), waarin de waarde van het cultureel erfgoed bij verkoop nadrukkelijk een rol speelt. De NvU zal na het participatietraject ter goedkeuring worden aangeboden aan het college van de gemeente Wassenaar waarna de Raad wordt geïnformeerd. Na goedkeuring kan de verkoop in principe worden opgestart. Met het vaststellen van de NvU is evenwel nog geen voldongen feit gecreëerd m.b.t. de verkoop van het pand.

Motie Beckerman

Bij de behandeling van de beleidsbrief Erfgoed Telt in de Tweede Kamer is o.m. de motie Beckerman c.s. aangenomen over een samenhangende visie op het erfgoed van de Tweede Wereldoorlog. Dit is de tekst van de motie:

*'overwegende dat erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog belangrijk zijn voor ons collectieve bewustzijn van deze periode;
constaterende dat erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog onder druk komt te staan zoals gebeurde bij de Muur van Mussert en nu bij de bunker van Seyss-Inquart;
verzoekt de regering, met een samenhangende visie en actieplan te komen voor het beheer, behoud, onderzoeken en aan een breed publiek tonen van erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog, en gaat over tot de orde van de dag.'*

Stichting WO2 Sporen

Genoemde motie is mede stand gekomen op aandringen van de Stichting WO2 Sporen die zich ook hard maakt voor de bescherming van de commandobunker van Seyss-Inquart (gemeente Wassenaar) en zich ook keert tegen verkoop door de Staat. Dit verzoek is ook in een brief neergelegd, waarop vanuit RVB en OCV is geantwoord dat daarin niet wordt bewilligd. De motie Beckerman strekt daar ook niet toe.

De stichting laat het er evenwel niet bij zitten en heeft een pamflet opgesteld dat is ondertekend door *'burgers, prominenten, wetenschappers, herinneringscentra, belangenorganisaties en verenigingen'*. Zij doen een gezamenlijke oproep aan het kabinet: *'Kabinet, staak de verkoop van het Rijksmonument "Commandobunker Seyss-Inquart". Respecteer de verkenning van herinneringserfgoed en zorg dat de resultaten van de samenhangende visie en actieplan, Motie 32820-267, gedragen wordt door een wetenschappelijke visie met voldoende maatschappelijk draagvlak'* (zie bijgevoegd persbericht).

De thans voorliggende Kamervragen zijn hierop weer een voorspelbaar vervolg. Daarnaast is de Stichting erg actief met opeenvolgende wob-verzoeken bij Rijk en gemeenten.

Geen voldongen feiten m.b.t. verkoop.

U heeft de vraag gesteld of bij het RVB geïnformeerd kan worden of gewacht kan worden met de verkoop van de bunker tot de aangekondigde visie er ligt. Dit overleg met RVB/BZK heeft plaatsgevonden. Uitkomst: Het heeft de voorkeur om in de beantwoording van de vragen vast te houden aan de eerder uitgedragen

lijn, en het proces om te komen tot een NvU niet te stoppen. Er zijn geen nieuwe feiten aangedragen die een dergelijke beslissing rechtvaardigen.

Wel is er de bereidheid bij het RVB om géén voldongen te creëren voordat u uw visie heeft gepresenteerd (uiterlijk 1 oktober a.s.). Op deze wijze komt men tegemoet aan uw wens: na vaststelling van de NvU worden geen vervolgstappen tot daadwerkelijke verkoop ondernomen.

In de beantwoording op de vragen van de leden van de VVD is het als volgt verwoord:

'Feitelijk betekent dit dat er geen onomkeerbare stappen worden genomen in het onderhavige verkoopproces, vóórdát de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de toegezegde visie met actieplan voor het erfgoed van de Tweede Wereldoorlog heeft gepresenteerd (uiterlijk 1 oktober 2019).'

Strekking van de beantwoording van de Kamervragen

In de beantwoording wordt de nadruk gelegd op het feit dat het thans ingezette verkoopproces tot doel heeft om recht te doen aan de cultuurhistorische waarden van de Seyss-Inquart bunker. Daarvoor zijn de nodige inhoudelijke en processuele waarborgen die in het verkoopproces zijn opgenomen. Met het vaststellen van een Nota van Uitgangspunten wordt geen onomkeerbaar besluit genomen over de verkoop. Een besluit tot daadwerkelijke verkoop zal niet worden genomen voor de vaststelling van de toegezegde visie op erfgoed van de Tweede Wereldoorlog. Met die uitspraak zullen de Kamerleden tevreden zijn.

Staatssecretaris BZK

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties en
Projecten
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

Contactpersoon

[Redacted]

[Redacted]

Datum
2 mei 2019

Auteur

[Redacted]

Ons kenmerk
4010000584

Bijlagen
3

Afschrift aan auteur en
archief

nota

Beantwoording Kamervragen over verkoop bunker
Seyss-Inquart

Lijnparaaf directeur

Medeparaaf

Medeparaaf

Aanleiding/probleemstelling

Er zijn Kamervragen gesteld door de VVD (kenmerk 2019ZO5840) en het CDA (kenmerk 2019ZO6124) over de verkoop van de Seyss-Inquart bunker te Wassenaar onder andere in relatie tot het actieplan van OCW/RCE voor het beheer, behoud van erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog.

Advies/actie

Instemming met beantwoording van de Kamervragen die in overleg met RCE/OCW zijn opgesteld en akkoord bevonden tot en met niveau DG. Vanwege het meireces wordt de reactie van de minister van OCW volgende week verwacht. Omdat de beantwoordingstermijnen op 7 respectievelijk 9 mei verstrijken, wordt de beantwoording alvast aan u voorgelegd.

Betrokken BZK-onderdelen
Rijksvastgoedbedrijf

Toelichting

Kamervragen

Er zijn Kamervragen ingediend over de Seyss-Inquart bunker door:

- de leden Aartsen en Middendorp (beiden VVD) aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, ingezonden op 26 maart 2019 met kenmerk TK 2019ZO5840
- de leden Geluk-Poortvliet en Van Dam (beiden CDA) aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het bericht 'Bunker van nazikopstuk uit foute handen houden', ingezonden 28 maart 2019 met kenmerk TK 2019ZO6124

Directeur-generaal Rijksvastgoedbedrijf

Mr. drs. A.W.H. Bertram

In de bijlage treft u de antwoorden aan, deze zijn afgestemd met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), namens het ministerie van OCW. Met hen is overeengekomen dat u deze Kamervragen mede namens de minister van OCW beantwoordt. De DG van OCW heeft met deze beantwoording ingestemd en diens medeparaaf gegeven. In vraag 4 van kamerstuk TK 2019Z05840 wordt verwezen naar de motie Beckerman c.s. In de bijlage vindt u ter informatie deze motie.

Verkoop

Het Rijksvastgoedbedrijf is voornemens de Seyss-Inquart bunker te verkopen via een openbare inschrijving met voorselectie. Het Rijksvastgoedbedrijf, de RCE en de gemeente Wassenaar zijn vroegtijdig met elkaar in contact getreden over de verkoop. Dit heeft geresulteerd in een gedragen Nota van Uitgangspunten (NvU), waarin de waarde van het cultureel erfgoed bij verkoop nadrukkelijk een rol speelt. De NvU zal na het participatietraject ter goedkeuring worden aangeboden aan het college van de gemeente Wassenaar waarna de Raad wordt geïnformeerd. Na goedkeuring kan de verkoop in principe worden opgestart.

Actieplan OCW/RCE

Het actieplan van OCW/RCE voor het beheer, behoud van erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog, welke volgens planning in oktober 2019 gereed zal zijn, heeft geen invloed op de verkoop van Rijksvastgoed. De monumentale waarden zijn zowel in de verkoopvoorbereiding, de uitvoering en de handhaving zorgvuldig geborgd. Er is nauwe samenwerking tussen OCW/ RCE en het Rijksvastgoedbedrijf bij de afstoot van dergelijk historisch erfgoed. Deze samenwerking wordt door alle partijen onderschreven en als zeer constructief ervaren.

Gelet op de politieke gevoeligheid is toch met OCW/RCE afgesproken dat de verkoopprocedure van de bunker in ieder geval wordt aangehouden tot de minister van OCW de toegezegde visie met actieplan voor het erfgoed van de Tweede Wereldoorlog heeft gepresenteerd (uiterlijk 1 oktober 2019). Dit is in de beantwoording van de Kamervragen ook zo verwoord. Dit betekent echter wel dat het participatietraject ten behoeve van de NvU ook wordt uitgesteld en dat daarmee de kosten van het beheer en onderhoud zullen doorlopen.

Politieke context/ communicatie

De heer Klomp van Stichting WO2 sporen zoekt geregeld de media om aandacht te krijgen voor zijn standpunt ten aanzien van de bunker. Naast de media heeft hij nauwe banden met de politiek waar hij eveneens draagkracht zoekt. Een voorbeeld hiervan is de brief die de Stichting WO2 sporen op 25 maart jl. naar het kabinet heeft gestuurd met daarin de oproep om de verkoop van het rijksmonument te staken. De brief is ondertekend door oud-ministers en (bekende) historici. Het afgelopen jaar heeft de heer Klomp diverse WOB-verzoeken ingediend bij zowel het Rijksvastgoedbedrijf als bij de gemeente Wassenaar en de gemeente Den Haag. Recent zijn er twee nieuwe WOB-verzoeken in behandeling genomen bij de twee gemeenten. Gezien de vele WOB-verzoeken hebben er afzonderlijke gesprekken plaatsgevonden tussen de heer Klomp en genoemde overheidsinstanties. Een antwoord op de brief van de Stichting WO2 sporen van 25 maart zal binnenkort aan u voorgelegd worden.

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties en
Projecten

Datum
2 mei 2019

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Communicatie

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

██████████
██████████
██████████@minocw.nl

Onze referentie

Datum
3 mei 2019

Logistiek memo

**Bezoek aan Bunker van Seyss-Inquart tezamen met
Staatssecretaris Knops
Den Haag, 14 mei 2019**

<u>Exacte datum, locatie en tijden van het optreden</u>	
Tijdstip ontvangst	09:15 uur
Tijdstip optreden	n.v.t.
Tijdstip vertrek	10:15 uur
Naam en adres locatie	Hoek van de Van Brienelaan te Wassenaar en Therese Schwartzestraat te Den Haag.
Routebeschrijving / parkeren	Parkeren is mogelijk op het terrein.
Ambtelijke begeleiding	<u>RCE:</u> ██ ██ <u>COM:</u> ██████████ ██████████. Graag vijf minuten voor aankomst van MOCW een berichtje sturen naar ██████████ zodat zij kan worden ontvangen bij aankomst.
<u>Contactpersoon voor het optreden/bezoek</u>	
Naam	██████████
Functie	██████████████████
Telefoon (mobiel)	██████████
E-mail	██████████@rijksoverheid.nl
<u>Informatie voor de bewindspersoon</u>	
U wordt ontvangen door	██
Waar wordt u ontvangen?	Ingang hek op de hoek van de Van Brienelaan te Wassenaar en Therese Schwartzestraat te Den Haag.
Wat wordt er van u verwacht	Bezichtiging Seyss-Inquart bunker
Toespraak	n.v.t.
Voertaal	Nederlands
Zitten of staan de gasten	staan
Dresscode	Bij betreding van het object wordt een veiligheidshelm en schoenen gefaciliteerd.
<u>Publiek, pers en andere aanwezigen</u>	
Overige gasten	Staatssecretaris Knops
Aantal deelnemers	Kleine groep, circa 10 personen
Open/besloten bijeenkomst	Besloten
Kosten voor deelname?	Nvt
Welke media zijn/worden uitgenodigd?	Geen

Fotograaf aanwezig?	Nee
Persbericht*	Nee
Contactpersoon voor communicatie/media	[REDACTED] (Rijksvastgoedbedrijf) [REDACTED]@rijksoverheid.nl [REDACTED]

PROGRAMMA09.15 uur:

Ontvangst bunker door [REDACTED]
Veiligheidskleding aantrekken (beschikbaar op locatie)

09.20 uur:

Start rondleiding door [REDACTED].

10.15 uur:

Einde rondleiding

Aanwezigen**RVB**

[REDACTED]
[REDACTED], expert Vastgoed RVB
[REDACTED]
[REDACTED] medewerker vastgoed en infrastructuur RVB, [REDACTED]
Staatssecretaris, de heer Knops
[REDACTED] staatssecretaris Knops

OCW

Ingrid van Engelshoven, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

[REDACTED]
[REDACTED], adviseur Regio Noord-West RCE
[REDACTED]

Foto's:**Rijksvastgoedbedrijf****Staatssecretaris R. Knops**

Ministerie van OCW

Minister OCW

Ingrid van
Engelshoven

ACHTERGROND

Het Rijksvastgoedbedrijf is voornemens de Seyss-Inquart bunker (rijksmonument) te verkopen via een openbare inschrijving met voorselectie. Het Rijksvastgoedbedrijf, de RCE en de gemeente Wassenaar zijn vanwege de historie en monumentale waarde van dit object vroegtijdig met elkaar in contact getreden over de verkoop. Het doel van deze intensieve samenwerking is om tot een **gezamenlijke Nota van Uitgangspunten (NvU)** te komen; een planologisch kader voor herontwikkeling. Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd naar de monumentale waarden van het object, waaronder een uitgebreid bouwhistorisch onderzoek met waardestelling. Dit onderzoek vormt de basis voor de NvU.

In deze NvU zijn de randvoorwaarden voor een optimale herontwikkeling opgenomen. De NvU zal na het participatietraject ter goedkeuring worden aangeboden aan het college van de gemeente Wassenaar waarna de gemeenteraad wordt geïnformeerd. Na goedkeuring kan de verkoop in principe worden opgestart.

Er worden evenwel geen onomkeerbare stappen gezet m.b.t. de verkoop vóórdat de minister van OCW een visie en actieplan over de omgang met het erfgoed van WOII heeft gepresenteerd (1 oktober 2019).

Vanwege de historische waarde van het complex is er gekozen voor een **openbare inschrijving met voorselectie**. In de voorselectie wordt van marktpartijen verwacht dat zij hun plannen indienen waarin de monumentale- en historische waarden dienen te worden meegenomen. Deze plannen worden in de voorselectie getoetst op de ambities in de NvU en beoordeeld door een commissie van deskundigen op het gebied van stedenbouw, planologie en verkoop. De partijen die met hun plan voldoende vertrouwen geven op kwaliteit worden uitgenodigd een bieding uit te brengen. De bieder die de voorselectie succesvol heeft doorlopen en die in deze verkoopronde de hoogste prijs biedt komt voor gunning in aanmerking. De cultuurhistorische waarde ligt verankerd in de beoordeling van het plan en prevaleren dus boven de financiële opbrengst.

Kamervragen

Er zijn Kamervragen gesteld door de VVD en het CDA over de verkoop van de Seyss-Inquart bunker te Wassenaar onder andere in relatie tot het actieplan van OCW/RCE voor het beheer, behoud van erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog. De concept-antwoorden op deze vragen liggen op dit moment ter accordering bij de minister van OCW. Een brief aan de Tweede Kamer over uitstel van de beantwoording heeft de staatssecretaris van BZK op 15 april ondertekend.

Media/ toespraak

Het werkbezoek vindt plaats n.a.v. verzoek van staatssecretaris Knops. **Er is bij dit werkbezoek geen media aanwezig. Een toespraak is niet nodig.**

TER INFORMATIE

Aan: M OCW

Van

Datum

Registratienr

Kopie voor
D. RCE
DIV. RCE

nota

Onderwerp: Kamervragen Seyss-Inquart bunker

Paraaf RCE

Datum 09 mei 2019

Kopie aan en reeds afgestemd
met
D E&K

Datum afgedaan

Datum 09 mei 2019

Gekoppeld registratienr

Deponeren in dossier

Aanleiding

Eerder deze week heeft u akkoord gegeven op antwoorden op Kamervragen van CDA en VVD. Staatssecretaris Knops zou deze mede namens u beantwoorden. Naar wij nu van het Rijksvastgoedbedrijf vernemen heeft hij 'second thoughts' en wil hij tijdens het werkbezoek aan de bunker dat dinsdag a.s. plaatsvindt alsnog met u de lijn van beantwoording bespreken. Hij heeft opdracht gegeven om twee versies van antwoorden op de VVD-vragen te maken waarover dan beslist kan worden. De antwoorden op de vragen van het CDA zijn verder akkoord.

Deze twee versies zijn bij deze nota gevoegd.

Op versie 1 heeft u al akkoord gegeven.

Versie 2 was ambtelijk reeds eerder volledig afgestemd en lag ter beoordeling aan u voor, totdat op het allerlaatst, op verzoek van het RVB, deze vervangen werd door versie 1.

Waar draait het om?

Kern van de kwestie vormt de vraag van de VVD-leden Aartsen en Middendorp of *'niet eerst de samenhangende visie en actieplan [van de minister van OCW] wordt afgewacht, alvorens besloten wordt over verkoop en/of herbestemming van de bunker Seyss Inquart'*

Het resultaat van beide versie van antwoorden is hetzelfde: er zullen geen onomkeerbare stappen in het verkoopproces plaatsvinden voordat de minister van OCW een visie en actieplan voor het erfgoed van WO II heeft gepresenteerd (1 oktober 2019).

Het verschil zit in de framing en motivering van beide antwoorden.

In versie 1 wordt onomwonden gesproken over 'aanhouden' van het verkoopproces:

'De minister van OCW heeft toegezegd voor 1 oktober 2019 de gevraagde visie met actieplan aan de Kamer aan te bieden. Aangezien het thans ingezette verkoopproces juist tot doel heeft om recht te doen aan de cultuurhistorische waarden van de Seyss-Inquart bunker, zal het verkoopproces van de bunker worden aangehouden tot de minister van OCW de toegezegde visie met actieplan voor het erfgoed van de Tweede Wereldoorlog heeft gepresenteerd.'

In versie 2 wordt gezegd dat het verkoopproces niet wordt opgeschort. Er wordt doorgegaan met de behandeling van een Nota van Uitgangspunten voor de verkoop (met de gemeente Wassenaar). Vervolgens wordt de feitelijke constatering gedaan dat er voor 1 oktober geen onomkeerbare stappen worden genomen:

'Feitelijk betekent dit dat er geen onomkeerbare stappen worden genomen in het onderhavige verkoopproces, vóórdat de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de toegezegde visie met actieplan voor het erfgoed van de Tweede Wereldoorlog heeft gepresenteerd (uiterlijk 1 oktober 2019).'

Beoordeling en advies

De achtergrond van deze vragen wordt gevormd door de wens bij belangenbehartigers (aangevoerd door de Stichting WO2 sporen) om niet over te gaan tot verkoop van de bunker. Deze wens is tot op heden niet politiek vertaald. De motie Beckerman strekt ook niet tot opschorting van de verkoop.

Het ligt ook niet in de lijn dat de door u te presenteren visie op dit specifieke punt uitsluitend zal geven.

Beide antwoorden komen tegemoet aan uw eerder tijdens een po met directeur E&K geuite wens om vooruitlopend op 1 oktober geen onomkeerbare stappen te nemen in het verkoopproces. Dit wordt het stevigst verwoord in de door u geaccordeerde versie 1.

Een nadeel van dit antwoord is dat dan waarschijnlijk het proces met de gemeente Wassenaar om te komen tot een Nota van Uitgangspunten stil zal vallen. Dat is jammer want die uitgangspunten zullen nodig zijn bij elk toekomstig scenario.

Indien dit punt door dhr. Knops wordt gemaakt kunt u eventueel wel meebewegen door te bewilligen in een antwoord waarbij de verkoop wordt aangehouden, maar wel doorgegaan wordt met het proces van de Nota van Uitgangspunten.

RCE
Datum

Bijlagen:
Antwoorden op Kamervragen VVD versie 1
Antwoorden op Kamervragen VVD versie 2

Werkbezoek Seyss-Inquart Bunker te Wassenaar

Datum: 14 mei 2019 van 09.15 tot 10.15
 Adres: Hoek van de Van Brienenlaan te Wassenaar en Therese Schwartzestraat te Den Haag.

Programma

09.15 uur: Ontvangst bunker door [REDACTED]
 Veiligheidskleding aantrekken (beschikbaar op locatie)
 09.20 uur: Start rondleiding door [REDACTED].
 10.15 uur: Einde rondleiding

Aanwezigen

RVB
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]

Staatssecretaris, de heer Knops

OCW
 [REDACTED]
 [REDACTED]

Minister OCW, mevrouw Van Engelshoven.

Achtergrond

Het Rijksvastgoedbedrijf is voornemens de monumentale Seyss-Inquart bunker te verkopen via een openbare inschrijving met voorselectie. Het Rijksvastgoedbedrijf, de RCE en de gemeente Wassenaar zijn vanwege de historie en monumentale waarde van dit object vroegtijdig met elkaar in contact getreden over de verkoop. Het doel van deze intensieve samenwerking is om tot een gezamenlijke Nota van Uitgangspunten (NvU) te komen; een planologisch kader voor herontwikkeling. Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd naar de monumentale waarden van het object, waaronder een uitgebreid bouwhistorisch onderzoek met waardestelling. Dit onderzoek vormt de basis voor de NvU.

In deze NvU zijn de randvoorwaarden voor een optimale herontwikkeling opgenomen. De NvU zal na het participatietraject ter goedkeuring worden aangeboden aan het college van de gemeente Wassenaar waarna de gemeenteraad wordt geïnformeerd. Na goedkeuring kan de verkoop in principe worden opgestart. Vanwege de historische waarde van het complex is er gekozen voor een openbare inschrijving met voorselectie. In de voorselectie wordt van marktpartijen verwacht dat zij hun plannen indienen waarin de monumentale- en historische waarden dienen te worden meegenomen. Deze plannen worden in de voorselectie getoetst op de ambities in de NvU en beoordeeld door een commissie van deskundigen op het gebied van stedenbouw, planologie en verkoop. De partijen die met hun plan voldoende vertrouwen geven op kwaliteit worden uitgenodigd een bieding uit te brengen. De bieder die in deze verkoopronde de hoogste prijs biedt komt voor gunning in aanmerking. De cultuurhistorische waarde ligt verankerd in de beoordeling van het plan en prevaleren dus boven de financiële opbrengst.

Kamervragen

Er zijn Kamervragen gesteld door de VVD en het CDA over de verkoop van de Seyss-Inquart bunker te Wassenaar onder andere in relatie tot het actieplan van OCW/RCE voor het beheer, behoud van erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog. De vragen liggen op dit moment ter afstemming bij OCW. Een brief aan de Tweede Kamer over uitstel van de beantwoording heeft de staatssecretaris op 15 april ondertekend.

Media/ toespraak

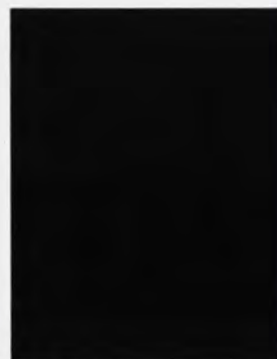
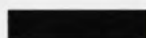
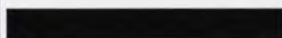
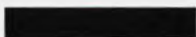
Het werkbezoek vindt u op uw verzoek plaats. Er is bij dit werkbezoek geen media aanwezig. Een toespraak is niet nodig.

Foto's:

Rijksvastgoedbedrijf

Staatssecretaris R. Knops

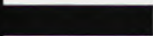
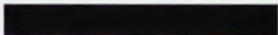

Ministerie van OCW:

Minister van OCW, Ingrid van Engelshoven:

Samenwerkingsovereenkomst tussen de Rijksgebouwendienst, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Rijksbouwmeester betreffende het rijksbeschermd onroerende erfgoed in beheer bij de Rijksgebouwendienst

De ondergetekenden

- 1) De directeur-generaal Rijksgebouwendienst, de heer drs P.F.M. Jägers, de Rijksgebouwendienst vertegenwoordigend, hierna te noemen de Rgd,
- 2) De directeur-generaal Cultuur en Media, mevrouw drs. J.A. van Kranendonk, in het bijzonder de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed vertegenwoordigend,
- 3) De Rijksbouwmeester, mevr. ir. E.M. van der Pol, hierna te noemen de Rbm,

hierna tezamen te noemen: 'partijen',

overwegende dat:

- de monumentenzorg vraagt om een toekomstbestendige visie op behoud en beheer, zowel in algemene zin als voor specifieke monumenten;
- het behoud en beheer van monumenten vraagt om een evenwichtige en integrale afweging van cultuurhistorische, gebruiks- en bedrijfseconomische belangen;
- de monumentenzorg in Nederland in den brede ingrijpende veranderingen doormaakt. De partijen voelen zich genoodzaakt te komen tot een efficiënte en effectieve inzet van kennis en expertise;
- de herbestemming en herontwikkeling van monumenten actuele en veeleisende opgaven zijn. Herbestemming en ontwikkeling vragen vaak om ingrijpende maatregelen waarbij vroegtijdige afstemming tussen de partijen essentieel is. Een gemeenschappelijke aanpak past hier, zowel in algemene zin als in concrete (pilot)projecten;
- de partijen het nodig achten gezamenlijk op te treden als het gaat om de zorg voor het rijksbeschermd onroerende erfgoed in beheer bij de Rgd;
- de partijen elk kennis, kennissystemen en systemen van normering en kwaliteitszorg ontwikkelen die van gezamenlijk nut en belang zijn. Samenwerking in kennisontwikkeling en -deling ligt voor de hand. Hoewel de partijen onverkort verantwoordelijk blijven voor de eigen taken en bevoegdheden, wordt de zorg voor het rijksbeschermd onroerende erfgoed in beheer bij de Rgd zo veel mogelijk in onderlinge afstemming vormgegeven. Elke partij heeft en houdt op het gebied van de financiering en interne organisatie een eigen verantwoordelijkheid;
- de partijen hechten aan een goede kennisvorming en -uitwisseling in alle fasen van de planvorming en uitvoering van projecten voor het rijksbeschermd onroerende erfgoed in beheer bij de Rgd. Alle partijen hebben hier een rol in. Intensieve samenwerking zal leiden tot proces- en procedurevereenvoudiging bij concrete projecten voor behoud, herstel, herontwerp en herbestemming van rijksbeschermd onroerend erfgoed;
- de partijen de praktijk van de monumentenzorg zullen gebruiken als voorbeeld voor andere monumenteneigenaren. Daarmee wordt een voorbeeldige 'rijksaanpak' zichtbaar;
- de Rgd eigenaar is van een aansprekend deel van de rijksbeschermd onroerend erfgoed in ons land en zijn taak op het gebied van de monumentenzorg op een deskundige wijze wil vervullen. Dat wil zeggen dat de dienst als professioneel opdrachtgever de daartoe vereiste kennis en expertise in huis heeft. Ook de financiële aspecten en de monumentspecifieke begrotings- en controlesystemen worden actief beheerst en benut. De dienst wil verantwoording voor het gevoerde monumentenbeleid afleggen en daarbij een betrouwbare en volwaardige partner van de vakspecifieke netwerkgenoten zijn;
- de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in zijn uitwerking van de nota 'Kunst van leven' vorm wil geven aan vernieuwingen in de Nederlandse monumentenzorg. De Rijksdienst voor

het Cultureel Erfgoed staat in de gebouwde monumentenzorg een relatieve verschuiving voor van object- naar omgevingsgericht en van een benadering die is georiënteerd op behoud naar een aanpak die zich richt op prudente ontwikkeling;

- de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed het nationale kenniscentrum is op het gebied van de zorg voor en expertise inzake het onroerende culturele erfgoed en verantwoordelijk is voor de uitvoering van belangrijke delen van de Monumentenwet 1988 en voor het doen (laten) uitvoeren van deze wet. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed treedt voor andere rijkspartners op als het expertisecentrum in de monumentenzorg en besteedt bij voorrang aandacht aan monumentale waarden van nationaal en internationaal belang;
- de Rbm binnen en voor de rijksoverheid een centrale positie inneemt als het gaat om het stimuleren van nieuwe stedenbouwkundige, landschappelijke en architectonische initiatieven in relatie tot het onroerend erfgoed. In de uitwerking van deze initiatieven speelt de Rbm een kwaliteitsborgende rol. Hij doet dit in samenspraak met de betreffende Rijksadviseur binnen het College van Rijksadviseurs, waaronder die voor het Cultureel erfgoed. De Rbm heeft bij de omgang met monumenten de ambitie een voorbeeldfunctie en een stimulerende rol te vervullen;

verklaren het navolgende te hebben afgesproken:

1. Reikwijdte van de samenwerkingsovereenkomst

- 1.1 Deze samenwerkingsovereenkomst omschrijft de samenwerking en de onderlinge verhoudingen tussen partijen bij de omgang met het rijksbeschermd onroerende erfgoed in beheer bij de Rgd.
- 1.2 Deze samenwerkingsovereenkomst heeft betrekking op plannen voor en uitvoering van restauratie, instandhouding, reconstructie, (her)bestemming, (gedeeltelijke) sloop, beheer en gebruik van rijksbeschermd onroerend erfgoed in beheer bij de Rgd.
- 1.3 Deze samenwerkingsovereenkomst heeft, als het om het rijksbeschermd onroerend erfgoed gaat, betrekking op de integrale zorg voor het interieur, de bouwmassa, het exterieur en de omgeving van een monument, met inbegrip van de aanwezige, beschermde en onbeschermde archeologische waarden.

2. Samenwerking en kwaliteitsborging

- 2.1 *Wederzijdse advisering en overleg*
  - 2.1.1 Partijen gaan uit van het belang dat de Rgd heeft bij het uitvoeren van zijn huisvestingstaak, en alle daartoe benodigde werkzaamheden, en van het gezamenlijk belang bij de uitvoering van de Monumentenwet 1988 en het rijksbeleid op het gebied van de monumentenzorg. Partijen realiseren in onderling overleg een vorm van samenwerking waarin ieders belangen optimaal geborgd zijn.
  - 2.1.2 De Rbm is eerste aangewezen adviseur van de Rgd voor de zorg voor rijksbeschermd onroerend erfgoed in het beheer van de Rgd.
  - 2.1.3 De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed treedt op als kennispartner en adviseur van de Rgd en de Rbm.
  - 2.1.4 De Rbm en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geven de Rgd gevraagd en ongevraagd advies. Het advies van beide partijen is niet vrijblijvend. Afwijking van het advies door de Rgd vraagt om een gemotiveerde beslissing.
  - 2.1.5 De in artikel 2.1.4 genoemde advisering beoogt in concrete projecten van de Rgd vroegtijdig inzicht te krijgen over de uitgangspunten voor en mogelijkheden tot interventie en de vormgeving van een haalbaar plan. Hierdoor wordt voorkomen dat in een later stadium van planontwikkeling en -uitvoering partijen een beroep doen op formele mogelijkheden om te interveniëren in het proces.
  - 2.1.6 Jaarlijks vindt op initiatief van de DG Rgd een overleg plaats tussen de DG Rgd, de DG CM en de Rbm.

2.2 *Samenwerking op het gebied van beleid*

De Rgd, de Rbm en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed formuleren met betrekking tot het rijksbeschermd onroerende erfgoed in beheer van de Rgd gezamenlijk:

- een beleid en kader voor professioneel beheer en opdrachtgeverschap;
- erfgoed- en interventiebeginselen;
- een systeem van integrale, cultuurhistorische waardestelling (inclusief ontwerp en toepassing);
- normen en kaders bij behoud en herstel; en
- een systeem van wederzijdse 'detachering' van medewerkers.

De gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie (zie art. 3.1) is verantwoordelijk voor de totstandkoming van genoemde producten.

2.3 *Gezamenlijke oprichting van een kennisplatform*

Partijen zullen in 2009 komen tot de oprichting van een kennisplatform, waarin kennis wordt beheerd en uitgewisseld. De uitvoeringsorganisatie wordt belast met de vormgeving en oprichting van het kennisplatform.

2.4 *Samenwerking in planvormingsprocessen en projecten*

- 2.4.1 Vanaf de initiatieffase vindt binnen de uitvoeringsorganisatie overleg plaats tussen de Rgd, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Rbm over de inbreng van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Rbm in de planvormings- en besluitvormingsprocessen die van toepassing zijn op rijksbeschermd onroerend erfgoed in het beheer van de Rgd. De frequentie, de looptijd en de tijdplanning van het gezamenlijk overleg per project worden in onderling overleg in de initiatieffase vastgesteld.
- 2.4.2 Ieder najaar bespreken de Rgd, de Rbm en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed binnen de uitvoeringsorganisatie de werkvoorraad van de Rgd en maken op basis daarvan afspraken over projecten waarin wordt samengewerkt. De betekenis van het monument in nationale en internationale zin en de mogelijkheden tot kennisverwerving en -uitwisseling vormen hierbij een cruciale factor.
- 2.4.3 Op het projectgebonden overleg zijn de uitgangspunten genoemd onder artikel 2.1 van toepassing.
- 2.4.4 Het reguliere kwartaaloverleg tussen de Rgd, de Rbm en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed blijft bestaan.
- 2.4.5 De partijen leggen de jaarlijkse werkafspraken vast in een aparte paragraaf in hun respectievelijke jaarplannen.
- 2.4.6 De partijen streven op termijn naar een afgewogen meerjarenprogramma.

3. **Uitvoeringsorganisatie**

- 3.1 Een uitvoeringsorganisatie wordt belast met de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst. Deze uitvoeringsorganisatie bestaat uit vertegenwoordigers namens de partijen.
- 3.2 De uitvoeringsorganisatie bestaat uit een voorzitter die door de Rgd wordt benoemd en vertegenwoordigers van de bij deze samenwerkingsovereenkomst betrokken partijen.
- 3.3 De uitvoeringsorganisatie bepaalt haar eigen werkwijze en stelt zo nodig een huishoudelijk reglement op.
- 3.4 Gedurende de looptijd van de samenwerkingsovereenkomst spreekt de uitvoeringsorganisatie zich minstens één keer per jaar expliciet uit over de voortgang van de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst. De uitvoeringsorganisatie stelt hiervan een verslag op. Dit verslag behelst tevens een evaluatie van de toepassing van de samenwerkingsovereenkomst in de

praktijk en, indien nodig, voorstellen tot actualisatie van de samenwerkingsovereenkomst. Het verslag wordt voor het jaarlijks overleg als bedoeld in 2.1.6 aangeboden aan de DG Rgd en de DG CM en de Rbm. Naar aanleiding van de evaluatie kunnen partijen besluiten tot wijziging van deze samenwerkingsovereenkomst. Een dergelijke wijziging wordt door partijen vastgelegd in een nieuwe samenwerkingsovereenkomst of in een door alle partijen ondertekende aanvulling.

4. Rijksbeschermd onroerend erfgoed in beheer bij andere departementen

- 4.1 De partijen zullen zich actief inzetten voor samenwerking met de leden van de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid (RVR).

5. Slotbepalingen

- 5.1 De samenwerkingsovereenkomst wordt actief onder de aandacht van de medewerkers van de betrokken partijen gebracht. De samenwerkingsovereenkomst is te raadplegen op de websites van de partijen, de RvR en het Rijk. Tevens wordt het ter inzage gelegd in de bibliotheken van de betrokken ministeries.
- 5.2 Per project kan een nadere uitwerking van de samenwerkingsovereenkomst worden opgesteld. Deze wordt schriftelijk vastgelegd in een projectovereenkomst.
- 5.3 De samenwerkingsovereenkomst treedt in werking op het moment van ondertekening.
- 5.4 De samenwerkingsovereenkomst is geldig voor de duur van vijf jaar. Stilzwijgende verlenging kan plaatsvinden met telkens een periode van vijf jaar.
- 5.5 Partijen hebben de mogelijkheid om de samenwerkingsovereenkomst op te zeggen. Opzegging vindt schriftelijk en onder opgave van redenen plaats en uiterlijk drie maanden voor het intreden van een verlengingsperiode.
- 5.6 Geschillen in verband met deze samenwerkingsovereenkomst of met afspraken die daarmee samenhangen worden in onderling overleg tussen de direct betrokkenen (o.a. projectleiders) van partijen opgelost. Een geschil is aanwezig wanneer een der partijen dat stelt. Indien een geschil niet in onderling overleg kan worden opgelost, wordt het ter beslissing voorgelegd aan het hoofd van de betrokken directeur van de Rgd en de directeur van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Indien gewenst kunnen zij vragen om een interventie van de DG Rgd, de DG CM en de Rbm.

Aldus in drieluik opgemaakt en ondertekend, Den Haag 10 juni 2009

DG Rgd

**DG CM,
namens de Rijksdienst
voor het Cultureel
Erfgoed**

De RBM

Drs. P.F.M. Jägers

Drs. J.A. van Kranendonk

Ir. E.M. van der Pol

AD 27-6-2019

158.

Voorzichtig met bunker nazi-kopstuk

De schuilbunker van Seyss-Inquart mag geen pannenkoekhuis of bedevaartsoord worden voor nazi-sympathisanten, vindt Groep de Mos. De fractie dringt bij het college aan op zorgvuldigheid bij de verkoop van het object. De gemeente Den Haag pleit nu voor een passende bestemming.

Ingrid de Groot
Den Haag

„Dit is hoopgevend”, zeggen Ralf Sluis en Damiën Zeller van Groep de Mos. „Het college geeft hier in ieder geval mee aan dat er zorgvuldig mee wordt omgesprongen.”

De bunker van nazi-kopstuk Arthur Seyss-Inquart, tijdens de Tweede Wereldoorlog de Rijkscommissaris van Nederland, komt in de verkoop via het Rijksvastgoedbedrijf. Eerder dit jaar schreven veertig prominente historici, oud-ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en museumdirecteuren een brief aan het kabinet. Ze vinden dat het object op landgoed Clingendael niet zomaar verkocht mag worden zonder dat er een actieplan is hoe Nederland omgaat met zogenoemd 'schuldig erfgoed'. De transactie wekt ook zorgen bij Groep de Mos.

Wij zouden het liefst zien dat de bunker wordt behouden, voor het bewustzijn

—Damiën Zeller (Groep de Mos)

„De angst is dat het in verkeerde handen valt”, zegt raadslid Zeller. De fractie vindt dat de bunker behouden moet blijven in zijn huidige vorm voor educatie. „Het is ook belangrijk om die kant van de geschiedenis te behouden”, zegt Zeller. „We zouden het liefst zien dat hij behouden wordt, omdat het belangrijk is dat het bewustzijn blijft”, aldus Ralf Sluijs.

De bunker oogt als een boerde-

▲ Arthur Seyss-Inquart.

ARCHIEFFOTO

rij, maar is een bouwconstructie met muren van twee meter dik en een plafond van vier meter dik. Het geheel maakte deel uit van de verdedigingslinie Atlantikwall. De bunker staat nu leeg.

Het Haagse college stelt nu dat zij zich bewust is van de historische betekenis van de bunker. „Maar de bunker staat op het grondgebied van Wassenaar. Het bestemmingsplan is dus een aangelegenheid van de gemeente Wassenaar”, aldus het stadsbestuur.

Beladen

Evenwel zit Den Haag wel rond de tafel met het Rijk en Wassenaar. „Vanuit het beladen erfgoedperspectief pleiten wij voor een passende bestemming.”

Wassenaar meldt dat het met het Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente Den Haag werkt aan een Nota van Uitgangspunten.

„Hierin zullen kaders worden meegegeven waaraan mogelijke initiatieven voor een herbestemming worden getoetst. Wij zijn ons ervan bewust dat het hier gaat om zeer gevoelig erfgoed. Daar gaan we uitermate zorgvuldig mee om en daarom is de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) nauw betrokken bij het opstellen van de Nota van Uitgangspunten”, aldus de gemeente Wassenaar.

De verkoopdatum wordt later bepaald.

Opdracht College van Rijksadviseurs
aanleiding, doelen en randvoorwaarden

Leidraad afstoten monumenten in rijksbezit

OCW

Datum

15 oktober 2019

Opgesteld door

Directie Erfgoed en Kunsten i.s.m. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Aanleiding

Aanleiding voor deze opdracht aan het College van Rijksadviseurs (CRA) is de onrust die de laatste jaren met enige regelmaat ontstaat bij het afstoten van rijksmonumenten in rijksbezit door het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), onderdeel van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK). De Rijksbouwmeester (RBM) heeft naar aanleiding daarvan de minister van OCW aangeboden een leidraad op te stellen voor het afstoten van rijksmonumenten die nu nog in bezit zijn van het Rijk. De Directie Erfgoed en Kunsten (E&K) van het Ministerie van OCW heeft ten behoeve van opdrachtverlening dit document opgesteld in samenspraak met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en het Rijksvastgoedbedrijf (RVB).

Probleemstelling

- Zowel in het erfgoedveld als in de Tweede Kamer bestaat bij sommigen het beeld dat rijksmonumenten, wanneer zij worden afgestoten door de rijksoverheid, een ongewisse toekomst tegemoet gaan en dat de waarden, de fysieke staat en/of de toegankelijkheid ervan achteruit zullen gaan. In het recente sectoradvies nam de Raad voor Cultuur aan dat financiële overwegingen de doorslag hadden gegeven bij de vervreemding van 29 rijksmonumenten. Dit beeld wordt bij het Rijk niet herkend. Enerzijds blijkt dat particuliere eigenaren vaak prima voor hun monument zorgen, anderzijds is bij het afstoten van de 29 rijksmonumenten bijvoorbeeld een bruidsschat meegegeven.
- De kwaliteit van de instandhouding is niet afhankelijk van het al dan niet in rijksbezit zijn van een monument. Het stelsel dat in Nederland is ingericht ter bescherming van de rijksmonumenten is van toepassing op alle rijksmonumenten. Er zijn diverse financiële regelingen van kracht waarmee eigenaren bij de instandhouding van hun rijksmonument worden ondersteund en de regelgeving met betrekking tot instandhouding (vergunningplicht WABO, instandhoudingsplicht Erfgoedwet) is van toepassing op alle rijksmonumenten, onafhankelijk van wie de eigenaar is.
- De zorg van erfgoedpartijen zit behalve in de fysieke staat van een monument, ook in het mogelijke toekomstige gebruik. De recente verwikkelingen rond de bunker van Seyss-Inquart komen bijvoorbeeld voort uit de vrees dat de functie niet zal stroken met het verleden van deze plek. Het voorbeeld waar steeds op wordt teruggevallen is de Escape Room Anne Frank in een bunker in Valkenswaard (die overigens niet door het RVB is vervreemd). Dergelijk gebruik is omstreden. Het verduidelijken van het afstootproces aan de hand van een leidraad kan mogelijke ongerustheid wegnemen en helpen te bewerkstelligen dat passende toekomstige functies worden gevonden. Uiteraard vormt dit geen absolute garantie voor de wijze van gebruik op langere termijn. De kans op onwenselijk gebruik van de monumenten kunnen we wel verkleinen.
- Het RVB betreft zowel collega's van het Atelier als de RCE bij de afstoot van rijksmonumenten, maar hanteert nog geen proces dat uitsluitend op het afstoten van monumenten is toegesneden. Om het proces van afstoten inzichtelijk en uniform te maken is voorgesteld een leidraad op te stellen waarin procesafspraken worden vastgelegd die ook de samenwerking tussen het RVB en OCW/RCE borgt.
- Het opstellen van een leidraad past goed binnen de Intentieverklaring Cultureel Erfgoed Rijksoverheid die de samenwerkende vastgoedorganisaties van het Rijk

in 2017 hebben ondertekend. Het sluit ook aan op het sectoradvies van de Raad voor Cultuur en de reactie hierop van de minister d.d. 23 mei 2019.

- De Museumvereniging kent al een Leidraad voor het Afstoten van Museale Objecten. Deze leidraad is ook leidend voor het vervreemden van museale objecten (samen met de bepalingen uit de Erfgoedwet over dit onderwerp). De Leidraad voor het Afstoten van Museale Objecten kan overwegingen en elementen bevatten die bij het opstellen van de leidraad voor afstoting van onroerend erfgoed toepasbaar zijn of inspiratie bieden.

Kader en randvoorwaarden

- Randvoorwaardelijk voor de leidraad zijn de Erfgoedwet en de WABO (straks Omgevingswet). De Leidraad sluit aan bij de beleidsdoelstellingen van het nationale erfgoedbeleid, zoals die onder andere zijn verwoord in de beleidsbrief Erfgoed Telt.
- De leidraad geeft ook aan hoe het verkoopproces in overeenstemming is of wordt gebracht met via het Omgevingsrecht vastgelegde ruimtelijke kaders en plannen, in het bijzonder de gemeentelijke bestemmingsplannen (omgevingsplannen).
- De Leidraad is tevens toepasbaar bij het verkopen van aangewezen provinciale en gemeentelijke monumenten in rijksbezit en moet bruikbaar zijn voor andere overheden die aangewezen monumenten op een zorgvuldige manier willen verkopen. Op deze manier kan het Rijk via de RCE, ook gestalte geven aan de kennisfunctie op het gebied van erfgoed naar de medeoverheden.
- De Leidraad richt zich zowel op de cultuurhistorische, stedenbouwkundige en planologische kwaliteit als op de principes van openbaar, transparant en marktconform handelen.
- Voor het opstellen van de leidraad wordt een begeleidingsgroep geformeerd waarin namens OCW EenK en de RCE en namens BZK het RVB zijn vertegenwoordigd.

Product

De leidraad biedt een inhoudelijk en procedureel kader dat ingezet kan worden bij het verkopen van monumentaal rijksbezit. Onderdeel hiervan is een stappenplan, dat rekening houdend met de verkoopkaders van het RVB en de wettelijke mogelijkheden en onmogelijkheden, de noodzakelijke en gewenste stappen in het proces van vervreemding beschrijft. Uitgangspunt is dat bezit verkocht wordt aan partijen die een concreet en realistisch toekomstscenario voor het betreffende object bieden met respect voor de erfgoedwaarden. De leidraad biedt ook handvatten voor het selecteren van de koper onder belangstellende partijen.

Doorlooptijd en overige afspraken

- De rijksbouwmeester start op 1 november 2019 met het opstellen van de leidraad

- De opdracht begint met een startnotitie met een plan van aanpak dat besproken wordt met de begeleidingsgroep en gezamenlijk wordt vastgesteld.
- Budgettair vallen de kosten voor het maken van de leidraad binnen de reguliere middelen die OCW jaarlijks via BZK aan het CRA verstrekt.
- De begeleidingsgroep komt maandelijks bij elkaar.
- De leidraad wordt in het voorjaar van 2020 opgeleverd.
- MOCW zal de leidraad aan SBZK overhandigen. Deze zal de leidraad toepassen bij nieuwe afstotingsprocedures.

Afsprakenlijstje overleg leidraad afstoot rijksmonumenten 15 oktober 2019

1. Kennismaking
2. Stand van zaken kamerbrief WOII
Bianca licht stvzk toe, de brief gaat eind volgende week (na herfstvakantie MOCW) naar M. Deze week stuurt ze de brief ter informatie aan iedereen toe. Mochten er nog hele rare dingen inzitten dan horen we dat graag. De brief is breed, de tekst over de leidraad/bunker is met [REDACTED] en [REDACTED] afgestemd.
3. Conceptopdracht en planning
De tekst van de opdracht hoeft niet te worden gewijzigd muv de planning en frequentie overleggen begeleidingsgroep. Ten behoeve van het advies is het wel van belang te weten om hoeveel knelpunten het nou echt gaat. Jeroen vraagt dit binnen de RCE en de Rijksbouwmeester zal ihkv de opdracht een gesprek met de RCE voeren. Maak het probleem feitelijk inzichtelijk.
Hij zal kijken naar waar het goed gaat en zijn advies daarop baseren. Verwachting is dat communicatie een aandachtspunt wordt.
Ter verduidelijking: de LAMO is geen blauwdruk, maar bedoeld om door te nemen ter inspiratie.
T.a.v de planning wordt afgesproken in de WOII-brief voorjaar aan te houden.
4. Afspraken (nota MOCW etc)
Er komt een brief van OCW met de opdracht naar de Rijksbouwmeester. De begeleidingsgroep komt eens per maand bij elkaar. Bianca laat een reeksje plannen. Daarbij worden ook [REDACTED] en [REDACTED] die er vandaag niet bij konden zijn uitgenodigd. De medewerkers van RCE en RVB kunnen afwisselen.

Bunker toch in de verkoop

Eerst flinke opknapbeurt

door **Lieke Jongbloed**

DEN HAAG • De veelbesproken Seyss Inquart-bunker op de grens van Den Haag en Wassenaar staat volledig in de steigers.

Het rijksmonumentale verdedigingswerk op landgoed Clingendael krijgt een flinke opknapbeurt, ondanks dat het erna toch wordt verkocht. Dit bevestigt de huidige eigenaar, het Rijksvastgoedbedrijf.

Het verdedigingswerk heeft voornamelijk technisch onderhoud nodig, zo laat de woordvoerder desgevraagd weten. Omdat het hard nodig is voor het behoud van het monument wordt het al voor de verkoop

uitgevoerd. Het gaat om de dakgoten, houtwerk en het metselwerk van de oorspronkelijke schuilplek van de Rijkscommissaris van het door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog bezette Nederland.

De bunker is bijzonder omdat het vanuit de lucht op een gewone boerderij lijkt maar van binnen een onneembare betonnen schuilplek is.

De vorig jaar aangekondigde verkoop van de bunker leverde een enorm protest op van historici en verschillende experts. Ze willen bijvoorbeeld niet dat het monument in verkeerde handen valt. Ondanks een oproep aan het kabinet van onder andere oud-staatssecretaris Job Cohen gaat het na de opknapbeurt toch in de verkoop, zo bevestigde de woordvoerder gisteren.

De Haagse stichting Atlantikwall Museum Scheveningen zou het een enorme gemiste kans vinden als het werk inderdaad naar de hoogste bidder gaat. „Het is uit historisch oogpunt gezien een heel belangrijke bunker. We hebben echt hoop dat als het complex echt verkocht gaat worden, er rekening gehouden wordt met de bijzondere waarde”, geeft Jeroen Trimbos aan.

De bunker in de steigers.

FOTO RENÉ OUDSHOORN

Bewo

B

aa

door Tanja

DEN HAAG
platform
Bestuurt
veiligheid
per wijk,
vrije zone
doxé maar
een actie
burger ti
wisseling
„We will
aan de st
tijdens C
zegt Ton
De Buur

Aljarenla
ners van La
aan dat tijd
ling, en al
voor, de
overgenom
ne groep
vuurwerkb
zwaar vu
„De burge
terugkrijge
weer sprak
ge traditie

De Buur
daarom e
aan waar
meester J
de aankom
ling. Er r

Bunkers, villa's en een muur

Tekst: Annemieke Diekman

Beladen herinneringen

Op veel plaatsen liggen herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog in de vorm van bunkers en andere oorlogsbouwwerken. Hoe gaan gemeenten om met dit soms zwaarbeladen oorlogserfgoed? De ene bunker is de andere niet, zo blijkt.

'Schuldig' erfgoed wordt het wel genoemd, de bunkers, tankmuren, drakentanden en alle andere bouwwerken die de nazi's tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland hebben gemaakt en achtergelaten. Maar wie of wat is 'schuldig'? Beladen is wellicht een betere benaming.

De bunker die al 75 jaar in de duinen bij Velsen ligt en overgroeit is met helmgras, roept misschien niet direct zoveel emoties op. Zulke bunkers liggen in de hele kuststreek langs de Noordzee en zijn een erfenis van de Atlantikwall. Die 5200 kilometer lange verdedigingslinie liep van Zuid-Frankrijk tot Noorwegen en is door de Duitsers aangelegd om de geallieerden tot staan te brengen. Gemeenten die deze bunkers op hun grondgebied hebben, laten ze vaak voor wat ze zijn. Sommige zijn aangewezen als gemeentelijk, provinciaal of rijksmonument en zullen daar waarschijnlijk eeuwig blijven liggen. Andere verdwijnen soms als ze in de weg liggen bij een bouwproject. Dat verwijderen blijkt overigens nog geen sinecure want er is zo veel beton gebruikt dat ze loodzwaar zijn en moeilijk te ontmantelen. Ook krijgen sommige een andere functie, zoals in Velsen. Daar oefenen in een van de bunkers bijvoorbeeld al jaren popbandjes, in een andere is het Bunkermuseum gevestigd. Ook in Den Helder heeft het oorlogserfgoed verschillende bestemmingen gekregen.

VRIJ 75

seum gevestigd. Ook in Den Helder heeft het oorlogserfgoed verschillende bestemmingen gekregen.

Besmet

Een bunker blijft natuurlijk wel nazi-erfgoed en heeft daarmee altijd een zekere beladenheid. Maar dat de bunkers in de duinen minder controversie oproepen, komt wellicht ook doordat ze destijds in de Tweede Wereldoorlog werden bemand door anonieme Duitse militairen. Anders wordt het wanneer oorlogserfgoed verbonden is aan een besmette naam. Ook als er direct Nederlandse burgers bij zijn betrokken, zoals bij de overblijfselen van doorvoerkam-

pen als Westerbork en Amersfoort, zijn de gevoeligheden veel groter.

Momenteel is er veel te doen rond een van de bunkers van Arthur Seyss-Inquart, gelegen op landgoed Clingendael op de grens van Wassenaar en Den Haag. De in eerste instantie gematigde Oostenrijkse nazi ontpopte zich als Rijkscommissaris van bezet Nederland tot een extremistische hardliner. Tijdens het Proces van Neurenberg werd hij op 1 oktober 1946 schuldig bevonden aan oorlogsmisdrijven en misdaden tegen de menselijkheid en twee weken later ter dood gebracht. Seyss-Inquart woonde vlak naast de bunker op landgoed Clingendael dat in 1940 door de Duitsers was geconfisqueerd. In het laatste oorlogsjaar had Seyss-Inquart zijn hoofdkwartier overigens aan de Loolaan in Apeldoorn, compleet met bunker in de tuin om te schuilen.

De bunker in Wassenaar is in 1942 speciaal gebouwd voor de hoogste Duitse machtshebber in Nederland. Op het eerste gezicht lijkt het een boerderij, maar dat is camouflage. Er zit een enorme bunker onder, die behoort tot het Rijksvastgoed. Na de oorlog is de bunker jaren gebruikt door het Nederlandse leger, maar hij staat nu al enige tijd leeg en is vervallen.

Bunker in het duingebied van IJmuiden, gemeente Velsen, onderdeel van de Atlantikwall (Foto: Olaf Kraak/HH)

Sinds in september 2018 bekend werd dat het Rijksvastgoedbedrijf de bunker onder voorwaarden aan de hoogste bidder wil verkopen, is uit verschillende hoeken protest aangetekend. Gemeen-

del daarbij is dat je 'historisch beladen oorlogserfgoed niet te koop zet'. Mensen zijn bang dat er horeca in komt, of dat het een andere commerciële functie krijgt. De woordvoerder van de gemeente Wassenaar wil er niet meer over kwijt dan dat de bunker momenteel wordt opgeknapt. Over de achterliggende redenen rond de verkoop geeft hij geen uitsluitsel.

Muur van Mussert

Wethouder Hester Veltman (VVD) van Ede is wel bereid toe te lichten hoe haar gemeente omgaat met controversieel oorlogserfgoed, in dit geval de muur van Mussert in Lunteren. Eigenlijk gaat het hier om vóór oorlogserfgoed: de NSB hield op de Goudsberg vanaf 1936 haar zogenaamde Hagespraken. In 1938 werd hiervoor het muurcomplex gebouwd met terrassen en podium aan een komvormige vergaderplaats, een plek voor bijeenkomsten in de openlucht.

Boven op de muur hield NSB-leider Anton Mussert zijn toespraken voor

Educatieve functie voor oorlogserfgoed

Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren IJmuiden en Den Helder onderdeel van de Atlantikwall. IJmuiden is in 1944 nog door de Duitsers benoemd tot *Festung*, de benaming voor de belangrijkste havens langs de verdedigingslinie. In beide gemeenten liggen dan ook veel tastbare herinneringen aan de oorlog, naast een enkele tankmuur of -gracht en 'drakentanden' met name bunkers, die dienden voor kust- en luchtafweer, observaties en metingen, maar ook als woonschuilplaatsen en zelfs als bakkerij voor de soldaten. De bunkers zorgen niet voor ophef. Maar gevoelens en pijnlijke herinneringen zijn er wel degelijk. Zowel IJmuiden als Den Helder is groten-deels weggevaagd tijdens de oorlog en de bevolking heeft zwaar geleden. Die van Den Helder is zelfs tijdelijk vrijwel geheel weggetrokken en pas later weer teruggekeerd. Het grootste deel van de bunkers wordt door de twee gemeenten met rust gelaten, een aantal is tot monument verklaard en wordt ingezet voor educatieve doeleinden. Zo bestaat het Bunkermuseum in IJmuiden uit zes grotendeels ondergrondse bunkers, vanwaaruit tijdens de oorlog de havenmonding werd verdedigd. Vanuit het museum zijn er ook rondleidingen langs een aantal bunkers in de duinen.

In Den Helder is recent het Atlantikwall Centrum geopend in het voormalige Administratiegebouw van een marinecomplex, dat door de Duitse bezetter is gebouwd. In 1997 kreeg het samen met de bijbehorende voormalige werkplaats en het poortgebouw van het marinecomplex de status van rijksmonument. Het heeft tot dit jaar geduurd, voordat in het gerestaureerde administratiegebouw een museum kwam.

Collectie Stelling Den Helder

De bunker van Arthur Seyss-Inquart, landgoed Clingendael, op de grens van Wassenaar en Den Haag voorzien van een plek voor luchtdoelgeschut op het dak (Foto's: Wattman, Flickr)

tienduizenden volgelingen. Het complex werd in die hoedanigheid gebruikt van 1936 tot in 1940. Nadat Nederland was bezet, ging namelijk al snel de benzine op de bon, waardoor NSB'ers niet makkelijk meer naar Lunteren konden komen. De toespraken stopten vrij snel daarna. Van het nationaalsocialistische complex in Lunteren zijn nu nog het muurcomplex met vergaderplaats en toegangsweg over.

Die liggen op particulier terrein en dat maakt de kwestie ingewikkeld, volgens Veltman. De eigenaar van camping De Goudsberg, op wiens grond de muur staat, gaf enkele jaren geleden aan die ze willen slopen. Dat leidde tot protest binnen en buiten de gemeente met dezelfde argumenten als bij de voorgenomen verkoop van de Seyss-Inquart bunker in Wassenaar. Die protesten zorgden er wel mede voor dat de muur van Mussert medio 2018 na jaren twijfel van overheidswege toch de officiële status van rijksmonument kreeg. Hiermee is het voortbestaan in ieder geval gegarandeerd.

Blijven vertellen

'De muur maakt deel uit van een zwarte

bladzijde in onze geschiedenis. Dat verhaal moet je blijven vertellen. De vraag is alleen hoe', zegt Veltman. 'Wij hebben als gemeente dan wel niet het eigendomsrecht, maar eigenlijk wel de morele verantwoordelijkheid voor de wijze waarop de muur in de toekomst wordt behouden. Dat zou op een zorgvuldig en nette manier moeten gebeuren, die past bij de beladenheid waarmee de muur is omgeven en die rekening houdt met de gevoelens van mensen met herinneringen hieraan.'

De wethouder vertelt wat zij persoonlijk ervoer toen ze voor het eerst voor de muur stond en ook terug hoorde van andere betrokkenen. 'Mijn eerste gedachte was: weg ermee. Mussert stond voor zoveel leed en ellende, daar hoeven we niet aan worden herinnerd. Waarom blijvend geconfronteerd worden met de pijn? Maar als je er dan wat langer over nadent, komt het besef dat je juist om die reden de muur moet laten staan om dit verhaal te kunnen vertellen.'

'De muur maakt deel uit van een zwarte bladzijde in onze geschiedenis'

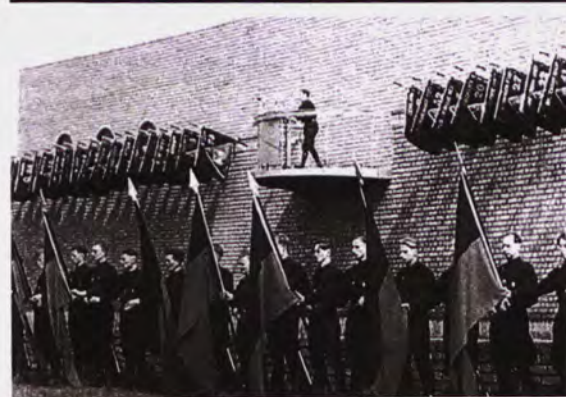
Momenteel wordt met de eigenaar overlegd over de muur. Komende weken moet meer duidelijkheid komen over de verschillende toekomstscenario's, waarbij rekening wordt gehouden met alle belangen en gevoeligheden. 'We vinden het als gemeente heel belangrijk hierover in gesprek te blijven. Wellicht zijn er fondsen of andere partijen die de grond en de muur willen kopen. Het uiteindelijke doel is een bescheiden en kleinschalige herinneringsplek, zodat de minder fraaie kanten van het verleden niet worden vergeten.'

Uw verhaal in VNG Magazine?

Dit is het vijfde artikel van een serie rond de viering van 75 jaar vrijheid. Heeft uw gemeente een bijzonder verhaal, dat u in VNG Magazine wilt vertellen? Neem dan contact op via redactie@vngmagazine.nl.

vng.nl/vrij75

Foto: Herman Engbers/HH

Muur van Mussert in Lunteren. Boven op de muur hield NSB-leider Anton Mussert toespraken voor zijn aanhangers

Vergaderdatum en -tijd 18 december 2019
Vergaderplaats KV7, Den Haag
Kopie aan

Datum
6 januari 2020

Aanwezig

Susan Lammers, [REDACTED] (RCE)
 Floris Alkemade, [REDACTED] (ARbm)

Overleg bedoeld voor afstemming van actuele zaken op het gebied van cultureel erfgoed en voor samenwerking op belangrijke erfgoed-thema's. Elk half jaar vindt een dergelijk overleg plaats.

Hieronder de aandachts- en actiepunten naar aanleiding van het overleg van 18 december jl.

[illegible]

Verkenningen

- Leidraad afstoting monumentaal rijksbezit: toezegging van Minister van OCW aan Tweede kamer in het kader van roering rond bunker Seyss-Inquart. Atelier Rijksbouwmeester heeft opdracht gekregen van en werkt er samen met RVB aan. RCE en Erfgoed en Kunsten (EenK, OCW) zit ook in begeleidingscommissie. Oplevering in het voorjaar van 2020.
- De kamerbrief over WOII-erfgoed en de verkenningen van de RCE. Er is bij het Atelier Rijksbouwmeester grote belangstelling voor de Atlantikwall en de cross over erfgoedwaarde en kunstzinnige vormgeving. Floris ziet mogelijkheden om op het onderwerp Atlantikwall, waarvoor in de Kamerbrief van nov 2019 om een samenhangende, internationale visie wordt gevraagd, ontwerp in te zetten. Zodat deze belangrijke linie een verbeelding krijgt. Floris is al benaderd door RAAAF met een idee. Wellicht kunnen RCE-RBM op dit onderwerp samenwerken, zoals ook bij de kerkenvisie gebeurt, en een eerste aanzet voor visie-vorming leveren? Susan geeft aan dat er al veel materiaal in het kader van de Visie Erfgoed en Ruimte ligt en noemt Kees van Leeuwen als belangrijk deskundige op dit terrein. Er was onvoldoende tijd dit onderwerp verder te bespreken. Onderwerp blijft op de agenda.
- Daarnaast benoemt de Verkenning militair erfgoed het verlies van de historische gelaagdheid van militaire en kazerneterreinen. Hierover gaat Floris in gesprek met Defensie. Onderzoeken wat RCE-ARBM op dit dossier voor elkaar kunnen betekenen.
- 13 januari spreken EenK en RCE verder over het vervolg op de verkenningen.

W.v.t.t.k.

-

ACTIEPUNTEN BRIEF ERFGOED TWEEDE WERELDOORLOG

Doc: Actiepunten brief erfgoed WO II MS.docx

[REDACTED]. Versie [REDACTED], bewerkt door [REDACTED] met namen RCE-ers; 20-12-19

Hieronder een overzicht van de actiepunten uit de Kamerbrief WOII. Per actie is aangegeven wie de trekker (in **vet**) is. Uiteraard is bij nagenoeg alle acties samenwerking tussen RCE en E&K nodig.

Rijksmonumenten

Ik start de procedure om de Waalsdorpervlakte en het Oranjehotel de status van rijksmonument te geven.	RCE [REDACTED]	Q4 2019 Start; gereed Q2
In overleg met de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heb ik de rijksbouwmeester gevraagd om een leidraad op te stellen voor de omgang met rijksmonumenten die het Rijksvastgoedbedrijf.	E&K (RCE: [REDACTED] [REDACTED] betrokken)	Q4 2019
Specifiek voor de bunker van Seyss-Inquart geldt dat tot deze leidraad gereed is, geen onomkeerbare stappen worden gezet.	RCE [REDACTED]	
De RCE wijst erop dat delen van de <i>Atlantikwall</i> goed beschermd zijn als erfgoed, maar een visie op het gehele, internationale linielandschap van de <i>Atlantikwall</i> ontbreekt. Het verhaal van de <i>Atlantikwall</i> kan beter worden verteld als er meer oog is voor de (internationale) betekenis van deze verdedigingslinie. Ik vraag de RCE deze visie in samenwerking met belanghebbenden op te stellen.	RCE Eerst verkennende notitie [REDACTED] (dec). Dan voorstel aan DO, oa scope visie bepalen [REDACTED]	Q1 2020 Start Q4 2020 Opleveren Budget nodig?

Joods erfgoed

Ik stel een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar voor het onderhoud en de restauratie van Joodse begraafplaatsen. Het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap en mijn ministerie ontwikkelen hiervoor een plan.	E&K (RCE: [REDACTED] betrokken)	Q1 2020
Daarnaast heeft het erfgoed van Joodse eigenaren mijn volle aandacht als het gaat om de restitutie van voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog geroofde kunst. De komende tijd evalueer ik het restitutiebeleid. Bij deze evaluatie betrek ik de belanghebbende partijen.	E&K (RCE: [REDACTED] betrokken)	

Toegankelijkheid en zichtbaarheid historische plaatsen

Ik heb € 730.000 beschikbaar gesteld aan het netwerk van musea dat objecten uit de Canon van Nederland laat zien, het Canonnetwerk. Dit netwerk kan zo uitbreiden met meer musea, monumenten en andere historische plaatsen.	E&K (RCE ntb)	
--	-----------------------------	--

Hierbij is ook ruimte voor plaatsen die herinneren aan de Tweede Wereldoorlog. In het Canonnetwerk zijn onder meer het Nationaal Militair Museum, het Nationaal Archief, Herinneringscentrum Kamp Westerbork, het Airborne Museum, het Joods Cultureel Kwartier en Nationaal Monument Kamp Vught vertegenwoordigd. Het netwerk zal daarnaast aanvullende programmering voor uiteenlopende doelgroepen ontwikkelen en de digitale toegankelijkheid van de Canon van Nederland verbeteren. De Tweede Wereldoorlog is onder scholieren het best bekeken venster uit de Canon.		
Ik heb € 1 miljoen beschikbaar gesteld aan het Mondriaan Fonds om projecten te ondersteunen die beladen geschiedenis zichtbaar en toegankelijk maken. Het kan gaan om digitalisering, het samenstellen van routes, tentoonstellingen of onderzoek. Aanvragers kunnen hun project vanaf 1 november indienen.	E&K (RCE ntb)	

Archeologie

Ik heb de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer gevraagd om een werkwijze voor de waardering en selectie voor vondsten uit de Tweede Wereldoorlog te ontwikkelen.	RCE 	Q4
De RCE roept een platform in het leven waar vrijwilligers, professionele archeologen en gemeenten kennis en ervaringen kunnen uitwisselen over archeologisch onderzoek naar de Tweede Wereldoorlog.	RCE 	Q1 2020
Ik pas het Besluit Erfgoedwet Archeologie zo aan dat dit aansluit bij voor vliegtuigbergingen relevante wet- en regelgeving. Dit zal ik doen in goed overleg met de overige betrokken ministeries. Ook zal ik mij inspannen voor een zo goed mogelijke samenwerking tussen alle betrokken partijen.	E&K (RCE: 	
Ik ga in gesprek met de betrokken landen over een goede werkwijze bij de omgang met vondsten. Deze zijn bijna altijd het juridische eigendom van andere landen. Nederland kan dus niet zelfstandig bepalen wat er mee moet gebeuren. Ik wil de betrokken landen dan ook een voorstel doen voor een protocol over bepaalde categorieën vondsten en de omgang daarmee.	E&K (RCE 	
Met mijn collega van Justitie en Veiligheid overleg ik over de beperkingen die de provincies ervaren als gevolg van de Wet Wapens en Munitie.	E&K (RCE)	
De selectie en conservering van vondstmateriaal	E&K	

betrek ik bij de evaluatie van de Erfgoedwet.	(RCE [REDACTED])	
---	---------------------	--

Reactie overige verkenningen

Voor de brief is gebruik gemaakt van verkenningen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed naar militair erfgoed, herinneringserfgoed en archeologie. Deze verkenningen gaan op meer in dan erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog. Ook heeft de rijksdienst nog een verkenning uitgebracht over erfgoed uit de periode 1965-1990. Mijn reactie op deze verkenningen ontvangt de Tweede Kamer begin 2020.	E&K (RCE: diverse collega's, zie hieronder)	Q1 2020
E&K pakt de beleidsreactie(s) op de verkenningen op via de teams Gebouwd, Archeologie en Leefomgeving, met inbreng vanuit team Participatie. Eerste bijeenkomst 13 januari. Vanuit RCE zijn de gesprekspartners: - archeologie: [REDACTED] - post 65: [REDACTED] (gebouwd), [REDACTED] (gebieden) [REDACTED] (stedelijk) - militair: [REDACTED] - herinnering: [REDACTED]		

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Rijksvastgoedbedrijf

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 16169
2500 BD Den Haag
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

Datum
1 april 2020

Auteur

Kenmerk
1172120

Bijlage
1

nota

Leidraad afstoot monumenten

Lijnparaaf directeur

dARBM

alle per e-mail

Medeparaaf

dP&P

alle per e-mail
P.

Medeparaaf

Medeparaaf

Aanleiding / probleemstelling

In 2019 heeft de Raad voor Cultuur het advies *Met erfgoed meer ruimtelijke kwaliteit* naar de Tweede Kamer gestuurd. De Raad doet hierin een aantal aanbevelingen. Eén daarvan ziet toe op de ontwikkeling van een visie door het Rijk op zijn eigen monumentenbezit en het stellen van randvoorwaarden en kwaliteitseisen bij vervreemding. Ondanks de zorgvuldigheid waarmee het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) vervreemdt, bestaat in het erfgoedveld bij sommigen het beeld dat de monumenten een ongewisse toekomst tegemoet gaan en dat de financiële opbrengst prevaleert boven de cultuurhistorische waarden.

In navolging op de aanbeveling heeft de rijksbouwmeester namens het College van Rijksadviseurs (CRA) aangeboden om een leidraad voor de afstoot van monumenten op te stellen. U heeft aangegeven dit initiatief te omarmen. Vanwege ongerustheid bij de Tweede Kamer over de lopende verkoop van de bunker van Seyss-Inquart is toegezegd dat er geen onomkeerbare stappen zullen worden gezet totdat de leidraad gereed is. De Leidraad Afstoot Monumenten is inmiddels gereed en als bijlage bij deze nota gevoegd.

Uw collega-minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is voornemens om de leidraad als onderdeel van een grotere beleidsbrief uiterlijk op 10 april aanstaande naar de Tweede Kamer te sturen. In de beleidsbrief wordt kort gerefereerd aan erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog en het initiatief van de rijksbouwmeester. Tevens wordt in enkele regels aangekondigd dat u in de toekomst het afsprakenkader en het stappenplan van de leidraad bij de vervreemding van rijksmonumenten zult toepassen. De leidraad wordt bij de beleidsbrief gevoegd.

Directeur-generaal Rijksvastgoedbedrijf

mr. drs. A.W.H. Bertram

Advies

- U wordt geadviseerd met de inhoud van de leidraad in te stemmen;
- U wordt geadviseerd in te stemmen met de strekking van de tekst over de leidraad in de Kamerbrief;
- U wordt geadviseerd dat het RVB vasthoudt aan "geen onomkeerbare stappen" bij de verkoop van de bunker van Seyss Inquart tot na instemming van de Tweede Kamer.

Datum
1 april 2020

Toelichting

De Leidraad Afstoot Monumenten is op initiatief van de Rijksbouwmeester (ARbm en CRA) in overleg met het RVB, het ministerie van OCW en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) tot stand gekomen. Buiten de bezorgdheid over de monumentale waarden bij verkoop leven er zorgen over de vervreemding van beladen erfgoed zoals de bunker van Seyss-Inquart. Om de ongerustheid weg te nemen is besloten om een leidraad op te stellen voor specifiek de vervreemding van rijksmonumenten door het RVB. Uitgangspunten hierbij zijn samenwerking, kennisdeling en procesregulering binnen de kaders die voor het RVB bij verkoop gelden. Het RVB anticipeert hierbij op de wet- en regelgeving waarin de RCE een adviserende rol vervult.

Tussen de overtolligstelling door de materieelbeheerder en de uiteindelijke vervreemding zijn meerdere momenten ingelast waarin deskundigen van de RCE, het ARbm en het RVB adviseren over de monumentale aspecten. Op die manier zijn deze al in een vroeg stadium helder in beeld waardoor ze bij de vervreemding kunnen worden meegenomen. Vroegtijdige betrokkenheid van de RCE kan tevens vruchten afwerpen na de verkoop in eventuele vergunningstrajecten.

De leidraad biedt een helder proces om de monumentale waarden en gevoeligheden op deskundige wijze in beeld te hebben in het afstootproces, bij vervreemding en het toekomstig gebruik van het monument. Wordt met de Leidraad alle ongerustheid weggenomen? Dat is op voorhand niet te zeggen. Partijen die er bezwaar tegen hebben dat het Rijk monumenten vervreemdt, worden niet tegemoetgekomen. Ook partijen die alleen specifieke organisaties voor ogen hebben als toekomstig eigenaar zullen niet altijd gerustgesteld zijn door de leidraad. Vanwege de vereiste openbaarheid formuleert de leidraad geen voorkeurspositie voor specifieke partijen.

Na een jaar zal de Leidraad Afstoot Monumenten binnen het RVB worden geëvalueerd.

Politieke informatie

Uiterlijk 10 april aanstaande stuurt de minister van OCW de beleidsbrief *Beleidsreactie verkenningen erfgoedthema's archeologie, militair erfgoed, herinneringserfgoed en erfgoed van na 1965* naar de Tweede Kamer. Op ambtelijk niveau en onder voorbehoud van uw instemming met de leidraad is afgesproken in de beleidsbrief de volgende tekst op te nemen:

In het kader van mijn visie op de Tweede Wereldoorlog heb ik u tevens toegezegd de Rijksbouwmeester te vragen een leidraad op te stellen voor de afstoot van rijksmonumenten. Deze leidraad is inmiddels opgesteld en bestaat uit een afsprakenkader en een stappenplan. De leidraad vindt u bij deze brief. Mijn collega, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal deze leidraad in de toekomst bij de vervreemding van rijksmonumenten hanteren. De werking van de leidraad wordt over een jaar geëvalueerd.

De leidraad wordt bij de beleidsreactie gevoegd. De beleidsreactie zal naar verwachting worden behandeld in het eerstvolgende AO over de evaluatie van het erfgoed die op 22 april ingepland stond. Dit AO zal verschoven worden naar een andere datum vanwege de Coronamaatregelen.

Stichting Wijkbelangen Uilennest
Thérèse Schwartzestraat 132
2597XM Den Haag

Uw brief d.d. 14 april 2020

Uw kenmerk: Nieuwe visie cultuurbeleid; SI-bunker Clingendael, Th Schwartzestraat Den Haag

Geachte [REDACTED], geachte [REDACTED],

In antwoord op uw brief d.d. 14 april 2020 betreffende: Nieuwe visie cultuurbeleid; SI-bunker Clingendael, Th. Schwartzestraat Den Haag, bericht ik u het volgende.

De Seyss-Inquartbunker is op 6 februari ingeschreven als rijksmonument in het monumentenregister (monumentnummer 532049). Rijksmonumenten zijn gebouwen of andere objecten die om hun nationale cultuurhistorische waarde door de rijksoverheid zijn aangewezen als beschermd monument. Een afschrift van de omschrijving van het monument zend ik u als bijlage bij deze brief.

De verkoopprocedure van de SI-bunker is in handen van het Rijksvastgoedbedrijf. Het Rijksvastgoed bedrijf bereidt daartoe een Nota van Uitgangspunten voor. De verkeersafwikkeling van het autoverkeer met betrekking tot de eventuele herontwikkeling valt onder verantwoordelijkheid van de Gemeente Den Haag. In de Nota van Uitgangspunten zullen door de gemeente Den Haag opgestelde verkeersnormen worden opgenomen. De Nota van Uitgangspunten kent een participatietraject met omwonenden. Het concept van de Nota van Uitgangspunten zal onder andere met de bewoners van de woonwijk Uilennest worden besproken. Ik hoop u hiermee naar tevredenheid te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Min ocw
Namens deze dir.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

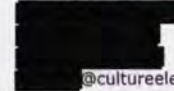
170.

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

Stichting Wijkbelangen Uilennest
Thérèse Schwartzestraat 132
2597XM Den Haag

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

@cultureelerfgoed.nl

Onze referentie

Aantal Bijlagen

Datum **14 MEI 2020**
Betreft Uw brief d.d. 14 april 2020
Nieuwe visie cultuurbeleid; SI-bunker Clingendael,
Th Schwartzestraat Den Haag

Geachte [REDACTED],

In antwoord op uw brief d.d. 14 april 2020 betreffende: Nieuwe visie cultuurbeleid; SI-bunker Clingendael, Th. Schwartzestraat Den Haag, bericht ik u het volgende.

De Seyss-Inquartbunker is op 6 februari ingeschreven als rijksmonument in het monumentenregister (monumentnummer 532049).

Rijksmonumenten zijn gebouwen of andere objecten die om hun nationale cultuurhistorische waarde door de rijksoverheid zijn aangewezen als beschermd monument.

Een afschrift van de omschrijving van het monument zend ik u als bijlage bij deze brief.

De verkoopprocedure van de SI-bunker is in handen van het Rijksvastgoedbedrijf. Het Rijksvastgoed-bedrijf bereidt daartoe een Nota van Uitgangspunten voor. De verkeersafwikkeling van het autoverkeer met betrekking tot de eventuele herontwikkeling valt onder verantwoordelijkheid van de Gemeente Den Haag.

In de Nota van Uitgangspunten zullen door de gemeente Den Haag opgestelde verkeersnormen worden opgenomen. De Nota van Uitgangspunten kent een participatietraject met omwonenden. Het concept van de Nota van Uitgangspunten zal onder andere met de bewoners van de woonwijk Uilennest worden besproken.

Ik hoop u hiermee naar tevredenheid te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

Susan Lammerts
algemeen directeur

Bijlagen:

- uittreksel uit het monumentenregister van de SI-bunker